GEORGE ELIOT

Silas Marner

Editura pentru
Literatură
Universală

clu

Consider lecţia estetică ca fiind superioară oricărei lecţii, deoarece descrie viaţa în toată complexitatea ei. Preocuparea mea este estetica, trezirea celor mai nobile emoţii, ce determină omenirea să dorească dreptate socială.

George Eliot

Lei 5,75

clu

Editura pentru Literatură Universală

George Eliot

SILAS MARNER

În româneşte de MIHAI RĂDULESCU

Bucureşti ● 1969
Editura pentru Literatură Universală

Desenul de pe copertă: *Mihai Mănescu*
Coperta colecției: *Vasile Socoliuc*

George Eliot
SILAS MARNER
Seven Seas Publishers Berlin

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

ÎN VREMURILE când roțile de tors zumzăiau fără contenire prin gospodăriile săteşti, şi când însăşi doamnele din lumea bună, cele înveşmântate în mătăsuri şi fireturi, îşi aveau propria lor roată de tors din lemn de stejar lustruit, bineînțeles de jucărie, în acele vremuri puteai vedea prin locuri depărtate, la mijloc de drum între poteci, sau pierdute prin viroagele dintre dealuri, nişte oameni gălbejiți şi scunzi peste măsură, care, măsurați după statura țăranilor vânjoşi, păreau rămăşițe ale unui neam dezmoştenit. Dulăul ciobanului hămăia îndârjit când apărea pe culme vreunul dintre aceşti oameni cu înfățişare străină, umbră întunecoasă profilată pe fondul apusului timpuriu de iarnă; cărui câine putea să-i placă o silueta încovoiată sub un sac greu? or, aceşti bărbați palizi rareori porneau la drum fără acea povară ciudată. Însuşi ciobanul, deşi era întru totul îndreptățit să socoată că în sac nu ascundea nimic altceva decât ață de in sau poate suluri lungi de pânză tare, lucrată din acelaşi fir, nu era pe de-a-ntregul convins că, oricât de folositoare ar fi fost, meseria aceasta de țesător putea da roade fără o mână de ajutor din partea diavolului. În acele vremuri mult îndepărtate, nimbul superstiției aureola orice persoană sau orice lucru complet ieşit din comun, sau numai când şi când neobişnuit ori, pur şi simplu, străin din întâmplare, cum ar fi vizita negustorului ambulant sau a tocilarului. Nimeni nu ştia unde îşi aveau căminul aceşti rătăcitori sau de unde veneau; dar, cum puteai ajunge la o

concluzie în legătură cu cineva dacă nu găseai nici măcar un om care să-i cunoască mama sau tatăl? Pentru țăranii de odinioară lumea exterioară trăirii lor directe constituia un tărâm al nesiguranței şi al misterelor; pentru gândirea lor lipsită de experiența călătoriilor, starea celui ce rătăceşte din loc în loc reprezenta un concept la fel de încețoşat ca şi viața din timpul iernii a rândunelelor ce reapar o dată cu primăvara; ba şi un om ce se aşeza într-un loc de care era străin, dacă sosea dintr-o regiune îndepărtată, cu greu putea fi crutat de o primire neîncrezătoare care, la urma urmelor, ar fi prevenit orice fel de surpriză provocată de un eventual delict ulterior, oricât de inofensivă ar fi fost comportarea lui pentru moment; cu atât mai grav dacă el îşi crea un renume prin cunoştințele sale, sau dacă ar fi dat dovadă de o îndemânare cât de mică pentru meserii. Era suspectă, din principiu, orice dibăcie, fie în folosirea rapidă a acelei unelte greu de mânuit, pe nume limba, fie în vreun alt meşteşug neobişnuit pentru săteni; țăranii cinstiți, născuți şi crescuți în văzul tuturor, în marea lor majoritate, nu erau deosebit de inteligenți sau de isteți, în orice caz nu mai mult decât este necesar pentru a discerne semnele vremii; cât despre mijlocul prin care se dobândeşte agerimea şi îndemânarea de orice fel, le era atât de pe deplin tăinuit, încât puneau acestea pe seama vrăjilor. De aceea, țesătorii aceia risipiți ici şi colo, emigrând din oraşe la țară, erau priviți de către vecinii lor, fără nicio excepție, ca străini, şi astfel dobândeau de cele mai deseori obiceiuri excentrice, tributare singurătății lor.

În primii ani ai acestui veac, un astfel de țesător, pe nume Silas Marner, îşi vedea de meseria sa, într-o căsuță de piatră înconjurată de un gard viu de aluniş, aşezată în apropiere de Raveloe şi nu departe de buza unei cariere de piatră. Sunetul ciudat al războiului său, atât de deosebit de zgomotul regulat, vesel şi natural al treierătoarei, sau de ritmul mai simplu ai îmblăciului, pe jumătate îi fascina, pe jumătate-i înfricoşa pe flăcăii din Raveloe, care adesea uitau de culesul alunelor sau de cercetarea cuiburilor păsărelelor, pentru a privi pe furiş pe fereastra casei de piatră, atenuându-şi groaza plină de respect pe care le-o inspirau mişcările stranii

ale războiului, cu un simțământ al superiorității dispreţuitoare, izvorât din batjocorirea zgomotelor alternate şi a profilului ţesătorului aplecat, concentrat asupra mişcărilor piciorului. Dar se întâmpla, când şi când, ca Marner, îndreptându-se pentru a-şi aranja firul, să devină conştient de prezența micilor puşlamale şi, deşi zgârcit cu timpul său, să-l deranjeze neaşteptata lor apariție într-atât, încât să coboare de la război şi, deschizând uşa, să le azvârle nişte priviri de o luau la goană înspăimântaţi. Cum să-ţi vină a crede că ochii aceia mari, căprui şi bulbucaţi, de pe chipul palid al lui Silas Marner, nu întrezăreau nimic limpede din ce nu se afla foarte aproape de ei, şi cum să nu bănuieşti mai degrabă că înfiorătoarea lor căutătură putea deochia orice copil care ar fi rămas de pe urma ei cu cârcei, rachitism sau cu gura strâmbă? De bună seamă îşi auziseră părinţii lăsând să se înțeleagă că Silas Marner putea vindeca oamenii de reumatism, dacă voia, şi adăugând, în şi mai mare taină, că dacă te simțeai în stare să-i vorbeşti acestui diavol pe şleau, puteai economisi, datorită lui, banii zvârliți pe doctor. Atari ecouri întârziate ale străvechiului cult al demonului ar putea fi surprinse şi azi de către ascultătorul atent, în rândurile ţăranilor cu părul cărunt; asta, deoarece mintea necultivată cu greu poate pune alături ideea puterii cu aceea a bunătăţii. O concepţie tenebroasă asupra puterii care prin îndelungă convingere poate fi hotărâtă să se înfrâneze de a face rău, aceasta este forma pe care o adoptă cu mare uşurinţă sentimentul de a nu putea vedea cugetele oamenilor care au fost într-una oprimaţi de nevoi rudimentare şi a căror viaţă de trudă nevolnică n-a fost nicicând luminată de vreo credinţă religioasă entuziastă. Cu mult mai largă este arta posibilităţilor în domeniul durerii şi al nenorocirii, decât într-al veseliei şi al bucuriei, imaginaţia lor aproape lipsită de icoanele ce hrănesc dorinţa şi fericirea este însă supraîncărcată cu amintiri din care teama se alimentează necontenit. „Visezi vreodată că ţi-ar place să mănânci ceva?” l-am întrebat cândva pe un plugar bătrân ce-şi trăgea sufletul datorită bolii celei de pe urmă şi care refuzase tot ce-i dăduse să mănânce soţia sa. „Nu, a răspuns el, n-am fost

obişnuit decât cu bucata de rând şi pe astea nu le pot mânca.” Experiența nu alăptase în el închipuiri ce ar fi putut să-i stârnească iluzia apetitului.

Iar Raveloe era un sat în care multe din ecourile vechi zăboveau fără a mai fi înăbuşite de glasuri noi. Nu că ar fi fost una dintre acele parohii sterpe, ce dormitează la marginile civilizației, locuite doar de oi costelive şi de ciobani pripăşiți ici şi colo; dimpotrivă, se-ntindea în bogata câmpie centrală a ceea ce numim cu satisfacție vesela Anglie şi întrunea gospodării care, vorbind dintr-un punct de vedere spiritual, plăteau dijme de invidiat. Dar era cuibărit într-o vale plăcută şi bine împădurită jur-împrejur, la cale de o oră călare de orice fel de răscruce de drumuri, acolo unde niciodată nu răsunau modulațiile cornului diligenței sau ale opiniei publice. Era un sat impunător, cu o biserică veche şi frumoasă şi un cimitir încăpător în mijlocul lui, şi cu două sau trei locuințe mari, clădite din cărămidă şi piatră, cu livezi împrejmuite de zid şi înzestrate de dragul frumuseții cu sfârleze, clădiri aşezate chiar la drum, înălțându-şi fațadele mai impunătoare decât ale casei parohiale, care privea pe furiş printre copacii de cealaltă parte a cimitirului, un sat ce-ți înfățişa dintru început vârfurile vieții lui sociale şi care lămurea ochiului experimentat că prin preajmă nu există nici conac, nici parc de vânătoare, dar că în Raveloe trăiau câțiva oameni de vază care îşi îngăduiau să plugărească prost fără să-i împiedice nimeni, scoțând destui bani din plugăritul lor înapoiat, pentru a putea, în vremurile acelea de război, să trăiască în bunăstare, petrecând la Crăciun, la Rusalii şi la Paşti.

Trecuseră cincisprezece ani de când îşi făcuse apariția în Raveloe Silas Marner; pe atunci era doar un tânăr palid, cu ochi castanii, bulbucați şi miopi, a cărui înfățişare n-ar fi avut nimic straniu în sine, pentru nişte oameni de cultură şi cu experiență de viață; însă pentru țăranii în preajma cărora se aşezase, înfățişarea sa era înzestrată cu acele particularități misterioase ce corespundeau naturii deosebite a ocupației sale şi descinderii lui dintr-o regiune necunoscută, denumită North’ard. Ei bine, iată cum i se

depăna viața: nu îmbia pe nimeni să-i calce pragul, nu se aventura prin sat ca să bea o juma' la Curcubeul, ori să trăncănească la rotar; nu căuta nici bărbați, nici femei, decât dacă era chemat sau pentru a se aproviziona cu cele necesare; şi, curând, fu limpede pentru toate domnişoarele din Raveloe, că nicicând nu o va sili pe vreuna din ele să-l ia de soț, fără voia ei, tot aşa precum şi el le auzise spunând răspicat că nu se vor mărita nici în ruptul capului cu un om înviat din morți. Această părere despre Marner nu se bizuia numai pe chipul său galben ca ceara şi pe ochii săi nemaîntâlniți; Jem Rodney, vânătorul de cârtițe, afirma că într-o seară pe când se întorcea acasă, l-a zărit pe Silas Marner sprijinindu-se de un pârleaz, ținând în spinare un sac greu, în loc să-l rezeme de gard, aşa cum ar fi făcut oricare om cu scaun la cap; şi că, apropiindu-se de el, a văzut că ochii lui Marner se căscau neclintiți ca la mort şi că i-a vorbit şi că l-a scuturat şi că-i erau membrele înțepenite şi mâinile stăteau încleştate pe sac, ca şi când ar fi fost de lemn; dar tocmai pe când îşi făcea socotelile că țesătorul murise, acesta îşi reveni, cum s-ar spune, cât ai zice peşte, spuse „noapte bună" şi plecă.

Jem se jura că văzuse toate acestea cu propriii săi ochi şi că se petrecuseră chiar în ziua când mersese să prindă cârtițe pe moşia lui Cass, jos lângă cariera veche. Unii spuneau că Marner suferise de bună seamă un atac, cuvânt ce părea să explice tot soiul de lucruri, altfel de necrezut; domnul Macey însă, paracliserul, întotdeauna sofist, clătina din cap şi întreba dacă existase vreodată cineva care să sufere un atac şi să-şi revină. Un atac era o criză, nu? Şi era în însăşi natura crizei să ducă la o impotență parțială a membrelor unui om, care urma să fie aruncat povară pe brațele parohiei, în cazul că n-avea copii care să îngrijească de el. Nu, nu; nu este criză aceea în timpul căreia omul stă drept, ca un cal la oişte, şi apoi, cât ai bate din palme, o ia la sănătoasa. Este însă în firea lucrurilor, ca sufletul unui om să fie slobozit din trup, să iasă şi să intre, ca o pasăre ce pleacă din cuib şi se întoarce tot acolo; că aşa ajungeau oamenii atotştiutori, deoarece mergeau, în timpul acestei

stări de pierzanie, la şcoli înalte unde învățau mai multe decât puteau face vecinii lor, care abia se ajutau cu cele cinci simțuri ce le aveau şi cu sfatul preotului. De unde altundeva să fi dobândit meşterul Marner ştiința ierburilor de leac şi a farmecelor care-i plăcea să le folosească? Istorisirea lui Jem Rodney răspundea întocmai aşteptărilor tuturor celor care văzuseră cum o vindecase Marner pe Sally Oates şi o făcuse să doarmă ca un copil, ea, căreia îi bătuse inima să i se spargă pieptul, timp de două luni de zile şi mai bine, cât fusese în grija doctorului. Putea vindeca şi mai mulți țărani de-ar fi vrut; dar trebuia să-i vorbeşti deschis, măcar şi numai pentru a-l împiedica să-ți facă rău. Acestei vagi temeri îi datora Marner în parte faptul că era apărat de persecuțiile pe care ciudățeniile sale le-ar fi atras fără îndoială, dar mai ales faptului că murind bătrânul țesător din Tarley, parohia învecinată, meseria sa îl făcuse necesar nevestelor celor mai bogate din regiune şi chiar celor mai economicoşi localnici, care-şi aveau şi ei la sfârşitul anului mica lor rezervă de fir de in; şi sensibilitatea lor în fața utilului ar fi învins orice scârbă sau suspiciune neconfirmată de vreo lipsă în ceea ce priveşte calitatea sau urzeala pânzei pe care o țesea pentru ei. Aşa că anii se scurseră fără a aduce nicio schimbare în părerile vecinilor, decât că noul se transformase în obişnuință. La capătul a cincisprezece ani, locuitorii din Raveloe sporovăiau exact aceleaşi lucruri despre Silas Marner ca şi în primele zile; nu le mai repetau atât de des, dar când le rosteau, credeau în ele cu şi mai multă tărie. Anii aduseseră o singură schimbare de seamă, şi anume că meşterul Marner pusese deoparte o sumă frumuşică de bani, cu care ar fi putut cumpăra oameni mai de vază ca el.

Dar pe când părerile despre el rămâneau aproape neschimbate, iar obiceiurile lui zilnice abia de lăsau să se întrevadă o modificare cât de mică, viața interioară a lui Marner şi-a urmat istoria şi metamorfoza ei, aşa cum se întâmplă cu viața oricărei firi febrile atunci când se închide în ea sau este condamnată la singurătate. Viața lui, înainte de a veni la Raveloe, fusese plină de mişcare, de activitate şi de prietenii strânse care, atunci ca şi azi, pecetluiau viața

meseriaşului intrat de timpuriu într-o sectă religioasă rigidă, în care cel mai sărac dintre laici are posibilitatea de a se distinge prin darul vorbirii şi, în cel mai rău caz, are puterea celui ce votează în tăcere asupra problemelor de conducere ale comunităţii sale. Marner era foarte bine văzut în acea mică lume de taină, cunoscută ca fiind comunitatea ce se întrunea la Lantern Yard; era socotit un tânăr cu o viaţă exemplară şi o credinţă arzătoare; şi i s-a acordat un interes deosebit din momentul în care la o adunare religioasă a căzut într-o stare de înţepenire ciudată şi de absenţă a conştiinţei care, timp de o oră şi mai bine, a fost confundată cu moartea. A căuta explicaţia medicală a fenomenului ar fi fost socotit de către Silas, pe de-o parte, cât şi de către predicator şi de fraţii săi de congregaţie, pe de altă parte, drept o autoexcludere din semnificaţia spirituală ce ar fi putut fi ascunsă în el. Era limpede că Silas era un frate ales pentru o iniţiere necunoscută, deşi efortul de a interpreta această iniţiere fu descurajat de absenţa, cât îl privea, a oricărei viziuni spirituale în timpul transei sale trupeşti, cu toate că atât el cât şi ceilalţi socoteau că efectul ei putea fi urmărit în iluminarea şi fervoarea sa sporită. Un om mai puţin cinstit decât el ar fi putut fi ispitit să improvizeze ulterior o viziune, slujindu-se de reactivarea memoriei; un om mai puţin bine echilibrat ar fi crezut într-o astfel de invenţie; dar Silas era tot atât de echilibrat pe cât de cinstit, aşa cum se întâmpla cu mulţi oameni oneşti şi pătimaşi, cultura nu pregătise niciun canal ca să colecteze sentimentul aspiraţiei sale spre taină, astfel încât el se revărsa peste cărarea proprie cercetării şi cunoştinţelor. Moştenise de la marna lui o anumită pricepere în privinţa ierburilor de leac şi pregătirii lor, un mic tezaur de înţelepciune pe care ea i-l împărtăşise ca pe un legat solemn, dar în ultimii ani avusese anumite îndoieli în privinţa dreptului său de a-l pune în practică, socotind că ierburile nu pot avea eficacitate fără rugăciune şi că rugăciunea îşi poate atinge scopurile şi fără ajutorul ierburilor; aşa că plăcerea moştenită de a colinda câmpiile în căutarea degeţelului roşu, a păpădiei şi podbalului începu să fie înăbuşită de îndoială.

Printre membrii comunității din care făcea parte se număra şi un tânăr puțin mai vârstnic decât el, cu care timp îndelungat trăise într-o prietenie atât de strânsă, încât în congregația Lantern Yard era obiceiul să fie numiți David şi Ionatan. Numele adevărat al acestui prieten era William Dane; el de asemeni era socotit ca un strălucit exemplu de pietate tinerească; deci, adoptând într-o oarecare măsură o severitate neaşteptată față de alți frați mai slabi, lăsându-se atât de tare orbit de propria sa scânteie. se socotea mai înțelept decât înşişi dascălii lui. Dar oricâte cusururi ar fi putut întrezări alții la William, el apărea fără greşeli în ochii prietenului său; pentru că Marner avea una dintre acele firi impresionabile ce se îndoiesc de sine şi care la o vârstă fragedă admiră spiritul dominant şi e atras de contraste. Expresia de simplitate încrezătoare de pe chipul lui Marner, amplificată de absența unui spirit de observație deosebit, acea privire de căprioară lipsită de apărare, ce caracterizează îndeobşte ochii bulbucați, era în contradicție flagrantă cu un sentiment lăuntric ce pândea din colțul ochilor înguşti şi piezişi ai lui William Dane şi de pe buzele sale strânse. Unul dintre cele mai dragi subiecte de conversație ale celor doi tineri era făgăduirea mântuirii; Silas mărturisea că niciodată nu putuse depăşi nădejdea împletită cu teamă şi-l asculta uimit pe William care spunea răspicat că se simțea pătruns de o încredere de nestrămutat, încă de pe vremea când se convertise, când visase că citeşte cuvintele „chemarea şi alegerea e certă”, stând în picioare fără niciun sprijin, pe o pagină albă a unei Biblii deschise. Discuții asemănătoare au preocupat multe perechi de țesători, ale căror suflete necultivate păreau duhuri tinere şi înaripate, fluturând părăsite în crepuscul.

Nebănuitorul Silas crezu că apariția unei noi legături mai strânse nu dăuna prieteniei sale. Fu logodit câteva luni cu o slujnică tânără, aşteptând pentru a se căsători doar să li se mărească capitalul economisit în comun, şi fu o mare bucurie pentru el să vadă că Sarah nu avea nimic împotriva prezenței lui William la întâlnirile lor duminicale. În acest punct al povestirii, Silas suferi acea criză cataleptică din

timpul adunării religioase; şi printre feluritele întrebări ce s-au pus cu acei prilej şi dintre manifestările de interes arătate, singuraă sugestia lui William distonă în corul simpatiei generale adresate unui frate ales în acest mod pentru fapte deosebite. El menționă că în ceea ce îl priveşte i se părea că transa semăna mai mult cu o vizită a Satanei decât cu o dovadă a harului divin, şi îşi sfătui prietenul să cugete dacă nu tăinuieşte vreun lucru blestemat în adâncul sufletului. Silas, simțindu-se obligat să primească dojana şi prevenirile ca pe o datorie frățească, nu avu niciun resentiment, ci numai durere văzând îndoielile prietenului său în ceea ce-l privea: la aceasta se adaugă în curând o oarecare temere, dându-şi seama că puterea lui Sarah față de el începe să indice o fluctuație ciudată între efortul pentru o manifestare sporită de stimă față de el şi semne involuntare ce trădau dorința de a fugi de el şi neplăcerea de a-l vedea. O întrebă dacă vrea să rupă logodna; ea răspunse nu: logodna lor era cunoscută în sânul congregației şi acceptată de ea; n-ar fi putut să se rupă fără ca aceasta să nu aducă o cercetare riguroasă, iar Sarah n-ar fi putut da un motiv care să fie în asentimentul comunității. În acea perioadă, cel mai în vârstă dintre diaconi se îmbolnăvi grav, şi fiind văduv şi fără copii era vegheat zi şi noapte de frații şi de surorile mai tinere. Adesea Silas îşi alegea rândul împreună cu William, unul schimbându-l pe celălalt la ora două noaptea. Bătrânul, în pofida aşteptărilor, păru să se însănătoşească, dar şezând într-o noapte la căpătâiul său Silas băgă de seamă că sunetul obişnuit al respirației lui încetase. Lumânarea ardea cu flacără mică şi trebui s-o ridice pentru a vedea mai bine chipul bolnavului. După ce-l scrută, fu convins că diaconul e mort şi că murise de câtăva vreme, deoarece mădularele îi erau țepene. Silas se întrebă dacă adormise şi privi la ceas: se şi făcuse ora patru dinspre zi. Cum se făcea că William nu venise? Fiind foarte îngrijorat, merse după ajutor, şi curând se adunară mai mulți prieteni, printre care şi preotul; Silas plecă la lucru dorind să-l poată întâlni pe William pentru a afla din ce pricină nu venise. Dar la şase, când să plece în căutarea prietenului său, William sosi; împreună cu el venise

şi preotul. Îl căutau pentru a-l chema la Lantern Yard, unde urma să se întâlnească cu membrii congregației; când întrebă care era scopul convocării, singurul răspuns ce-l putu obține a fost: „Vei afla”. Nu s-a rostit nimic altceva până ce Silas nu luă loc în sacristie, în fața preotului, ochii celor pe care el îi socotea ca reprezentând însuşi poporul lui Dumnezeu fiind fixați cu solemnitate asupra sa. După aceasta, preotul, scoțând din buzunar un briceag, i-l arătă lui Silas şi îl întrebă unde lăsase acest cuțit. Silas afirmă că nu ştia să-l fi uitat undeva, dar tremura din pricina ciudatului interogatoriu. Fu sfătuit să nu-şi ascundă păcatul, ci să-l mărturisească şi să se pocăiască. Cuțitul fusese găsit în biroul de lângă patul diaconului care murise, în locul unde se afla săculețul cu banii comunității, pe care însuşi preotul îl văzuse acolo în ziua precedentă. O mână criminală luase sacul, şi mâna cui ar fi putut fi dacă nu a bărbatului căruia îi aparținea briceagul. Silas rămase câtăva vreme mut de uimire, apoi spuse:

— Dumnezeu va dovedi că sunt nevinovat; nu ştiu nimic despre prezența cuțitului acolo, nici despre dispariția banilor. Cercetați-mi locuința: nu veți afla în ea decât trei lire şi cinci şilingi adunați de mine, despre care William Dane ştie că i-am avut în ultimele şase luni.

La aceasta, William mormăi dezaprobator, dar preotul rosti:

— Dovada împotriva ta e puternică, frate Marner. Banii au fost luați în cursul nopții trecute şi nimeni n-a fost în afară de tine alături de fratele nostru ce s-a stins, căci William Dane a declarat că o indispoziție neaşteptată l-a împiedicat să stea de veghe, ca de obicei, şi tu însuți ai recunoscut că n-a venit, ba mai mult ai neglijat cadavrul.

— De bună seamă că am dormit, răspunse Silas. Apoi, după o pauză, adăugă: Sau poate am fost din nou răpit ca atunci când ați fost cu toții de față, astfel încât hoțul a putut să vină şi să plece pe când eu nu eram în trup, ci aiurea. Însă repet, căutați-mă şi cercetați-mi locuința, deoarece n-am fost nicăieri altundeva.

Percheziția fu efectuată şi se isprăvi când William Dane găsi binecunoscutul sac, gol, ascuns în spatele scrinului din camera lui Silas. William îi ceru prietenului său să mărturisească, să nu-şi mai tăinuiască păcatul. Silas îşi întoarse privirile pline de reproş amarnic spre el şi spuse:

— William, timp de nouă ani cât am fost pretutindeni împreună, m-ai prins vreodată mințind? N-ai teamă, Domnul îmi va dovedi nevinovăția.

— De unde pot şti, frate, răspunse William, ce ai făcut în singurătatea inimii tale, pentru a îngădui Satanei să aibă putere asupra ta?

Silas continua să-şi privească prietenul. Deodată sângele îi năvăli în obraz şi fu gata să vorbească impetuos când păru din nou a fi încercat de un şoc intern ce-i alungă roşeața şi-l făcu să tremure. Totuşi, în cele din urmă, grăi fără putere privindu-l pe William:

— Acum îmi amintesc, cuțitul nu era în buzunarul meu.

William spuse:

— Nu ştiu ce vrei să spui. Celelalte persoane de față se interesară totuşi unde voia Silas să spună că fusese cuțitul; el însă nu vru să mai adauge nimic; zise doar atât: Sunt jignit de moarte, nu pot spune nimic. Domnul le va limpezi pe toate.

Întorcându-se în sacristie, discutară în continuare. Orice încercare de a se recurge la măsuri legale pentru stabilirea vinovatului era potrivnică principiilor bisericii: urmărirea judiciară era socotită ca fiind interzisă creştinilor, chiar în cazul în care n-ar fi pricinuit nicio bârfă la adresa comunității. Dar trebuiau să ia alte măsuri pentru aflarea adevărului şi hotărâră să se roage şi să tragă sorții. Această hotărâre poate mira doar pe cei care nu-s obişnuiți cu viața religioasă din oraşele noastre. Silas îngenunchie împreună cu frații săi, bizuindu-se pe faptul că inocența va fi dată în vileag printr-o intervenție divină, deşi simțea că chiar şi atunci, în sufletele fraților săi plutea un sentiment de îndurerare şi de regret față de el, ce îi era tăinuit, iar încrederea lui în oameni fusese zdrobită cu cruzime. Sorții hotărâră că Silas Marner era vinovat. Fu alungat din comunitate în mod solemn şi i se

ceru să înapoieze banii furați: n-ar fi putut fi reprimit în rândul credincioşilor decât spovedindu-se în semn de pocăință. Marner ascultă în tăcere, în cele din urmă, atunci când toți se ridicară să plece, se îndreptă spre William Dane şi îi vorbi cu glas tremurând de enervare:

— Ultima oară când îmi amintesc să fi folosit cuțitul a fost când ți-am tăiat o curea. Nu-mi aduc aminte să-l fi pus la loc în buzunar. Tu eşti cel care ai furat banii şi ai urzit un complot pentru a arunca păcatul asupra mea. Dar ție ți-este îngăduit să te bucuri în ciuda acestor fapte: nu există un Dumnezeu drept care să legiuiască pământul cu cumpănire, ci un Dumnezeu al minciunilor, care se leagă martor împotriva nevinovatului,

Toți fură înfiorați auzind această profanare.

William spuse cu resemnare:

— Las pe frații mei să judece singuri dacă acesta este glasul Satanei ori nu. Nu pot face altceva decât să mă rog pentru tine, Silas.

Sărmanul Marner ieşi, ducând în suflet acea disperare care zdruncina încrederea în Dumnezeu şi în oameni, şi care este atât de aproape de nebunie pentru o fire iubitoare. În amărăciunea sufletului său rănit, îşi spuse: „Chiar şi ea mă va alunga.” Şi gândi că dacă ea n-ar fi crezut în mărturia împotriva sa, întreaga ei credință ar fi fost clătinată, întocmai ca şi a lui. Oamenilor obişnuiți să cugete la formele pe care le-au adoptat sentimentele lor religioase le este greu să pătrundă acea stare de spirit simplă, neînvățată de la nimeni, în care forma şi sentimentul n-au fost niciodată despărțite de meditație. Noi putem să socotim că este inevitabil ca un om în situația lui Marner să fi început să se întrebe cât de valabil era un apel la judecata divină prin tragerea sorților; dar, în ceea ce îl priveşte pe el, aceasta ar fi constituit un efort de gândire independentă cum nu cunoscuse niciodată; iar acest efort i se preschimbase în chinul credinței dezamăgite. Dacă există un înger care notează atât suferințele cât şi păcatele oamenilor, el ştie cât de numeroase şi de adânci sunt suferințele izvorâte din ideile false de care nu e vinovat niciun om.

Marner se duse acasă şi stătu singur ziua întreagă, năucit de deznădejde, fără a simţi niciun impuls să meargă la Sarah şi să încerce să-i lămurească nevinovăţia sa. Ziua următoare se apără de necredinţa paralizantă, trecând la război şi lucrând după obicei: peste puţine ceasuri, preotul împreună cu unul dintre diaconi veni la el cu un mesaj din partea lui Sarah, şi anume că ea socotea logodna lor ruptă de la sine. Silas primi mesajul în tăcere, după care le întoarse spatele şi continuă să lucreze la război. Puţin mai târziu de o lună, Sarah se mărită cu William Dane; nu mult după aceea, fraţii de la Lantern Yard auziră că Silas Marner plecase din oraş.

Capitolul II

CHIAR ŞI oamenilor a căror viaţă şi-a pierdut monotonia datorită învăţăturii li se pare câteodată greu să rămână consecvenţi vederilor obişnuite asupra vieţii, credinţei lor în nevăzut – mă refer la momentul când, bucuriile şi necazurile lor din trecut constituind o experienţă reală, se văd deodată mutaţi într-un ţinut în care trăiesc fiinţe care nu ştiu nimic despre viaţa lor şi nu împărtăşesc niciuna din ideile lor – acolo unde maica glie are alte poale, şi viaţa omului ascultă de alte porunci decât de cele ce le-au hrănit sufletele. Minţile ce au fost smulse din balamalele vechii lor credinţe şi iubiri au jinduit poate după această influenţă a exilului, binefăcătoare ca râul Lethe, datorită căreia trecutul devine un vis, simbolurile sale pierind, şi datorită căreia prezentul însuşi se preschimbă în vis, nefiind legat de nicio amintire. Dar chiar şi propria lor experienţă îi poate cu greu face să înţeleagă în profunzime ce efect a avut asupra unui simplu ţesător ca Silas Marner faptul că şi-a părăsit ţinutul şi cunoştinţele şi că s-a aşezat în Raveloe. Nimic nu putea fi mai deosebit de oraşul său natal, în care aveai posibilitatea să te bucuri de perspectiva dealurilor întinse până hăt

departe, decât această regiune joasă şi împădurită, în care până şi cerul parcă era ascuns de paravanul copacilor şi al gardurilor vii. Când se trezea în zorii liniştiţi şi privea la rugii de mure înrouraţi şi la iarba bogată, plină de flori, nimic din jur nu părea să aibă vreo legătură cu viaţa trăită în preajma lui Lantern Yard, care fusese cândva pentru el piatra de altar a unor sfâşietoare disperări. Pereţii văruiţi; micile strane în care luau loc chipuri binecunoscute, mişcându-se cu băgare de seamă, şi din care un glas după altul se înălţa unit într-o singură cântare, rostea fraze oculte şi intime în acelaşi timp, aidoma amuletei pe care o porţi în dreptul inimii; amvonul de unde preotul împărtăşea doctrina neîndoielnică şi în care se legăna încoace şi încolo mânuind o carte într-un fel de mult familiar tuturor; însăşi pauzele dintre strofele imnului, aşa cum era executat, şi unduirile ritmice ale vocilor ce cântau; toate acestea alcătuiseră izvorul influenţelor divine pe care le primise Marner, ele erau căminul ocrotitor al emoţiilor sale religioase, ele erau creştinismul şi împărăţia pământească a lui Dumnezeu. Un ţesător care găseşte că există cuvinte greu de înţeles chiar şi în cartea sa de imnuri nu poate surprinde nicio abstracţiune, tot astfel cum copilaşul nu percepe din dragostea părintească decât un chip şi o poală către care îşi întinde mânuţele în căutarea adăpostului şi a hranei.

Şi ce s-ar fi putut deosebi mai mult de Lantern Yard decât Raveloe, livezi într-un belşug dat uitării; biserica cea mare din cimitirul întins, la care oamenii priveau tândălind în praguri în timpul slujbei; ţăranii cu feţe roşii, bălăbănindu-se pe uliţi sau bând la Curcubeul; gospodării în care bărbaţii beau pe cinste şi dormeau la lumina vetrei, şi în care femeile păreau să adune maldăre de pânză pentru viaţa următoare. Nu se aflau buze în Raveloe care să-i poată şopti lui Silas Marner cuvântul ce să-i trezească credinţa amorţită, preschimbându-i-o în durere. După cum ştim, în copilăria omenirii se credea că fiecare ţinut e locuit şi condus de zeităţi proprii, astfel încât un om străbătând înălţimile hotarnice ale ţinutului se elibera în felul acesta de zeităţile natale a căror prezenţă era limitată la apele curgătoare şi la dealurile în mijlocul cărora trăise el de la naşterea sa. Şi sărmanul Silas

trăia un simțământ destul de apropiat de cel pe care îl încercau primitivii atunci când fugeau, cum am spus, de teamă sau întristați, de o divinitate neocrotitoare. I se părea că puterea în care crezuse zadarnic, pe străzi şi la adunările religioase, era foarte îndepărtată de acest loc în care se adăpostise şi unde oamenii viețuiau lipsiți de griji, neştiind nimic despre acea credință şi neavând nevoie de ea, credința care pentru el se preschimbase în amărăciune. Scânteia din el îşi împrăştia razele cu atâta zgârcenie, încât credința rănită era o perdea suficient de bogată ca să-l întunece ca noaptea.

Prima sa pornire după acea lovitură fusese să lucreze la război; ci continuă aşa, fără odihnă, fără să se întrebe vreodată de ce face acest lucru: acum, de când venise la Raveloe, muncea până noaptea târziu, să termine pânza pentru fața de masă a doamnei Osgood mai curând decât se aştepta ea, fără să se gândească la banii pe care ea îi va pune în mâna lui în schimbul trudei sale. Părea că țese ca păianjenul, doar din instinct, fără participarea gândirii. Oricine ar lucra aşa, cu îndărătnicie, şi-ar preschimba munca într-un scop în sine, prin asta transformându-se într-un pod peste hăurile văduvite de iubire ale vieții sale. Mâna lui Silas se mulțumea să mânuie suveica şi ochiul său să vadă pânza țesându-se de la sine datorită eforturilor lui. Apoi veneau chemările foamei, şi Silas, în singurătatea sa, trebuia să facă față micului dejun, prânzului şi cinei, să-şi aducă singur apa de la puț, să-şi pună singur ceainicul pe foc şi toate aceste nevoi imediate îl ajutau, împreună cu țesutul, să-şi reducă viața la o activitate de insectă țesătoare. Ura amintirea trecutului, nimic nu-i atrăgea dragostea şi camaraderia spre străinii în mijlocul cărora trăia; cât despre viitor, era doar beznă, deoarece nu exista nicio dragoste nevăzută care să aibă grijă de el. Gândirea îi era încătuşată de o totală dezorientare, a cărei cărare veche şi strâmtă se pierduse acum, iar afecțiunea părea să i se fi stins, sensibilitatea lui fiind tocită.

Dar în cele din urmă pânza pentru fața de masă a doamnei Osgood fu gata, şi Silas primi aur. Câştigul lui din oraşul

natal, unde lucrase pentru un negustor angrosist, fusese mai mic; fusese plătit săptămânal şi majoritatea banilor îi cheltuia pe obiecte de pietate şi în acţiuni de caritate. Acum, pentru prima oară în viaţă, i se puneau în mână cinci guinee strălucitoare; nu exista nimeni care să pretindă o parte din ei şi nu ţinea la nimeni într-atât de mult încât să-i ofere o parte. Dar ce însemnau guineele pentru el, care nu avea nicio perspectivă dincolo de zilele când ţesea tot timpul? I-ar fi fost de altfel inutil să-şi pună această întrebare, deoarece îi plăcea să le simtă în palmă şi să le privească aspectul lucitor, căci toate îi aparţineau; erau un element nou al vieţii, la fel ca ţesutul sau satisfacerea foamei, având o existenţă total deosebită de viaţa întru credinţă şi dragostea din care fusese smuls. Mâna ţesătorului cunoscuse pipăitul banilor câştigaţi din greu, cu mult înainte ca palma lui să fi ajuns la dimensiunile ei normale; timp de douăzeci de ani banii misterioşi fuseseră pentru el simbolul bunului lumesc şi scopul direct al trudei. Se părea că ţinuse prea puţin la ei atunci când fiecare bănuţ avea pentru el o ţintă precisă; asta pentru că atunci iubea ţinta pentru ea însăşi. Acum însă, când orice ţintă dispăruse, obiceiul de a aştepta banii şi a-i strânge în mână cu sentimentul efortului împlinit alcătuia în sine un sol destul de adânc pentru ca seminţele dorinţei să poată încolţi în el, şi pe când Silas se îndrepta spre casă, peste câmp, la apus, scotea banii şi vedea că sunt tot mai strălucitori în întunericul ce creştea.

Cam în acea vreme se întâmplă ceva ce parcă i-ar fi oferit un prilej de apropiere de vecinii săi. Într-o zi, pe când venise cu o pereche de pantofi la reparat, o văzu pe soţia cârpaciului şezând lângă foc şi prezentând simptomele cumplite ale bolii de inimă şi ale hidropsiei care îi anunţaseră moartea mamei sale. Se simţi cuprins de milă, atât din pricina celor văzute cât şi din pricina amintirii, şi aducându-şi aminte cât de mult îi uşurau suferinţele mamei sale un simplu preparat din degeţel-roşu îi făgădui lui Sally Oates să-i aducă un leac, având în vedere faptul că doctorul nu o ajutase cu nimic. O dată cu această acţiune de binefacere, Silas simţi pentru prima dată de când venise în Raveloe o legătură între viaţa

lui dinainte şi cea actuală, lucru ce putea însemna izbăvirea din existența de insectă pe care o ducea. Dar boala lui Sally Oates o schimbase într-un personaj deosebit de interesant şi de important printre vecini, aşa încât faptul că se simțea mai bine bând „şmecheria” lui Silas Marner deveni subiectul conversației generale. Dacă doctorul Kimble i-a dat medicamente, era foarte natural ca ele să fie folositoare; atunci însă când un țesător, despre care nimeni nu aflase nici măcar de unde vine, a făcut minuni cu o sticlă de licoare castanie, caracterul ocult al procesului era evident. O atare întâmplare nu se mai petrecuse de când murise vrăjitoarea din Tarley; făcea farmece şi avea „şmecherii”, de aceea toți mergeau la ea când copiii lor sufereau de ceva. Silas Marner era desigur făcut din acelaşi aluat, că de nu, de unde să ştie el ce o poate întoarce pe Sally Oates din lumea celor duşi, dacă n-ar fi deprins meşteşugul lui ducă-se pe pustii. Vrăjitoarea cunoştea cuvinte pe care le mormăia numai pentru sine, încât nu le puteai auzi, şi dacă lega un căpețel de ață roşie în jurul unui deget de la piciorul unui copil, aceasta împiedica apa să coboare din cap. Mai existau femei în Raveloe care purtaseră un săculeț de al vrăjitoarei la gât, şi ca urmare nu avuseseră copii imbecili, cum i se întâmplase lui Ann Coulter. Şi Silas Marner putea face toate acestea, şi chiar mai multe; aşadar, acum era pe deplin limpede cum a putut să răsară din tărâmuri necunoscute şi să aibă o înfățişare atât de „caraghioasă”. Dar Sally Oates trebuia să bage de seamă să nu-i scape vreo vorbă doctorului, căci altfel e de la sine înțeles că s-ar fi aprins împotriva lui Marner: era întotdeauna mânios din pricina vrăjitoarei şi obişnuia să-i amenințe pe cei ce mergeau la ea că n-o să le mai dea nicio mână de ajutor.

Silas se trezi peste noapte că îi năvălesc în casă mame care-i cereau să alunge prin vrăji tusea măgărească a copiilor lor, sau să dea sânilor sterpi lapte, bărbați care doreau ceva împotriva reumatismului sau a bătăturilor din palme; şi, pentru a se asigura împotriva unui eventual refuz, veneau cu arginții în palmă. Silas ar fi putut face un comerț avantajos cu vrăjile şi cu scurta sa listă de leacuri, dar banii câştigați

în aceste condiții nu-l atrăgeau: niciodată nu se simțise îndemnat spre minciună şi îi alungă unul după altul, tot mai iritat, deoarece zvonul că ar fi vrăjitor se întinsese până la Tarley şi trebui să treacă mult timp până ce oamenii să înceteze a mai face drumuri lungi pentru a-i solicita ajutorul. Însă nădejdea stârnită de ştiința lui se preschimbă în teamă, căci cu timpul nimeni nu voia să-l creadă când afirma că nu cunoaşte vrăji şi că nu e în stare să vindece, şi orice bărbat sau femeie care suferea vreun accident sau de o boală, după ce fusese pe la el, punea nenorocirea pe seama răuvoitorului refuz al meşterului Marner sau a privirilor sale mânioase. Astfel se întâmplă că mila arătată lui Sally Oates, care îi prilejuise un sentiment trecător de apropiere, amplifică repulsia existentă între el şi vecinii săi şi îi adânci izolarea şi mai mult.

Guineele, coroanele şi jumătățile de coroană alcătuiră treptat o grămăjoară, şi Marner lua pentru nevoile sale din ce în ce mai puțin din ea, străduindu-se să-şi împrospăteze puterile pentru o muncă de şaisprezece ore pe zi, cu o cât mai neînsemnată cheltuială. E cunoscut cazul deținuților care zgârie pe peretele celulei câte o linie pentru fiecare clipă ce trece, orânduindu-le în triunghiuri, până ce, în loc să mai ajute la însemnarea timpului, această activitate devine un scop în sine, dominant. Noi înşine nu lăsăm oare să treacă un gol sufletesc sau o oboseală tot repetând mecanic o mişcare sau un sunet banal, până ce repetiția alăptează nevoia, care ea însăşi este o obişnuință în stare incipientă? Aceasta ne va ajuta să pricepem cum plăcerea de a aduna bani se transformă într-o pasiune covârşitoare la oamenii a căror imaginație, chiar de la primele monede adunate în ciorap, nu le-a făurit niciun țel dincolo de cel al comorii crescânde. Marner dorea ca fişicurile de zece să se preschimbe într-un cub de fişicuri, apoi într-un cub mai mare; şi fiecare guinee adăugată, deşi reprezenta o satisfacție în sine, aprindea o nouă dorință. În această lume ciudată, transformată într-o şaradă pe care nu spera s-o dezlege vreodată ar fi putut, dacă firea lui ar fi fost mai puțin năvalnică, să tot țească privind marginea gherghefului sau ca-

pătul pânzei, până uita de şaradă şi de orice altceva, în afară de senzaţiile lui momentane; dar banii ajunseseră să-i împartă activitatea ţesutului în perioade, şi ei, nu numai că se adunau, dar rămâneau alături de el. Începu să creadă că banii lui erau conştienţi de existenţa sa, exact ca şi războiul său, şi cu niciun preţ n-ar fi schimbat acele monezi care îi deveniseră familiare pe altele noi şi necunoscute. Le învârtea între degete, le număra până ce forma şi culoarea lor îi sătura setea lăuntrică; dar asta se întâmpla numai noaptea, după ce îşi isprăvea munca; numai atunci îi scotea şi se bucura de tovărăşia lor. Desprinsese nişte cărămizi din podea, de sub război, şi în locul acela săpase o groapă în care pusese tingirea cu guinee şi monezi de argint, acoperind cărămizile cu nisip ori de câte ori le punea la loc. Nu îl frământa gândul că ar putea fi prădat, era în obicei în acele vremuri la ţară să aduni bani; erau plugari în Raveloe care îşi păstrau economiile acasă, probabil în saltelele de lână; dar vecinii, deşi nu toţi atât de cinstiţi ca strămoşii lor de pe vremea regelui Alfred, nu aveau suficientă fantezie pentru a alcătui planul unui jaf. Cum ar fi putut ei să cheltuiască bani în sat, fără să se trădeze? Ar fi fost obligaţi să fugă, o fugă prevestitoare de rele şi nesigură ca şi o călătorie cu balonul.

Aşa trăia Silas Marner, an după an, singur, adunând tot mai multe guinee în tingire, limitându-şi tot mai mult orizontul şi ducând o viaţă din ce în ce mai tristă, o viaţă ce îl înstrăinase definitiv de orice altă fiinţă, mărginindu-se doar la satisfacerea dorinţelor imediate. Existenţa sa se redusese la două funcţii: a ţese şi a aduna, două funcţii neîndreptate către niciun scop. Acelaşi lucru se petrece şi cu oamenii superiori lui Marner atunci când sunt lipsiţi de credinţă şi dragoste, numai că în locul mirajului unei grămezi de guinee, aceştia se adâncesc într-un studiu erudit, sau într-un proiect ingenios, ori însăilează vreo teorie sofisticată. Chipul şi silueta lui Marner s-au micşorat şi încovoiat într-un fel ciudat, datorită unor relaţii mecanice cu obiectele alături de care îşi ducea viaţa, aşa încât privindu-l îţi dădea impresia unui mâner ori unui tub îndoit, lucruri ce nu au înţeles dacă sunt smulse din angrenajul din care fac parte. Ochii săi

bulbucați, pe vremuri plini de încredere şi visare, priveau acum ca şi când ar fi fost meniți să vadă numai lucruri foarte mici, cum ar fi pătrățelele minuscule ale pânzei, după care se roteau în toate direcțiile, şi chipul îi era atât de veştejit şi de galben, încât, deşi nu împlinise încă patruzeci de ani, copiii îl strigau fără contenire „bătrânul meşter Marner”.

Totuşi, chiar şi în această decădere, o întâmplare neînsemnată dovedi că gingăşia din sufletul său nu pierise cu totul. Una din activitățile sale zilnice era să-şi aducă apă de la un puț îndepărtat, aşezat între două ogoare; în acest scop, de când venise în Raveloe, folosea un urcior cafeniu de lut pe care-l socotea cel mai prețios vas de bucătărie dintre cele câteva obiecte utile pe care şi le cumpărase. Îi fusese tovarăş bun timp de doisprezece ani, ținându-l mereu în acelaşi loc, de unde îi vedea toarta în fiecare dimineață, ea părând să exprime bunăvoința de a-l ajuta, şi când apuca toarta cu mâna avea o satisfacție în plus pe lângă aceea de a avea apă limpede şi proaspătă. Într-o zi, pe când se întorcea de la puț, se împiedică de treapta pârleazului şi urciorul cafeniu, izbindu-se cu putere de pietrele ce bolteau canalul de sub el, se sparse în trei. Silas ridică cioburile şi le duse îndurerat în casă. Urciorul cafeniu nu-i mai putea fi de folos, dar lipi cioburile şi-l puse la loc, ca pe o relicvă de preț.

Aşa trăise Silas Marner cincisprezece ani în Raveloe. Cât e ziua de lungă şedea la război, urechile vâjâindu-i de zgomotul monoton, cu ochii aplecați asupra pânzei, cu muşchii mişcându-i-se atât de regulat încât orice întrerupere părea o constrângere la fel de mare ca şi reținerea respirației. Dar odată noaptea venită, se destindea: trăgea obloanele, zăvora uşile şi scotea aurul la iveală. Grămada de monezi crescuse prea mult pentru a mai încape în tingire, şi confecționase în acest scop doi saci groşi de piele care nu acopereau mult spațiu acolo unde erau puşi, luând forma gropii. Cât de tare străluceau guineele când se revărsau din saci! Avea mai mult aur şi mai puțin argint, deoarece bucățile mari de pânză, care reprezentau munca sa principală, erau întotdeauna plătite în aur; în afară de aceasta, cheltuielile de rând le făcea cu monedele de argint. Cel mai mult ținea la guinee,

dar asta nu însemna că ar fi dat monedele de argint, coroanele şi jumătăţile de coroană, ce reprezentau câştigul lui, rodul trudei sale; le iubea pe toate. Le împrăştia în mormane şi-şi cufunda mâinile în ele; apoi le număra şi le orânduia în fişicuri egale şi le pipăia marginea exterioară rotundă, între degetul mare şi arătător, şi visa cu drag la guineele care erau încă numai pe jumătate câştigate, deoarece pânza nu era isprăvită, visa la ele ca şi când ar fi fost nişte copii nenăscuţi, visa la guineele venind agale de-a lungul anilor următori, îndreptându-se spre el, străbătându-i întreaga viaţă, guineele care se aliniau în depărtări nemărginite, ultimele fiind complet ascunse în ceaţa zilelor fără număr, petrecute ţesând. Nu e de mirare că atunci când străbătea ogoarele sau păşea pe uliţe, aducându-şi lucrul acasă, gândurile sale tot la război şi la bani se opreau; nu mai rătăcea pe malurile cu gard viu, sau pe marginile drumului în căutarea ierburilor, ca altădată; şi ele aparţineau trecutului de care fugise, ca un pârâu adâncit mult sub franjurile ierboase ale vechiului său pat ce devine un firişor tremurător croindu-şi făgaş prin nisipul arid.

Aproape însă de Crăciunul acelui al cincisprezecelea an, o a doua mare schimbare interveni în viaţa lui Marner, şi viaţa lui se împleti într-un chip ciudat cu vieţile vecinilor săi.

Capitolul III

OMUL CEL mai de seamă din Raveloe era moşierul Cass, care locuia într-o casă mare roşie, cu trepte elegante de piatră la intrare şi cu grajduri înalte în spate, peste drum de biserică. Era singurul mare proprietar funciar cu titlul de nobleţe; deşi familia domnului Osgood descălecase în vremuri imemoriale, închipuirea celor din Raveloe neaventurându-se niciodată în acea perioadă înspăimântătoare când nu existaseră membrii familiei

Osgood, el de-abia putea îngriji de ferma în care trăia; pe când moşierul Cass avea în slujbă unul sau doi arendaşi care răspundeau de vânat, de parcă ar fi fost lord.

Minunatul război, mană a Providenței pentru interesele funciare, nu se isprăvise şi scăderea prețurilor încă nu ajunsese să împingă neamul micilor moşieri pe drumul ruinei; ba chiar obiceiurile extravagante şi proasta gospodărire le ungeau roțile cât se poate mai bine. Aceasta cât priveşte satul Raveloe şi parohiile de-o seamă cu el; pentru că viața demodată de la noi de la țară avea multe aspecte deosebite, aşa cum este bine când viața e răspândită pe suprafețe variate şi e trăită în chip divers din cauza vremii sau a oamenilor. Raveloe se târa printre copaci stufoşi şi ulițe îngropate, departe de industrie şi de puritanism; bogații mâncau şi beau în voie şi acceptau guta şi apoplexia ca pe nişte lucruri ce-şi făceau de cap într-un mod misterios în sânul familiilor respectabile, iar săracii gândeau că bogații aveau depline drepturi să huzurească; pe deasupra, benchetuiala lor ducea la o înmulțire a resturilor de mâncare ce constituiau bijuteriile de familie ale sărăcimii. Betty Jay adulmeca fiertul slăninii moşierului Cass, dar pofta ei se împiedica de licoarea onctuoasă în care fierbea; iar când sosea vremea marilor petreceri, acestea erau socotite ca un lucru bine-venit pentru săraci din toate punctele de vedere. Aceasta, pentru că petrecerile din Raveloe erau pe măsura hălcilor de carne de vită şi a butoaielor de bere, petreceri îmbelşugate şi de lungă durată, îndeosebi iarna. Atunci când doamnele îşi împachetau cele mai bune rochii şi pompoanele în cutii de pălării şi îşi asumau riscul de a trece râurile în şei duble, cu prețioasele lor poveri, prin ploi şi zăpezi; atunci când nu puteai şti cât de sus va urca apa, nici nu te puteai gândi să pleci la o petrecere scurtă. Din această pricină se obişnuia ca în anotimpul rece, atunci când era puțin de lucru şi când ceasurile erau mai lungi, vecinii să primească musafiri pe rând. Când bucatele moşierului Cass scădeau şi se învecheau, oaspeților săi nu le rămânea altceva de făcut decât să meargă puțin mai la deal, la domnul Osgood sau la familia Orchard, unde îi aşteptau şunci şi muşchi de porc

netăiat, plăcinte cu carne de porc neatinse de cuţit, ce miroseau a fum, unt cum nu se poate mai proaspăt, orice şi-ar fi dorit, mai bun poate decât la moşierul Cass, dar nu şi mai mult.

Soţia moşierului murise de mult, lipsind conacul Red House de prezenţa soţiei şi a mamei, izvorul dragostei sănătoase şi al fricii, atât în salon cât şi în bucătărie; aceasta explica de ce proviziile pentru sărbători erau mai curând îmbelşugate decât rafinate, şi mai lămurea de ce mândrul moşier binevoia să prezideze în salonul Curcubeului mai curând decât în umbra propriului său salon întunecos; poate aceasta se datora şi pricinii că fiii săi se dovediseră a nu fi pe măsura aşteptărilor. În Raveloe morala nu era prea severă, totuşi faptul că moşierul îşi ţinuse fiii acasă, fără nicio ocupaţie, era socotit o slăbiciune din partea sa; şi, deşi se arăta oarecare îngăduinţă tinerilor, de dragul părinţilor, oamenii clătinau din cap văzând purtările mezinului Dunstan, sau cum i se spunea Dunsey Cass, al cărui gust pentru schimburi în natură şi pariuri s-ar fi putut dovedi cu timpul a fi mai rău decât a semăna ghindă pe ogor. De fapt, spuneau vecinii, n-avea nicio importanţă că Dunsey devenea un flăcău batjocoritor şi pizmaş, care părea să se bucure de paharul plin cu atât mai mult cu cât ceilalţi n-aveau ce bea, atâta vreme cât faptele lui nu prilejuiau necazuri unei familii ca cea a moşierului Cass, cu monument în biserică şi căni de bere mai străvechi ca ale regelui George. Dar ar fi fost o nenorocire de o mie de ori mai mare dacă domnul Godfrey, primul născut, un tânăr de treabă, plăcut, cu o privire deschisă, cel ce urma să fie moştenitor într-o bună zi, ar fi apucat-o pe calea fratelui său, aşa cum se pare că făcea în ultima vreme. Continuând aşa, avea s-o piardă şi pe domnişoara Nancy Lammeter; toată lumea ştia cât se ruşinase de el, cu prilejul ultimelor Rusalii, când se vorbise atâta pe socoteala dispariţiei lui îndelungate de acasă. Ceva nu mergea bine, ceva mai mult decât s-ar fi cuvenit, era limpede; domnul Godfrey nu mai arăta nici pe jumătate atât de senin şi de proaspăt ca pe timpuri. Înainte vreme toată lumea se minuna cât de frumoasă pereche vor alcătui el cu

domnişoara Nancy Lammeter. Şi dacă ea ar fi putut deveni stăpână la Red House, s-ar fi produs o schimbare în bine, asta pentru că cei din neamul Lammeter aşa fuseseră crescuți, adică să nu îngăduie să se risipească niciun grăunte de sare, celor din casă nelipsindu-le totuşi nimic. O asemenea noră ar fi însemnat o mare economie pentru bătrânul moşier, chiar dacă n-ar fi adus zestre nicio lețcaie, existând multe motive de bănuială că, indiferent de veniturile sale, el avea multe găuri în buzunar. Dar dacă domnul Godfrey nu întorcea foaia, putea să-şi ia adio de la domnişoara Nancy Lammeter.

În al cincisprezecelea an de când trăia Silas Marner la Raveloe, într-o după-amiază de la sfârşitul lunii noiembrie, Godfrey, cel cândva plin de nădejdi, stătea în picioare în salonul întunecos şi lambrisat, cu mâinile în buzunare şi cu spatele la foc. O lumină cenuşie şi palidă încețoşa pereții ornați cu pistoale, bice şi cozi de vulpi, hainele şi pălăriile aruncate pe scaune, cănile de bere răspândind până departe un iz de băutură răsuflată, focul pe jumătate stins şi pipele de pe cămin: semne ale unei vieți casnice lipsite de orice farmec sfânt, cu care privirea posomorâtă a bălaiului Godfrey era într-un trist acord. Părea că pândeşte apropierea cuiva, şi nu peste mult se auzi un pas apăsat, întovărăşit de un şuierat ce străbătea marele hol pustiu de la intrare.

Uşa se deschise, şi un tânăr îndesat, cu o privire tulbure, intră. Avea fața roşiatică şi ceva vesel în ținută, semne ale unui început de beție. Era Dunsey, şi la vederea sa chipul lui Godfrey deveni mai puțin mohorât, căpătând o expresie activă, de ură. Elegantul prepelicar maro, ce stătea întins pe vatră, se retrase sub scaunul din colțul căminului.

— Ei, maestre Godfrey, ce pofteşti de la mine? întrebă Dunsey, pe un ton batjocoritor. Îmi eşti frate mai mare şi mai bun; era de datoria mea să vin, dacă m-ai chemat.

— Iată ce vreau, încearcă să fii mai serios şi să asculți, răspunse Godfrey furios. Băuse mai mult decât putea suporta, încercând să-şi preschimbe amărăciunea în furie nechibzuită. Vroiam să-ți spun că trebuie să-i înmânez moşierului arenda lui Fowler, sau să-i mărturisesc că ți-am

dat-o ție; amenință să pună poprire pentru ea, aşa că tot o să afle curând, fie că-i spun ori nu. Tocmai zicea, înainte de a pleca, că o să-i trimită vorbă lui Cox să pună poprire, dacă Fowler nu vine să-şi plătească restanțele săptămâna asta. Moşierul duce lipsă de bani şi nu-i arde de prostii; ştii ce-a spus că o să facă, dacă s-ar întâmpla să descopere că iar ai şters-o cu banii lui. Aşa că vezi şi fă rost de bani, şi încă repejor, ai înțeles?

— Da, răspunse Dunsey rânjind, apropiindu-se de fratele său şi privindu-l drept în ochi. Ce-ar fi dacă ai face rost chiar tu de bani şi m-ai scoate din încurcătură? Ce părere ai? Din moment ce ai fost atât de drăguț să mi-i dai, n-o să-mi refuzi amabilitatea de a-i plăti pentru mine: ai făcut-o doar din dragoste frățească, nu-i aşa?

Godfrey îşi muşcă buzele şi-şi încleştă pumnii,

— Nu te apropia de mine cu privirea asta, că te năucesc în bătaie.

— N-o s-o faci, spuse Dunsey răsucindu-se totuşi pe călcâie. Şi asta pentru că sunt un frate inimos, nu-i aşa? Îmi stă-n putere să te dau afară din căminul tău şi să rămâi fără o para chioară pentru tot restul zilelor. I-aş putea spune moşierului cum s-a însurat drăgălaşul său fecior cu tânăra aia nostimă, Molly Farren, şi cât de nefericit a fost neputând trăi cu bețiva de nevastă-sa, şi aşa ți-aş putea lua locul foarte comod. Însă n-o fac, sunt bun ca pâinea caldă. O să te străduieşti şi tu nițel pentru mine. Găseşti tu, de dragul meu, o sută de lire, ştiu c-o să găseşti.

— Cum să fac rost de bani? spuse Godfrey tremurând. N-am un şiling nici pentru sufletul meu. Cât despre a-mi lua locul, asta-i o prostie; te-ar alunga şi pe tine. Dacă spui ceva, mă pornesc şi eu. Bob e favoritul bătrânului, o ştii prea bine. O să fie încântat să scape de tine.

— Nu-mi pasă, spuse Dunsey privind pe fereastră şi clătinând negativ din cap. Ar fi o pleaşcă pentru mine să plec cu tine, eşti un frate tare bun şi ne place la amândoi să ne ciorovăim, nici nu ştiu ce m-aş face fără tine. Dar tu socoteşti că-i mai bine pentru amândoi să stăm acasă; ştiu că asta vrei. Aşa că o să te descurci singur cu părăluțele astea; cât

despre mine, o să-mi îngădui să-mi iau rămas bun, deşi mă doare nespus să ne despărţim.

Dunstan tocmai pornise spre ieşire, când Godfrey se năpusti asupra lui, îl înşfăca de braţ înjurându-l şi răcnind:

— Îţi spun că n-am bani: nu pot face rost.

— Împrumută de la bătrânul Kimble.

— Să-ţi intre bine în cap că nu-mi mai împrumută, şi nici n-am de gând să-i mai cer.

— Păi, atunci vinde-l pe Wildfire.

— Sigur, e uşor să spui. Îmi trebuie banii acum.

— Atunci n-ai decât să-l mâni la vânătoare mâine. Mai mult ca sigur c-or să fie acolo Bryce şi Keating. O să fie o adevărată licitaţie.

— Nu-ţi fie cu supărare, adică să mă întorc la ora opt seara, stropit până-n creştet! Merg să dansez la ziua de naştere a doamnei Osgood.

— Oho! exclamă Dunsey privind într-altă parte şi încercând să se sclifosească cu glas subţire. Şi acolo vine dulcea domnişoară Nancy; o să dansăm cu ea, şi vom făgădui să nu mai fim niciodată neascultători, şi ne vom ruga să fim iarăşi socotiţi prieteni şi...

— Ţine-ţi gura despre domnişoara Nancy, dobitocule, că te strâng de gât, spuse Godfrey înroşindu-se.

— De ce? întrebă Dunsey pe acelaşi ton prefăcut, dar apucând un bici de pe masă şi lovindu-şi palma cu capătul mai gros. E un prilej minunat. Te sfătuiesc să te strecori iar în poala ei: ai câştiga timp, în cazul când s-ar întâmpla ca într-o bună zi Molly să înghită mai mult laudanum şi să te lase văduv. Domnişoarei Nancy nu i-ar păsa că e a doua, dacă nu află. Cât despre tine, tu ai un frate cumsecade, care-o să tacă, asta pentru că tu o să te porţi mereu frumos cu el.

— Una şi cu una fac două, rosti Godfrey tremurând şi îngălbenindu-se iarăşi. Simt că nu mai pot răbda. Dacă ţi-a mai rămas cât de cât puţină minte, ai şti că mergi prea departe şi că mă poţi împinge la acte necugetate. Eu unul simt că am ajuns la limită; i-aş spune tot moşierului, măcar să mă descotorosesc de tine, dacă nu am alt avantaj. Şi, în definitiv, tot o să afle. Ea ameninţă c-o să vină singură să dea

totul în vileag. Nu-ți face iluzia că tăcând poți obține câți bani îți închipui. Îți dau atâta că n-o să-mi mai rămână nimic s-o potolesc pe ea, şi o să-şi pună amenințarea în practică. Mi-e totuna. O să mărturisesc singur totul, şi tu poți să te duci dracului.

Dunsey înțelese că întrecuse măsura şi că există o limită ce odată atinsă îl putea împinge pe însuşi nehotărâtul de Godfrey să nu mai ezite. Totuşi spuse, ca şi când toate acestea nu l-ar fi privit:

— Cum vrei; dar aş trage o duşcă de bere mai întâi. Şi spunând asta se trânti de-a latul a două scaune şi porni să bată darabana cu mânerul biciului pe scaunul de lângă fereastră.

Godfrey rămase în picioare, tot cu spatele la foc, jucându-se stingherit cu buzunarele sale şi examinând podeaua. Statura lui impunătoare dezvăluia un mare curaj animalic, dar acesta nu-i folosea ca să ia o hotărâre atunci când primejdiile cărora le făcea față erau de aşa natură încât nu puteau fi nici doborâte, nici înlăturate. Nehotărârea lui naturală şi laşitatea sa morală erau de data aceasta amplificate de situația în care consecințele temute păreau să-l amenințe din toate părțile deopotrivă; abia reuşise să se hotărască să-l sfideze pe Dunstan şi să anticipe toate trădările posibile, că nenorocirile pe care le atrăgea asupra sa prin pasul acesta păreau şi mai de neîndurat decât dezastrul în care se afla; urmările mărturisirii erau certe; în schimb trădarea nu părea la fel de inevitabilă. Închipuindu-şi această certitudine, acceptă incertitudinea şi nehotărârea cu un sentiment de linişte. Fiul dezmoştenit al unui moşier oarecare, care era tot atât de puțin înclinat să sape cât şi să cerşească, era la fel de neajutorat ca şi un copac dezrădăcinat care cu ajutorul cerului şi al pământului a ajuns un frumos putregai în acelaşi loc unde se înălțase la început. Poate că ar fi mers cum ar fi mers, dacă Nancy Lammeter ar fi putut fi câştigată, dar, deoarece trebuia s-o piardă în mod irevocabil şi la fel de sigur ca şi moştenirea, şi deoarece trebuia să rupă orice legătură cu excepția celor ce-l degradaseră şi-i răpiseră şi ultimul motiv pentru care s-ar mai fi străduit să se îndrepte,

nu-şi mai putea imagina alt viitor ca urmare a mărturisirii decât cătănia, pasul cel mai disperat ce putea fi făcut, un fel de sinucidere în ochii familiilor respectabile. Nu. Mai curând se lăsa la voia întâmplării, decât să rezolve singur această situaţie, mai curând mergea să petreacă şi să bea vinul ce-i plăcea, deşi o făcea cu o sabie deasupra capului şi cu spaima în suflet, decât să se năpustească în bezna rece a viitorului, în care nu se mai întrevedea nicio plăcere. Concesia extremă făcută lui Dunstan în legătură cu calul începea să i se pară acceptabilă în comparaţie cu punerea în practică a propriei sale ameninţări. Mândria însă nu-i îngăduia să reînnoade conversaţia altfel decât prin continuarea certei. Dunstan tocmai asta aştepta şi îşi sorbea berea în înghiţituri mai mici ca de obicei.

Godfrey izbucni pe un ton amar:

— Parcă pe tine te doare că-l vând pe Wildfire, ultimul lucru despre care mai pot spune că-mi aparţine şi cel mai bun cal pe care l-am avut în viaţa mea! Şi dacă ai mai avea o fărâmă de mândrie în tine, ţi-ar fi ruşine să vezi grajdurile golite şi pe toţi rânjind din pricina asta. Dar bănuiesc că te-ai vinde şi pe tine de-ar fi să te poţi bucura că ai împins pe cineva să facă un târg prost.

— Ţţ, ţţ, făcu Dunstan foarte blând, văd că vrei să mă măguleşti. Ştii că sunt o comoară când e vorba să trag pe cineva pe sfoară într-o afacere. Tocmai de aia te sfătuiesc să nu te ocupi tu, şi să mă laşi pe mine să-l vând pe Wildfire. Îl mân cu plăcere în locul tău mâine la vânătoare. N-o să arăt în şa la fel de chipeş ca tine, dar ei cumpără calul, nu călăreţul.

— Mda, adică să-ţi încredinţez tocmai ţie calul?

— Cum vrei, spuse Dunstan, bătând din nou darabana pe scaunul de lângă fereastră, cu acelaşi aer indiferent. În definitiv, tu trebuie să plăteşti banii lui Fowler; pe mine nu mă priveşte. Tu eşti cel care ai primit banii de la el, când ai mers la Bramcote, şi tot tu i-ai povestit moşierului că nu plătise. Eu n-am niciun amestec, tu ai hotărât să fii atât de îndatoritor încât să mi-i dai mie, asta-i tot. Dacă nu vrei să plăteşti banii, las-o baltă. Eu vroiam numai să-ţi fiu de folos

vânzând calul, înțelegând că nu-ți venea la socoteală să pleci mâine dimineață atât de departe.

Godfrey tăcu câteva clipe. Ar fi vrut să sară asupra lui Dunstan, să-i smulgă biciul din mână şi să-l lovească până la ultimul strop de viață; şi nu exista teamă fizică din pricina căreia să fi şovăit; altă temere îl stăpânea, hrănită de sentimente mai puternice decât însăşi ura sa. Vorbind din nou, o făcu pe un ton pe jumătate împăciuitor:

— Sper că nu te gândeşti la nicio prostie în legătură cu calul, nu? Îl vinzi cinstit şi-mi dai banii? De nu, bănuieşti, dau iama-n toate, că nu-mi rămâne nimic de care să m-agăț Şi te asigur că o să-ți facă mai puțină plăcere să-mi ridic casa în cap, când şi căpățâna ta urmează să fie zdrobită.

— Bine, bine, răspunse Dunstan ridicându-se, e-n regulă. Bănuiam c-o să ne înțelegem. Eu sunt omul nimerit să-l execut pe bătrânul Bryce. Dacă e să-ți aduc vreo lețcaie, apoi ți-aduc o sută douăzeci de la el.

— Dar mâine s-ar putea să plouă cu găleata, ca ieri, şi atunci nu poți merge, spuse Godfrey, neştiind nici el dacă ar fi vrut sau nu să fie aşa.

— N-o să toarne, zise Dunstan. Am întotdeauna noroc la vreme. S-ar putea să plouă, dacă ai merge tu. Ție nu-ți pică când trebuie nu? Mie întotdeauna. Tu ai frumusețe, eu noroc, aşa că trebuie să mă ții lângă tine, de dragul sunătorilor; ni-cio-da-tă n-o să te descurci fără mine.

— Luate-ar naiba, muşcă-ți limba! strigă Godfrey impetuos.

— Şi bagă de seamă să nu tragi la măsea mâine, ca să nu-ți spargi căpățâna pe drum seara şi mai cu seamă să nu pățească Wildfire ceva rău.

— Potoleşte-ți inimioara simțitoare, spuse Dunstan, deschizând uşa. N-ai avut prilejul să mă prinzi că văd în dublu exemplar atunci când plec să închei un târg; s-ar duce tot farmecul. Pe deasupra, ori de câte ori aş cădea, am contract să cad tot în picioare.

Spunând acestea Dunstan trânti uşa în urma lui şi-l lăsă pe Godfrey să reflecteze cu amărăciune asupra stării lui din ce în ce mai grele, din care nu ieşea decât făcând sport,

bând, jucând cărți sau, deşi mult mai rar şi mai puțin plictisitor, vizitând-o pe domnişoara Nancy Lammeter. Durerile subtile şi variate izvorâte dintr-o sensibilitate rafinată, întovărăşind o cultură superioară, sunt mai puțin demne de milă decât lipsa mohorâtă a bucuriilor impersonale şi a consolărilor ce nu lasă la îndemână minților primitive decât tovărăşia eternă şi stăruitoare a propriilor necazuri şi nemulțumiri. Viețile acelor strămoşi ai noştri de la țară, pe care suntem gata să-i socotim nişte persoane foarte prozaice – oameni a căror unică trudă era să galopeze în jurul moşiei lor, atârnând tot mai grei în şei, şi să-şi petreacă restul zilelor în molcoma desfătare, de fapt neatractivă, a simțurilor tocite de monotonia vieții lor – aveau totuşi în ele un oarecare patetism. Şi asupra lor veneau calamitățile, iar greşelile lor din tinerețe aveau consecințe grele; poate că dragostea unei dulci fecioare, imaginea purității, a ordinii şi calmului le deschisese sufletele spre o viață în care zilele să nu pară prea lungi, chiar dacă erau lipsite de bătălii; fecioara dispărea şi viziunea pierea, şi ce le rămânea atunci, îndeosebi când deveneau prea greoi pentru vânătoare, sau pentru a căra o puşcă peste brazde, decât să bea şi să se înveselească sau să bea şi să se întristeze, astfel încât să poată schimba făgaşul întâmplător şi să nu mai repete într-una, cu emfază, lucrurile pe care le-au tot spus în decursul ultimelor douăsprezece luni. Cu siguranță, printre acei oameni cu chip roşu şi priviri prostite, existau câțiva care, mulțumită bunătății lor omeneşti înnăscute, nu deveneau brutali nici măcar datorită bătăliilor, bărbații care în tinerețe simțiseră şfichiul durerii sau al remuşcării fuseseră străpunşi de săgețile de care se rezemaseră, sau cu uşurință îşi încătuşaseră membrele în fiare din care niciun efort nu-i mai putea elibera; şi aşa cum se întâmplă cu noi toți, gândurile lor nu-şi aflau odihnă în afara cercului vicios al măruntei lor poveşti.

Aceasta este în mare situația lui Godfrey Cass în cel de al douăzeci şi şaselea an al vieții sale. O remuşcare neaşteptată, sprijinită de acele influențe nedefinite pe care toate relațiile personale le exercită asupra unei firi labile, l-au împins spre o căsătorie tainică, ce se dovedise o pacoste pentru existența

sa. Fusese povestea urâtă a unei pasiuni josnice, a înşelării şi trezirii la realitate, lucruri ce nu se cuvine să le smulgem din adâncurile amintirilor amare ale lui Godfrey. A ştiut prea bine că înşelătoria făcuse parte dintr-o capcană pe care i-o întinsese Dunstan, care vedea în căsătoria degradantă a fratelui său un mijloc de a-şi potoli pe dată ura geloasă şi cupiditatea. Iar dacă Godfrey s-ar fi putut simți numai victimă, zăbala de fier pe care soarta i-o pusese în gură l-ar fi mâniat mult mai puțin. Dacă blestemele pe care le rostea cu jumătate de gură când era singur n-ar fi avut altă țintă decât şiretenia diabolică a lui Dunstan, s-ar fi cutremurat mai puțin de frica urmărilor acestei mărturisiri. Dar el mai blestema ceva, propria lui prostie, ce părea acum atât de absurdă şi de inexplicabilă pentru el, cum ne apar toate nebuniile pe care le facem, atunci când şoaptele lor atrăgătoare sunt de mult stinse. Timp de patru ani o visase pe Nancy Lammeter şi o curtase în tăcere, într-o adorare plină de răbdare, văzând în ea femeia care-i dăduse prilejul să mediteze la bucuria viitoare: urma să-i fie soție şi să-i facă agreabil căminul, aşa cum nu fusese nicicând casa tatălui său; şi ar fi fost uşor, ea fiindu-i mereu aproape, să se scuture de toate acele obiceiuri prosteşti, ce nu erau de fapt plăceri, ci numai un mod de a umple golul vieții. Firea lui Godfrey era fundamental legată de casă; născut într-un cămin din care lipsea surâsul şi în care obiceiurile rele nu erau pedepsite de ordinea gospodăriei, uşurința sa l-a depărtat în mod irezistibil de familie, dar nevoia unei afecțiuni tandre permanente, dorul după o influență care să realizeze fericirea pe care vroia s-o obțină fără dificultăți făcu ca puritatea, curățenia, ordinea liberă din gospodăria familiei Lammeter, însoțite de surâsul lui Nancy, să se asemene cu acele ore strălucitoare şi proaspete ale dimineții când ispitele dorm şi îngăduie urechii să asculte glasul îngerului bun, ce îmbie la hărnicie, sobrietate şi pace. Şi totuşi nădejdea unui asemenea rai nu fusese îndeajuns pentru a-l apăra de o cale care îl azvârlise pentru totdeauna în afara paradisului. În loc să rămână agățat de funia de mătase cu ajutorul căreia Nancy l-ar fi scos cu bine la mal, s-a lăsat din nou târât în

noroi şi lături, dându-i sentimentul că e inutil să se mai lupte. Se legase pe sine însuşi, curmându-şi orice elan sănătos şi lăsându-se pradă exasperării.

Totuşi exista o situație şi mai rea decât cea actuală: situația în care s-ar fi trezit când taina ar fi fost descoperită; şi, dintre cele două dorințe, aceea care triumfa permanent era dorința de a îndepărta ziua nefastă în care urma să suporte consecințele resentimentului violent al tatălui său față de rănirea mândriei familiei, când poate urma să-şi ia gândul de la acea demnitate şi de la acel confort ereditar, care în cele din urmă reprezentau un fel de rațiune de a trăi, şi când urma să ducă cu sine certitudinea că este surghiunit pentru totdeauna din preajma lui Nancy Lammeter şi din stima ei. Cu cât trecea timpul, cu atât avea mai multe şanse să scape de cel puțin o parte din consecințele sinistre cărora li se vânduse, şi cu atât îi rămâneau mai multe şanse să se bucure de răsplata ciudată de a o vedea pe Nancy şi de a sorbi privirea ei blândă, plină de dor. Era îndemnat spre această răsplată în mod capricios, când şi când, după ce petrecea săptămâni întregi în care o evita, ca pe o răsplată îndepărtată cu aripi strălucitoare, ce-l făceau doar să sară înainte pentru a-şi descoperi lanțurile mai exasperante. Trăia acum unul dintre acele accese de dorință arzătoare ce fusese suficient de puternic pentru a-l convinge să-l încredințeze pe Wildfire lui Dunstan, mai degrabă decât să-şi dezamăgească dorința, chiar de n-ar fi existat şi alt motiv pentru care să evite vânătoarea. Celălalt motiv era faptul că întâlnirea urma să aibă loc lângă Batherley, târgul în care locuia nefericita al cărei chip îi devenea tot mai odios, şi în închipuirea lui toate împrejurimile erau bântuite de ea, ca de un duh rău. Jugul pe care omul, acționând într-un chip nepermis, şi-l pune singur, hrăneşte ura până şi în cel mai blând sân; şi veselul şi inimosul Godfrey se preschimba văzând cu ochii într-un om înveninat, bântuit de dorințe crude, ce păreau să vină, să plece, să revină, ca nişte demoni care-l foloseau ca pe o casă mobilată.

Cum să-şi omoare timpul în seara asta? Ar fi putut merge la Curcubeul, să asculte discuțiile despre lupta de cocoşi;

toată lumea era acolo, şi ce altceva poţi face? Deşi nu-l interesa lupta de cocoşi nici cât o ceapă degerată. Snuff, prepelicarul maro, ce se aşezase în faţa lui şi-l urmărea de câtăva vreme, sări nerăbdător să primească mângâierea aşteptată. Dar Godfrey îl îmbrânci într-o parte, fără să-l privească, şi ieşi din cameră urmat cu umilinţă şi fără resentiment de Snuff, poate că nici el nu ştia ce altceva ar fi putut face.

Capitolul IV

DUNSTAN CASS, pornind dis-de-dimineaţă, cu pasul măsurat şi liniştit al omului care este obligat să călărească la pas cu câinele său de vânătoare, trebuia să străbată uliţa ce se prelungea peste locul neîngrădit numit cariera de piatră, unde se afla casa locuită în ultimii cincisprezece ani de Silas Marner şi care pe vremuri adăpostise un pietrar. Locul era foarte întunecos în acea perioadă a anului, cu lutul umed şi morfolit de picioare; apa năclăită ce umplea cariera până la suprafaţă era roşie. Acesta fu primul lucru la care se gândi Dunstan apropiindu-se; în al doilea rând îi trecu prin minte că bătrânul ţesător nebun, al cărui război îl auzea chiar şi de acolo făcând zgomot, avea o mulţime de bani ascunşi pe undeva. Cum se făcea că el, Dunstan Cass, care adesea auzise vorbindu-se despre zgârcenia lui Marner, nu se gândise niciodată să-i sugereze lui Godfrey să-l sperie sau să-l hotărască pe bătrân să-i împrumute bani în schimbul admirabilei cauţiuni oferite de perspectivele sale ca viitor moşier. Soluţia i se păru atât de la îndemână şi de atractivă, îndeosebi economiile lui Marner părând a fi destul de mari pentru a-i rămâne lui Godfrey un surplus bunicel peste nevoile sale urgente şi astfel să-i îngăduie să facă faţă şi nevoilor credinciosului său frate, încât aproape că întoarse calul din nou spre casă. Godfrey era pregătit sufleteşte să

accepte sugestia: se va agăța cu nesaț de un plan ce l-ar putea salva de la despărțirea de Wildfire. Dar în clipa în care meditația lui Dunstan ajunse la acest punct, dorința de a continua drumul deveni mai puternică şi învinse. Nu vroia să-i ofere această plăcere lui Godfrey: prefera ca maestrul Godfrey să fie amant. Mai mult, Dunstan se simțea bine având un cal de vânzare şi prilejul de a încheia un târg, de a face pe grozavul şi, după cum era foarte probabil, de a înşela pe cineva. Putea să aibă atât satisfacția de a se ocupa de vânzarea calului cât şi pe aceea de a-l îndemna pe Godfrey să împrumute bani de la Marner. Aşadar călări mai departe.

Bryce şi Keating se aflau acolo, după cum fusese Dunstan sigur că o să se întâmple, era doar un băiat atât de norocos.

— Ei, spuse Bryce, care de mult pusese ochii pe Wildfire, eşti cu calul fratelui tău, azi; cum vine asta?

— Am făcut schimb cu el, răspunse Dunstan a cărui plăcere de a minți, fără ca aceasta să fie direct legat de nevoile imediate, nu putea fi micşorată de posibilitatea ca ascultătorul să nu-l creadă. Wildfire e al meu acum.

— Cum? L-a schimbat pe gloaba aia costelivă pe care o aveai? întrebă Bryce, perfect convins că-i va răspunde cu o nouă minciună.

— Ei, aveam şi noi o mică socoteală ce s-a lămurit când mi l-a dat pe Wildfire, spuse Dunstan indiferent. De altfel i-am făcut un serviciu luându-i calul, deşi nu-mi convenea, pentru că mi-a căzut cu tronc o iapă a lui Jortin, un pursânge cum nu s-a mai pomenit. Acum însă, că l-am căpătat, o să-l păstrez pe Wildfire, deşi mi-au fost vârâte în buzunar mai deunăzi o sută cincizeci de monede pentru el; un tip de la Flitton, geambaşul lordului Cromleck, un cetățean cam saşiu cu o vestă verde. Însă am de gând să-l păstrez pe Wildfire: nu găsesc altul mai bun cât ai bate din palme. Iapa are sângele mai curat, dar e puțin cam slabă în crupă.

Desigur că Bryce ghicise intenția lui Dunstan de a-şi vinde calul, şi Dunstan ştia că el ghicise (geambaşia este numai una dintre numeroasele tranzacții omeneşti ce se fac în acest mod ingenios); şi ambii socotiră că târgul era la început, când Bryce replică ironic:

— Mă mir de asta; mă mir că vrei să-l păstrezi; pentru că vezi, niciodată n-am auzit ca cineva să nu fie de acord să-şi vândă calul, dacă obţine cu jumătate mai mult decât face. Ai fi norocos să poţi lua un sutar.

Keating încălecă şi plecă, şi târgul deveni din ce în ce mai complicat. Se încheie prin cumpărarea calului de către Bryce cu o sută douăzeci de monede, ce urmau să fie plătiţi la predarea lui Wildfire, nevătămat, la grajdurile Batherley. Lui Dunsey îi trecu prin minte că cel mai înţelept lucru ar fi să renunţe la vânătoare, să pornească pe dată spre Batherley şi, aşteptând întoarcerea lui Bryce, să închirieze un cal ca să se întoarcă acasă, cu banii în buzunar. Dar ispita unei goane, încurajată de încrederea în norocul său şi de rachiul de aldămaş, nu era uşor de înlăturat, mai ales având un cal sub sine, ce ar fi putut sări gardurile, spre admiraţia tuturor oamenilor de pe câmp. Dunstan totuşi sări peste un gard mai mult decât s-ar fi cuvenit şi-şi priponi calul. Persoana sa dizgraţioasă, care nu şi-ar fi găsit muşteriu la o eventuală vânzare, scăpă nevătămată, pe când bietul Wildfire, care era inconştient de valoarea sa, căzu într-o rână şi-şi dădu duhul în chip jalnic. Se întâmplase ca Dunstan, cu puţin înainte, trebuind să descalece pentru a-şi aranja scara, să înjure copios această oprire, din cauza căreia rămase în urmă la vânătoare, tocmai aproape de clipa victoriei, şi împins de exasperare sărise orbeşte peste garduri. În curând ar fi ajuns din urmă copoii, dar accidentul fatal avu loc: aşadar se afla la mijloc de drum între călăreţii înfocaţi ce îl depăşiseră şi pe care nu-i interesa ce se petrece în urma lor şi hăitaşii foarte distanţaţi, despre care se putea bănui că vor trece destul de departe de locul unde căzuse Wildfire. Dunstan, a cărui fire era făcută să se preocupe mai curând de necazurile imediate decât de consecinţele îndepărtate, de-abia apucă să se ridice în picioare şi să vadă ce se petrecuse cu Wildfire, că se şi simţi satisfăcut neavând niciun martor într-o situaţie pe care nicio lăudăroşenie n-ar fi putut-o face de invidiat. După şoc, adunându-şi noi puteri, cu ajutorul a puţin rachiu şi multe blesteme, se îndreptă cât putu de iute spre un crâng din dreapta, prin care gândea că ar putea ajunge la Batherley,

fără a fi în pericol să întâlnească pe vreunul dintre vânători. Primul lucru pe care vroia să-l facă era să închirieze un cal şi să se întoarcă cu el numaidecât acasă, deoarece pentru el, ca şi pentru oricare alt tânăr isteț, să mergi pe jos atâtea mile pe drumul mare, fără să ții o puşcă în mână, era exclus. Nu îl necăjea prea mult că trebuia să-i ducă lui Godfrey veşti proaste, deoarece în acelaşi timp îi oferea şi ideea banilor lui Marner; şi dacă Godfrey s-ar fi împotrivit, după obicei, ideii de a face noi împrumuturi, de pe urma cărora el însuşi avea avantajul cel mai neînsemnat, nu s-ar fi opus totuşi multă vreme. Dunstan ştia că îi stă la îndemână să tulbure liniştea lui Godfrey indiferent de motivul folosit. Ideea cu banii lui Marner părea din ce în ce mai strălucită, nevoia lor devenind imperioasă; perspectiva de a trebui să-şi facă apariția la Batherley cu cizmele murdare de noroi, ca ale unui pedestru de rând, şi de a face fața întrebărilor batjocoritoare ale grăjdarilor, se ridica în mod neplăcut în fața nerăbdării sale de a se întoarce la Raveloe şi de a duce la bun sfârşit planul ce părea să apară la momentul oportun. O cercetare întâmplătoare a buzunarelor vestei îi trezi amintirile, aducându-i aminte de faptul că cele două sau trei monezi pe care le întâlnise degetul său arătător erau prea neînsemnate pentru a acoperi acea mică datorie față de Jennings, care declarase că niciodată n-o să mai facă vreo afacere cu Dunsey Cass. La urma urmelor, având în vedere direcția în care-l dusese hăituitul, nu era tot atât de departe de casă cât de Batherley; dar Dunsey, nefiind prea ager la minte, ajunse la această concluzie cu greutate, percepând încetul cu încetul că mai existau şi alte motive, ca să-l îndemne să opteze pentru întoarcerea acasă. Era aproximativ ora patru şi se lăsa ceața; cu cât ajungea mai repede la drumul mare, cu atât era mai bine. Îşi amintise că pe drum văzuse un indicator puțin înainte ca Wildfire să dea ortul popii; astfel, încheindu-şi nasturii hainei, înfăşurând strâns şfichiul biciului de vânătoare în jurul mânerului şi lovind tocurile cizmelor cu un aer triumfător, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu i se întâmplase nimic neprevăzut, o luă la pas cu sentimentul că făcea față unui exercițiu fizic remarcabil,

pe care într-un fel sau altul şi într-un moment oarecare din viitor putea să-l exagereze şi să-l amplifice spre admirația unui cerc select de la Curcubeul. Când un tânăr domn, cu situația lui Dunsey, este obligat să practice un mijloc de locomoție atât de ieşit din comun ca mersul pe jos, un bici în mână este corectivul de dorit; şi Dunstan, înaintând prin ceața ce se îndesa, izbea într-una cu biciul pe unde apuca. Se grăbise să ia biciul lui Godfrey, pentru că avea mâner de aur; nimeni nu putea zări atâta vreme cât Dunstan îl ținea în mână, că pe mânerul lui de aur era săpat, cu litere adânci, numele lui Godfrey Cass; se vedea doar că e un bici foarte frumos. Dunsey se temea să nu întâlnească vreo cunoştință față de care să se facă de râs, ceața nefiind un ascunziş suficient de bun atunci când oamenii se apropie prea mult; dar când se trezi, în sfârşit, pe binecunoscutele ulițe din Raveloe, fără să fi întâlnit nicio ființă, recunoscu în sinea sa că aceasta făcea pârtie din norocul lui obişnuit. Acum însă ceața, împreună cu întunericul serii, era mai deasă decât dorise el, tăinuind şanțurile în care putea aluneca, ascunzând toate cele, încât pentru a păşi era obligat să pipăie cu biciul tufişurile scunde ce ieşeau din alinierea gardului viu. Socotea că în curând urma să ajungă în dreptul carierii de piatră; o va ghici după întreruperea gardului viu. O descoperi însă după alte indicii la care nu se aşteptase; anume după nişte lumini ce bănuise că veneau dinspre casa lui Silas Marner. Casa cu banii ascunşi în ea n-o uitase nicio clipă şi-şi tot închipuise diverse feluri de a-l linguşi şi ispiti pe țesător să se despartă de bani de dragul dobânzilor ce urma să le primească. Dunstan intuia că pe lângă linguşire trebuia să-l şi înspăimânte, propriile sale convingeri în materie de aritmetică nefiindu-i destul de limpede ordonate pentru a-i îngădui vreo demonstrație spectaculoasă în favoarea dobânzilor; cât priveşte posibilitatea de a-l face pe om să creadă că va fi plătit cu siguranță, era considerată în mare ca un mijloc autentic de escrocare. Operația ce urma să fie efectuată asupra minții avarului era o sarcină pe care Godfrey trebuia în mod sigur s-o încredințeze întrutotul fratelui său mai îndrăzneț şi mai şiret. Dunstan se hotărâse

în această privință, şi când văzu lumina sclipind printre crăpăturile obloanelor lui Marner, ideea discuției cu țesătorul fiindu-i atât de familiară, i se păru că e în firea lucrurilor să lege cunoştință pe dată. Mai erau şi alte avantaje ce pledau pentru aceasta: poate că țesătorul avea o lanternă, căci Dunstan ostenise să tot caute drumul. Se afla însă la trei sferturi de milă de casă, şi ulița devenise neplăcut de alunecoasă, ceața preschimbându-se în ploaie. Ocoli de-a lungul malului, nu fără a se teme că ar putea pierde drumul, neştiind exact dacă lumina venea din față sau dintr-o parte a casei. Dar pipăi prudent cu mânerul biciului locul unde călca, şi în cele din urmă ajunse cu bine în dreptul uşii. Bătu cu putere, bucurându-se la gândul că bătrânul se va speria de zgomotul neaşteptat. Nu auzi drept răspuns nicio mişcare; totul era liniştit în casă. Să se fi culcat oare țesătorul? De-ar fi aşa, de ce să fi lăsat lumina aprinsă? Ar fi o neglijență neîngăduită unui om zgârcit. Dunstan bătu şi mai tare şi fără să mai aştepte răspunsul îşi strecură degetele prin deschizătura zăvorului, intenționând să zgâlțâie uşa şi să mişte zăvorul în sus şi în jos, fără să se gândească că uşa ar putea să nu fie zăvorâtă. Dar spre uimirea sa, mişcând zăvorul, uşa se deschise şi se pomeni în fața unui foc strălucitor ce lumina până şi cel mai întunecos colțişor al casei – patul, războiul, cele trei scaune şi masa – şi care-i dovedea în acelaşi timp că Marner nu se afla acolo.

În acea clipă nimic nu l-ar fi putut îmbia mai mult pe Dunsey decât focul luminos din vatra de cărămidă; păşi înăuntru şi se aşeză îndată lângă el. Mai era ceva lângă foc, ceva ce ar fi putut ispiti pe un om înfometat, de-ar fi fost gătit. Era vorba de o bucată de carne de porc, agățată de etajera pentru ceainice şi ibrice, cu ajutorul unei sfori petrecute printr-o cheie mare, într-un chip cunoscut de gospodarii de modă veche, care nu aveau cârlig. Dar carnea fusese atârnată de capătul cel mai îndepărtat al etajerei, probabil pentru a nu se frige prea repede, în lipsa stăpânului. Aşadar, bătrânul nătărău holbat mânca carne friptă la cină, gândi Dunstan. Şi oamenii care tot spuneau că mănâncă numai pâine mucegăită pentru a-şi înfrâna pofta de mâncare. Dar

unde să fie la ora asta şi pe o astfel de vreme, lăsându-şi cina pe foc şi uşa neîncuiată? Dificultățile sale când a trebuit să se orienteze îi sugeraseră că n-ar fi fost exclus ca țesătorul să fi ieşit pentru a aduce lemne sau pentru cine ştie ce altceva şi să fi căzut în cariera de piatră. Era o idee deosebit de interesantă pentru Dunstan şi care atrăgea după sine consecințe ce nu-i trecuseră încă prin minte. Dacă murea țesătorul, cine i-ar moştenii banii? Cine ştie unde sunt ascunşi banii? Cine ar putea şti dacă n-a venit cineva să-i ia? Nu intră mai adânc în aceste subtilități; întrebarea arzătoare „unde naiba sunt banii" îl copleşi atât de mult, încât uită complet că moartea țesătorului nu era adevărată. Un om redus rareori se întreabă dacă ipoteza de la care pleacă este temeinică. Iar mintea lui Dunstan era atât de redusă pe cât poate fi mintea oricărui ticălos. Nu existau decât trei ascunzători în care să fi auzit vreodată că se află comorile țăranilor: acoperişul de stuf, patul şi groapa din podea. Casa lui Marner nu avea acoperiş de stuf; şi primul impuls al lui Dunstan, după un calcul rapid datorat lăcomiei, fu să se repeadă spre pat; dar, pe când se pregătea s-o facă, ochii săi străbătură cu agerime podeaua din care, datorită luminii focului, cărămizile ieşeau în evidență de sub nisipul presărat deasupra. Dar asta nu pretutindeni, căci exista un loc, unul singur, complet acoperit cu nisip, şi încă cu nisip în care se vedeau urmele degetelor ce îl răspândiseră cu grijă peste un spațiu limitat. Se afla aproape de picioarele războiului. Într-o clipa se aruncă asupra acelui loc, mătură nisipul cu biciul şi, introducând între cărămizi capătul subțire al unui cârlig, observă că nu erau fixate. Ridică două cărămizi în grabă şi zări ceea ce reprezenta scopul căutării lui; ce altceva puteau conține acei doi saci de piele dacă nu bani? Şi, după greutatea lor, trebuie să fi fost plini cu guinee. Dunstan pipăi gura jur împrejur, să se asigure că nu mai era nimic; apoi puse la repezeală cărămizile la loc şi împrăştie nisip peste ele. Nu trecuseră decât cel mult cinci minute de când intrase în casă, dar lui Dunstan i se păruse că se scursese mult timp, şi deşi nu avea nicio dovadă că Marner ar mai trăi şi s-ar putea întoarce în orice clipă, simți o spaimă de nedescris în

clipa în care se ridică cu sacii în mână. Vroia să dispară în întuneric, apoi să cugete ce are de făcut cu sacii. Închise uşa în pripă, ca să nu se mai vadă lumina: câțiva paşi încă şi va fi în afara primejdiei de a fi trădat de licăririle dintre crăpăturile obloanelor sau din broasca cheii. Ploaia şi bezna se întețiseră, şi asta îl bucura, deşi era greu să umble cu ambele mâini ocupate, fiind obligat să ducă biciul împreună cu unul din saci. Înaintă totuşi prin întuneric.

Capitolul V

ATUNCI CÂND Dunstan Cass întorcea spatele casei, Silas Marner nu se afla la mai mult de o sută de iarzi de acolo, trudind cu greu dinspre sat cu un sac gol azvârlit peste umeri în loc de pardesiu şi cu un felinar din corn în mână. Picioarele îi erau ostenite, dar mintea slobodă de orice presentiment al vreunei schimbări. Sentimentul securității izvorăşte de cele mai multe ori dintr-un obicei, nu dintr-o convingere, şi din această pricină deseori persistă după apariția unor condiții noi de la care te-ai aştepta să stârnească panică. Perioada de timp în care un eveniment n-a avut loc, în cadrul logicii obiceiului, este citată ca motiv pentru a demonstra că evenimentul nu se va petrece niciodată, chiar şi atunci când aceeaşi perioadă de timp reprezintă condiția necesară pentru ca evenimentul să devină iminent. Oricine a lucrat timp de patruzeci de ani într-o mină fără să aibă niciun accident, îți poate prezenta acest fapt ca motiv că nu are de ce se teme, deşi tavanul a început să amenințe; şi adesea poți observa că pe măsură ce un om înaintează în vârstă, îi este tot mai greu să creadă că va muri. Obiceiul era în mod necesar a doua fire la un om cu o viață atât de monotonă ca Marner, care nu vedea pe altcineva şi nu auzea despre niciun eveniment nou, lucruri ce ar fi putut păstra vie în el noțiunea imprevizibilului şi a

schimbării; asta de asemenea explică cu destulă uşurinţă de ce putea să nu fie îngrijorat, deşi îşi lăsase casa şi comoara mai puţin apărate ca de obicei. Silas se gândea în timpul cinei cu o dublă satisfacţie: întâi, pentru că mâncarea avea să fie fierbinte şi gustoasă; în al doilea rând, pentru că nu-l costa nimic. Deoarece bucata de carne de porc îi fusese dăruită de către acea excelentă gospodină, domnişoara Priscilla Lammeter, căreia îi dusese acasă în ziua aceea o bucata de pânză frumoasă; şi numai dacă era de dar îşi îngăduia Silas carne friptă. Cina era masa lui favorită, deoarece coincidea cu timpul visării, când inima i se încălzea datorită aurului; ori de câte ori mânca friptură, o făcea cu ocazia cinei. Dar în seara aceasta, nici n-apucase bine să-şi înnoade zdravăn şi ingenios sfoara în jurul hălcii şi s-o înfăşoare după regulele artei pe cheie, s-o petreacă pe mâner şi s-o agaţe strâns de cârlig, că îşi aminti de un şnur foarte bun de care avea nevoie pentru a fixa în război a doua zi dis-de-dimineaţă o pânză nouă. Uitase cu desăvârşire, deoarece întorcându-se de la domnul Lammeter nu fusese obligat să treacă prin sat; dar nici nu încăpea vorbă că nu-şi putea îngădui să piardă vremea cu târguielile în cursul dimineţii. Era îngrozitor să pleci pe o ceaţă ca asta, dar Silas ţinea la anumite lucruri mai mult decât la propriul său confort; aşa că trăgându-şi bucata de carne la capătul cârligului şi înarmându-se cu felinarul şi cu sacul cel vechi, porni la drum. Pe vreme obişnuită n-ar fi întârziat decât douăzeci de minute. Nu şi-ar fi putut zăvorî uşa fără să nu dezlege sfoara atât de bine înnodată şi deci să-şi întârzie cina; n-ar fi meritat să facă acest sacrificiu. Ce hoţ ar fi putut nimeri pe o astfel de vreme la cariera de piatră? Şi de ce să fi venit tocmai în noaptea aceasta, când nu venise niciodată în cei doisprezece ani ce trecuseră? Aceste întrebări nu erau formulate distinct în mintea lui Silas; ele ne slujesc numai pentru a ne închipui de ce nu era îngrijorat.

Ajunse la uşă foarte satisfăcut de a-şi fi făcut cumpărătura; o deschise şi toate se înfăţişară ochilor săi miopi precum le lăsase, cu excepţia focului ce dogorea într-un chip. binevenit. Pe când punea felinarul la loc şi-şi lepăda pălăria

şi sacul, călcă bine podeaua ca şi când ar fi intenţionat să amestece urmele în nisip ale picioarelor lui Dunstan cu urmele propriilor sale ghete ţintuite. Apoi îşi apropie carnea de foc şi se aşeză, cu plăcuta perspectivă de a o veghea şi de a se încălzi în acelaşi timp. Oricine l-ar fi privit acum, cu chipul palid luminat de flăcări, cu privirea încordată şi silueta subţire, ar fi înţeles poate sentimentul de milă dispreţuitoare, de teamă şi de suspiciune cu care era privit de către vecinii săi din Raveloe. Nu mulţi oameni însă puteau fi mai puţin dăunători decât bietul Marner. Nici măcar lăcomia ce se dezvoltase în el şi cultul aurului nu puteau genera în sufletul său simplu şi cinstit vreun viciu care să dăuneze celorlalţi în chip direct. Lumina credinţei fiindu-i stinsă pe de-a-ntregul şi afecţiunile fiindu-i pustiite, se agăţase cu toată vlaga fiinţei sale de munca şi de banii lui; şi, întocmai cum fac toate obiectele cărora omul li se dăruieşte, ele îl şlefuiseră conform lor. Tot aşa cum Silas lucrase la război fără încetare, şi banii, la rândul lor, îl influenţaseră, mărind tot mai mult lăcomia omului pentru sunetul lor monoton. Aurul, pe când Marner şedea aplecat asupră-i şi îl veghea înmulţindu-se, îi impresură puterea dragostei într-o izolare grea, precum a sa proprie.

Pe când se încălzea, gândi că ar fi trebuit să aştepte prea mult până să ia cina şi să-şi scoată la iveală guineele, şi că ar fi fost mai plăcut să le vadă pe masă, în faţa lui, pe când se înfrupta din ospăţul său neobişnuit. Bucuria fiind cel mai bun vin, guineele lui Marner constituiau un excelent vin auriu.

Se ridică şi îşi aşeză lumânarea, nebănuind nimic, pe podea, mătură nisipul într-o parte fără să bage de seamă vreo schimbare, şi dădu la o parte cărămizile. Când văzu groapa goală, inima începu să-i bată puternic, dar nu-i venea să creadă că-i dispăruse aurul; doar teroarea îl biciui, şi un efort aprins de a pune capăt terorii. Îşi băgă mâna ce-i tremura prin toată groapa, încercând să se convingă că l-au înşelat ochii; apoi coborî lumânarea şi cercetă groapa curios, dârdâind din ce în ce mai tare. Tremură atât de puternic, încât scăpă lumânarea şi-şi duse mâinile la cap străduindu-

se să-şi redobândească cumpătul, ca să poată cugeta. Să-şi fi pus aurul altundeva, în urma unei hotărâri luate pe neaşteptate, noaptea trecută, şi să fi uitat? Un om care cade într-o apă mâloasă caută pe moment să-şi rezeme piciorul chiar şi pe o piatră lunecoasă; şi Silas, acționând ca şi când ar fi dat crezare speranțelor înşelătoare, se ferea de clipa deznădejdii. Căută prin fiecare colț, întoarse patul, îl scutură şi-l cercetă peste tot; privi în cuptorul de cărămidă unde îşi ținea bastoanele. Când nu i-a mai rămas niciun loc de cercetat, îngenunchie din nou şi pipăi încă odată groapa de jur împrejur. Nu mai avea cum să scape, nici măcar pentru o clipă, de cumplitul adevăr.

Ba da, mai exista un refugiu, care întotdeauna apare o dată cu sleirea puterii de a gândi, mistuită de o obsesie peste puteri: era aşteptarea lucrurilor imposibile, acea încredere în imagini contradictorii, care poate fi deosebită de nebunie, fiind capabilă să fie negată de realitatea exterioară. Silas se ridică tremurând şi îşi întoarse privirile spre masă: nu cumva o fi zăcând aurul acolo? Masa era goală. Apoi se răsuci şi privi în spatele său, cercetă cu căutătura întreaga locuință, forțându-şi ochii căprui în speranța că va zări sacii acolo unde căutase până atunci în van. Vedea fiecare obiect din casă, dar aurul nu era nicăieri.

Îşi duse iarăşi mâinile la cap şi scoase un țipăt sălbatic şi răsunător, urletul deznădejdii. Următoarele câteva clipe le petrecu în nemişcare; dar țipătul îl uşurase de prima sugrumare înnebunitoare a adevărului. Se întoarse şi călcă şovăitor spre război, se aşeză acolo unde lucra, făcând aceasta instinctiv, ca şi când ar fi vrut să se asigure cu toată ființa de adevărul realității trăite.

Iar acum, când orice nădejde falsă dispăruse şi când primul şoc al certitudinii trecuse, ideea hoțului veni de la sine şi o rumegă cu sete, hoțul putând fi prins şi obligat să înapoieze aurul. Gândul aduse cu sine o umbră de tărie; se îndreptă spre uşă. Deschizând-o, ploaia năvăli înăuntru; ploua tot mai puternic. Oare nu existau urme care să constituie un indiciu? Când o fi venit hoțul? Cât timp a lipsit Silas uşa fusese zăvorâtă şi când se întorsese pe lumină, nu

văzuse nimic deosebit. Seara, îşi spunea el, totul fusese precum lăsase. Nisipul şi cărămizile arătau ca şi când n-ar fi fost mişcate. Oare să fi fost hoț cel ce luase banii, sau poate vreo putere haină şi neomenească, pe care nicio mână n-o poate ajunge şi care se desfătase lăsându-l singur pentru a doua oară? Înlătură această teamă mai puțin capabilă să-i absoarbă gândirea, îndreptându-se asupra tâlharului ce avea mâini şi putea fi ajuns de alte mâini. Se gândea la toți vecinii care făcuseră vreodată o remarcă, sau puseseră vreo întrebare ce putea fi luată acum drept temei pentru bănuială. Jem Rodney, braconier cunoscut şi cu reputație proastă, îl întâlnise adesea pe Marner în drumurile sale peste câmpii şi glumise pe seama banilor țesătorului. Odată, când intrase să-şi aprindă pipa, îl sâcâise pe Marner zăbovind lângă foc, în loc să plece la treburile lui. Da, Jem Rodney era vinovatul, iată un gând liniştitor. Jem putea fi găsit şi obligat să înapoieze banii; Marner nu voia să-l pedepsească, doar să-şi ia îndărăt aurul ce dispăruse lăsându-i sufletul asemeni unui călător părăsit într-un pustiu necunoscut. Tâlharul trebuia prins. Cunoştințele lui despre autoritatea legală erau confuze, dar simțea că trebuie să anunțe furtul; şi oamenii cu vază din sat – preotul, polițistul şi moşierul Cass – îl vor obliga pe Jem Rodney, sau pe oricare altul, să restituie banii. Fugii prin ploaie, sub imboldul acestei nădejdi, uitând să-şi pună ceva pe cap şi să închidă uşa; simțea că nu-i mai rămăsese nimic de pierdut. Alergă iute, până când, înăbuşindu-se, simți că trebuie să-şi domolească pasul la intrarea în sat, alături de cotitura de lângă Curcubeu.

Curcubeul, după părerea lui Marner, era un loc de întâlnire luxos al bărbaților bogați şi viguroşi, ale căror soții adunaseră prea puține pânzeturi; dar era locul unde probabil urma să întâlnească oamenii de vază, reprezentanții oficialității din Raveloe, şi unde ar fi fost cel mai potrivit să-şi anunțe pierderea. Deschise uşa şi intră în sala mică sau bucătăria din dreapta, unde obişnuiau să se adune clienții mai puțin distinşi, salonul din stânga fiind rezervat societății selecte, în sânul căreia moşierul Cass se bucura de dubla plăcere a veseliei şi a condescendenței. Dar salonul era

întunecos în seara aceea, personalitățile marcante fiind invitate la ziua de naştere a doamnei Osgood, unde se afla şi Godfrey Cass. Ca o consecință a acestui fapt, grupul aşezat pe scaunele cu spătar înalt din bucătărie era mai numeros decât de obicei; mai multe persoane, admise în salon pentru a mări prilejul lăudăroşeniilor şi al condescendenței superiorilor lor, se mulțumeau în astă-seară să se bucure cu rachiu botezat şi-şi îngăduiau să facă pe fanfaronii şi pe condescendenții în tovărăşia băutorilor de bere.

Capitolul VI

CONVERSAȚIA, CARE, atunci când Silas se apropiase de uşa Curcubeului era foarte vie, lâncezise la început, după obicei. Oamenii pufăiau în tăcere, cu un aer sever; consumatorii de calitate, care beau băuturi spirtoase şi şedeau lângă foc, se priveau unii pe alții, ca şi cum ar fi pariat pe cel care nu clipeşte. Băutorii de bere, în general oameni în haine de barhet şi bluze de pânză groasă, îşi țineau ochii în pământ şi-şi frecau gurile cu palmele, ca şi cum înghițiturile lor de bere ar fi fost o îndatorire funerară pe care o îndeplineau cu tristețe stingheritoare. În cele din urmă, domnul Snell, hangiul, un om obiectiv, obişnuit să nu ia în seamă pe cei ce se asemănau cât priveşte nevoia de băutură, sparse tăcerea, adresându-se pe un ton nesigur vărului său, măcelarul.

— Bob, unii zic că ai adus ieri o vită pe cinste, aşa-i?

Măcelarul, un bărbat roşcat, surâzător şi glumeț, nu era dispus să răspundă pripit. Pufăi de câteva ori înainte de a scuipa şi răspunse:

— Să ştii John, că se poate să nu greşească ăia care zic aşa.

După acest slab şi amăgitor dezgheț, tăcerea se aşternu la fel de severă ca şi mai înainte.

— A fost o Durham roşie? întrebă veterinarul reînnoind firul discuției după o pauză de câteva minute.

Veterinarul îl privi pe hangiu, şi hangiul îl privi pe măcelar, care trebuia să răspundă.

— Roşie era, răspunse măcelarul cu glas răguşit şi bine dispus, şi o Durham a fost.

— Atunci nu-i nevoie să-mi spui tocmai mie de la cine ai cumpărat-o, spuse veterinarul privind în jur oarecum triumfător; ştiu cine are vaci Durham pe aici. Mă prind pe un gologan că are o stea albă în frunte, aşa-i?

Potcovarul se aplecă înainte, rezemându-şi mâinile pe genunchi, când puse această întrebare, şi ochii îi sclipeau atotştiutori.

— Mda, da, se poate, răspunse măcelarul încet, socotind că răspunde bine. Nu zic ba,

— Ştiam eu, spuse veterinarul, lăsându-se cu putere pe spate şi vorbind sfidător. Dacă nici eu nu cunosc vacile domnului Lammeter, aş vrea să ştiu cine e ăla de le cunoaşte. Cât despre vaca pe care ai cumpărat-o, c-o fi afacere, că n-o fi, eu am fost acolo când am doftoricit-o, să mă contradixească cine are curaj.

Veterinarul privi fioros stârnind spiritul combativ al blândului măcelar.

— Nu-mi place să contradixesc pe nimeni, zise el. Eu sunt pentru pace şi linişte. Unora le place să despice firul în patru, mie nu; da vezi, nu mă cert cu ei. Tot ce pot spune e că-i o vacă de ți-e tot dragu', şi tuturor celor pricepuți le dau lacrimile când se uită la ea.

— Mda, că-i moartă ori ba, e vaca pe care am doftoricit-o eu, continuă mânios veterinarul, şi e vaca domnului Lammeter, doar dacă nu ne-ai mințit când ne-ai spus că e o Durham roşie.

— Eu nu mint, spuse măcelarul cu aceeaşi răguşeală blândă în glas, eu nu contradixesc pe nimeni, nici chiar de s-ar jura omul că-i negru. Tot ce spun e că e o vacă de ți-e tot dragu'. Şi ce spun, aşa rămâne; dar de certat cu oamenii, asta nu.

— Nu, zise veterinarul cu mult sarcasm privind pe deasupra tuturor; şi poate vrei să adaugi că n-ai obrazu' gros; şi poate nici n-ai spus că vaca-i o Durham roşie; şi poate nici n-ai zis că are stea în frunte, de ce te-ascunzi după deget?

— Hai, porunci hangiul, lăsați vaca naibii. Amândoi aveți puțină dreptate: aşa-i cum spuneți amândoi şi-i tocmai pe dos, după cum spun eu. Apoi, că-i vaca lu' domnu' Lammeter, cin' să spună ba; aşa-i cum şi Curcubeu-i Curcubeu. Şi că veni vorba de asta, că vorbirăm despre ăi din neamul Lammeter, se pare că dumneata ştii mai multe, nu, dom'le Macey? Mai ții minte când a venit dintâi tatăl lu' domnu' Lammeter pân' locurile astea şi a cumpărat moşia Warrens?

Croitor şi paracliser, ultima dintre cele două ocupații fiind obligat din pricina reumatismului s-o împartă cu un tânăr cu fața mică, ce stătea vizavi de el, domnul Macey îşi ținea capul alb aplecat într-o parte şi rotea degetele mari cu un aer încântat de sine, având pe deasupra şi o uşoară atitudine critică ce-i dădea şi mai multă prestanță. Zâmbind plin de milă, ca răspuns la întrebarea hangiului, spuse:

— Da, ştiu, dar las pe alții să-şi bată gura. Eu unu' am isprăvit, las pe ăilalți mai tineri. Întreabă-i pe câți au călcat pe la şcoală la Tarley, de-au învățat să silabisească; mie să-mi zică săru' mâna.

— Dacă-i vorba de mine, domnule Macey, interveni locțiitorul de paracliser, având aerul că i se pune în pericol decența, nu-s eu omul care să vorbească când nu i-a venit rându'. După cum spune psalmul:

„Ştiu tot ce-i drept, dar nu-i destul,
Ci fac întocmai tot ce ştiu."

— Aha, dacă-i aşa, atunci vezi-ți de cântarea ta când ți se dă tonul; dacă eşti la capitolul învățăturii, aş ține să bagi asta-n cap, spuse un bărbat hâtru la înfățişare, în zilele lucrătoare un admirabil rotar, în schimb duminicile, dirijorul corului. Pe când vorbea, făcu cu ochiul spre doi oameni de față, care aveau porecla de Fagot şi Trompetă cu piston, în credința că astfel era exprimată esența vieții muzicale din Raveloe.

Domnul Tookey, locțiitorul de paracliser, care împărțea antipatia de care se bucurau toți locțiitorii, se înroşi ca racul, dar replică cu o moderație plină de băgare de seamă:

— Dom'le Winthrop, dacă-mi puteți demonstra că greşesc, nu-s eu ăla care s-o țină una şi bună. Da unii oameni îşi ascut urechile ca să se audă pe ei, şi cer celor din cor să-i urmeze. Cred că mai poate omu' să aibă şi altă părere.

— Da, da, interveni domnul Macey, care era încântat de atacul la adresa înfumurării tinereşti; ai dreptate, Tookey; întotdeauna sunt două păreri; părerea unuia despre el şi părerea celorlalți despre el. Două păreri ar fi şi despre un clopot dogit, de-ar avea clopotul urechi să audă.

— Vezi, domnule Macey, spuse bietul Tookey, ce rămăsese serios în mijlocul hohotelor tuturor, am luat asupra mea o parte din greutățile muncii de paracliser, pentru că m-a rugat domnu' Crackenthorp, căci s-ar putea la o adică să te lase puterile; şi e unu' din drepturile cuvenite să cânt în cor, aşa ai făcut şi dumneata, nu?

— Apoi să ştii că bătrânul domn şi cu tine sunteți doi oameni diferiți, explică Ben Winthrop. Bătrânul domn are talent. Păi da, însuşi moşierul obişnuia să-i dea câte un pahar, numai să-l audă cântând „Red Rovier”; nu-i aşa, domnule Macey? E un talent natural. Uite, aşa-i şi flăcăul meu, Aaron, are talent, îți poate cânta un cânt ca o privighetoare. Cât despre 'mneata, jupâne Tookey, mai bine te-ai ține de „aminurile” dumitale; ai glas frumos când cânți pe nas. Dar nu şi când cânți dinăuntru: atunci sună ca o doagă spartă.

Acest gen de franchețā fără ocoliş era tipul cel mai picant de glumă în societatea de la Curcubeul, şi insulta lui Ben Winthrop era socotită de toată lumea ca întrecând chiar şi epigrama domnului Macey.

— E limpede ca bună ziua, spuse domnul Tookey, nemaiputându-se stăpâni, v-ați vorbit să nu mă mai lăsați în cor, ca să nu-mi iau partea din banii câştigați la Crăciun, aia e. Dar am să vorbesc cu domnul Crackenthorp; nu s-a născut încă ăla care să mi-o coacă.

— Ba mai mult, Tookey, rosti Ben Winthrop. Ți-am plăti partea din buzunar, numai să stai la locu' tău, am face-o şi

pe asta. Mai sunt şi alte lucruri în afară de ploşniţe pentru care bieţii oameni ar plăti, ca să scape de ele.

— Haide, haide, zise hangiul care îşi dădea seama că a-ţi bate joc de prostia cuiva era un joc periculos în societate; gluma-i glumă. Sper că rămânem toţi prieteni aici. Cu-o mână trebuie să dăm, cu alta să luăm. Aşa-i cum spuneţi amândoi, şi-i tocmai pe dos, cum spun eu. Are dreptate domnu' Macey de faţă, că-s două păreri; şi dacă mi-o cere cineva pe-a mea, o să-i spun că ambele păreri îs drepte. Tookey are dreptate, şi Winthrop are dreptate, şi nu le-a mai rămas decât să bată laba şi să cadă de acord.

Veterinarul pufăia violent, în semn de uşor dispreţ faţă de această discuţie banală. Cât despre el, n-avea ureche muzicală şi nu călca niciodată pe la biserică, făcând parte din breasla medicilor şi fiind de bună seamă solicitat tocmai la vremea slujbei la vaci cu sănătatea delicată. Măcelarul însă, care avea o fire muzicală, urmărise disputa împărţit între dorinţa de a-l vedea pe Tookey înfrânt şi aceea de a păstra pacea.

— E limpede, spuse el călcând pe urmele împăciuitoare ale hangiului, că-l iubim pe bătrânul nostru paracliser; e la mintea cocoşului, căci e cântăreţ bun şi are şi un frate cunoscut ca cel mai vestit scripcar de pe-aici. Ei, ce păcat că Solomon nu locuieşte în sat la noi, să ne cânte când ne place; ce spui dom'le Macey? L-aş hrăni pe nimica doar cu ficăţei şi fudulii, aşa aş face.

— Da, da, răspunse domnul Macey în culmea mulţumirii de sine; noi ăştia din familia noastră suntem cunoscuţi ca muzicanţi din timpurile cele mai vechi. Ei, dar toate-s trecătoare, aşa cum obişnuiesc să-i spun lui Solomon de câte ori trece pe-aici; s-au dus glasurile de pe vremuri, şi nimeni poate în afară de corbi nu-şi mai aminteşte de cele pe care ni le amintim noi.

— Mai ţii minte când a venit prima oară tatăl lui domnu' Lammeter prin locurile astea, nu-i aşa, domnu' Macey? întrebă hangiul.

— Socot că da, spuse bătrânul care săvârşise întregul ritual al complimentelor necesare pentru a-l hotărî să poves-

tească; şi ce domn bine era, atât de bine, că nici domnu' Lammeter de-acu nu-i mai bine. Venise de undeva de prin miazănoapte, atât de departe că niciodată n-am putut afla de unde. Dar nu cunosc pe nimeni care să ştie de unde a venit. Da totuşi nu putea fi prea depărtişor şi prea deosebit de cum e pe-aici, c-a adus un soi straşnic de oi cu el, aşa că-s păşuni pe-acolo şi toate-s cum trebuie. Cică şi-a vândut pământul ca să cumpere Warrens-ul, şi asta a părut cam ciudat pentru un om care îşi avea ogoru' lui, să vină să ia în arendă o moşie prin străini. Cică îi era femeia pe moarte; deşi nu poţi şti niciodată tot adevărul, cam asta-i ce-am aflat, deşi sunt unii aşa de deştepţi că-ţi scot din buzunar cincizeci de pricini, şi în acelaşi timp cea adevărată le face cu ochiul de după colţ şi ei tot n-o văd. Oricum ar fi fost să fie, curând am înţeles că avem un nou membru în parohie care respecta drepturile şi obiceiurile, şi era gospodar ca tot omu', şi-l plăceau toţi. Şi ăl tânăr, adică domnu' Lammeter de-acum, a început să-i facă ochi dulci domnişoarei Osgood, adică, cum s-ar zice, sora lu' domnu' Osgood de-acum, şi ce fată frumoasă era, nici că visaţi, cică asta tânără e ca ea, da, aşa păţesc toţi care nu ştiu ce-a fost înaintea lor. Eu cum să nu ştiu, că l-am ajutat pe bătrânul preot, domnu' Drumlow, l-am ajutat să-i căsătorească.

Aici domnul Macey se opri; întotdeauna povestea în rate aşteptând să fie întrebat conform datelor cunoscute de ascultători din relatările sale anterioare.

— Ei, da s-a întâmplat ceva deosebit, domnule Macey, că parcă vroiaţi să vorbiţi despre căsătorie? întrebă hangiul pe un ton plin de recunoştinţă.

— Socot că s-a întâmplat ceva foarte, foarte deosebit, răspunse domnul Macey, confirmând din cap. Pentru domnu' Drumlow, un biet bătrân, că tare-mi mai era drag, deşi se cam scrântise la cap, mai din cauza vârstei, mai trăgând la măsea câte ceva cald când se nimerea slujba-n câte-o dimineaţă rece. Iar tânărul domn Lammeter n-a avut altceva de făcut decât să se-nsoare în ianuar, ceea ce se ştie că e tare nepotrivit pentru căsătorii, că doar nu-i botez ori înmormântare, unde n-ai ce-i face; şi aşa că domnu'

Drumlow, un biet bătrân, că tare-mi mai era drag, când a ajuns să-i întrebe cele de cuviință, i-a întrebat tocmai pe dos, adică: „Vrei să iei pe acest bărbat de soție?” şi apoi iar: „Vrei să iei pe această femeie de bărbat?” Dar ce-i şi mai şi, e că nimeni n-a luat în seamă, şi amândoi au răspuns „da”, ca la cătănie, aşa cum aş spune eu „Amin” la momentul cuvenit, fără să mai ascult ce s-a spus înainte.

— Da dumneata ştiai bine despre ce e vorba, nu, domnu’ Macey? Erai destul de treaz, aşa-i? întrebă măcelarul.

— Doamne, Doamne! exclamă domnul Macey întrerupându-se şi zâmbind cu milă în fața imaginației sărace a ascultătorului. Da cum, tremuram ca o vargă. Eram între ciocan şi nicovală; nu-l puteam întrerupe pe părinte, îți dai seama doar? Şi totuşi îmi spuneam în sinea mea: „Ce-ar fi să nu fie căsătoria valabilă, pentru că-s cuvintele pe dos?” şi-mi mergea mintea ca o maşină, că nu-s obişnuit să tai firu în patru; şi iar mi-am zis: „Ce i-o fi legând pe oameni în căsătorie, cuvintele sau înțelesul lor?” Părintele înțelesese bine, şi tot bine înțelesese şi mirele şi mireasa. Da vezi, am stat să mă gândesc că ceea ce înțelegi şi ceea ce vrei nu cântăreşte prea mult în viață, că vrei să lipeşti două lucruri şi-i lipiciu prost, şi-atunci ce-ai făcut? Şi mi-am spus: „Nu-i înțelesu’, ci lipiciu’”. Şi eram încurcat de parcă ar fi trebuit să trag trei clopote deodată, atunci când am intrat în sacristie şi ei au început să se iscălească. Da ce să tot vorbim, parcă poți şti câte se petrec în om?

— Şi le-ai păstrat pentru dumneata pe toate astea, dom’le Macey? întrebă hangiul.

— Da, le-am păstrat până ce-am rămas singur cu domnu’ Drumlow, ş-apoi le-am dat drumu’ la toate, da cu respect, ca-ntotdeauna. Şi dânsu’ m-a luminat, cică „aş Macey, linişteşte-te, nu-i nici înțelesu’, nici cuvintele, e registru’, ăla e, ăla-i lipiciul”. Aşa că, după cum vedeți, le-a limpezit uşor; pentru că preoții şi doctorii le ştiu pe toate pe de rost, şi nu se frământă cu ce-i bine şi ce-i rău, cum m-am muncit eu de-atâtea ori. Şi-i mai mult ca sigur c-a ieşit bine căsătoria, numa’ că biata doamnă Lammeter, aia de fusese domnişoara

Osgood, a murit înainte să crească fetele; da în ceea ce priveşte bunăstarea şi cinstea, nu-i familie mai respectată.

Fiecare dintre cei de faţă ascultase această povestire în mai multe rânduri, dar ea era urmărită ca şi când ar fi fost o melodie îndrăgită, şi cu prilejul anumitor glume pipele se opreau pentru o clipă din pufăit, astfel ca publicul să-şi poată dărui cugetele în întregime cuvintelor mult aşteptate. Dar mai era încă ceva; şi domnul Snell, hangiul, puse la timp întrebarea esenţială:

— Da, n-avea bătrânu' domn Lammeter o avere frumuşică când a venit prin părţile astea?

— Apăi da, răspunse domnul Macey; cât s-a zbătut domnu' Lammeter ăsta de-acum ca s-o păstreze întreagă. Că, e-o vorbă: la Warrens nu se poate nimeni îmbogăţi, deşi e ieftin, şi d-aia se cheamă Pământul milei.

— Ei, puţini oameni ştiu ca dumneata cum de-a ajuns să i se spună Pământul milei, nu-i aşa domnu' Macey? spuse măcelarul.

— Cum să nu ştiu? întrebă bătrânul paracliser, cu oarecare sfidare. Păi, nu bunicu-meu a croit livrelele rândaşilor domnului Cliff, de-a venit şi-a clădit grajdurile mari de la Warrens? Că-s grajduri de patru ori mai mari decât ale moşierului Cass, că doar la cai şi vânătoare se gândea Cliff ăla, un croitor din Lunnon, cum ziceau unii, că înnebunise de-a binelea tot făcând excrocherii. El nu călărea, Doamne fereşte! cică nu se putea ţine pe cal de parcă ar fi avut picioarele înţepenite; de multe ori l-a auzit bunicul spunând aşa pe bătrânu' moşier Cass. Da de călărit vroia să călărească, de parcă-l mâna ucigă-l toaca; şi-avea un fiu, un puşti de şaispe' ani şi tat-su nu vroia decât să-l vadă călărind şi iar călărind, deşi se spune că flăcăului îi era frică. Şi toată lumea zicea că tatăl vroia să alunge din fi-su darul croitoriei şi să-l facă domn; acuma, nu că aş fi eu croitor, da de dragu' lui Dumnezeu care asta m-a făcut sunt mândru de asta, că „Macey, croitor” stă scris pe uşa noastră, chiar de când capul reginei era pe monede. Da lu' Cliff îi era ruşine să se spună că-i croitor, şi era tare necăjit că se râdea de felul cum călărea el şi că niciunu' dintre nobilii din jur nu-l putea înghiţi.

Oricum, bietu' flăcău s-a îmbolnăvit şi a murit, şi nici tat-su n-a trăit mult după aceea, că ajunsese mai ciudat ca-ntotdeauna, de se spune că ieşea la cumpăna nopții, cu felinaru' în mâna, la grajduri, şi aprindea toate lumânările, că n-avea somn; şi stătea acolo-n picioare, plesnind din bici şi uitându-se la cai şi, spun oamenii, c-a fost mare minune că n-au ars grajdurile cu bietu' om înăuntru. La urmă a murit aiurind, şi s-a aflat că-şi lăsase tot avutu' şi Warrens şi tot, unei societăți de binefaceri din Lunnon, de aceea Warrens s-a numit Pământul milei; cât despre grajduri, domnu' Lammeter nu le foloseşte niciodată, sunt demodate. De-ar trânti cineva uşa lor, ți-ar suna ca trăsnetu în juma de parohie.

— Ei, dar nu-i aşa că se-ntâmplă multe prin grajdurile acelea pe care nu le pot vedea oamenii ziua, domnu' Macey? insistă hangiul.

— Vai! Treci doar pe-acolo într-o noapte întunecoasă, atât pot să-ți zic, răspunse domnul Macey clipind misterios din ochi, şi-apoi încearcă să mă faci să te cred, dacă pofteşti, că n-ai văzut lumini în grajduri, nici că n-ai fi auzit tropăit de cai, sau plesnet de bici şi urlete când se crapă de ziuă. „Sărbătoarea lui Cliff" i se zice de când sunt copil; adică spun unii că ar fi ziua liberă pe care i-o dă ucigă-l toaca, înțelegi! Asta-i ce mi-a spus tata, şi el a fost om cu scaun la cap, deşi azi sunt unii care ştiu mai bine ce s-a întâmplat pe vremuri decât ce-i doare pe ei.

— Ce-ai de spus la asta, Dowlas? întrebă hangiul întorcându-se spre veterinar, care ardea de nerăbdare să-i vină rândul. Asta-i la adresa dumitale, nu?

Domnul Dowlas era spiritul negativist al grupului şi era mândru că ocupa această poziție.

— Ce-am de spus? Spun ce-i dator să spună orice bărbat care priveşte lucrurile în față. Spun că-s gata să plătesc zece lire oricărui bărbat, dacă stă cu mine pe-o noapte fără ploaie, în păşunea din dreptu' grajdurilor Warrens, căci n-o să vedem nici lumini, nici n-o să auzim zgomote, decât poate de ne-om sufla nasu'. Asta-i ce-am de spus şi-am tot spus de

multe ori; da nu-i nimeni să-ncerce norocul c-o hârtie de zece lire de dragu' duhurilor despre care se vorbeşte.

— Ei, Dowlas, e uşor să pui rămăşag, zise Ben Winthrop. Poți să te prinzi cu unu' că nu face reumatism dacă stă pe-o noapte înghețată în baltă? Ar fi ceva ca unu' să câştige rămăşagu' făcând reumatism. Ăia de cred în „Sărbătoarea lui Cliff” n-o să-ndrăznească să se-apropie pe-acolo de dragu' a zece lire.

— Dacă meşterul Dowlas vrea să afle adevărul, spuse domnul Macey zâmbind sarcastic şi lovindu-şi uşor degetele mari unul de celălalt, n-are nevoie să pună niciun rămăşag, să meargă să vegheze singur. Nimeni n-o să-i pună bețe-n roate; ş-apoi poate veni să le spună țăranilor cum stă treaba.

— Mulțumescu-ți dumitale cu plecăciune, vorbi veterinarul țâfnind zeflemitor. Dacă țăranii-s proşti, ce mă priveşte? Eu unul nu țin să arăt adevărul despre duhuri. Îl ştiu de mult. Dar nu-s împotriva unui rămăşag, totu-i pe față şi cinstit. Oricine vrea să pună rămăşag cu mine pe zece lire că merg să văd „Sărbătoarea lui Cliff” şi mă şi duc şi stau singur acolo. N-am nevoie de nimeni. O fac cu inima tot atât de uşoară ca şi cum mi-aş umple pipa.

— Apoi cine să te urmărească, să ştie c-o faci, Dowlas? Ăsta nu-i rămăşag cinstit, spuse măcelarul.

— Nu-i cinstit rămăşagul? reluă supărat domnul Dowlas. Vreau să-l văd pe ăla de se scoală în două picioare să-mi spună că eu fac rămăşaguri necinstite. Haide, meştere Lundy, mi-ar plăcea să te-aud c-o spui.

— Pesemne că ți-ar plăcea, replică măcelarul. Da nu mă priveşte. Eu fac altfel de afaceri şi n-am de gând să cobor prețul. Dacă-i vreunu' să-ți ofere cât prețuieşte, fie. Eu mi-s pentru pace şi linişte.

— Da, aşa-s toate javrele când ridici bățu' la ele, spuse tăios veterinarul. Da mie nu mi-e teamă nici de om, nici de duhuri, şi-s gata să pun rămăşag cinstit, eu nu-s javră.

— Ei, da vezi că mai e şi altceva, Dowlas, adăugă hangiul, vorbind pe un ton de mare candoare şi toleranță. Unii nu văd duhurile, chiar dacă le stau ca o țeapă-n ochi. Şi asta nu-i chiar un lucru de nimic. Uite, nevastă-mea nu simte nici cea

mai puturoasă brânză, chiar dacă i-o pui sub nas. Eu unu' n-am văzut duhuri, da spun: „Pe mine, că n-am miros pentru ele, dacă m-ai pune să miros un duh rău, tot nu l-aş simţi. Aşadar, trebuie să ţin cu ambele părţi; căci, după cum spun, adevăru-i la mijloc. Dac-ar fi să meargă Dowlas şi să pândească, şi ar spune că n-a văzut nimic din „Sărbătoarea lui Cliff" cât e noaptea de lungă, sunt de partea lui; iar dacă s-ar găsi cineva să zică că „Sărbătoarea lui Cliff" e adevărată, i-aş ţine partea tocma' d-aia, că eu mă ţin după miros.

Argumentul bazat pe analogie adus de hangiu nu a fost de loc pe placul veterinarului, om ce nu admitea compromisul din principiu.

— Ţţ, ţţ, făcu el lăsând din mână paharul, mai puţin iritat; ce are mirosu' de-aface? S-a întâmplat vreodată ca un duh să lovească pe un om? Asta aş vrea să aflu. Dacă duhurile vor să cred în ele, să mai lase jocul de-a v-aţi ascunselea prin întuneric, în locuri singuratice, şi să vină pe unde-s oameni şi lumânări.

— Ca şi când duhurile ar vrea să creadă-n ele toţi netoţii, spuse pe scurt domnul Macey, profund dezgustat de incompetenţa vădită a veterinarului de a sesiza condiţiile fenomenelor imateriale.

Capitolul VII

TOTUŞI ÎN clipa următoare, păru că există oarecari dovezi precum duhurile ar fi mai binevoitoare decât recunoştea domnul Macey; asta deoarece silueta palidă şi slabă a lui Silas Marner fu zărită pe neaşteptate stând în picioare în lumina caldă, fără să vorbească, ci privindu-i pe rând pe cei de faţă, cu ochii săi ciudaţi, nepământeni. Pipele lungi se mişcară simultan, ca antenele unor insecte luate prin surprindere, şi fiecare din cei de faţă, chiar şi scepticul veterinar, avu impresia că nu l-a văzut pe Silas Marner în

carne şi oase, ci o apariție, fiindcă uşa prin care pătrunsese Silas era ascunsă de scaunele cu spătar înalt, şi nimeni nu băgase de seamă când se apropiase. Domnul Macey, care era la mare distanță de fantomă, triumfă, după cum se poate uşor bănui. Nu afirmase el întotdeauna că atunci când Silas Marner cădea în transă, sufletul i se elibera din trup? Iată că avea dovada necesară; nu este mai puțin adevărat, că s-ar fi mulțumit şi fără ea. Timp de câteva clipe domni o tăcere de moarte, lipsa de suflu a lui Marner şi agitația sa neîngăduindu-i să vorbească. Hangiul, care era dator să-şi pună casa la dispoziția oricui, şi încrezător în apărarea neutralității sale nedezmințite, îşi luă în cele din urmă asupra sa sarcina de a se adresa fantomei.

— Meştere Marner, spuse el cu un ton îngăduitor, ce-ți lipseşte? Ce treburi te aduc pe aici?

— Jefuit, spuse Silas gâfâind. Am fost jefuit! Am nevoie de polițist şi de judecător şi de moşierul Cass şi de domnul Crackenthorp.

— Pune mâna pe el, Jem Rodney, spuse hangiul, gândindu-se în continuare la existența fantomei, mi-e teamă că nu-i în toate mințile. E ud pân' la piele.

Jem Rodney era cel mai din margine şi şedea comod lângă locul unde se afla Marner; dar nu-şi puse serviciile la dispoziția lor.

— Dacă eşti aşa deştept, dom'le Snell, vino dumneata şi pune mâna pe el, replică Jem, morocănos. Omu' a fost jefuit, ba şi ucis, după câte-mi dau seama, adăugă în şoaptă.

— Jem Rodney, rosti Silas întorcându-se şi fixându-l cu ochii săi ciudați pe omul pe care-l bănuia.

— Meştere Marner, ce vrei de la sufletu' meu? exclamă Jem tremurând puțin şi apucând halba ca pe-o arma de apărare.

— Dacă tu eşti cel care mi-ai furat banii, spuse Silas împreunându-şi mâinile în semn de implorare şi ridicând glasul până deveni țipăt, dă-mi-i înapoi, şi n-am nimic cu tine. Nu te dau pe mâna polițistului. Dă-mi-i înapoi şi te las… te las să iei… o guinee.

— Eu, să-ți fur banii! exclamă Jem furios. Îți reped halba asta între ochi, dacă mai trăncăneşti că ți-ar fi furat unul ca mine banii.

— Hai, hai, meştere Marner, rosti hangiul ridicându-se de data aceasta hotărât şi apucându-l pe Marner de umăr, dacă ai să ne spui ceva, fă-o ca lumea şi arată-ne că eşti în toate mințile, de vrei să te asculte cineva. Eşti ud ca o murătură. Şezi şi usucă-te şi grăieşte omeneşte.

— Sigur că da, omule, spuse veterinarul, care înțelegea că nu fusese la înălțimea situației. Hai să lăsăm zgâiala şi bocitul deoparte, ca să nu te legăm ca pe un nebun. De aia nici n-am vorbit la început, că mi-am zis c-o fi nebun.

— Da, da, aşezați-l, rostiră mai multe glasuri deodată, încântați că existența duhurilor rămânea o problemă deschisă.

Hangiul îl obligă pe Marner să-şi scoată haina şi apoi să ia loc pe un scaun la distanță de toată lumea, în centrul cercului şi în bătaia focului. Țesătorul, prea slab pentru a-şi mai propune vreun scop în afara aceluia de a obține ajutor pentru a-şi redobândi banii, se supuse fără să crâcnească. Temerea trecătoare a oamenilor fusese uitată, cedând în fața puternicii lor curiozități, şi toate chipurile se întorseseră spre Silas, când hangiul, aşezându-se iar, îl îmbie:

— Haide uşurel, meştere Marner, ce vroiai să ne spui când ziceai c-ai fost jefuit? Dă-i drumu'.

— Mai bine să nu mai spună că l-am jefuit eu, strigă în grabă Jem Rodney. Ce să fac eu cu banii lui? E ca şi când aş fura veşmântul popii şi m-aş apuca să-l port.

— Tacă-ți fleanca Jem, şi hai să-l ascultăm ce-are de zis, spuse hangiul. Haide uşurel, meştere Marner.

Silas îşi istorisi povestea, răspunzând la întrebările tot mai numeroase, pe măsură ce caracterul misterios al jafului devenea tot mai evident.

Situația, ciudată prin noutatea ei, de a-şi dezvălui necazurile în fața vecinilor din Raveloe, de a sta să se încălzească la o vatră ce nu-i aparținea şi de a simți prezența unor chipuri şi a unor glasuri ce îi erau cea mai apropiată făgăduială de ajutor, avea cu certitudine o influență asupra lui Marner, în

ciuda apucăturilor sale pătimaşe, stârnite de pierderea banilor. Conştiința e mai curând receptivă la ce se întâmplă în exterior decât la ce se petrece în interiorul nostru: seva străbate de multe ori planta până să surprindem un cât de mic semn al mugurelul.

Uşoara neîncredere cu care l-au ascultat la început cei de față se risipi în fața nenorocirii sale: vecinilor le era imposibil să se îndoiască de adevărul spuselor lui Marner, nu pentru că ar fi fost capabili să deducă onestitatea lui din afirmațiile sale, ci pentru că, aşa cum remarcă domnul Macey, nu s-ar zice că oamenii pe care-i sprijină diavolul sunt atât de dărâmați cum arăta bietul Silas. Mai curând, pornind de la faptul ciudat că tâlharul nu lăsase urme şi că se întâmplase să cunoască ora precisă, cu totul incalculabilă de către făptaşii muritori, când Silas urma să iasă fără să încuie uşa, concluzia cea mai plauzibilă părea să fie că intimitatea sa de proastă reputație cu acel tărâm nevăzut, dacă existase vreodată, fusese trădată şi că, în consecință, acest renghi îi fusese jucat lui Marner de cineva pe care era complet inutil să-l pui sub urmărirea polițistului. De ce acest ticălos supranatural să fi fost obligat să aştepte până ce uşa fusese lăsată descuiată, era o problemă ce nu se putea rezolva de la sine.

— Nu-i Jem Rodney ăla de-a făcut treaba asta, meştere Marner, spuse hangiul. Nu trebuie să-l pironeşti cu ochii pe bietul Jem. S-ar putea găsi o bănuială împotriva lui Jem în vreo poveste cu un iepure de câmp sau altele d'alde astea, dacă ar fi să nu-nchidem ochii niciodată, nici măcar să clipim, dar Jem stă aici şi-şi soarbe berea ca cel mai cinstit om din parohie, încă dinainte ca dumneata să fi plecat de-acasă, meştere Marner, după cum ne povesteşti singur.

— Da, da, spuse domnul Macey; să n-acuzăm pe ăl ce n-are noroc. Legea nu-i aşa. Trebuie să se găsească d'alde noi, să jure împotriva omului înainte să-l înhațe. Să n-acuzăm pe ăl de n-are noroc, meştere Marner.

Memoria lui Silas nu amorțise într-atât încât să nu fie trezită de aceste vorbe. Cuprins de remuşcare, făcu un gest tot atât de nou şi de straniu pentru el ca toate cele petrecute în

ultimul ceas, se ridică de pe scaunul său şi se duse la Jem, privindu-l de parcă ar fi vrut să se asigure de cele exprimate de chipul său.

— Am greşit, spuse, da, da... ar fi trebuit să mă gândesc. Nu există nicio mărturie împotriva ta, Jem. Doar că ai fost în casa mea mai des decât alții, şi aşa mi te-ai strecurat în minte. Nu te acuz... n-o să acuz pe nimeni, dar, adăugă, ducându-şi mâinile la cap şi întorcându-se cu o suferință dezorientată, întipărită pe față, încerc... încerc să mă gândesc unde ar putea fi banii mei.

— S-au dus, mă tem, acolo unde-i destul de cald ca să se topească, zise domnul Macey.

— Aş, exclamă veterinarul. Apoi întrebă cu un aer de anchetator: Cam câți bani puteau fi în saci, meştere Marner?

— Două sute şaptezeci şi două lire, doisprezece şilingi şi şase pency erau noaptea trecută când i-am numărat, răspunse Silas aşezându-se cu un geamăt,

— Păi nu-s aşa de greu de cărat. Trebuie să-i fi furat vreun vagabond, asta-i; cât despre lipsa urmelor şi a faptului că nisipul şi cărămizile erau la locul lor, pasă-mi-te, ochii dumitale sunt ca ai unei insecte, meştere Marner; trebuie să te uiți foarte de aproape, căci nu poți vedea mai multe în acelaşi timp. Asta-i părerea mea, că de-aş fi fost eu în locul dumitale, sau dumneata în locul meu, că tot una-i, n-aş fi socotit că ai găsit totul cum lăsaseşi. Dar ce zic eu, e ca doi dintre cei mai inimoşi de-aci să te-nsoțească până la meşterul Kench, polițaiu' – e bolnav la pat, asta o ştiu – şi să-i ceri să numească pe unul din noi locțiitorul său; că aşa-i legea, şi nu cred să fie vreunu' aici să mă contradixească. Nu-i cale lungă până la Kench; apoi dacă-s eu locțiitor, meştere Marner, mă-ntorc cu 'mneata şi-ți cercetez locuința; şi dacă-i vreunu' de găseşte c-am greşit, îi mulțumesc de se saltă-n două picioare să mi-o zică, aşa, bărbăteşte.

Datorită acestui discurs semnificativ, veterinarul îşi regăsise încântarea de sine şi aştepta încrezător să se audă numit ca unul dintre cei mai inimoşi oameni.

— Hai să vedem deci cum e pe-afară, spuse hangiul, care şi el se socotea personal interesat în această propunere. Plouă straşnic, zise întorcându-se de la uşă.

— Apoi, nu-s omu' să se sperie de-o ploaie, rosti veterinarul. Nu-i bine ca judecătorul Malam să audă că oameni de seamă ca noi au aflat şi n-au luat măsuri.

Hangiul fu de acord cu acest punct de vedere şi după ce luă consimțământul celor de față şi îndeplini un mic ceremonial cunoscut în viața ecleziastică sub numele de *nolo episcopari,* acceptă să ia asupra sa sarcina de onoare de a merge la Kench. Dar acum, spre marele dezgust al veterinarului, domnul Macey ridică o obiecție în legătură cu propunerea ca acesta să fie locțiitor de polițist; pentru că bătrânul domn înțelept, revendicând cunoaşterea legii, afirmă, ca pe un lucru comunicat lui de către tatăl său, că niciun doctor nu putea fi polițist.

— Tu eşti doctor, deşi, ca să zic aşa, ştiu ca eşti numa' doctor de vaci, că şi musca-i muscă, chit că-i muscă de cal, conchise domnul Macey, puțin mirat de ascuțimea propriei sale minți.

Urmă o dezbatere aprinsă asupra acestui lucru, veterinarul pe bună dreptate, nefiind dispus să renunțe la calitatea lui de medic, dar pretinzând că un medic poate fi polițist, dacă doreşte. Domnul Macey se gândea că aceasta este o prostie, legea neavând de ce să prefere doctorii față de ceilalți oameni. Şi-apoi, dacă era în firea doctorilor mai mult decât în firea celorlalți oameni să nu le placă să fie polițişti, cum se făcea că domnul Dowlas era atât de dornic să fie?

— Eu nu vreau să fiu polițist, spuse veterinarul, încolțit de această logică nemiloasă; şi nu-i om care să poată spune despre mine asta, dacă vorbeşte drept. Da dacă-i vreunu' invidios ori gelos că merg la Kench pe ploaie, lasă-l să meargă, nu mă poate face nimeni să merg, asta vi-o spun eu.

Datorită intervenției hangiului, cearta a fost aplanată. Domnul Dowlas consimți să meargă ca o a doua persoană, neacceptată să acționeze oficial; şi astfel bietul Silas, căruia i s-au dat nişte haine vechi, ieşi în ploaie împreună cu cei doi tovarăşi ai săi, meditând la orele lungi de noapte ce-l aştep-

tau, nu aşa cum fac cei ce tânjesc să se odihnească, ci aşa cum fac cei care urmează „să vegheze în aşteptarea dimineţii”.

Capitolul VIII

CÂND GODFREY Cass se întoarse de la petrecerea doamnei Osgood la miezul nopţii, nu fu prea surprins aflând că Dunsey nu se înapoiase încă. Poate nu-l vânduse pe Wildfire şi aştepta o altă ocazie, poate preferase, după-amiaza fiind ceţoasă, să rămână peste noapte la Leul Roşu, în Batherley, dacă vânătoarea îl adusese prin împrejurimi, nefiind el omul căruia să-i pese prea mult că-l lăsase pe fratele lui cu sufletul la gură, Gândurile lui Godfrey erau prea mult preocupate de privirile şi de purtarea lui Nancy Lammeter, prea oprimate de exasperarea împotriva lui însuşi şi a soartei sale, rezultat obişnuit al întâlnirilor cu ea, ca să mai poată cugeta îndelung la Wildfire sau la acţiunile posibile ale lui Dunstan.

În dimineaţa următoare, tot satul era turburat de povestea tâlhăriei, şi Godfrey, ca şi toţi ceilalţi, era preocupat de aflarea şi discutarea noutăţilor legate de ea, ca şi de vizitarea carierei de piatră. Ploaia spălase orice urmă ce-ar fi putut fi distinsă, dar în direcţia opusă satului se descoperise în şanţ, după o temeinică cercetare a locului, o cutie pentru iască, cu o cremene şi un amnar, pe jumătate îngropată în noroi. Nu aparţinea lui Silas, singura pe care o avusese vreodată aflându-se încă acasă pe raft; şi concluzia generală acceptată a fost că această cutie de iască avea o legătură oarecare cu furtul. Câţiva n-au fost de acord şi dădeau să se înţeleagă că nu e vorba despre o tâlhărie în care cutiile de iască pot aduce prea multă lumină, că povestea meşterului Marner suna ciudat şi că n-ar fi prima dată când victima unei nenorociri să fie şi autorul ei, ca apoi să pună justiţia să caute

răufăcătorul. Dar când erau întrebați mai de aproape pe ce temeiuri se bizuiau când îşi formaseră această opinie şi ce-ar fi avut de câştigat meşterul Marner pretinzând astfel de minciuni, dădeau numai din cap, ca şi mai înainte şi remarcau că nu se ştie niciodată ce speră oamenii să câştige, că fiecare are dreptul să-şi facă o părere a sa, cu sau fără temei, şi că țesătorul, după ştirea tuturora, era cam într-o ureche. Domnul Macey, la rândul său, deşi se alătura celor ce-i luau apărarea lui Marner împotriva oricăror bănuieli de înşelătorie, îşi arăta disprețul față de cutia de iască; e adevărat că o respingea ca pe o sugestie lipsită de duh mistic, care tindea să insinueze că e necesar ca tot ce se întâmplă să fie făcut de mână omenească şi că n-ar exista nicio putere ce să ia guineele fără să mişte din loc cărămizile. Totuşi, îl repezi destul de tare pe domnul Tookey, când zelosul locțiitor, simțind că acesta este un punct de vedere ce se potrivea de minune unui paracliser, îl dezvoltă şi mai mult şi se îndoi că ar fi drept să cercetezi o tâlhărie săvârşită în circumstanțe atât de misterioase.

— Ca şi când, încheie domnul Tookey, n-ar exista nimic altceva în afară de ceea ce pot lămuri judecătorii şi polițiştii.

— Hei, nu sări peste cal, Tookey, interveni domnul Macey, clătinând din cap, în semn de mustrare. Aşa obişnuieşti totdeauna; dacă eu fac o aluzie nimerită, tu vrei să insinuezi mai mult. Eu am vorbit despre cutia de iască; n-am zis nimic despre judecători şi polițişti, că ei au fost numiți de regele George, şi n-ar fi deloc potrivit ca cineva de la parohie să se ridice împotriva regelui George.

Pe când aceste discuții erau purtate de către diverse grupuri în afara Curcubeului, o convorbire la un nivel superior era dusă în interiorul său, sub conducerea domnului Crackenthorp, preotul paroh, asistat de moşierul Cass şi de alți membri de seamă ai parohiei. Tocmai îi trecuse prin minte domnului Snell, hangiul, el fiind aşa cum remarcasem, un om obişnuit să priceapă că una şi cu una fac două, să facă legătura dintre cutia de iască pe care avusese deosebita cinste de a o găsi, în calitate de locțiitor de polițist, şi anumite amintiri despre un vânzător ambulant

care venise la han să se cinstească, cu vreo două luni în urmă, şi care afirmase, printre altele, că avea cu sine o cutie de iască pentru a-şi aprinde pipa. Acesta era, desigur, un indiciu de care trebuiau să se folosească. Şi cum memoria, când e îndatoritor încărcată cu fapte precise, e câteodată într-un chip surprinzător de fertilă, domnul Snell îşi reaminti treptat de impresia vie pe care o produsese asupra sa chipul şi conversaţia negustorului ambulant. Avea un fel „de a privi direct în ochi" care-l impresionase neplăcut pe domnul Snell. E limpede că n-a spus nimic aparte, nu, cu excepţia poveştii cu cutia de iască, dar nu e important ce spune omul, ci cum spune. Mai mult decât atât, avea o faţă oacheşă, ciudată, ce nu dovedea prea multă cinste.

— Purta cercei? întrebă plin de curiozitate domnul Crackenthorp, care ştia câte ceva despre obiceiurile străine.

— Staţi să mă gândesc, spuse domnul Snell, ca o ghicitoare docilă, care ar fi vrut să nu greşească dacă i-ar fi stat în putinţă. După ce-şi întinse buzele şi-şi strânse ochii, ca şi când s-ar fi străduit să vadă cerceii, se prefăcu că renunţă şi spuse: Da, avea cercei în lada cu lucrurile de vânzare, deci e la mintea cocoşului că-i putea purta. Dar se oprea aproape la fiecare casă-n sat; poate c-o fi cineva care să-i fi văzut la el în urechi, deşi, eu unul, nu pot spune.

Domnul Snell avea dreptate când presupunea că altcineva îşi putea aminti de cerceii negustorului ambulant. Căci, ancheta lărgindu-se asupra sătenilor, se afirma, punându-se un accent tot mai mare pe acest fapt, că preotul dorea să afle dacă negustorul ambulant purta cercei, şi se crea o stare de spirit datorită căreia se socotea că foarte multe ar fi depins de elucidarea acestui fapt. Bineînţeles, toţi cei ce auziseră întrebarea, neavând o imagine limpede a negustorului fără cercei, creară pe dată o imagine a negustorului cu cercei, mai mari sau mai mici, după cum era cazul; şi fantezia fu considerată pe dată drept o amintire vie, astfel că soţia geamgiului, o femeie bine intenţionată, care nu spunea minciuni şi a cărei casă era printre cele mai curate din sat, era pregătită să declare, cu aceeaşi seriozitate cu care urma să ia sfânta împărtăşanie cu prilejul următorului Crăciun, că văzuse cer-

cei mari, de forma lunii noi, în ambele urechi ale negustorului ambulant; pe când Jinny Oates, fiica cârpaciului, fiind o persoană mai plină de fantezie, afirmă că de îndată ce-l văzuse că îi înghețase sângele-n vine pe loc, aşa cum îi îngheța şi atunci când povestea.

De asemeni, în scopul de a se clarifica şi mai mult această presupunere asupra cutiei de iască, se adunară toate articolele vândute de ambulant în diverse case şi fură duse la Curcubeul pentru a fi expuse acolo. De fapt, toată lumea din sat simțea că pentru limpezirea acestui caz de tâlhărie o mulțime de lucruri trebuiau făcute la Curcubeul şi că niciun soț nu mai trebuia să-i motiveze soției când se ducea acolo unde îl chemau îndatoriri sociale grave.

Oamenii simțiră o oarecare dezamăgire şi poate chiar şi o uşoară indignare, când aflară că Silas Marner, fiind întrebat de moşier şi de paroh, dovedea că nu reținuse nimic altceva despre negustor decât că bătuse la uşa sa, dar că nu intrase în casă, ci plecase de îndată ce el, ținând uşa întredeschisă, îi spusese că nu dorea nimic. Asta fu mărturia lui Silas, deşi susținea puternic că negustorul ambulant era făptaşul, chiar numai şi pentru faptul că aceasta îi punea la îndemână o imagine concretă a locului unde s-ar fi putut afla aurul său; şi-l închipuia acum în lada negustorului ambulant. Se vorbea însă în sat, cu oarecare neplăcere, că oricine, cu excepția „unui chior” ca Marner, l-ar fi putut vedea pe om dând târcoale, căci altfel cum şi-ar fi putut lăsa cutia de iască în şanț, atât de aproape, de n-ar fi zăbovit pe acolo? Fără îndoială că observase totul când a stat de vorbă cu Marner în pragul uşii. Oricine putea vedea dintr-o singură privire, că țesătorul era un zgârcit, pe jumătate nebun. Era de mirare că negustorul nu-l omorâse; oameni de acest fel, cu cercei în urechi, sunt cunoscuți ca ucigaşi; unul dintre aceştia fusese judecat, nu demult, căci mai erau oameni care-l țineau minte.

E adevărat că Godfrey Cass intrând la Curcubeul în timpul uneia din adesea repetatele recitări ale mărturiei domnului Snell, nu dădu faptului mare importanță, afirmând că şi el cumpărase un briceag de la un negustor şi că-l socotea un

tip destul de vesel; era o prostie, spunea el, povestea cu privirea sa ciudată. Asta fu socotită în sat o vorbă fluşturatică, zvârlită de un tânăr, „ca şi când numai domnul Snell ar fi băgat de seamă ceva ciudat în legătură cu negustorul ambulant”. Dimpotrivă, erau cel puțin o jumătate de duzină de oameni gata să se prezinte în fața judecătorului Malam şi să depuie mărturii mult mai fenomenale decât ar fi putut furniza hangiul. Era de nădăjduit că domnul Godfrey nu se va deplasa la Tarley, să toarne apă pe foc în urma celor spuse de domnul Snell şi să împiedice astfel judecătorul de a emite un mandat. S-a bănuit că urmăreşte asta, când a fost văzut plecând călare după-prânz spre Tarley.

Dar, pe la acea vreme, interesul lui Godfrey față de tâlhărie slăbise în fața grijii sale crescânde în legătură cu Dunstan şi cu Wildfire, şi nu se îndrepta spre Tarley ci spre Batherley, incapabil să aştepte în nesiguranță. Posibilitatea ca Dunstan să-i fi jucat neplăcutul renghi de a călări pe Wildfire departe, pentru a se întoarce la sfârşitul lunii, atunci când ar fi pierdut la cărți sau risipit într-alt mod hanii luați pe cal, îl înfricoşase mai mult decât gândul unui accident; iar acum, când se isprăvise dansul la doamna Osgood, era iritat împotriva sa însuşi că îşi încredințase calul lui Dunstan. În loc să încerce să-şi tempereze temerile şi le încuraja, crezând în superstiția în care credem cu toții, că dacă eşti convins că ți se întâmplă ceva rău atunci e mai puțin probabil să se întâmple; şi când auzi un cal apropiindu-se în trap şi văzu o pălărie apărând de peste un gard viu, de după cotitura unei ulițe, tresări ca şi când totul s-ar fi datorat puternicei dorințe din sine. Dar abia văzu calul, că iar se simți deprimat. Nu era Wildfire; şi peste alte câteva clipe văzu că nu Dunstan era călărețul, ci Bryce, care se opri să vorbească; privirea lui nu anunța nimic plăcut.

— Ehei, domnule Godfrey, norocos frate domnişoru’ Dunsey.

— Ce vrei să spui? se grăbi Godfrey să afle.

— Cum, încă n-a dat pe acasă? întrebă Bryce.

— Acasă? Nu. Ce s-a întâmplat? spune repede. Ce-a făcut cu calul meu?

— Ah, socoteam eu că-i al dumitale, deşi zicea că i l-ai dat lui.

— L-a lovit şi i-a rupt picioarele?

— Mai rău, răspunse Bryce. Ştiţi, am făcut un târg să-i cumpăr calul cu o sută douăzeci de lire, un preţ pe cinste, căci totdeauna îmi plăcuse calul. Şi, ce crezi că-mi face? Se duce şi-l trage-n ţeapă, sărind peste un gard de pari pe creasta unui mal, cu un şanţ în faţă. Calul murise de multişor când a fost găsit. Şi el n-a venit de-atunci pe-acasă?

— Acasă? Nu, spuse Godfrey, şi mai bine nici nu s-ar apropia de ea. Mă crede prost. Trebuia să bănuiesc că ăsta va fi sfârşitul.

— Apoi, să vă spun adevărul, adăugă Bryce, după ce-am târguit calul, m-am gândit că poate îl călăreşte şi-l vinde fără să ştiţi, căci nu-mi venea să cred că-i al lui. Ştiam eu că domnişoru' Dunsey obişnuia să facă câte una de-a 'mnealui. Da un' să se fi dus? N-a fost de loc văzut prin Batherley. Nu se poate să fi fost rănit, că a plecat de-acolo.

— Rănit, spuse Godfrey cu amărăciune. Niciodată n-o să fie rănit, e făcut doar ca să rănească pe ceilalţi.

— Aşadar i-aţi dat voie cu adevărat să vândă calul? întrebă Bryce.

— Da; vroiam să scap de el, era prea nervos pentru mine, răspunse Godfrey; mândria îl făcu să se crispeze la gândul că Bryce îşi dădea seamă că vânzarea se datora unei nevoi. Plecasem să văd ce-i cu el. Am bănuit că s-a întâmplat un necaz. Acum mă duc acasă, adăugă, întorcând capul calului şi dorind să scape de Bryce, căci simţea că lucrul de care se temuse cel mai mult se apropiase. Mergi la Raveloe, nu-i aşa?

— Nu, nu acum, răspunse Bryce. Venisem încoace, deşi mă duceam spre Flitton, pentru că m-am gândit să fac un mic ocol să vă spun ce ştiu de cal. Bănuiesc că domnişoru' Dunsey n-a vrut să se arate până a nu ajunge aici vestea cea rea. Poate s-o fi dus la Trei coroane, lângă Whitbridge, ştiu că-i place acolo.

— Poate, spuse Godfrey, puţin absent. Apoi îndreptându-se, rosti cu efort ca să nu pară îngrijorat: Auzim noi curând despre el, pun rămăşag.

— Ei, eu o iau pe aici, spuse Bryce, deloc surprins să-l vadă pe Godfrey la pământ; aşa că eu vă spun la revedere şi sper să v-aduc veşti mai bune cu alt prilej.

Godfrey călări încet mai departe, închipuindu-şi scena mărturisirii în fața tatălui său, pe care presimțea că n-o va mai putea evita mult timp. Ieşirea la iveală a adevărului despre bani trebuia să aibă loc chiar în dimineața următoare; tăinuind restul, Dunstan urma să se întoarcă acasă curând; trebuind să facă față atacului furios al tatălui său avea să spună, de ciudă, toată povestea, chiar de n-ar fi câştigat nimic din asta. Tăcerea lui Dunstan mai putea fi cumpărată într-un fel; ar fi putut să-i spună tatălui său că el însuşi cheltuise banii plătiți lui de către Fowler; şi cum niciodată înainte nu se mai făcuse vinovat de aşa ceva, totul ar fi putut să se rezolve după o scurtă furtună. Dar Godfrey nu se putea înjosi într-atâta. Îşi dădea seama că îngăduindu-i lui Dunstan să pună mâna pe bani, se făcuse vinovat de un abuz de încredere care era la fel de grav ca şi atunci când el ar fi cheltuit banii pentru sine însuşi; şi totuşi exista o diferență între cele două fapte, ce-l făcea să simtă că una din ele era atât de umilitoare, încât n-ar fi putut s-o suporte.

„Nu pretind că sunt un băiat bun, îşi spuse, dar cel puțin nu-s o canalie. Trebuie să mă opresc la un moment dat. Voi suporta consecințele pentru ceea ce am făcut, mai curând decât să las să se creadă că am făptuit ceea ce de fapt n-am făptuit niciodată. Niciodată n-aş fi cheltuit banii pentru propria mea plăcere, numai datorită împrejurărilor am făcut toate acestea."

În restul acestei zile, Godfrey rămase hotărât să facă o mărturisire completă tatălui său şi păstră pentru sine povestea pierderii lui Wildfire până în dimineața următoare, pentru ca să o folosească drept introducere a unor lucruri mai grave. Bătrânul moşier era obişnuit cu lipsa repetată a fiului său de acasă şi socoti faptul, că nici Dunstan, nici Wildfire nu apăruseră încă, nedemn să fie discutat. Godfrey îşi repeta într-una că dacă lasă să-i scape acest prilej de spovedanie, s-ar putea să nu mai întâlnească altul niciodată; adevărul s-ar fi putut afla şi altfel, mult mai groaznic decât

datorită răutăţii lui Dunstan: ar fi putut veni ea însăşi, aşa cum ameninţase că va face. Apoi încercă să-şi pregătească scena, făcând o repetiţie generală: nu ştia cum să-şi recunoască propria slăbiciune de a-l fi lăsat pe Dunstan să ia banii şi faptul că Dunstan îl avea la mână şi că-i fusese imposibil să scape de această ameninţare. Cum o să-l pregătească pe tatăl său să se aştepte la ceva foarte rău înainte de a-i spune faptele? Bătrânul moşier era un om neîndurător; lua hotărâri când era furios, şi nu putea fi decis să renunţe la ele după ce se linişte a, la fel ca materiile vulcanice care după ce ard se răcesc şi se pietrifică. Ca mulţi oameni violenţi şi neîndurători, el îngăduia relelor să se înmulţească, datorită propriei sale neglijenţe, până ce-l apăsau cu o forţă exasperantă, şi atunci se întorcea cu o severitate cumplită şi lovea crunt. Aşa se purta cu arendaşii. Le îngăduia să rămână în urmă cu plăţile, să-şi lase câmpul în paragină, să-şi reducă inventarul agricol, să-şi vândă paiele şi să neglijeze şi alte lucruri, şi apoi, când n-avea bani din cauza indulgenţei sale, lua măsurile cele mai drastice şi nu asculta de nicio rugăminte. Godfrey ştia toate acestea şi le resimţea cu şi mai mare intensitate, deoarece avusese mereu necazuri fiind martorul acceselor bruşte de neîndurare ale tatălui său, fluctuaţiile caracterului propriu îndepărtându-l şi mai mult de ultimul. (Nu pricepea că vina acestor accese cădea tocmai asupra indulgenţei sale ce le preceda; i se părea firească.) Totuşi, gândi Godfrey, există o şansă unică, aceea ca mândria tatălui său să privească căsătoria lui într-o lumină care să-l convingă, mai curând, să muşamalizeze povestea cu banii decât să-şi alunge fiul şi să-şi facă familia de râs la zece mile în jur.

Aceasta era hotărârea pe care Godfrey se strădui s-o păstreze până la miezul nopţii, şi se duse să se culce socotind că isprăvise cu frământările. Dar când se trezi în întunericul liniştit al dimineţii, îşi dădu seama că-i este imposibil să-şi reînvie gândurile de cu seară; era vlăguit, nu mai putea face faţă unei noi încercări. În locul argumentelor în favoarea mărturisirii, nu erau prezente decât consecinţele ei rele: vechea teamă a ocării revenise, vechiul obicei de a da înapoi

în fața gândului de a ridica o barieră definitivă între el şi Nancy, vechea tendință de a se bizui pe şansa ce l-ar putea favoriza şi salva de la trădare. De ce, în definitiv, să renunțe singur la orice nădejde. Ieri văzuse lucrurile într-o lumină proastă. Fusese furios pe Dunstan şi nu se gândise decât la o rupere definitivă a înțelegerii dintre ei; dar ceea ce ar fi fost cu adevărat înțelept să facă era să încerce să-l îmblânzească pe tatăl său în privința lui Dunsey şi să păstreze pe cât posibil lucrurile în aceeaşi situație de până acum. Dacă Dunsey nu se întorcea timp de câteva zile (şi Godfrey nu ştia că licheaua avea suficienți bani în buzunar, ca să-şi îngăduie să stea şi mai mult timp), totul putea fi dat uitării.

Capitolul IX

GODFREY SE sculă şi-şi luă micul dejun mai devreme ca de obicei, dar zăbovi în salonul lambrisat, aşteptându-l pe tatăl său care ieşea să se plimbe cu administratorul întotdeauna înaintea micului dejun, până ce frații lui mai mici îşi terminară masa şi plecară. În Red House fiecare obişnuia să mănânce dimineața la altă oră, şi moşierul era totdeauna ultimul, dându-i slabei sale pofte de mâncare de dimineață un lung prilej pentru a se manifesta înainte de a o pune la încercare. Masa fusese încărcată cu alimente substanțiale înainte cu două ore ca el să fi apărut; era un om înalt şi vânjos, de şaizeci de ani, cu sprâncene încruntate şi o privire cam dură, ce părea a fi contrazisă de gura fără vlagă şi leneşă. Înfățişarea sa purta amprenta unei neglijențe devenite obicei, hainele îi erau şlampete, şi totuşi ceva din prezența bătrânului moşier îl distingea de ceilalți proprietari din parohie, care erau probabil la fel de rafinați ca el, dar care treceau prin viață gârboviți, având mereu prezentă conştiința că trăiesc în vecinătatea celor mai de seamă ca ei, şi duceau lipsa stăpânirii de sine şi a spiritului autoritar al

glasului şi ţinutei ce aparţineau omului care gândeşte despre superiorii lui că sunt nişte fiinţe îndepărtate cu care personal are mai puţin de-a face decât cu America sau cu stelele. Moşierul fusese obişnuit cu omagiul parohiei în tot timpul vieţii sale, cu presupunerea că familia, halbele, şi toate câte îi aparţineau erau cele mai vechi şi mai bune; şi, cum niciodată nu venea în contact cu vreun nobil superior lui, părerea nu îi era contrazisă prin comparaţie.

Intrând în cameră, îl privi pe fiul său şi-i spuse:

— Domnule, n-ai luat încă micul dejun? Cum e posibil?

Ei nu se salutau dimineaţa pe ton de glumă; nu din pricina unei lipse de prietenie, ci fiindcă dulcea floare a amabilităţii nu creştea în case ca Red House.

— Ba da, domnule, răspunse Godfrey, am luat micul de-jun, dar te-am aşteptat ca să-ţi vorbesc.

— Foarte bine, spuse moşierul aşezându-se cu indiferenţă într-un scaun şi tuşind pentru a vorbi mai grav (obicei care în Raveloe era considerat un fel de privilegiu al rangului său), în timp ce-şi tăie o bucată de carne de vită şi o întinse ogarului ce intrase cu el. Vrei să suni să-mi aducă berea? Ocupaţiile voastre, ale tinerilor, sunt în general plăcerile. Şi numai voi alergaţi după ele.

Moşierul trândăvea la fel ca şi fiii săi, dar părerea lui şi a celor de seama lui din Raveloe era că tinereţea constituia în exclusivitate perioada nebuniei şi că înţelepciunea lor matură era plină de sarcasm. Godfrey aşteptă, înainte de a continua să vorbească, până se aduse berea şi uşa fu închisă, timp în care Fleet, ogarul, mâncase tot atâtea bucăţi de carne câte mânca un om sărac într-o duminică.

— Wildfire a avut un ghinion blestemat alaltăieri, începu el.

— Ce, i-ai rupt picioarele? întrebă moşierul, după ce sorbi o înghiţitură de bere. Credeam că ştii să călăreşti mai bine, domnule; eu niciodată nu mi-am trântit calul. Şi dacă aş fi făcut lucrul acesta, n-aveam decât să fluier după altul, căci tatăl meu, domnule, nu era pe punctul de a da faliment ca alţii pe care îi cunosc. Dar aceştia trebuie să întoarcă foaia, trebuie neapărat. Din cauza ipotecilor şi a restanţelor,

bântuie seceta prin buzunarele mele ca la un cerşetor de pe marginea drumului. Şi prostul ăla de Kimble, care spune că ziarele vorbesc despre pace! Or să scadă preţurile, iar la ţară mâţele or să mănânce tărâţe. Vor scade complet preţurile şi n-o să mai primesc înapoi datoriile, chiar de-ar fi să-i scot pe datornici la vânzare. Şi blestematul ăla de Fowler! Nu-l mai îngădui. I-am spus lui Winthrop să meargă chiar astăzi la Cox. Nemernicul ăla de mincinos a afirmat că-mi plăteşte sigur o sută, luna trecută. Profită că e pe un pământ mărginaş şi crede că o să uit.

Moşierul ţinu acest discurs tuşind şi întrerupându-se mereu, dar fără o pauză suficient de lungă pe care Godfrey să o folosească drept pretext ca să continue. Îşi dădea seama că tatăl său evita orice fel de cerere de bani legată de nenorocirea cu Wildfire, şi că accentul pe care-l pusese pe lipsa de bani şi pe neplata datoriilor era menit să creeze o stare de spirit dintre cele mai nefavorabile pentru propria sa mărturisire. Dar trebuia să continue, din moment ce începuse.

— E mai rău decât dacă şi-ar fi rupt calul picioarele, s-a proptit într-un par şi a murit, spuse deîndată ce tatăl său tăcu şi începu să-şi taie carnea. Dar nu vroiam să te rog să-mi cumperi alt cal; mă gândeam doar că nu-ţi pot da banii, vânzându-l pe Wildfire, aşa cum doream. Dunsey l-a dus la vânătoare alaltăieri, să-l vândă, şi după ce a obţinut pe el o sută douăzeci de lire. de la Bryce, a gonit după copoi şi a sărit probabil nebuneşte; sau cine ştie ce-a făcut de-a omorât calul. De nu s-ar fi întâmplat aşa, ţi-aş fi plătit în dimineaţa asta o sută de lire.

Moşierul lăsă cuţitul şi furculiţa din mână şi se uită uimit la fiul său, nefiind suficient de ager la minte ca să ghicească ce a putut pricinui o atât de ciudată modificare a relaţiilor dintre tată şi fiu, încât băiatul său să-i spună că-i plăteşte o sută de lire.

— Adevărat este, şi-mi pare foarte rău că sunt vinovat, spuse Godfrey, că Fowler a plătit suta de lire. Mi-a plătit-o mie, când am trecut pe acolo luna trecută. Şi Dunsey m-a

sâcâit să-i dau banii şi i-am dat, deoarece speram să ţi-i pot înmâna înainte de întâmplarea asta.

Moşierul se înroşi de mânie, înainte ca fiul său să isprăvească de vorbit, şi-i veni greu să-şi găsească cuvintele.

— I-ai dat lui Dunsey? Şi de când, tu şi Dunsey aţi ajuns atât de neobrăzaţi, că vă înţelegeţi să-mi furaţi banii? Vrei să-mi spui că eşti un pungaş? Ascultă-mă, asta nu permit. Dau toată şleahta asta afară din casă şi mă însor din nou. Trebuie să-ţi amintesc, că nu-s obligat să las moştenire proprietatea mea; de pe vremea bunicului, cei din neamul Cass fac ce vor cu pământul lor. Să-ţi intre bine-n cap asta, domnule. Auzi, să-i dai banii lui Dunsey! De ce să-i dai lui Dunsey? Minciuna e ţesută cu aţă albă.

— Nu-i nicio minciună, domnule, răspunse Godfrey. Eu însumi n-aş fi cheltuit banii, dacă Dunsey nu m-ar fi sâcâit, şi am fost un prost că i-am dat. Dar vroiam să-i plătesc chiar dacă el mi-i înapoia sau nu. Asta-i tot. Niciodată nu m-am gândit să fur bani, şi nu sunt omul care să facă lucrul ăsta. Niciodată nu m-ai prins cu vreo pungăşie, domnule.

— Unde-i Dunsey, atunci? Ce stai şi vorbeşti? Du-te şi-l adu pe Dunsey imediat, şi să-mi dea socoteală ce-a făcut cu ei. O să-i pară rău. O să-l alung. Am spus că aşa fac şi am să o fac. N-o să mă înfrunte. Du-te şi-l adă!

— Dunsey nu s-a întors, domnule.

— Ce, şi-a rupt şi el gâtul? rosti moşierul uşor dezgustat de ideea că în cazul acesta nu-şi mai putea pune în aplicare ameninţarea.

— Nu, nu cred că a fost rănit, deoarece calul a fost găsit mort, şi probabil Dunsey a plecat. Cred că nu-l vom vedea curând. Nu ştiu unde este.

— Şi de ce i-ai dat banii mei? Răspunde-mi, spuse moşierul categoric, atacându-l din nou pe Godfrey, deoarece Dunsey era prea departe.

— Nu ştiu, răspunse Godfrey ezitând. Era o încercare nereuşită de a scăpa, dar lui Godfrey nu-i plăcea să mintă, şi neştiind încă bine că nicio duplicitate nu poate înflori fără ajutorul minciunii, nu avea niciun motiv pregătit.

— Nu ştii? Îți spun eu, domnule. Ai făcut cine ştie ce şi l-ai mituit să-şi țină gura, spuse moşierul cu o neaşteptată agerime a minții, ce-l făcu pe Godfrey să tresară. Îşi simți inima bătând cu putere când văzu cât de aproape de adevăr era tatăl său. Teama bruscă îl obligă să mai facă un pas, un impuls cât de mic e de ajuns ca să porneşti la vale.

— Ştii, spuse el, străduindu-se să vorbească cu uşurință, a fost o chestiune măruntă între mine şi Dunsey; nu interesează pe nimeni. Nu merită să se preocupe nimeni de nebuniile tinerilor: pentru dumneata n-ar fi însemnat nimic, domnule, dacă n-aş fi avut ghinionul să-l pierd pe Wildfire. Aş fi plătit banii.

— Nebunii! Pfui! Ar fi timpul să isprăviți cu nebuniile! Şi ți-o spun, domnule, ar trebui, să isprăviți de-adevărat cu nebuniile, spuse moşierul încruntându-se şi zvârlindu-i fiului său o privire furioasă. N-o să mai am multă vreme bani pentru ritmul vostru de viață. Uite la bunicul meu, ce grajduri cu cai avea, şi ce casă ținea, chiar şi-n vremuri rele; şi eu aş avea, dacă n-aş ține patru vlăjgani buni de nimic, care mă sug ca nişte căpuşe. Am fost un tată prea bun pentru voi toți, asta e. Dar întorc eu foaia, domnule.

Godfrey tăcea. Nu era prea ager la minte, dar întotdeauna îşi dăduse seama că în spatele indulgenței tatălui său nu se ascunsese bunătatea şi tânjise după o severitate care să nu-l fi lăsat să greşească şi să-i fi întărit voința. Moşierul mâncă în grabă carne cu pâine, luă o înghițitură mare de bere, apoi îşi împinse scaunul de lângă masă şi începu să vorbească din nou.

— Cu-atât mai rău pentru dumneata, doar ştii asta, căci în loc să încerci să m-ajuți...

— Adesea m-am oferit să preiau administrarea, dar întotdeauna mi-ai luat-o în nume de rău şi păreai a crede că vroiam să-ți iau locul.

— Nu ştiu nici să te fi oferit, nici să ți-o fi luat în nume de rău, răspunse moşierul a cărui memorie se baza pe câteva impresii puternice, neschimbate de amănunte; dar ştiu că pe când gândeai să te însori, eu nu m-am pus în calea ta, aşa cum ar fi făcut-o alți părinți. Te-aş fi lăsat să te însori cu fiica

lui Lammeter, sau cu oricine altcineva. Bănui însă că dacă ți-aş fi spus mai multe, ai fi ținut-o tot pe-a ta; dar, din nevoia de a mă contrazice, te-ai răzgândit. Eşti un băiat nehotărât, semeni cu biata maică-ta. N-a ştiut niciodată ce vrea; femeia n-are nevoie de voință, dacă are un bărbat cum trebuie drept soț. Dar soția dumitale, domnule, ar trebui să ştie ce vrea, că tu abia te pricepi să-ți îndemni picioarele să meargă drept. Fata ți-a spus direct în față că nu te vrea?

— Nu, răspunse Godfrey, stând ca pe jăratic; dar nu cred c-ar vrea.

— Nu crezi! De ce n-ai curaj s-o întrebi? Rămâi deci pe aceleaşi poziții? Vrei să fie cum zici tu?

— Nu există altă femeie cu care vreau să mă căsătoresc, răspunse evaziv Godfrey.

— Atunci lasă-mă să fac propunerea în locul tău, dacă n-ai curaj s-o faci singur. Lammeter nu pare să aibă ceva împotrivă ca fiică-sa să intre în familia mea. Cât despre drăguța domnişoară Nancy n-o să-l ia pe văru-său, aşa că nu-i nimeni altcineva, după câte văd, care ți-ar putea sta împotrivă.

— Aş mai lăsa lucrurile aşa cum sunt pentru moment, spuse Godfrey alarmat. Cred că e puțin supărată pe mine, şi mi-ar plăcea să vorbesc singur în numele meu. Un bărbat trebuie să-şi aranjeze lucrurile astea el însuşi.

— Atunci vorbeşte şi aranjează, poate poți schimba ceva. Asta e datoria bărbatului când se gândeşte să se însoare.

— Nu prea văd cum m-aş putea gândi la asta acum, domnule. Bănuiesc că nu vrei să stau la una din ferme, şi nu cred că ar veni să locuiască în casa asta, cu toți frații mei la un loc. S-a obişnuit cu altfel de viață.

— Să nu vină să locuiască în casa asta? Taci din gură. Întreab-o numai, şi ai să vezi, spuse moşierul râzând scurt şi dispreţuitor.

— Aş mai lăsa lucrurile aşa pentru moment, domnule, zise Godfrey. Sper că n-o să încerci să le grăbeşti spunând ceva.

— O să fac ce-o să cred de cuviință, adăugă moşierul, ca să ştii că eu sunt stăpânul; dacă nu, poți pleca în altă parte, să-ți găseşti altă casă. Du-te şi spune-i lui Winthrop să nu se

ducă la Cox, să mai aştepte. Şi să-mi înşeue calul. Şi, ia stai: vinde mârţoaga lui Dunsey şi dă-mi banii, ai înţeles? N-o să mai ţină mârţoage pe socoteala mea. Şi, dacă ştii pe unde se piteşte, şi îndrăznesc să spun că ştii, îi poţi transmite să nu se mai obosească venind încoace. Lasă-l să se facă rândaş şi să se întreţină singur. Pe spinarea mea n-o să mai trăiască.

— Nu ştiu unde este, domnule; şi de-aş şti, nu-i treaba mea să-i spun să nu se-ntoarcă, răspunse Godfrey îndreptându-se spre uşă.

— La dracu, nu sta să discuţi, du-te şi dă porunca pentru cal, ordonă moşierul luând o pipă.

Godfrey ieşi din cameră, fără să-şi dea seama prea bine dacă faptul că discuţia nu îi schimbase câtuşi de puţin situaţia îi era favorabil; era atât de năucit că aproape nu ştia dacă îi e ruşine de noile sale minciuni sau nu. În legătură cu cererea în căsătorie a lui Nancy exista şi teama ca nu cumva, după cine ştie ce cuvinte aruncate de către tatăl său domnului Lammeter, să se vadă pus în încurcătură, fiind categoric obligat să refuze tocmai atunci când se părea că îi era mai la îndemână. Se refugie, aşa cum făcea de obicei, sperând într-o schimbare neprevăzută a soartei, în vreun noroc ce îl va salva de la consecinţele neplăcute, noroc ce ar fi putut să justifice până şi lipsa lui de sinceritate, ce-i scotea în schimb în evidenţă prudenţa. Şi încrederea lui oarbă în noroc o regăsim şi la contemporanii noştri. Îmi închipui că şansa este zeiţa tuturor celor ce nu recunosc autoritatea niciunei legi. Chiar şi un om din ziua de astăzi, uns cu toate alifiile, dacă se pomeneşte într-o situaţie pe care să-i fie ruşine să o mărturisească, se va lăsa atras de toate posibilităţile de scăpare din chinga rezultatelor previzibile ale situaţiei date. De-ar fi să trăiască fără venitul său, sau să se sustragă muncii oneste şi hotărâte, care-i o sursă de venit, pe dată se va trezi visând la cine ştie ce binefăcător posibil, cine ştie ce nătărău care eventual ar putea fi linguşit pentru a-l folosi în interes personal, la cine ştie ce stare de spirit a cine ştie cărei persoane neîntâlnite încă. Dacă îşi neglijează îndatoririle la slujbă, în mod inevitabil trebuie să se bizuie pe noroc, pentru ca munca neefectuată să se demonstreze în

cele din urmă a nu avea importanța atribuită. Dacă înşală încrederea prietenului său, va adora acelaşi complex plin de şiretenie, denumit noroc, care îi dă speranța că prietenul nu va afla niciodată; dacă renunță la o meserie decentă, în căutarea rafinamentelor unei profesii către care n-a fost nicicând chemat, religia sa va fi în chip infailibil închinarea la binecuvântata şansă, în care va crede ca într-un atotputernic izvor al succesului. Principiul răului condamnat de această religie e concordanța datorită căreia semințele aduc o recoltă aidoma lor.

Capitolul X

JUDECĂTORUL MALAM era pe bună dreptate socotit în Tarley şi Raveloe ca un om cu o inteligență de seamă, având-se în vedere faptul că era în stare să tragă, fără probe, concluzii mai importante decât s-ar fi aşteptat vecinii săi, care nu făceau parte din comisia de pace. O astfel de persoană nu era omul care să neglijeze cutia de iască, şi s-a pornit o anchetă în legătură cu un negustor ambulant, cu nume necunoscut, cu păr negru şi accent străin, care ducea cu sine o ladă cu cuțite şi bijuterii şi care purta cercei mari. Dar, fie că ancheta se desfăşura într-un pas prea lent pentru a-l ajunge din urmă, fie că descoperirea se potrivea prea multor negustori ambulanți, încât ancheta nu ştia pe care să-l aleagă, trecură săptămâni întregi, fără vreun alt rezultat în privința tâlhăriei în afară de scăderea treptată a interesului stârnit în Raveloe. Absența lui Dunstan Cass de-abia dacă era băgată în seamă: pe vremuri i se întâmplase să se certe odată cu tatăl său şi să plece fără să-i mai ştie nimeni urma, pentru a se întoarce după şase săptămâni, trăgând iar la vechea reşedință, fără să fie pedepsit, şi fălos ca de obicei. Propria sa familie, care de asemeni se aştepta şi de data asta la ceva similar, cu singura diferență că moşierul

era hotărât cu acest prilej să-i interzică folosirea vechii reşedințe, nu-i pomenea niciodată absența; şi când unchiul său Kimble, sau domnul Osgood o pomeniră, povestea că l-ar fi ucis pe Wildfire sau că avea vreo vină față de tatăl său era suficientă pentru a stăvili curiozitatea. A face o legătură între dispariția lui Dunsey şi furtul săvârşit în aceeaşi zi era cu neputință chiar şi pentru Godfrey, care putea şti mai bine ca oricine de ce este capabil fratele său. Nu-şi amintea să-l mai fi pomenit vreodată pe țesător de când, cu doisprezece ani în urmă, aveau obiceiul să-şi bată joc de el; şi pe deasupra, închipuirea lui îi crea lui Dunstan în chip constant un alibi; îl vedea permanent în vreo casă, către care se îndreptase când l-a părăsit pe Wildfire, îl vedea trăind pe socoteala unor cunoştințe întâmplătoare şi rumegându-şi întoarcerea acasă pentru a se distra chinuindu-şi fratele mai mare. Chiar de ar fi fost vreo minte în Raveloe care să facă legătura între cele două incidente, mă îndoiesc că un raționament atât de jignitor la adresa respectabilității unei familii cu monument şi halbe venerabile, să nu fi fost spulberat ca o tendință nesănătoasă. Dar budincile de Crăciun şi abundența băuturilor spirtoase, împingând originalitatea intelectuală pe calea coşmarului, alcătuiesc puternice mijloace de protecție împotriva unei spontaneități periculoase în ceea ce priveşte trezirea gândurilor.

De câte ori se discuta despre tâlhărie la Curcubeul şi într-altă parte în societatea bună, balanța continua să oscileze între explicarea rațională pornind de la cutia de iască şi trăirea unui mister de nepătruns ce îşi bătea joc de investigații. Apărătorii teoriei despre cutia de iască şi negustorul ambulant considerau aripa cealaltă un grup de bigoți cu capul în nori care fiind mărginiți îi considerau şi pe ceilalți la fel de zăpăciți; iar partizanii inexplicabilului dădeau mai mult decât de înțeles că duşmanii lor erau nişte animale înclinate să spună hop înainte de a sări, profunzi ca nişte farfurii de smântână, şi a căror viziune consta în a spune că strugurii sunt acri, pentru că nu puteau ajunge până la ei; astfel că, deşi controversa nu folosea la elucidarea tâlhăriei în

sine, ea scotea însă la iveală anumite opinii adevărate, de importanță colaterală.

Dar, în timp ce pierderea lui Silas înviora discuțiile domoale din Raveloe, Silas trăia pustietatea apăsătoare a acelei pierderi, despre care vecinii săi discutau pe larg. Oricine l-ar fi observat înainte de a-şi pierde aurul, ar fi socotit că o viață atât de searbădă şi de retrasă ca a sa cu greu ar fi putut fi zdrobită, cu greu ar fi putut suporta o lovitură care să n-o curme în acelaşi timp. De fapt fusese o viață însetată, îndreptată spre un scop accesibil ce îl ferise ca un gard de imensul şi tristul necunoscut care îl înconjura. Fusese o viață asemănătoare unei plante agățătoare; şi, deşi obiectul în jurul căruia această plantă se agățase era un lucru dezonorant şi lipsit de viață, el satisfăcuse totuşi nevoia de protecție. Dar acum, când gardul se fărâmase, suportul fusese înlăturat. Gândurile lui Marner nu mai puteau urma cercul vicios în care se învârtiseră şi erau derutate de un gol asemenea celui întâlnit de o furnică truditoare, în drumul ei spre furnicar, când pământul se crapă de-a curmezişul cărării. Mai exista războiul şi urzeala, şi o bună parte din țesătură; dar tezaurul strălucitor din groapa de sub picioarele sale dispăruse; prilejul de a-l atinge cu mâinile şi de a-l număra dispăruse; serile nu mai erau pline de bucuria care îi linişte a sufletul chinuit. Gândul la banii pe care urma să-i ia pentru munca prezentă nu-l putea înveseli, imaginea lor ştearsă fiind doar un prilej de împrospătare a pierderii; cât despre nădejdea de a-şi lăsa închipuirea să se hrănească cu adunarea unei noi comori, plecând de la acest neînsemnat început, era strivită de lovitura neaşteptată.

Pe când țesea, gemea într-una, încet, ca un om ce suferă: acesta era semnul că gândurile sale ajunseseră din nou în dreptul durerii recente, la ceasul de taină al serii, acum pustiu. Iar seara întreagă, stând în singurătate, lângă focul ce ardea încet, îşi sprijinea coatele pe genunchi, îşi cuprindea capul în mâini şi gemea încet, nu ca cei care ar dori să fie auziți.

Şi totuşi, nu era complet părăsit în necazul său. Repulsia pe care Marner o trezise dintotdeauna vecinilor era în parte

risipită de noua lumină în care apărea datorită nenorocirii sale. În locul unui om ce era mai şiret decât puteau accepta oamenii cinstiți, şi ceea ce era şi mai rău, un om ce nu vădea nicio înclinație în a-şi folosi şiretenia spre avantajul vecinilor, vedeau acum că Silas nu era destul de iscusit nici pentru el însuşi. În general, se vorbea despre el ca despre „un biet om de nimic”; vecinii săi îşi dădeau seama că modul lor de a-l evita, datorat relei sale voințe şi bănuitei înclinații spre o tovărăşie cu necuratul, era o nebunie.

Trecerea la un sentiment mai bun se manifesta în chipuri deosebite. Aerul fiind înmiresmat de pregătirile pentru Crăciun, era vremea când prisosul de carne de porc şi de caltaboşi îi umple de milă pe cei înstăriți; şi nenorocirea lui Silas deveni prezentă în mintea unor gospodine ca doamna Osgood. Domnul Crackenthorp, de asemeni, în timp ce-l mustra pe Silas, spunându-i că banii i-au fost cu siguranță furați pentru că se gândea prea mult la ei şi pentru că nu dădea niciodată pe la biserică, îşi făcea predica mai consistentă dăruindu-i nişte picioare de porc, dorind astfel să risipească prejudecățile nefondate asupra clericului. Vecinii, care nu puteau face altceva decât să-l consoleze cu vorbele, nu numai că-l salutau pe Silas şi discutau cu el despre nenorocirea lui, atunci când îl întâlneau în sat, ci, mai mult, făceau efortul să-l viziteze şi să-l pună să repete toate detaliile la fața locului; după aceea obişnuiau să-i ridice moralul spunând: „Apoi, meştere Marner, nu stai mai rău decât alți oameni săraci; şi de s-ar întâmpla să te schilodeşti, ți-ar da parohia un ajutor”.

Bănuiesc că una din pricinile pentru care rareori suntem în stare să ne consolăm vecinii este că bunăvoința se alterează, în pofida noastră, înainte de a fi exprimată. Putem trimite caltaboşi şi picioare de porc fără să le aromăm cu propriul nostru egoism; limbajul însă e un râu, ce împrumută cu siguranță izul pământului cu care se amestecă. Oamenii din Raveloe erau destul de amabili; dar adesea, această amabilitate era ca o bere botezată sau ca un lucru făcut de mântuială, asemănându-se cu complimentul sau cu ipocrizia.

Domnul Macey, de pildă, venind într-o seară special pentru a-i spune lui Silas că datorită ultimelor evenimente îl privea cu mai multă bunăvoință, deşi era un om care nu-şi făcea uşor o părere despre oameni, deschise discuția şi spuse de îndată ce se aşeză şi-şi împreună mâinile:

— Meştere Marner, n-ai motiv să te tot plângi. Mai bine că ți-ai pierdut banii, decât să-i păstrezi într-un chip necinstit. Mă tot gândeam, când ai venit prima oară prin locurile astea, că nu era nimic de capul tău şi nici n-ar fi putut fi; erai doar ceva mai tânăr decât acum; da tot timpul căscai ochii, şi erai alb la față; nu numai cu lucrurile ciudate îşi face de lucru necuratul, adică nu numai cu broaştele râioase şi celelalte; adesea nu fac niciun rău, dimpotrivă, sunt folositoare împotriva paraziților. La fel şi cu 'mneata, după câte-mi dau seama. Deşi în ceea ce priveşte ierburile şi cele folositoare respirației, dacă ai adus învățătura lor din locuri îndepărtate, puteai să le foloseşti mai des. Dar dacă învățătura nu era bună, puteai să renunți la ea şi să vii regulat la biserică; ştii că şi cu copiii de i-a descântat vrăjitoarea, am fost de față de câte ori i-au botezat şi nu ziceau nu apei sfinte. Şi aşa se şi cuvine, că dacă necuratul îşi pune-n cap să facă ceva, ca să mai petreacă puțin, cine are ceva împotrivă? Aşa socot eu; şi am fost paracliser în parohia asta patruzeci de ani. Aşa că, meştere Marner, cum ziceam, există gânduri ce te poartă prin cartea de rugăciuni înainte de a reveni de unde au plecat, şi sfatul meu este să nu-ți pierzi cumpătul, căci eşti sănătos la minte şi nu arăți nimic din ce porți în suflet, şi eu nu-s de părerea vecinilor, care spun că meşteru' Marner ne-ar duce de nas, dacă ar fi mai isteț, dar e speriat ca un iepure.

În tot acest timp, Silas a rămas nemişcat, cu coatele pe genunchi şi capul în mâini. Domnul Macey, convins că fusese ascultat, se opri aşteptând un răspuns, dar Marner tăcea.

— N-ai nimic de spus, meştere Marner? întrebă domnul Macey în cele din urmă, cu o uşoară nerăbdare în glas.

— Oh, spuse Marner încet, clătinându-şi capul între mâini. Mulțumesc, mulțumesc din toată inima.

— Bănuiam eu că aşa o să faci, spuse domnul Macey, şi sfatul meu este acelaşi, ai haine de duminică?

— Nu, răspunse Marner.

— M-aş fi mirat să fie altminteri, adăugă domnul Macey. Mda, îngăduie-mi să te sfătuiesc să-ți iei un costum de sărbătoare: uite, Tookey, un om de treabă care se ocupă de hainele mele, poate să-ți facă un costum ieftin, pe încredere, şi după aia o să poți veni la biserică şi-o să fii şi dumneata om ca ceilalți. Nici nu m-ai auzit spunând „Amin”, de când ai venit pe meleagurile noastre. Şi, ascultă-mă, nu pierde vremea, că n-o să fie prea bine când o să rămână Tookey de capul lui, că pe mine nu mă țin puterile să mai predic încă o iarnă de-acu' încolo. Domnul Macey se întrerupse, în aşteptarea, poate, a unui semn de emoție din partea ascultătorului său; dar neobservând nimic, continuă: Cât despre bani pentru costumul de haine, tot câştigi cam o liră pe săptămână cu țesutul, meştere Marner, şi eşti om tânăr, chiar dacă arăți aşa dărâmat. Că trebuie să fi avut vreo douăş'cinci când ai venit încoa' nu?

Silas tresări puțin când auzi tonul devenind interogativ şi răspunse blând:

— Nu ştiu; nu pot spune exact, e mult de-atunci.

După ce primi un astfel de răspuns, nu e de mirare că domnul Macey, mai târziu, în aceeaşi seară, la Curcubeul, remarcă anume că Marner e „zăpăcit rău” şi că ar fi fost îndoielnic până şi dacă ştie vreodată când e duminică, ceea ce îl dovedea mai păgân decât fiarele înseşi.

O altă persoană dintre cei ce-l mângâiau pe Silas, în afară de domnul Macey, veni la el cu mintea plină de idei, având acelaşi scop. Aceasta era doamna Winthrop, soția rotarului. Locuitorii din Raveloe nu erau deosebit de punctuali în ceea ce privea mersul la biserică, şi cu greu s-ar fi găsit vreo persoană în parohie care să nu susțină că a merge la biserică în fiecare duminică înseamnă să demonstrezi o dorință nesățioasă de a fi protejat de cer şi de a dobândi un avantaj necinstit față de vecinii tăi, o dorință de a fi mai bun decât cei de rând, ceea ce s-ar fi reflectat implicit asupra celor ce aveau naşi şi naşe şi drept egal la slujba de înmormântare. În

acelaşi timp se înțelegea de la sine că era obligatoriu ca toți cei ce nu făceau parte din rândurile slugilor sau tineretului să se împărtăşească cu prilejul uneia dintre sărbătorile importante: chiar şi moşierul Cass se împărtăşea de Crăciun; cei ce erau socotiți bogați mergeau la biserică mai des, dar erau mai reținuți.

Doamna Winthrop făcea parte dintre aceştia; era în toate privințele o femeie cu conştiința scrupuloasă, atât de însetată de datorii încât i se părea că viața i le oferă prea rar, dacă nu s-ar scula dimineața la patru şi jumătate, deşi aceasta sărăcea orele mai înaintate ale dimineții, cât priveşte treburile pe care le avea de făcut, fapt ce îi crea o problemă permanentă în legătură cu umplerea acelor ore târzii. Totuşi n-avea temperamentul de vulpe, ce se presupunea câteodată că ar fi o condiție necesară pentru astfel de obiceiuri: era o femeie blândă, răbdătoare, a cărei fire o împingea să cerceteze toate elementele triste şi grave ale vieții şi să le rumege în minte. Era cea dintâi persoană la care se gândeau cei din Raveloe când boala sau moartea năpăstuiau vreo familie, când trebuiau puse lipitori sau când vreo îngrijitoare cu luna te dezamăgea pe neaşteptate. Era o femeie agreabilă, plăcută la vedere, cu tenul proaspăt, vorbind întotdeauna în şoaptă, de parcă ar fi fost în camera unui bolnav, cu doctorul sau preotul alături. Niciodată nu se plângea, nimeni n-a văzut-o lăcrimând; era gravă, simplă, îşi clătina mereu capul şi suspina, aproape pe neobservate, aşa cum se poartă o bocitoare care nu face parte dintre rude. Părea surprinzător că Ben Winthrop, care-şi îndrăgea ulcica cu băutură şi câte o glumă, să se fi împăcat atât de bine cu Dolly; dar ea accepta glumele şi jovialitatea soțului cu aceeaşi răbdare cu care primea orice lucru, socotind că „aşa-s bărbații” şi privind sexul tare ca fiind format din nişte animale pe care cerul se complăcuse să le facă ca pe tauri sau curcani.

Această femeie de treabă şi sănătoasă cu greu s-ar fi putut împiedica să nu-şi oprească gândul asupra lui Silas Marner, acum când apărea în lumina suferinței; şi într-o duminică după-amiază, îşi luă băiețaşul, pe Aaron, şi merse în vizită la Silas, ducând în mână nişte prăjituri mici cu untură, foarte

apreciate în Raveloe. Aaron, un băiețel de şapte anişori, cu obrajii ca merele, cu o cămaşă cu volane, apretată, curată şi colorată ca o farfurie plină de mere, trebuise să-şi ia inima în dinți, în eventualitatea că țesătorul cu ochii mari avea intenția să-i facă vreun rău, şi îndoiala sa crescuse şi mai mult când ajunseră la cariera de piatră şi auziră zgomotul războiului de țesut.

— Ah, e aşa cum credeam, spuse cu tristețe doamna Winthrop.

Fură obligați să bată cu putere în uşă, înainte ca Silas să-i audă, dar când le deschise nu se arătă nervos, aşa cum ar fi făcut altădată, cu prilejul vreunei vizite care nu era nici solicitată, nici aşteptată. Pe vremuri, inima îi fusese ca o casetă zăvorâtă, cu o comoară înăuntru; dar acum, caseta era goală şi lacătul spart. Lăsat să bâjbâie la voia întâmplării în beznă, fără niciun reazăm, Silas simțea în mod inevitabil, deşi era o senzație nedesluşită şi aproape deznădăjduită, că dacă primea vreun ajutor, acesta nu putea fi decât din afară; în prezența semenilor săi trăia un sentiment nedesluşit de dependență față de bunăvoința lor. Deschise uşa larg pentru a o primi pe Dolly; dar nu-i răspunse la binețe, ci, stânjenit, mişcă din loc un fotoliu, puțin mai departe, ca şi când ar fi poftit-o să ia loc. Dolly, de îndată ce se aşeză, dădu la o parte pânza albă ce acoperea prăjiturile cu untură şi spuse pe tonul cel mai grav:

— Ieri a fost zi de copt, meştere Marner, şi prăjiturile cu untură au ieşit mai bine ca de obicei, şi te-aş ruga să primeşti câteva. Eu una nu mănânc, de-abia iau o bucățică o dată pe an; dar stomacul bărbaților e altfel făcut, vrea mereu altceva, zău aşa, să le dea Dumnezeu sănătate.

Întinzându-i prăjiturile, Dolly oftă cu blândețe. Silas îi mulțumi şi le privi de aproape, absent, fiind obişnuit să privească aşa orice lucru pe care-l lua în mână. În tot acest timp a fost supravegheat de ochii strălucitori şi uimiți ai micului Aaron, care transformase scaunul pe care stătea mama sa într-o fortificație, privind pe furiş din spatele lui.

— Sunt nişte litere lipsă, spuse Dolly. Eu nu le pot citi şi nu cred că ar putea cineva, nici măcar domnu' Macey, să zică

ce-nseamnă; da să ştii că-nseamnă ceva de bine, că-s la fel ca alea de pe ştergarul ce acoperă amvonul din biserică. Ce-nseamnă asta Aaron, scumpete?

Aaron se retrăsese complet în spatele fortificației sale.

— Să ştii că nu eşti cuminte, îi spuse mama cu blândețe.

— În orice caz, să ştii că-i de bine; e un pistornic de-ai casei noastre, zice Ben că de când era de-o şchioapă îl punea mă-sa pe prăjituri, şi l-am pus întotdeauna; să ştii că de tot ce-i bun e mare nevoie-n lumea asta.

— Scrie I.H.S., spuse Silas dând dovadă de înaltă ştiință. Aaron privi iar de după scaun.

— Apoi de, se vede că le poți citi pe dinafară, rosti Dolly. Ben mi le-a citit de multe ori, dar le tot uit; şi de-aia îmi pare şi mai rău, că-s litere ce aduc noroc, că altfel n-ar fi şi-n biserică; aşa că le pun cu pistornicul pe orice prăjitură sau pâine, deşi câte o dată nu se prind, când creşte aluatul, că, aşa cum spuneam, de tot ce-i bun e mare nevoie-n lumea asta a noastră; şi nădăjduiesc să-ți poarte noroc, meştere Marner, că de aia ți-am adus prăjiturile.

Silas era tot atât de neputincios, ca şi Dolly, să găsească vreun înțeles literelor, dar intenția ei de a-l consola reieşea limpede din tonul său liniştit. Răspunse cu mai mult suflet decât înainte:

— Mulțumesc, mulțumesc frumos.

După aceea puse jos prăjiturile şi se aşeză absent, văzând cu tristețe că nu e capabil să înțeleagă ce câştig lămurit i-ar putea aduce prăjiturile, literele sau chiar amabilitatea lui Dolly.

— Că de tot ce-i bun e mare nevoie-n lumea asta, adăugă Dolly, care nu renunța cu uşurință la o vorbă potrivită. Şi, continuând să vorbească, îl privi cu milă pe Silas: Da n-ai auzit azi-dimineață clopotele bisericii, meştere Marner? Că nu cred că nu ştiai că-i duminică. Trăind atât de singur aici, pierzi şi şirul zilelor; apoi, când războiul zbârnâie, n-auzi nici clopotele, mai ales acum că gerul înăbuşă sunetele.

— Ba da, le-am auzit, spuse Silas. Pentru el, clopotele de duminică sunau întâmplător, nu se armonizau cu sfințenia zilei, în Lantern Yard nu erau clopote.

— Săracul de tine! exclamă Dolly întrerupându-se înainte de a continua. E păcat mare că lucrezi duminica, în loc să te găteşti şi să mergi la biserică; că dacă ai ceva pe foc, se poate întâmpla să nu poţi lăsa, că eşti singur. Da vezi că e şi brutăria, şi poţi zvârli acolo doi gologani din când în când, bineînţeles nu săptămânal, nici mie nu mi-ar plăcea, şi ţi-ai putea duce acolo ce ai de gătit, că e la mintea cocoşului să vrei să mănânci ceva cald duminica, şi nu gătit de sâmbătă. Da mai ales acum de Crăciun, de sfântu' Crăciun care vine, dacă ţi-ai aduce mâncarea să ţi-o fiarbă la brutărie şi ai merge la biserică să vezi ramurile de stejar verde şi de tisă şi să asculţi imnul şi să te-mpărtăşeşti, ţi-ar merge mai bine şi ai şti cum stai, şi te-ai putea lăsa în voia Domnului, care ştie toate mai bine ca noi, socotind că ţi-ai făcut datoria faţă de cele sfinte, aşa cum trebuie cu toţii să ne-o facem.

Îndemnul lui Dolly, care constituia un efort de vorbire neobişnuit de lung pentru ea, fusese rostit cu tonul alinător şi convingător cu care ar fi încercat să hotărască pe un bolnav să-şi ia medicamentul sau un castron cu zeamă de orez ce nu-l ispitea. Niciodată înainte nu fusese Silas atât de cald îmboldit; nefrecventarea bisericii era socotită ca fiind parte integrantă a felului său ciudat de a fi; fiind simplu şi cinstit nu ezită să-i dea lui Dolly un răspuns.

— Nu, nu, zise el. Nu ştiu nimic despre biserică. N-am fost niciodată la biserică.

— Nu spune! exclamă Dolly ca pentru sine, plină de uimire. Apoi, amintindu-şi de sosirea lui Silas din locuri necunoscute, îl întrebă: Se poate să nu fi fost biserici pe unde te-ai născut?

— Ba da, încuviinţă Silas gânditor, şezând ca de obicei cu coatele pe genunchi şi sprijinindu-şi capul în mâini. Erau biserici, o mulţime, era un oraş mare. Dar nu le luam în seamă, mergeam la casa de rugăciuni.

Dolly fu tare uimită de acest cuvânt nou, dar era mai curând înspăimântată să se intereseze ce anume înseamnă, ca nu cumva „casa de rugăciuni” să fi însemnat ceva bântuit de rele. După ce cugetă puţin, spuse:

— Apoi, meştere Marner, niciodată nu e prea târziu să te schimbi. Dacă n-ai fost niciodată la biserică, nu poţi şti cât de bine ţi-ar face. Mă simt atât de liniştită şi de bine, ca niciodată, după ce merg şi ascult rugăciunile şi cântările de laudă şi slavă întru Domnul, rostite de domnu' Macey şi de domnu' Crackenthorp, când spun vorbe pline de înţelepciune, îndeosebi la Sfânta Liturghie; şi dacă vine vreun necaz asupra mea, simt că-l pot răbda, deoarece am cerut ajutor cui trebuie, şi mă las în voia Domnului, aşa cum toţi trebuie să facem în cele din urmă; şi dacă nu ne-am făcut datoria, nu trebuie să credem că Domnul o să fie mai bun ca noi şi o să se poarte bine.

Expunerea bietei Dolly asupra simplei ei credinţe părea confuză pentru Silas, neconţinând niciun cuvânt care să-i poată aminti ceea ce ştia el despre religie. Tăcu, fără să consimtă la partea din discursul lui Dolly pe care o înţelesese pe deplin, şi anume la recomandarea să meargă la biserică, într-adevăr, Silas era atât de puţin obişnuit să vorbească mai mult decât era util când punea întrebări scurte sau da răspunsuri scurte, necesare rezolvării treburilor sale simple, încât cuvintele nu-i veneau la îndemnă, atunci când nu avea un scop limpede.

Acum însă, micul Aaron obişnuindu-se cu groaznica prezenţă a ţesătorului se apropiase de mama lui, şi Silas părând că-l vede pentru prima oară încercă să răspundă semnelor de bunăvoinţă ale lui Dolly, oferind puştiului din prăjitura cu untură, Aaron se retrase puţin şi-şi frecă capul de umărul mamei, considerând că bucata de prăjitură merita riscul de a întinde mâna după ea.

— Ce ruşine, Aaron! exclamă mama lui luându-l totuşi în braţe, doar n-oi fi vrând iar prăjitură. Tare-i lacom, dragul mamei, continuă ea suspinând delicat, să nu-i fie de deochi. E cel mai mic, şi-i cam răzgâiem, că de nu mă ocup eu de el, atunci îl găseşti cu tat-su.

Îl lovi cu palma peste cap pe Aaron, gândindu-se că trebuie să-i placă meşterului Marner să vadă o astfel de „podoabă de copil”. Dar Marner, stând de cealaltă parte a vetrei,

vedea chipul trandafiriu cu trăsături regulate ca pe un cerc întunecat, cu două pete negre pe el.

— Şi are un glăscior de pasăre, nici nu-ți vine a crede, continuă Dolly, ştie să cânte un colind de Crăciun, tocmai acum l-a învățat de la tat-su; şi zic că ăsta-i doar un început, care promite, dacă prinde melodia atât de repede. Hai, Aaron, stai drept şi cântă meşterului Marner colindul.

Aaron răspunse frecându-şi fruntea de umărul mamei sale.

— Nu-i frumos, rosti Dolly cu blândețe. Stai drept când îți spune mama şi lasă-mă să-ți țin eu prăjitura până isprăveşti..

Aaron nu refuza să-şi desfăşoare talentele nici chiar în fața unui căpcăun, socotindu-se în afara oricărui pericol, şi după alte câteva dovezi că-i era ruşine, ce constau îndeosebi în a-şi freca spatele palmelor de ochi şi apoi în a-l privi printre ele pe meşterul Marner, să vadă dacă vroia să asculte colindul, îşi lăsă capul pe umăr, luă poziție de drepți în spatele mesei, de unde i se vedea doar creştetul cârlionțat, părând un cap de cherubin fără trup, şi începu să ciripească limpede o melodie ce avea ritmul unui ciocan vrednic:

„Nimic să nu vă tulbure,
Vă deie Domnu' pace-acum,
Isus Hristos Mântuitorul
S-a întrupat de-acest Crăciun."

Dolly ascultă cu devoțiune, privindu-l pe Marner şi socotind în parte că acest cântec îl va ademeni spre biserică.

— E muzică de Crăciun, spuse ea în timp ce Aaron termina tocmai de cântat şi începea din nou să mănânce.

— Nu există nimic mai frumos. Ascultă îngerii cântând. Şi ai să poți judeca singur cum e la biserică, meştere Marner, cu fagotul şi corul, că nu poți socoti să fi mers într-un loc mai frumos, nu că aş bârfi lumea asta a noastră, că doar Domnul ne-a adus aici, şi ştie el mai bine ca mine; dar nu vrei să auzi şi de altele decât de beții şi de certuri, de boli şi de moarte? Cântă bine flăcăul, nu-i aşa, meştere Marner?

— Da, da, răspunse Silas absent, cântă foarte bine.

Colindul cu ritm ca de ciocan îl impresionase ca o muzică stranie, complet deosebită de imn, dar nu avu niciunul din efectele la care se aşteptase Dolly. Dorea să-i arate că îi este recunoscător, şi singurul mod prin care se gândi să arate acest lucru, a fost să-i mai ofere lui Aaron o bucată de prăjitură.

— Nu, mulţumesc, meştere Marner, spuse Dolly reţinând mâinile lacome ale lui Aaron. Trebuie să mergem acasă. Aşa că, rămâi cu bine, meştere Marner, şi dacă ţi se întâmplă să nu te simţi bine, sau să nu te poţi îngriji singur, vin eu şi fac curat şi-ţi aduc ceva de-ale gurii. Da te rog să nu mai ţeşi duminica, că-i rău şi pentru suflet şi pentru trup, şi banii astfel câştigaţi nu-s aşternut curat, se întâmplă să zboare, uite-aşa, de nu ştii cum, şi se rotesc ca fulgii de zăpadă. Şi, să mă ierţi dacă mi-am îngăduit prea multe, meştere Marner, da îţi doresc numai bine, zău aşa. Aaron, spune la revedere.

Silas spuse deschizând uşa lui Dolly:

— La revedere şi mulţumesc frumos.

Se simţea uşurat că plecau, fiindcă putea ţese din nou şi geme în voie. Modul ei simplu de a înţelege viaţa şi plăcerile ei, cu care se străduise să-l învioreze, semănau mai curând cu un fel de dare de seamă asupra unor obiecte necunoscute pe care el nu şi le putea închipui. Izvoarele dragostei omeneşti şi ale credinţei în Dumnezeu nu ieşiseră încă la suprafaţă, şi sufletul lui era un pârâiaş ascuns, cu singura deosebire că albia lui de nisip era astupată şi el se târa la voia întâmplării.

Aşa că, în ciuda sfaturilor cinstite ale domnului Macey şi ale lui Dolly Winthrop, Silas îşi petrecu prima zi de Crăciun în singurătate, mâncându-şi carnea trist, deşi era darul unui vecin. Dimineaţa privise poleiul negru ce părea să apese cu cruzime fiecare fir de iarbă, în timp ce balta roşie, pe jumătate îngheţată, tremura sub vântul aprig; dar spre seară începu să ningă şi zăpada îl despărţi printr-o perdea albă de acea privelişte mohorâtă, zăvorându-l în singurătatea lui îndurerată. Şi stătu toată seara în casa lui jefuită, fără să mai tragă obloanele sau să zăvorască uşa, înfundându-şi

capul între palme şi gemând până ce îl prinse frigul şi-i şopti că focul se preschimbase în cenuşă.

Nimeni în lume nu putea şti că el rămăsese acelaşi Silas Marner, care pe vremuri îşi iubise aproapele cu căldură şi se dăruise cu o bunătate nebănuită. Chiar şi pentru el însuşi această experienţă a trecutului pierise în întuneric.

În satul Raveloe însă, clopotele sunau cu veselie şi biserica era mai plină ca oricând de chipuri rumene, printre numeroase ramuri verzi, chipuri ce se pregătiseră pentru o slujbă mai lungă ca de obicei, luând înainte de a pleca de acasă un mic dejun cu pâine prăjită şi bere. Acele ramuri verzi, cântarea şi troparul ascultate doar de Crăciun, chiar şi Crezul Atanasian, ce se deosebea de celelalte doar prin faptul că era mai lung şi de o virtute excepţională, fiind citit doar la ocazii mari, aducea cu sine un simţământ vag de exaltare, pe care încercând să-l explice, adulţii, aidoma copiilor, nu găseau cuvintele, şi anume simţământul că ceva măreţ şi tainic se săvârşise pentru ei în ceruri şi în adâncul pământului, simţământ pe care-l dobândeau prin simpla lor prezenţă în biserică. După aceea, chipurile împurpurate mergeau prin gerul aprig spre casă, simţindu-se libere pentru restul zilei să mănânce, să bea şi să se veselească, şi să folosească acea libertate îngăduită de Crăciun fără modestie.

La petrecerea familiei moşierului Cass, care a avut loc în aceeaşi zi, Dunstan nu fu pomenit de nimeni, nimănui nu-i păru rău de absenţa lui şi nimeni nu se temea că va fi prea lungă. Medicul şi soţia sa, unchiul şi mătuşa Kimble erau de faţă, şi conversaţia obişnuită, cu prilejul Crăciunului, era purtată neomiţându-se nicio tradiţie şi ajungându-se până la momentul culminant ce trata despre experienţa domnului Kimble, dobândită atunci când trecuse prin spitalele londoneze, cu treizeci de ani în urmă, povestirea fiind presărată cu anecdote profesionale culese tot în aceeaşi perioadă. După aceea urmă jocul de cărţi, cu binecunoscuta neîndemânare a mătuşii Kimble în a rămâne corectă şi cu irascibilitatea unchiului Kimble în ceea ce priveşte înşelătoria, pe care rareori şi-o putea explica, atunci când nu-i aparţinea, fără a trece în revistă toate şiretlicurile pentru

a verifica dacă se bazează pe principii sănătoase; şi toate acestea aveau loc într-o atmosferă mirosind a băuturi botezate.

Dar petrecerea de Crăciun fiind strict familiară, nu constituia la Red House sărbătoarea cea mai strălucită a sezonului. Marea serată dansantă din ajunul Anului Nou încununa cu glorie ospitalitatea moşierului Cass, după cum adusese glorie şi strămoşilor săi, pierduți în timpuri imemoriale. Acesta era prilejul cu ocazia căruia toată societatea bună din Raveloe şi Tarly, fie vechi cunoştințe despărțite de lungile drumuri nepietruite, fie prietenii destrămate de neînțelegeri privind vițeii rătăciți, fie relații bazate pe condescendență, socotea să se întâlnească şi să se comporte în spiritul cuvenit. Acesta era prilejul cu ocazia căruia doamne bălaie, ce veneau călări, îşi expediau înainte cuferele pline cu mai multe haine decât era necesar pentru sindrofie, ospățul neisprăvindu-se într-o singură seară, ca petrecerile orăşeneşti obişnuite la care se pune de la început pe masă toată mâncarea; cât despre posibilitățile de dormit, nici să nu mai vorbim, Red House era pregătită ca pentru un asediu; iar în ceea ce priveşte saltelele de puf nefolosite, gata să fie aşternute pe podea, se aflau din belşug, aşa cum e normal să te aştepți într-o familie care şi-a sacrificat gâştele generație după generație.

Godfrey Cass tânjea după ajunul Anului Nou cu un dor nesăbuit şi prostesc, ce-l făcea să nu audă decât pe jumătate ceea ce îi şoptea neliniştea sa lăuntrică: „Dunsey se va întoarce curând acasă: o să fie o mare surpriză, nu glumă, şi va trebui să-l faci să tacă.”

— Oh, poate n-o să se întoarcă înainte de ajunul Anului Nou, răspunse Godfrey. Şi eu o să stau lângă Nancy şi voi dansa cu ea şi o s-o privesc pe furiş.

„Dar peste trei luni va fi nevoie de bani, rostea neliniştea cu glas mai puternic, şi cum o să-i obții dacă nu vinzi acul de cravată cu diamant pe care-l ai de la mama. Şi dacă nu-i obții…”

— Ştiu, dar poate se întâmplă ceva care o să-mi uşureze necazurile. Oricum, voi avea o plăcere, vine Nancy.

„Da, dar presupune că tata o să-ți încurce treburile, punându-te în situația de a refuza să te căsătoreşti cu ea şi de a fi obligat să-ți expui motivele.”

— Tacă-ți gura şi nu mă supăra. Văd de pe acum ochii lui Nancy, exact aşa cum vor privi, şi de pe acum îi simt mâna în mâna mea.

Dar neliniştea continuă să-l chinuie, deşi era înconjurat de zgomotele petrecerii şi începuse să bea fără măsură.

Capitolul XI

PUN MÂNA în foc că unele femei nu sunt avantajate când stau în şa, îmbrăcate în cafeniu deschis, cu o căciuliță de castor tot cafeniu deschis şi o coroniță semănând cu o crăticioară; pentru că un veşmânt sugerând halatul unui vizitiu, croit din prea puțină stofă, ce reprezintă de fapt material suficient numai pentru o manta în miniatură, nu e potrivit pentru a ascunde defectele siluetei, nici cafeniul deschis nu e o culoare care să favorizeze obrajii gălbejiți. Cu atât mai mult triumfa frumusețea domnişoarei Lammeter care te vrăjea de-adevăratelea, înveşmântată astfel, cum şedea în şa, în spatele tatălui său, înalt şi drept, ținându-şi un braț în jurul lui şi privind în jos, cu ochii măriți de teamă, băltoacele înşelătoare, acoperite de zăpadă, ce împroşcau noroi sub piciorul lui Dobbin. Poate că un pictor ar fi preferat-o în acele clipe, când nu era stăpânită de conştiința de sine; cu siguranță, bujorii obrajilor săi erau în plină floare, contrastând cu cafeniul deschis din jur, atunci când ajunsese în fața lui Red House şi-l zări pe domnul Godfrey Cass, care se pregătea s-o coboare din şa. Ar fi vrut ca sora ei Priscilla să fi venit împreună cu ea, pentru a-l obliga pe domnul Godfrey s-o ridice întâi pe Priscilla, ca între timp ea să-l convingă pe tatăl ei să ocolească grajdurile, în loc de a trage la treptele intrării principale. Era foarte penibil ca un

tânăr să continue să fie deosebit de atent cu tine, atunci când tu i-ai dat limpede de înțeles că eşti hotărâtă să nu te măriți cu el, oricât ar dori el; şi apoi, de ce nu era întotdeauna la fel de atent, dacă era sincer, de ce câteodată nu vroia să-i vorbească, nici s-o bage în seamă săptămâni în şir, ca apoi, pe neaşteptate, să fie iar îndrăgostit de ea? Mai mult decât atât, era limpede de tot că nu o iubea cu adevărat, că dacă ar fi fost aşa n-ar fi dat prilej oamenilor să vorbească aşa cum vorbeau pe socoteala lui. Îi trecea cumva prin minte că domnişoara Nancy Lammeter avea să se lase câştigată de un bărbat, fie el moşier sau nu, care-şi făcea de cap? Nu aşa o obişnuise tatăl său, care era sobru şi omul cel mai bun din părțile acelea, de n-ar fi fost puțin cam iute şi mânios din când în când, dacă nu-i făceai pe plac cât ai clipi din ochi.

Toate aceste gânduri năvăliră în mintea domnişoarei Nancy în succesiunea lor obişnuită, din momentul în care îl văzu pe domnul Godfrey Cass stând în picioare în fața uşii, până ce ea ajunse în dreptul ei. Din fericire, moşierul Cass ieşi şi el şi-i făcu o primire zgomotoasă tatălui ei, aşa încât, la adăpostul acestei exuberanțe păru să găsească o motivare propriei sale confuzii şi neglijări în comportarea formală de rigoare, în momentul în care fu ridicată din şa de nişte brațe puternice, pentru care era ridicol de mică şi de uşoară. Şi motivul cel mai bun pentru a se grăbi să intre pe dată în casă era că începuse să ningă din nou, invitații ce se mai aflau încă pe drum fiind amenințați de o călătorie neplăcută. Dar aceştia reprezentau o minoritate; după-amiaza era pe sfârşite şi n-ar mai fi rămas vreme pentru ca doamnele ce veneau din depărtare să se poată aranja, ca să fie gata pentru ceaiul ce urma să le înflăcăreze în vederea dansului.

Când intră domnişoara Nancy, casa era plină de zumzetul glasurilor şi de scârțâitul unei viori ce se auzea cântând în bucătărie; dar cei din familia Lammeter erau oaspeți a căror sosire fusese atât de mult aşteptată, încât îi pândiseră de la geamuri. Doamna Kimble, care făcea onorurile la Red House, cu prilejul acestor ocazii însemnate, se îndreptă spre domnişoara Nancy, în hol, şi o conduse sus. Doamna Kimble

era sora moşierului şi totodată soţia doctorului, o dublă demnitate ce se potrivea cu înfăţişarea ei; călătoria până sus fiind foarte obositoare pentru ea, nu se opuse domnişoarei Nancy care ceru să i se îngăduie să se ducă singură în camera albastră, unde fuseseră depozitate cutiile ei de pălării când sosiseră dimineaţa.

Cu greu ai fi putut găsi vreun dormitor în casă unde femeile să nu-şi facă atâtea complimente şi să nu se schimbe atâtea toalete feminine, într-un spaţiu restrâns din cauza paturilor suplimentare, aşezate de jur împrejur, aşa că domnişoara Nancy fu obligată, atunci când intră în camera albastră, să se încline în faţa unui grup compus din şase persoane. Unele doamne erau ca cele două domnişoare Gunn, fiicele neguţătorului de vin din Lytherly, îmbrăcate după ultima modă, cu fustele cele mai strâmte cu putinţă şi taliile cele mai înalte, şi care erau urmărite de privirile ruşinate şi critice ale domnişoarei Ladbrook (din Old Pastures). Domnişoara Ladbrook bănuia că domnişoarele Gunn consideră fusta ei prea largă, şi pe de altă parte îşi spunea că e păcat că domnişoarele Gunn n-au acelaşi gust cu ea, care nu era exagerată în privinţa modei. Domnişoara Ladbrook stătea în picioare, cu o căciuliţă pe creştet, cu turbanul în mână înclinându-se şi zâmbind cu amabilitate în timp ce spunea „După dumneavoastră, doamnă”, adresându-se unei alte doamne care-i oferise să se privească prima în oglindă.

Domnişoara Nancy se înclinase zadarnic, căci înaintea ei intrase o doamnă mai în vârstă, cu un şal de muselină albă şi o bonetă acoperindu-i buclele de păr cărunt şi mătăsos ce contrastau cu satinurile galbene şi căciuliţele cu funde în vârf ale vecinilor ei. Se apropie de domnişoara Nancy cu preţiozitate şi-i grăi cu un glas suav de sopranǎ:

— Sper, nepoată, că eşti bine sănătoasă.

Domnişoara Nancy sărută, pătrunsă de simţul datoriei, mâna mătuşii şi răspunse cu aceeaşi preţiozitate prietenoasă:

— Mulţumesc, mătuşă, sunt destul de bine şi sper că şi dumneata te simţi la fel.

— Mulțumesc, nepoată, sunt încă sănătoasă. Cum îi merge cumnatului meu?

Aceste întrebări şi răspunsuri politicoase continuară până se asigură reciproc că toți cei din neamul lui Lammeter erau bine, ca totdeauna, de asemenea şi cei din neamul Osgood, şi că nepoata Priscilla trebuia să sosească foarte curând, sau că, a călări în şa pe zăpadă este neplăcut, deşi o haină groasă reprezintă un adăpost straşnic. După aceasta, domnişoara Nancy fu prezentată după toate regulile domnişoarelor Gunn, care o vizitau pe mătuşa ei, ca fiind fiica unei cunoştințe de-a mamei lor. Era pentru prima oară că se hotărâseră să facă o călătorie prin părțile astea; acele doamne fură atât de surprinse descoperind un chip şi o siluetă foarte drăguță într-un sat izolat, încât simțiră oarecare curiozitate să-i vadă rochia, după ce avea să-şi scoată haina. Domnişoara Nancy, ale cărei gânduri erau totdeauna stăpânite de o decență şi moderație uşor de observat în comportarea sa, remarcă în sinea ei că trăsăturile domnişoarelor Gunn erau mai curând grosolane şi că rochii atât de decoltate ca cele purtate de ele ar fi putut fi justificate de vanitate, dacă umerii lor ar fi fost frumoşi, dar fiindcă nu erau, nu se putea bănui că-şi arătau gâtul din dorința de etalare, ci mai curând din vreo îndatorire contrazicând bunul-simț şi modestia. Era convinsă, pe când îşi deschidea cutia, că aceasta trebuie să fie şi părerea mătuşii Osgood, deoarece mintea domnişoarei Nancy semăna cu a mătuşii sale atât de mult, încât toată lumea recunoştea că e cu adevărat surprinzător, mai ales alianța fiind din partea domnului Osgood; şi deşi putea fi greu de presupus din modul formal în care se întâlniseră, exista totuşi un ataşament devotat şi o admirație mutuală între mătuşă şi nepoată. Chiar şi refuzul domnişoarei Nancy de a se mărita cu vărul său Gilbert Osgood (numai pe temeiul că îi era văr), deşi o jignise groaznic pe mătuşa sa, nu diminuase câtuşi de puțin afecțiunea ultimei, care hotărâse să-i lase lui Nancy câteva dintre bijuteriile moştenite, oricine ar fi urmat să fie viitoarea nevastă a lui Gilbert.

Trei dintre doamne se retraseră degrabă, dar domnişoarele Gunn erau foarte mulţumite că înclinaţia doamnei Osgood de a rămâne cu nepoata sa le dădea şi lor un motiv de a rămâne să vadă toaleta frumuseţii rustice. Şi într-adevăr fu o delectare, încă de la deschiderea cutiei de pălării, în care totul mirosea a lavandă şi a petale de trandafir, şi până la închiderea colierului mic de coral, ce se înfăşură strâns în jurul gâtului ei alb. Tot ce aparţinea domnişoarei Nancy era delicat şi cochet: nici măcar o cută nu se afla în altă parte decât trebuia, niciun peticel din lenjeria ei nu părea alb fără să fie, chiar şi acele cu gămălie din perniţa sa de ace erau înfipte într-un fel special; iar întreaga ei fiinţă respira o curăţenie desăvârşită, ca trupul unei păsărele. E adevărat că părul ei castaniu deschis era tuns la spate ca al unui băiat şi în faţă era coafat cu bucle plate ce atârnau în părţi; dar nu exista coafură care să nu scoată în evidenţă frumuseţea obrajilor şi a gâtului domnişoarei Nancy; şi când în cele din urmă stătea în picioare, înfăşurată toată într-o mătase argintie, cu guler de dantelă, şirag şi cercei de coral, domnişoarelor Gunn nu le rămăsese să critice altceva decât mâinile ei care purtau urmele fabricării untului, a brânzii şi chiar a unor munci mai aspre. Dar domnişoara Nancy nu se ruşina din pricina asta, deoarece chiar în timp ce se îmbrăca îi povesti mătuşii sale cum împachetaseră cu Priscilla cu o zi înainte lucrurile, deoarece în dimineaţa plecării fusese zi de copt şi trebuia să facă plăcinte cu carne pentru servitorii de la bucătărie, iar pe când termina de spus toate acestea se întoarse spre domnişoarele Gunn, pentru a nu comite impoliteţea de a nu le include în conversaţie. Domnişoarele Gunn surâseră acru şi meditară că era păcat că aceşti săteni bogaţi, care îşi puteau îngădui să cumpere haine atât de bune (într-adevăr, mătasea domnişoarei Nancy era foarte costisitoare), să fie crescuţi în ignoranţă şi vulgaritate. Pronunţase, printre altele, „căşi” în loc de „case”, „mânurile” în loc de „mâinile”, şi „ghine” în loc de „bine”, ceea ce pentru nişte tinere din societatea bună din Lytherly, chiar dacă vorbeau aşa numai în familie, era de-a dreptul şocant. Domnişoara Nancy nu frecventase decât şcoala lui madame Tedman;

contactul ei cu literatura profană nu depăşea versurile brodate pe ştergare mari cu miei şi ciobănițe; iar pentru a face o socoteală corectă, trebuia să efectueze scăderea cu mâna, scoțând o parte de bani din întreg. Cu greu poți găsi azi vreo servitoare care să nu ştie mai multe decât domnişoara Nancy; totuşi, avea calitățile esențiale unei doamne, un înalt simț al adevărului şi al onoarei în ceea ce privea acțiunile proprii, respect față de ceilalți şi obiceiuri rafinate, şi, în cazul când acestea nu ar fi suficiente pentru a convinge învățatele domnişoare bălaie că sentimentele ei sunt egale cu ale lor, voi adăuga că era mândră şi exigentă, şi tot atât de fidelă unei păreri neîntemeiate ca şi unui iubit păcătos.

Neliniştea crescândă provocată de sora Priscilla luă sfârşit din fericire, atunci când Nancy îşi închidea colierul. Apăru veselă, cu chipul îmbujorat de frig şi umezeală. După primele întrebări şi binețe, se întoarse spre Nancy şi o privi atentă, din creştet până-n tălpi, după aceea o întoarse pentru a se asigura că şi de la spate era la fel de frumoasă.

— Ce zici de rochiile astea, mătuşă Osgood? întrebă Priscilla, pe când Nancy o ajuta să se dezbrace.

— Sunt foarte elegante, nepoată, răspunse doamna Osgood pe un ton uşor formal. Întotdeauna socotise pe nepoata Priscilla lipsită de rafinament.

— Sunt obligată să port o rochie la fel cu a lui Nancy, deşi sunt cu cinci ani mai mare şi mă face mai palidă; pentru că nu-şi pune nimic dacă nu port şi eu la fel, dorind ca lumea să fie convinsă că suntem surori. Eu îi tot zic că lumea o să spună că-s proastă să cred că-mi vine bine ce-i vine şi ei bine. Că eu sunt urâtă, nu glumă, semăn doar cu neamul tatii. Ei, da nici că-mi pare rău! Spunând acestea, Priscilla se întoarse către domnişoarele Gunn, trăncănind în continuare, prea preocupată de satisfacția vorbăriei pentru a băga de seamă că nu îi era apreciată candoarea. Alea de-s drăguțe sunt ca hârtiile de muşte, ne mai uşurează de bărbați. Mie nu-mi spun prea multe bărbații, domnişoarelor Gunn; nu ştiu care-i părerea dumneavoastră. Cât despre a-ți bate capul şi a-ți muşca buzele de dimineața până seara în legătură cu ce-or să spună despre tine, şi a-ți mânca sufletul în legătură

cu ce-or fi făcând când nu-i vezi, aşa cum îi zic şi lui Nancy, c-o prostie pe care nicio femeie n-ar trebui s-o facă, dacă are un tată vrednic şi un cămin ca lumea. Las' s-o facă alea de n-au după ce bea apă şi nu le rămâne decât asta. După cum mi-e vorba: Domnul Vezi-ţi-de-ale-tale e cel mai bun soţ şi singurul căruia i-am făgăduit ascultare. Ştiu că nu-i plăcut când te-ai obişnuit să trăieşti pe picior mare şi să ai gospodărie cu toate cele trebuincioase, să pleci şi să te încălzeşti lângă vatra altcuiva; dar, slavă Domnului, tata nu-şi bea minţile şi pare să mai aibă ceva anişori de trăit; şi dacă ai un bărbat lângă vatră, chiar dacă a dat în mintea copiilor, tot nu merită să renunţi la viaţa ta.

Grija de a-şi strecura capul prin rochia strâmtă, fără să-şi strice buclele mătăsoase, o obligă pe Priscilla să se oprească o clipă din considerentele ei generale asupra vieţii, şi doamna Osgood folosi prilejul pentru a se ridica şi a spune:

— Ei, nepoată, ai să vii pe urmă. Domnişoarele Gunn poate vor să coboare.

— Sunt sigură, soră dragă, zise Nancy când rămaseră singure, că le-ai jignit pe domnişoarele Gunn.

— Da ce-am făcut? întrebă Priscilla, uşor speriată,

— Cum, păi le-ai întrebat dacă le pasă că-s urâte, eşti prea sinceră.

— Ei, nu! Chiar aşa?! Ce zici! Am spus fără să vreau, noroc că n-am spus mai multe; tare-i greu să trăieşti cu mine, dacă nu-ţi place adevărul. Acum, uită-te la mine şi spune-mi cum arăt în mătasea asta argintie, sunt galbenă ca o narcisă. Oricine poate spune că ai vrut să arăt ca o sperietoare.

— Nu, Priscy, să nu zici asta. Te-am tot rugat şi nu ştiam ce să fac ca să nu luăm mătasea asta, dacă-ţi plăcea alta mai mult. Ştii bine că eram de acord să alegi tu, spuse Nancy apărându-se cu tărie.

— Prostii, doar ţi-a părut foarte bine, şi pe bună dreptate, căci tu ai tenul ca crema. Nu ţi-ar sta bine să te-mbraci în aşa fel ca să se potrivească cu carnaţia mea. Ce nu-mi place, e ideea ta că eu trebuie să mă-mbrac exact ca tine. Da tu îţi faci de cap cu mine, întotdeauna ai făcut aşa, de când ai început să mergi. Dacă îţi plăcea să alergi cât e câmpul de

lung, alergai; şi cin' să te bată, când tu erai drăguță şi curată ca o margaretă.

— Priscy, rosti Nancy cu blândețe, pe când prindea colierul de coral, identic cu al ei, la gâtul Priscillei care nu era nici pe departe atât de frumos ca al său, eu sunt gata să renunț, dar cine să umble îmbrăcate la fel, dacă nu două surori? Vrei să ieşim în lume ca şi când n-am fi rude, tocmai noi care n-avem nici mamă, nici altă soră-n lumea asta? Era mai bine să mă fi îmbrăcat cu o rochie de culoarea brânzei; şi să ştii că aş prefera să alegi tu şi să port ce-ți place ție.

— Ei, asta-i! Tot despre asta vorbeşti, orice ți-ar spune omul! Ce-o să mai râd când o să-l ții pe bărbat-tu sub papuc, fără să vorbeşti însă mai tare decât susurul ceainicului. Îmi place să-i văd pe bărbați sub papuc.

— Nu mai vorbi aşa, Priscy, zise Nancy înroşindu-se. Ştii bine că nu am de gând să mă căsătoresc.

— Tu n-ai de gând nimic, spuse Priscilla, pe când îşi aranja rochia şi închidea cutia de pălării. Pentru cine să muncesc eu când s-o duce tata, dacă-ți bagi în cap să rămâi fată bătrână, din pricină că unii nu sunt mai buni decât sunt? Nici că mai pot răbda să te văd clocind un ou stricat, ca şi când n-ar mai fi ouă proaspete pe lumea asta. O fată bătrână la două surori e prea mult; şi eu o să trăiesc cum trebuie, că Domnul mi-a arătat drumul. Hai, să coborâm acum. Arăt ca o sperietoare, sunt numai bună să speriu ciorile, acum când mi-am pus şi cercei.

Pe când cele două domnişoare Lammeter intrau împreună în salonul mare, cel ce nu le-ar fi cunoscut felul de a fi putea presupune că Priscilla cea cu umerii pătrați, stângace şi cu trăsături grosolane, purta o rochie identică cu a frumoasei sale surori, fie din cauza vanității, fie dintr-o născocire diabolică a surorii sale care dorea să-şi scoată în evidență frumusețea. Dar veselia blândă a Priscillei, care nu-şi dădea aere, şi bunul ei simț puteau înlătura orice suspiciune; cât despre calmul şi modestia celor spuse de Nancy, ca şi a manierelor sale, se putea spune că trădează un temperament fără prejudecăți.

Domnişoarelor Lammeter li s-au rezervat locuri de onoare lângă capul mesei, în salonul lambrisat, care era foarte plăcut datorită crengilor frumoase de stejar verde, de tisă şi laur, luate din grădină; şi Nancy simţi un fel de agitaţie lăuntrică, pe care n-o putea tempera fermitatea niciunui scop, atunci când îl văzu pe domnul Godfrey Cass îndreptându-se spre ea ca s-o aşeze pe un scaun între ele şi domnul Crackenthorp, pe când Priscilla stătea în partea opusă, între tatăl ei şi moşier. Desigur că avea oarecare importanţă pentru Nancy că iubitul pe care-l refuzase era un tânăr cu o poziţie atât de importantă în parohie, şi care avea un salon venerabil şi unic, ce reprezenta după părerea ei culmea grandorii, un salon în care într-o zi ar fi putut fi stăpână şi i s-ar fi spus „madame Cass”, soţia moşierului. Aceste circumstanţe accentuară în ochii ei drama pe care o trăia şi îi întăriră declaraţia pe care şi-o făcea sie însăşi că nici cel mai înalt rang social nu ar putea-o determina să se căsătorească cu un bărbat a cărui conduită trăda lipsă de caracter, dar tot ele o făceau să gândească că o femeie pură şi cinstită trebuie să trăiască ascultând de zicala „o dragoste ai în viaţă”, şi că nu e bărbat care să aibă vreun drept vreodată asupra ei, drept ce i-ar putea impune să distrugă florile uscate pe care le culesese şi urma să le păstreze veşnic în amintirea lui Godfrey Cass. Şi Nancy era în stare să-şi ţină cuvântul în condiţii foarte vitrege. Nimic altceva, în afară de o roşeaţă ce-i şedea de minune, nu-i trăda gândurile atunci când se aşeză pe scaun lângă domnul Crackenthorp; asta pentru că era atât de sinceră şi de îndemânatică în toate gesturile sale, şi pentru că buzele ei frumoase se rotunjeau cu atâta fermitate liniştită, încât ar fi fost greu să pară agitată.

Nu stătea în obiceiul parohului să lase o fată să roşească fără a-i face un compliment potrivit. Nu era un bărbat distins sau aristocrat, ci pur şi simplu un om cu o privire veselă, cu trăsături regulate, cu părul cărunt, cu bărbia proptită de lavaliera bogată, albă cu multe cute, ce se remarca imediat ca lucrul cel mai important şi-i atribuia o prestanţă caracteristică; astfel încât a socoti farmecele sale ca având o exis-

tență aparte de cea a lavalierei lui, ar fi reprezentat un efort sever şi, poate, periculos de abstractizare.

— Domnişoară Nancy, spuse el lăsând capul în jos, spre lavalieră, şi zâmbindu-i cu o superioritate binevoitoare, dacă cineva pretinde că am avut o iarnă grea, o să-i spun că am văzut trandafirii înflorind în ajun de Anul Nou. Godfrey, ce părere ai?

Godfrey nu răspunse şi evită s-o privească prea insistent pe Nancy; asta pentru că deşi aceste personalități iscusite în complimente erau socotite oameni de gust în societatea de modă veche din Raveloe, dragostea smerită posedă o politețe aparte ce învață pe bărbați altceva decât îi învață şcoala vieții. Dar moşierul era destul de neliniştit de comportarea lipsită de strălucire a lui Godfrey. La această oră înaintată a zilei, moşierul era întotdeauna mai bine dispus decât aşa cum l-am văzut la micul dejun şi socoti că e foarte plăcut să-l înlocuiască pe fiul său, fiind jovial, zgomotos şi condescendent. Folosea tabachera mare de argint oferind țigări din când în când, fără excepție, tuturor vecinilor. Moşierul saluta în mod special pe fiecare cap de familie, pe măsură ce aceştia apăreau; dar cu cât seara înainta, ospitalitatea lui deveni intimitate, ajungând să-i bată pe spate pe cei mai tineri musafiri şi să le demonstreze ce plăcere deosebită îi făceau ca invitați ai lui, crezând că ei trebuie să se considere mai fericiți fiind membri unei parohii în care exista un om atât de inimos ca moşierul Cass, care-i invita şi le dorea tot binele. Chiar şi în acest stadiu timpuriu al stării sale joviale de spirit, era natural să dorească să suplinească lipsurile fiului său privind şi vorbind în locul lui.

— Ei, începu el, oferind țigări domnului Lammeter, care îşi înclina capul pentru a doua oară şi făcu un gest cu mâna în semn de refuz categoric, noi, flăcăii bătrâni, ne-am dori să fim tineri în seara asta, văzând creanga de vâsc din salonul alb. Adevărat, multe au rămas în urmă în aceşti ultimi treizeci de ani, țara se duce de râpă de când s-a îmbolnăvit bătrânul rege. Da când mă uit la domnişoara Nancy, îmi vine să cred că fetele nu-şi pierd stofa; să mă ia naiba dacă-mi amintesc o femeie cu care s-o pot compara; nu, n-am mai

văzut alta atât de frumoasă nici când eram chipeş şi plesneam de mândrie. Nu vă supăraţi, doamnă, adăugă înclinându-se către doamna Crackenthorp, care şedea lângă el, nu v-am cunoscut când eraţi de vârsta lui Nancy.

Doamna Crackenthorp, o femeie de statură mică, clipi întruna, îşi agită necontenit dantela, panglicile şi lanţul de aur, mişcându-şi capul şi scoţând zgomote înăbuşite, foarte asemănătoare cu ale unui cobai care se schimonoseşte în indiferent ce tovărăşie. Clipi, se întoarse de data aceasta spre moşier şi spuse:

— Oh, nu-i nicio ofensă.

Acest compliment emfatic al moşierului la adresa lui Nancy fu interpretat şi de alţii, în afară de Godfrey, ca având un scop diplomatic; tatăl ei îşi îndreptă şi mai mult spinarea, privind-o peste masă cu gravitate şi mulţumire de sine. Acel domn grav şi paşnic n-avea de gând să renunţe de loc la demnitatea sa, părând entuziasmat de ideea unei înrudiri între familia lui şi cea a moşierului; îl satisfăcea onoarea făcută fiicei sale; dar trebuia să vadă şi alte schimbări înainte de a-şi da consimţământul. Persoana sa slabă, dar sănătoasă, chipul său ferm, cu trăsături mari, ce nu părea să fi fost vreodată foarte rumen, contrasta puternic nu numai cu al moşierului, ci şi cu al agricultorilor din Raveloe, căci, după dictonul lui favorit, specia e mai de preţ ca păşunea,

— Totuşi domnişoara Nancy seamănă uluitor cu mama ei, nu-i aşa, Kimble? spuse doamna cea vânjoasă cu acelaşi nume, căutându-şi din privire soţul.

Dar doctorul Kimble (farmaciştii de la ţară de pe vremuri se bucurau de acest titlu şi fără autoritatea vreunei diplome), fiind un om agil şi subţire, se mişca prin cameră cu mâinile-n buzunar, făcându-se agreat de pacienţii săi de sex feminin şi fiind pretutindeni bine primit, ca un doctor cu drepturi ereditare, nu ca unul dintre acei farmacişti nenorociţi care se luptă pentru drept de practică prin împrejurimi şi-şi risipesc tot venitul ucigându-şi calul prin înfometare, ci ca un om cu stare, capabil să aibă o cină la fel de extravagantă ca oricare dintre pacienţii săi. Din vremuri imemoriale, doctorul din Raveloe făcuse parte din familia Kimble; era în mod inerent un

nume de doctor; şi cu greu te puteai împăca cu gândul trist că actualul Kimble nu avea niciun fiu, astfel încât dreptul său de practică putea fi transferat, într-o zi, succesorului, cu alt nume, ca de exemplu Taylor sau Johnson. Dar în acel caz oamenii de vază din Raveloe l-ar folosi pe doctorul Blick din Flitton, aceasta fiind o reacție mai naturală.

— Mi-ai spus ceva, dragă? întrebă doctorul apropiindu-se în grabă de soția sa, ca şi când ar fi prevăzut că şi-ar pierde complet sufletul dacă ar repeta cele spuse, apoi continuă imediat: Domnişoară Priscilla, când vă văd îmi amintesc de gustul acelei excelente plăcinte cu carne de porc. Sper că nu s-a isprăvit încă.

— Ba da, doctore, răspunse Priscilla, dar vă asigur că următoarea o să fie la fel de bună. Plăcintele mele cu carne de porc nu ies bune din întâmplare.

— Nu cum se-ntâmplă cu tratamentele tale, Kimble, pentru ca oamenii să-şi ia medicamentele, nu? spuse moşierul, care privea medicamentele şi doctorii tot aşa cum mulți credincioşi privesc biserica şi clerul, bucurându-se de câte o glumă pe socoteala lor, atunci când sunt sănătoşi, dar umblând după ajutorul lor atunci când li s-a întâmplat ceva. Îşi ciocăni tabachera şi privi în jur râzând triumfător.

— Are o minte ascuțită prietena mea Priscilla, zău că da, spuse doctorul preferând să acorde mai mult unei doamne decât să îngăduie cumnatului să-i fie superior. Şi totdeauna îşi sărează şi-şi piperează vorbele, de aceea nu pune peste măsură în plăcinte. Soția mea, de pildă, n-are niciodată răspunsul pregătit; dar dacă o jignesc e sigur că ziua următoare îmi răneşte gâtul cu piper sau, de nu, mă-mbolnăveşte de stomac. Doctorul făcu o grimasă patetică.

— Ați mai auzit vreodată aşa ceva? întrebă doamna Kimble râzând cu multă poftă lângă doamna Crackenthorp, care clipea şi dădea din cap şi surâdea parcă, dar din cauza efortului se crispă şi scoase nişte zgomote nedesluşite.

— Cred că la fel te porți şi tu în meseria ta, Kimble, când ai pică pe vreun pacient, rosti parohul.

— Niciodată nu le purtăm pică pacienților, spuse domnul Kimble, decât atunci când ne părăsesc; şi, înțelegeți, atunci

nu mai avem nicio şansă să le prescriem ceva. Ei, domnişoară Nancy, continuă el, apărând brusc alături de ea, n-o să-ți uiți făgăduiala? Trebuie să-mi acorzi un dans, ştii?

— Haide, haide, Kimble, nu merge prea departe, spuse moşierul. Lasă-le tinerilor prilejul. Uite, fiul meu Godfrey te poate provoca, dacă i-o răpeşti pe domnişoara Nancy. I-a rezervat primul dans, fac pariu. Ei, ce-ai de spus? continuă el, lăsându-se pe spate şi privindu-l pe Godfrey. Nu i-ai cerut domnişoarei Nancy să deschidă dansul cu tine?

Godfrey, foarte jenat de insistența semnificativă la adresa lui Nancy şi înfricoşat la gândul că tatăl său ar putea să continue aşa, bând şi după cină, nu văzu ce ar putea face altceva decât să se întoarcă spre Nancy şi să spună cât mai puțin stângaci cu putință:

— Nu; nu i-am cerut încă, dar sper că va consimți, dacă nu cumva a rugat-o altcineva înaintea mea.

— Nu, n-am făgăduit nimănui, răspunse Nancy liniştită dar înroşindu-se. (Dacă domnul Godfrey îşi făcea vreo speranță în legătură cu faptul că ea consimțea să danseze cu el, avea să fie curând trezit la realitate; nu era însă necesar să fie nepoliticoasă.)

— Atunci nădăjduiesc că nu aveți nicio obiecție să dansați cu mine, adăugă Godfrey, începând să nu se mai simtă stânjenit.

— Nu, n-am nicio obiecție, răspunse Nancy pe un ton rece.

— Eşti un flăcău norocos, Godfrey, spuse unchiul Kimble; doar îmi eşti fin, n-o să-ți stau în drum. De altfel nu-s chiar atât de bătrân, nu, draga mea? continuă el, apărând iar pe neaşteptate, lângă soția sa. N-o să te superi, dacă mă-nsor după ce mori, bineînțeles după ce plâng mai întâi?

— Haide, haide, ia o ceaşcă cu ceai şi taci, spuse bine dispusă doamna Kimble, mândrindu-se cu un bărbat care trebuie să fie privit de cei din jur ca fiind foarte deştept şi amuzant. De n-ar fi măcar supărăcios la cărți!

Pe când oamenii de vază şi de bun-gust înviorau astfel atmosfera, cântecul viorii se auzea tot mai clar. Tinerii se priveau cu nerăbdare şi plini de compătimire reciprocă, aşteptând sfârşitul mesei.

— Ei, auzi-l pe Solomon, exclamă moşierul, care cântă melodia mea preferată „Plugarul cu păr de in”; pentru că nu ne grăbim să-l ascultăm, vrea să ne anunțe că e şi el pe aici.

— Bob, strigă el pe cel de-al treilea fiu al său, cel cu picioare lungi care se afla în celălalt capăt al odăii, deschide uşa şi spune-i lui Solomon să intre. Să cânte aici ceva.

Bob ascultă, şi Solomon intră mânuind arcuşul pe când păşea, deoarece nu s-ar fi întrerupt în mijlocul unui cântec pentru nimic în lume.

— Aici, Solomon, spuse moşierul cu condescendență. Pe-aici, prietene. Ei, am ştiut eu că ce cântă e „Plugarul cu păr de in”. Nu-i cântec mai frumos ca ăsta.

Solomon Macey, un bătrânel robust, cu o claie de păr alb în cap, ajungându-i aproape de umeri, înainta spre locul indicat, înclinându-se reverențios pe când cânta, în semn de respect față de societate, deşi respecta mai mult melodia pe care-o cânta. După ce repetă melodia şi lăsă jos vioara, se înclină din nou în fața moşierului şi a parohului şi spuse:

— Sper că domnia-voastră şi sfinția voastră o duc bine, şi vă urez sănătate şi viață îndelungată şi un an nou fericit. La fel vă urez şi dumneavoastră, domnule Lammeter, şi tuturor celorlalți domni, doamne şi domnişoare.

Pe când Solomon rostea ultimele cuvinte se înclină respectuos de jur împrejur, ca nu cumva să nu fie politicos. După aceea cântă o melodie despre care ştia că domnul Lammeter o va considera o favoare specială.

— Mulțumesc, Solomon, mulțumesc, spuse domnul Lammeter, când vioara tăcu. Asta-i „Peste câmpuri şi depărtări”. Tata obişnuia să-mi spună ori de câte ori auzea melodia aceasta: „Hei, flăcăule, eu sunt cel care vine de peste câmpuri şi din depărtări.” Sunt multe cântece care nu-mi spun nimic, dar ăsta îmi răsună-n suflet ca un fluierat de mierlă, cred că nu greşesc; multe mai ascunde un titlu de cântec.

Dar Solomon era nerăbdător să cânte din nou şi începu cu mult suflet „Sir Roger de Coverley”. Cu acest prilej se auziră scaune împinse înapoi şi râsete.

— Ei, Solomon, ştim ce-nseamnă asta, spuse moşierul ridicându-se. E vremea să începem dansul, nu? Atunci, ia-o înainte şi te urmăm cu toții.

Solomon, cu capul alb aplecat într-o parte şi cântând plin de entuziasm se îndreptă în fruntea veselei procesiuni spre salonul alb, unde era agățată ramura de vâsc, şi lumânările de seu de tot felul aveau un efect strălucitor, licărind printre ramurile de stejar şi reflectându-se în oglinzile ovale de modă veche, prinse în lambriul alb. O procesiune ciudată! Bătrânul Solomon, în hainele sale ponosite şi cu bucle albe lungi, părea să-i vrăjească pe bărbați cu cântul magic al viorii sale, părea să vrăjească matroane discrete, cu căciulițele în formă de turban, ba chiar pe însăşi doamna Crackenthorp, care avea pe cap o pană perpendiculară ce ajungea până la umărul moşierului, părea să vrăjească copile bălaie, părinți corpolenți în jiletce largi şi pestrițe, şi copii rumeni, timizi asemeni mieilor.

Domnul Macey şi alți câțiva săteni privilegiați, care erau primiți ca spectatori la aceste ocazii, şedeau pe băncile puse pentru ei lângă uşă; admirația şi satisfacția lor fură de nedescris când se formară cuplurile, şi moşierul deschise dansul cu doamna Crackenthorp, dând mâna cu parohul şi doamna Osgood. Se întâmplă aşa cum trebuie să se întâmple, aşa cum se obişnuise toată lumea, şi carta târgului Raveloe părea să fie reînnoită cu prilejul acestei ceremonii. Nu era o frivolitate deplasată, dacă bătrânii şi cei între două vârste dansau puțin înainte de a se aşeza la jocul de cărți, ci, mai curând, o îndatorire socială. Căci ce altceva reprezentau acestea, dacă nu datoria de a se veseli la timpul cuvenit, de-a face vizite şi plecăciuni reciproce, de a-şi face unul altuia confidențe în termeni cunoscuți şi glume răsuflate, de a-şi în-demna musafirii să bea şi să mănânce peste măsură în numele ospitalității sau în semn că ți-a plăcut şi te-ai simțit bine? Şi parohul, după cum era firesc, dădea exemplu în privința acestor îndatoriri sociale. Deoarece n-ar fi fost posibil pentru mintea unui cetățean de rând din Raveloe, fără ca aceasta să se facă prin intermediul unei revelații speciale, să gândească că un cleric ar trebui să fie un exemplu de

solemnitate, cu chipul palid, în loc să fie un om destul de păcătos, a cărui exclusivă autoritate întru citirea rugăciunilor şi a predicii, a botezului, căsătoriei şi înmormântării, coexista în mod necesar cu dreptul de a-ți vinde pământul în care urma să fii îngropat şi de a lua dijmă în natură; asupra ultimului punct, bineînțeles că existau unele păreri contrarii, dar nu până la transformarea lor într-o atitudine potrivnică religiei.

Nu existau motive, deci, ca faptul că parohul dansa să nu fie primit ca fiind un lucru firesc, la fel cu acela că moşierul dansa. Pe de altă parte, domnul Macey se abținea să supună spectacolul dat de paroh criticii cu care mințile de o extraordinară ascuțime trebuie în mod necesar să contemple lipsurile semenilor lor supuşi greşelii.

— Moşierul e sprintenel pentru greutatea lui, remarcă domnul Macey, şi dansează foarte bine. Dar domnul Lammeter îi întrece pe toți cât priveşte figurile; observi, îşi ține capul ca o cătană, şi nu-i dolofan ca alți bătrânei, care se cam îngraşă; şi are un picior, o frumusețe. Parohul e destul de sprinten şi el, dar n-are picior grozav; nițel cam gros în partea de jos, şi genunchii, de-ar fi mai apropiați, n-ar fi rău; dar ar putea dansa şi mai prost; da, se poate şi mai prost. Totuşi nu-şi mişcă mâna la fel de frumos ca moşierul.

— Pentru că vorbeai de sprinteneală, uită-te la doamna Osgood, spuse Ben Winthorp, care-şi ținea fiul, pe Aaron, între genunchi. Tropăie cu paşii ăia mici ai ei, că nimeni nu poate vedea cum merge, parcă are roți la picioare. Nu pare nici cu o zi mai bătrână decât este; e cea mai bine femeie din câte există, fie a doua care-o vrea.

— Nu bag de seamă cum îs făcute femeile, spuse domnul Macey cu oarecare dispreț. Nu poartă nici haină, nici pantaloni: n-ai cum să le vezi formele.

— Tăticule, spuse Aaron, care bătea cu picioarele ritmul, cum e prinsă pana aia mare de cocoş în pălăria doamnei Crackenthorp? Are o gaură mică ca mingea mea cu pene?

— Taci, băiete, taci; aşa se îmbracă doamnele, răspunse tatăl, adăugând cu glas scăzut pentru domnul Macey: Să ştii că într-adevăr e caraghioasă, parcă-i o sticlă cu gâtul scurt şi

o pană lungă înfiptă-n ea. Ei, dar uite-l pe tânărul moşier dansând acum cu domnişoara Nancy. Asta zic şi eu fată! Ca un buchet de trandafiri albi. Nu-i nimeni mai drăguț ca ea. Nu m-ar mira s-ajungă într-o bună zi doamna Cass, şi nimeni n-ar fi mai potrivit, că-s ca doi porumbei. Nu poți zice nimic rău nici despre jupân Godfrey, Macey, pun rămăşag cu tine.

Domnul Macey îşi țuguie buzele, îşi aplecă într-o parte capul şi îşi învârti degetele mari cu o mişcare repezită, în timp ce-l urmărea pe Godfrey dansând. În cele din urmă îşi spuse din nou părerea:

— Binişor jos, da puțin cam rotunjor la umeri. Cât despre hainele alea, de le face croitorul din Flitton, prea-s prost croite ca să dai preț dublu.

— Hei, dom'le Macey, noi doi nu ne potrivim, zise Ben uşor indignat de această critică. Dacă am o halbă de bere bună îmi place s-o dau pe gât, să-mi încălzesc măruntaiele în loc să stau s-o miros şi să mă zgâiesc la ea, să văd de nu-i aflu vreun defect de fabricație. Aş vrea să te văd că-mi găseşti un flăcău mai bine legat ca jupân Godfrey, unul să se bată mai uşor sau să arate mai chipeş şi mai vesel când e băut.

— Aş, spuse domnul Macey, astfel provocat la o severitate şi mai mare, nu s-a copt încă, e ca o plăcintă nedospită şi mă îndoiesc că ar avea ceva în cap, că, de-ar fi aşa, nu s-ar lăsa dus de nas de ticălosu' ăla de Dunsey, pe care nu l-a văzut nimeni în ultima vreme, şi nu l-ar fi lăsat să-i omoare bunătate de cal de vânătoare, de-a vorbit toată lumea. Şi se ține într-una de poalele domnişoarei Nancy, şi-apoi aleargă după treburile lui, uitând-o pe loc. Eu, unu, nu făceam curte aşa.

— Da poate domnişoara Nancy nu-l vrea, spuse Ben.

— Se poate, răspunse domnul Macey, semnificativ. Înainte de a întinde eu degetul, aveam grijă să aflu dacă o să întindă ea mâna; şi încă repede. N-aveam de gând să deschid gura ca un câine după muşte, şi s-o închid fără să prind nimic.

— Apoi, îmi vine a crede că domnişoara Nancy e iar dispusă, zise Ben, că jupân Godfrey nu prea pare abătut astăseară. Şi văd că o conduce să stea jos, acum după ce au terminat dansul: asta-i dragoste, nu glumă.

Motivul pentru care Godfrey şi Nancy părăsiseră dansul nu era atât de tandru pe cât şi-l închipuise Ben. În aglomerația aceea avusese loc un mic accident cu rochia lui Nancy, care era suficient de scurtă în față pentru a lăsa să i se vadă glezna albă şi destul de lungă la spate ca să poată fi călcată de tânărul moşier. De aceea se desfăcu din talie, ceea ce provocă o agitație din partea Priscillei, precum şi o îngrijorare serioasă a lui Nancy. Gândurile noastre, chiar dacă se preocupă de frământările iubirii, cu greu rămân insensibile la aspectul veşmintelor. Nancy, de îndată ce termină o figură a dansului, îi spuse lui Godfrey, roşind puternic, că trebuie să se aşeze până va putea Priscilla să vină la ea, căci surorile schimbaseră deja o privire grăitoare şi o şoaptă. Niciun alt motiv mai puțin urgent decât acesta nu ar fi putut s-o convingă pe Nancy să-i dea lui Godfrey prilejul de a sta singur cu ea. În ceea ce-l priveşte pe Godfrey, el se simțea atât de fericit şi de năuc sub farmecul dansului rustic alături de Nancy, încât deveni suficient de îndrăzneț, încurajat de zăpăceala ei, pentru a o conduce, fără să-i mai ceară îngăduința, de-a dreptul în salonul mic alăturat, unde erau aşezate mesele de joc.

— Oh, nu, mulțumesc, spuse Nancy cu răceală, de-ndată ce pricepu unde se îndrepta. O să aştept aici până va putea veni Priscilla. Îmi pare rău că te-am scos din dans şi am produs deranj.

— O să te simți mai bine singură aici, adăugă Godfrey cu şiretenie, te las aci până va putea veni sora ta, continuă el pe un ton indiferent.

Aceasta era o propunere agreabilă şi exact ce-şi dorise Nancy; atunci de ce se simțea puțin jignită? Intrară, şi ea se aşeză pe un scaun lângă una din mesele de joc, într-o poziție țeapănă şi incomodă.

— Mulțumesc, domnule, spuse ea pe loc. N-ar fi trebuit să vă deranjați. Îmi pare rău că ați avut parte de un partener atât de ghinionist.

— E foarte urât din partea dumitale, răspunse Godfrey stând în picioare lângă ea şi fără a da vreun semn că intenționează să plece, să-ți pară rău că ai dansat cu mine.

— Ah, nu domnule, nici prin gând nu-mi trece s-o spun cu răutate, replică Nancy fermecându-l cu frumuseţea şi felul ei preţios de a fi. Când aveţi atâtea plăceri la dispoziţie, un dans nu poate însemna decât foarte puţin.

— Ştii doar că nu-i adevărat. Ştii că un dans cu dumneata e cea mai mare plăcere pentru mine.

Urmă o pauză foarte lungă, deoarece Godfrey nu i se mai adresase niciodată atât de direct, şi Nancy era surprinsă, dar demnitatea ei instinctivă şi aversiunea faţă de orice trădare a emoţiei o făcură să rămână întrutotul liniştită şi să-şi întărească şi mai mult hotărârea din glas când spuse:

— Nu, într-adevăr, domnule Godfrey, nu ştiam şi am motive serioase să gândesc altminteri. Dar, de-i adevărat, nu doresc numai s-ȯ aud.

— Niciodată n-o să mă ierţi, Nancy, niciodată n-o să te gândeşti cu drag la mine, niciodată n-o să socoteşti că prezentul poate răscumpăra trecutul? Nici chiar dacă-ţi dovedesc că sunt băiat bun şi renunţ la tot ce nu-ţi place?

Godfrey era pe jumătate conştient că acest prilej neaşteptat de a vorbi singur cu Nancy îl dusese mai departe decât se aşteptase, dar un simţământ orb pusese stăpânire pe el. Nancy se simţi într-adevăr foarte tulburată de posibilitatea pe care o sugerau vorbele lui Godfrey, dar chiar această emoţie, pe care era în pericol s-o socotească prea puternică, îi trezi întreaga capacitate de autodominare.

— M-ar bucura să văd pe oricine schimbându-se în bine, domnule Godfrey, răspunse ea cu o deosebire de ton de-abia sesizabilă, dar ar fi bine să nu se simtă nevoia unei schimbări.

— Ai inima împietrită, Nancy, spuse Godfrey necăjit. Ai putea să mă încurajezi să fiu mai bun. Sunt foarte nenorocit, în schimb tu n-ai sensibilitate.

— Cred că cei mai puţini sensibili sunt cei care acţionează greşit, spuse Nancy jignindu-l.

Godfrey era încântat de această mică săgeata înveninată şi ar fi dorit să continue cearta; Nancy era însă exasperant de liniştită şi de fermă. Cu toate acestea nu-i era indiferent.

Intrarea grăbită a Priscillei şi cuvintele ei: „Inimioara mea, fetițo, hai să ne uităm la rochie”, îi retezară lui Godfrey orice nădejde de ceartă.

— Bănuiesc că trebuie să plec acum, se adresă el Priscillei.

— Mie nu-mi pasă dacă pleci sau stai, spuse această doamnă cinstită căutând ceva în buzunar şi încruntându-se preocupată.

— Dar dumneata vrei să plec? întrebă Godfrey privind-o pe Nancy care acum se ridicase la cererea Priscillei.

— Cum vrei, spuse Nancy, încercând să-şi redobândească răceala anterioară şi privind în jos la tivul rochiei sale.

— Atunci rămân, răspunse Godfrey cu hotărârea de a fi cât mai bucuros în seara aceea şi de a nu se gândi la ziua următoare.

Capitolul XII

ÎN TIMP ce Godfrey Cass se lăsa amețit de prezența dulce a lui Nancy, uitând de acea legătură tainică a cărei amintire în alte momente îl hărțuia şi-i făcea sânge rău, într-atât încât să confunde iritarea cu însăşi lumina soarelui, soția lui Godfrey mergea cu paşi înceți şi nesiguri de-a lungul ulițelor acoperite de zăpadă din Raveloe, purtându-şi copilul în brațe.

Această călătorie din ajunul Anului Nou era o răzbunare premeditată pe care o legănase în inimă de pe când Godfrey, într-un acces de patimă, îi spusese că mai curând ar muri decât să o recunoască drept soția sa. Probabil era petrecere mare la Red House cu prilejul Anului Nou, ştia ea, şi soțul ei de bună seamă surâdea şi i se surâdea; iar pe ea o zăvora în colțul cel mai întunecos al inimii, dar avea să-i strice plăcerea; avea să se ducă în zdrențele ei murdare, cu fața veştejită, cândva la fel de frumoasă ca cele mai frumoase, cu copilaşul ei ce avea părul şi ochii tatălui său, şi să se prezinte moşierului ca soție a fiului său mai mare. Rareori se

întâmplă ca cei nenorociți să-şi poată privi nenorocirea ca un rău pricinuit lor de cei care sunt mai puțin nenorociți. Molly ştia că pricina pentru care purta zdrențe murdare nu era neglijența soțului ei, ci demonul opiului, căruia i se înrobise, trup şi suflet, cu excepția afecțiunii sale materne, ce refuza să-i încredințeze şi copilul înfometat. Ştia bine aceasta; şi totuşi, în momente de luciditate, simțământul sclaviei şi al degradării sale se transforma necontenit în ură față de Godfrey. El era liber; şi dacă s-ar fi bucurat şi ea de drepturi, ar fi fost şi ea liberă. Credința că el se căia din cauza căsătoriei sale şi că suferea din pricina ei îi întărea şi mai mult dorința de răzbunare. Gânduri drepte şi de căință nu ne vin prea multe, nici chiar în mediul cel mai pur, ori sub influența celor mai temeinice lecții ale cerului şi pământului; cum să poată acei emisari delicați, cu aripi albe, să-şi facă drum spre odaia otrăvită a lui Molly, bântuită numai de amintirile paradisului unei chelnerițe, paradis cu panglici trandafirii şi glume bărbăteşti?

Pornise de timpuriu, dar zăbovise pe drum, fiind înclinată datorită indolenței sale să creadă că dacă aşteaptă sub un şopron călduros, zăpada va înceta să cadă. Aşteptase mai mult decât bănuise, şi acum se trezise în sălbăticia ulițelor lungi, ascunse sub zăpadă. Până şi însuflețirea determinată de dorința răzbunării nu o mai putea întări. Era ora şapte şi nu se afla prea departe de Raveloe, dar nu era suficient de familiarizată cu ulițele monotone, pentru a şti cât de aproape era de capătul călătoriei sale. Simțea nevoia unei reconfortări şi nu cunoştea decât un singur stimulent, demonul familiar din sânul ei, dar ezită o clipă după ce scoase fărâma de otravă de culoare închisă şi înainte de a-l ridica la buze. În acel moment dragostea mamei pledă în favoarea unei conştiințe acute şi împotriva uitării, ca să se lase mai curând pradă oboselii dureroase decât să-i amorțească brațele împreunate pentru a-şi purta povara dragă. O clipă mai târziu Molly aruncă ceva, dar nu era otrava neagră, ci o fiolă goală. Şi-şi continuă drumul sub norul amenințător, ce îngăduia rar să se vadă lumina unei stele degrabă acoperite, deoarece se stârnise un vânt înghețat de când încetase

ninsoarea. Dar păşea din ce în ce mai adormită, strângând din ce în ce mai automat copilul care-i dormea la piept.

Demonul o înrobise încetul cu încetul, contribuind la aceasta frigul şi oboseala. Curând nu mai simţi nimic altceva decât o dorinţă puternică ce îi înăbuşea orice aspiraţie, dorinţa de a zace şi a dormi. Ajunsese într-un loc unde nu-şi mai putea orienta paşii după linia gardului viu şi rătăci neputând să distingă nimic, cu excepţia întinderilor albe ce o împresurau şi a luminii stelelor. Se prăbuşi lângă o răchită; stratul de zăpadă era ca un pat moale. Nu simţi că patul era rece şi nici nu luă seama de faptul că copilul se va trezi şi va plânge. Dar braţele ei nu se desfăcură din îmbrăţişarea cu care cuprinse fetiţa care moţăia mai departe, liniştită ca şi când ar fi fost legănată într-un leagăn împodobit cu dantele.

Dar în cele din urmă o doborî o sfârşeală totală; degetele îşi pierdură încordarea, braţele i se desfăcută; apoi căpşorul căzu departe de sân, şi ochii albaştri se deschiseseră mari către lumina rece a stelelor. La început se auzi numai un ţipăt ursuz: „mămico”, urmat de un efort de a ajunge din nou pe perna braţului şi a pieptului; dar urechea mamei era surdă, şi perna părea să se îndepărteze, alunecând înapoi. Deodată, pe când copilul se rostogoli în jos pe genunchii mamei, ud în întregime din pricina zăpezii, ochii săi fură atraşi de o lumină strălucind undeva pe întinderea albă şi, cu inconsecvenţa copilăriei, fu pe dată absorbită de acea lumină ce venea parcă în întâmpinarea ei. Acea lumină vie şi strălucitoare trebuie prinsă; şi într-o clipă copilul se afla în patru labe şi întinse o mânuţă să prindă sclipirea. Dar sclipirea nu se lăsă prinsă, şi atunci copilul îşi ridică fruntea pentru a vedea de unde venea şireata licărire. Venea dintr-un punct luminos; copilul, ridicându-se în picioare, merse şovăitor prin zăpadă, ţinând basmaua soioasă în care era înfăşurat, şi boneţica atârnându-i pe spate. Se îndreptă fără siguranţă spre uşa deschisă a casei lui Silas Marner, intră, apoi se duse direct la vatra caldă, unde ardea un foc strălucitor din buşteni şi aşchii, ce încălzise sacul vechi (paltonul lui Silas) întins peste cărămizi, la uscat. Copilul obişnuit să stea singur ore întregi, fără niciun semn de

atenție din partea mamei, se ghemui pe sac şi-şi întinse mâinile mici spre flacără, pe deplin mulțumit, bolborosind şi comunicând focului vesel multe gânduri nearticulate, ca un boboc de gâscă de curând ieşit din ou, care începe să se simtă bine. Îndată, căldura îl adormi şi căpşorul auriu se prăbuşi pe sacul vechi, iar ochii albaştri fură acoperiți de pleoapele delicate, uşor străvezii.

Dar unde era Silas Marner, când acest ciudat musafir intrase în căminul său? Era acasă, dar nu-l văzuse pe copil, în timpul ultimelor săptămâni, de când pierduse banii, luase obiceiul de a deschide uşa şi a privi afară din când în când, crezând că poate primeşte banii înapoi, cine ştie cum, ori că află ceva despre ei sau vede pe drum vreo urmă. Îndeosebi noaptea, când nu mai lucra la război, era sclavul acestui obicei căruia nu i-ar fi putut atribui niciun scop precis, şi care cu greu poate fi înțeles de cineva, exceptând pe cei ce-au pierdut lucrul cel mai de preț. Seara şi noaptea, când nu era prea întuneric, Silas privea afară la peisajul din jurul carierei de piatră, ascultând şi uitându-se fără nicio speranță, dar tânjind neliniştit după ceea ce pierduse.

În acea dimineață, nişte vecini îi spuseseră că este ajunul Anului Nou şi că trebuie să vegheze şi să asculte cum vechiul an este alungat de clopote iar cel nou adus de aceleaşi clopote, deoarece în felul acesta ar fi putut avea noroc să primească banii înapoi. Aceasta era singura glumă pe care şi-o mai îngăduiau cei din Raveloe pe seama ciudățeniilor zgârcitului pe jumătate aiurit, dar poate că această glumă îl făcuse pe Silas mai neliniştit ca de obicei. De când apunea soarele, deschidea uşa, deşi o închidea pe dată, văzând depărtările vălurite de zăpada ce cădea. Dar ultima dată când o deschise, ninsoarea încetase, şi norii se spărseseră ici şi colo. Rămase în picioare, ascultă şi privi mult timp tăcut. Ceva pe drum se îndrepta spre el, dar nu văzu ce anume; liniştea şi zăpada nesfârşită, fără urme, părea să micşoreze singurătatea şi să întregească dorul cu o desperare rece. Intră în casă şi vru să tragă zăvorul, dar se opri, cum i se mai întâmplase de când pierduse banii, lovit de bagheta magică a catalepsiei. Rămase în picioare ca o statuie, cu ochii larg

deschişi, dar orbi, ținând uşa în lături, neputincios să înfrunte binele sau răul ce ar fi putut pătrunde în casă.

Când Silas îşi reveni în fire, închise uşa, inconştient de golul produs în conştiința sa, inconştient de a fi trecut printr-o stare nefirească, conştient doar că lumina se încețoşase şi că era înghețat şi sleit. Socoti că stătuse prea mult timp la uşă, privind afară. Întorcându-se spre vatră, unde cei doi buşteni se despărțiseră şi răspândeau o slabă licărire roşie, se aşeză pe scaunul de lângă cămin şi se aplecă să rezeme buştenii unul de celălalt, când, privirile sale încețoşate părură să distingă aur pe podea, în dreptul vetrei. Aur! aurul lui readus la fel de misterios cum îi fusese luat. Îşi simți inima bătând violent şi, timp de câteva clipe, nu fu capabil să-şi întindă mâinile şi să-şi apuce comoara reîntoarsă. Grămada de aur părea să lucească şi să crească sub privirea lui neliniştită. În cele din urmă se aplecă şi întinse mâna, dar în locul monedelor, cu marginea tare şi binecunoscută, degetele sale întâlniră nişte bucle moi şi calde. În stupoarea sa, Silas căzu în genunchi şi-şi aplecă mult capul pentru a cerceta minunea; era un copil adormit, ceva rotund şi blond, cu capul acoperit de inele mătăsoase, galbene. Să fie sora lui cea mică, care revenise într-un vis, surioara lui pe care o purtase în brațe aproape un an, după care murise, atunci când el era un băiețaş desculț? Acesta fu primul gând ce-i veni în minte. Să fi fost oare vis? Se ridică în picioare din nou, apropie buştenii şi zvârlind peste ei câteva frunze moarte şi câteva bețe, focul reînvie, dar flacăra nu alungă vedenia, lumina doar mai bine copilul şi îmbrăcămintea sa jerpelită. Semăna mult cu surioara lui. Silas se prăbuşi fără putere pe un scaun, copleşit de dubla lovitură a surprizei inexplicabile şi a amintirilor năvalnice. Cum şi când intrase fără ştirea lui? Nu ieşise din casă. O dată cu această întrebare, şi aproape izgonind-o din minte, Silas revedea căminul bătrânesc şi vechile străzi ce duceau spre Lantern Yard, iar împreună cu această imagine îi reveniră gândurile de altădată. Acum aceste gânduri erau străine, aşa cum sunt vechile prietenii, cu neputință de reînviat; totuşi trăia un sentiment vag ce îi spunea că acest copil era, într-un anume

mod, trimis lui dintr-o viață îndepărtată; se simțea cuprins de fiori, emoționat cum nu mai fusese niciodată de când se afla în Raveloe, subjugat de vechi freamăte ale unei inimi tandre, de impresii ale unei spaime vechi stârnite de presimțirea unei forțe ce i-ar conduce viața; asta pentru că închipuirea sa nu se smulsese încă din senzația de mister, trezită de neaşteptata prezență a copilului.

Dar se auzi un strigăt dinspre vatră: se trezise copilul, şi Marner se aplecă să-l ridice pe genunchi. I se agăță de gât şi începu să strige „mămico” şi alte cuvinte de neînțeles, exprimându-şi zăpăceala de a fi trezită. Silas îl lipi de piept şi aproape inconştient scoase câteva sunete de o tandrețe reținută. Îşi aminti că mâncarea sa, ce se răcise lângă focul stins, ar fi putut hrăni copilul, dacă ar fi încălzit-o puțin.

În decursul orei următoare nu-şi mai văzu capul de treburi. Terciul, îndulcit cu nişte zahăr vechi şi înnegrit dintr-o provizie de demult, din care nu folosise pentru sine, linişti țipetele, şi atunci când îi duse lingura la gură copilul îşi ridică ochii albaştri şi mari privindu-l pe Silas liniştit. Pe dată îi alunecă de pe genunchi şi începu să țopăie prin jur clătinându-se, din care cauză Silas sări în picioare pentru a-l prinde, ca nu cumva să cadă şi să se lovească de ceva. Căzu în şezut pe jos şi începu să tragă de ghete şi să plângă, de parcă ghetele ar fi strâns-o. El o sui din nou pe genunchi, dar numai după câtva timp îşi dădu seama că plângea din cauza pantofiorilor uzi ce-i strângeau gleznele calde. Le scoase cu greutate, şi copilul fericit începu imediat să fie preocupat de degetele de la picioare, îmbiindu-l pe Silas cu nenumărate chicoteli să le studieze şi el. În cele din urmă, pantofiorii uzi îi sugerară lui Silas că copilul a umblat prin zăpadă, şi se gândi cum o fi ajuns singur în casă.

Sub influența acestei idei, şi fără să mai caute a înțelege împrejurările, ridică în brațe copilul şi se îndreptă spre uşă. De îndată ce o deschise, fetița strigă din nou: „mămico”, strigăt, pe care Silas nu-l mai auzise de când fusese trezită de foame. Aplecându-se înainte, abia putu vedea urmele piciorușelor în zăpada imaculată şi le urmări până la răchită. „Mămico”, strigă din nou cea mică, întinzându-se, gata să

cadă din brațele lui Silas, care nu văzu că în fața lui, în afara de copac, mai exista ceva, un trup omenesc pe jumătate acoperit de zăpada scuturată de pe crengi.

Capitolul XIII

ERA DUPĂ începutul cinei de la Red House, şi cheful se afla în acel stadiu în care timiditatea se preschimbase într-o voioşie uşuratică, când domnii, conştienți de situație, puteau fi convinşi în cel mai bun caz să danseze un dans marinăresc, şi când moşierul prefera să vorbească cu glas tare, scuturându-şi tabachera de prizat şi bătându-i pe musafiri pe spate ca să nu se ridice imediat de la masa de joc, gest ce îl exaspera pe unchiul Kimble care fiind întotdeauna nedisciplinat în ocupațiile grave devenea înverşunat şi dur când era vorba de cărți sau băutură; amesteca cărțile cu o privire bănuitoare, înainte de a-l lăsa pe adversar s-o facă, şi dădea o carte mică cu un imens dezgust, de parcă ar fi vrut să spună că într-o lume în care se petrec asemenea lucruri îți vine s-o apuci pe calea nesăbuitului desfrâu. Când serata ajungea la această culme a libertății şi amuzamentului, slujitorii erau obişnuiți, nemaiavând niciuna din îndatoririle cinei, să se bucure şi ei de petrecere, venind să privească dansul; aşadar dependințele casei fură părăsite.

Din hol se intra în salonul alb prin două uşi, ce rămâneau deschise ca să vină aerul prin ele: cea de jos era înțesată de slugi şi săteni, numai cea de sus rămăsese liberă. Bob Cass participa la un dans marinăresc, şi tatăl lui, foarte mândru de fiul său, despre care declara într-una, pe un ton ce dovedea că aceasta era un merit al tinereții, că îi seamănă leit când era el în floare, stătea în mijlocul unui grup ce se plasase vizavi de instrumentist, nu departe de uşa de sus. Godfrey stătea în picioare, puțin mai la o parte, nu pentru a-l

admira pe fratele său dansând, ci pentru a o putea zări pe Nancy, care şedea în grup, lângă tatăl ei. Rămăsese singur, deoarece dorea să evite glumele părinteşti ale moşierului în legătură cu căsătoria şi frumuseţea domnişoarei Nancy Lammeter, glume ce tindeau să devină din ce în ce mai directe. Avea însă perspectiva de a dansa din nou cu ea, de îndată ce urma să se isprăvească dansul marinăresc, iar între timp putea s-o privească îndelung, fără să fie văzut.

Dar când Godfrey îşi ridică ochii după una din aceste lungi contemplaţii, văzu ceva ce nu putea fi comparat decât cu apariţia unei stafii. Era într-adevăr o fantomă apărută din viaţa lui necunoscută, întunecoasă ca o stradă lăturalnică ascunsă de clădirile frumos ornamentate, care primesc din plin lumina soarelui şi se bucură de privirea admiratorilor respectabili. Era propriul său copil, purtat de Silas Marner în braţe. Aceasta fu impresia lui pe moment, deşi nu-şi mai văzuse copilul de luni de zile, şi, tocmai atunci când spera că s-ar fi putut înşela, domnul Crackenthorp şi cu domnul Lammeter înaintară spre Silas, uimiţi de această apariţie stranie. Godfrey li se alătură de îndată, neputându-se împiedica să nu asculte fiece cuvânt şi încercând să se controleze pentru a nu se trăda, dar îşi dădu seama că, dacă cineva, s-ar fi uitat la el, l-ar fi văzut cu buzele palide şi tremurând.

Acum însă toţi ochii din cameră erau îndreptaţi spre Silas Marner; moşierul se ridicase întrebând furios:

— Ce înseamnă asta? De ce ai intrat aşa?

— Am venit după doctor, am nevoie de doctor, îi spuse Silas din prima clipă domnului Crackenthorp.

— De ce, ce s-a întâmplat, Marner? întrebă parohul. Doctorul este aici, dar explică liniştit de ce ai nevoie de el.

— O femeie, rosti Silas vorbind încet şi gâfâind tocmai când Godfrey ajunse lângă el. Cred că a murit în zăpadă, la cariera de piatră, nu departe de casa mea.

Godfrey simţi inima zvâcnindu-i puternic; era înspăimântat; groaza lui era ca nu cumva femeia să fie încă vie. Simţea o teroare îngrozitoare, care i se cuibărise în inimă; oricât de omenească ar fi fost prima reacţie a sa, o

cumplită spaimă îl făcea să şi-o închipuie moartă, fericirea lui depinzând de asta.

— Bine, răspunse domnul Crackenthorp. Du-te afară, acolo, în hol. Îl aduc pe doctor. A găsit o femeie în zăpadă şi crede că e moartă, adăugă adresându-se încet moşierului. Mai bine să nu se afle, le-ar impresiona pe doamne. Spune-le doar că i s-a făcut rău unei femei sărmane din pricina frigului şi a foamei. Mă duc după Kimble.

Cam la această vreme, doamnele se apropiaseră, curioase să ştie ce vânt îl adusese pe țesătorul singuratic acolo, în împrejurări atât de ciudate, şi interesate de copilul drăguț care pe jumătate alarmat şi pe jumătate atras de lumină şi de societatea numeroasă se încrunta şi-şi ascundea fața, sau îşi ridica capul şi privea împrejur împăcat, până în clipa când o mângâiere sau o vorbă blândă îl făcea să se încrunte din nou şi să-şi ascundă fața hotărât.

— Ce-i cu copilul ăsta? îl întrebară pe Godfrey mai multe doamne deodată, printre care Nancy Lammeter.

— Nu ştiu, mi se pare că a fost găsită în zăpadă o femeie săracă, fu răspunsul pe care Godfrey reuşi să-l smulgă din adâncul său, cu un efort teribil. La urma urmelor, sunt oare sigur? se grăbi să adauge în sine, anticipând glasul conştiinței sale.

— Mai bine ai lăsa copilul aici, jupâne Marner, spuse cu bunătate doamna Kimble ezitând totuşi să apropie veşmintele acelea jerpelite de corsajul ei de satin înflorat. O să-i spun uneia dintre fete să-l aducă.

— Nu, nu mă pot despărți de el, nu-l pot lăsa, răspunse tăios Silas. A venit singur, am dreptul să-l păstrez.

Propunerea de a i se lua copilul fu o lovitură năprasnică pentru Marner, şi vorbele ce-i ieşeau din gură, rostite sub un impuls puternic şi neaşteptat, constituiră aproape o revelație pentru el; cu o clipă înainte, nu avusese nicio intenție precisă în ceea ce priveşte copilul.

— Ați mai auzit aşa ceva? şopti uşor surprinsă doamna Kimble vecinei sale.

— Îngăduiți-mi doamnelor să vă deranjez, rugându-vă să-mi faceți loc, spuse domnul Kimble apărând dinspre sala de

joc, cam amărât din pricina întreruperii, dar obişnuit în îndelunga practicare a profesiei să facă faţă chemărilor neplăcute, chiar dacă aceasta îl deranja.

— E o treabă neplăcută, nu, Kimble? întrebă moşierul. Putea să-l caute pe ajutorul dumitale, cum îi zice?

— Ei, ce să mai vorbim, desigur că putea! mârâi unchiul Kimble ieşind grăbit cu Marner, urmat de domnul Crackenthorp şi de Godfrey. Fă-mi rost de o pereche de ghete solide, Godfrey, vrei? Şi, ia stai, vezi să dea cineva o fugă până la Winthrop şi s-o aducă pe Dolly, e femeia cea mai potrivită. Era şi Ben pe-aici înainte de cină; o fi plecat?

— Da, domnule, l-am întâlnit pe drum, răspunse Marner; da nu mă puteam opri să-i spun nimic, i-am zis doar că merg după doctor şi el mi-a răspuns că doctorul e la moşier. Iar eu m-am grăbit şi am fugit, şi cum nu era nimeni la bucătărie, am intrat acolo unde era lume.

Copilul, pe care nu-l mai distrau lumina strălucitoare şi chipurile surâzătoare ale femeilor, începu să plângă şi s-o strige pe mămica, deşi tot timpul stătea lipit de Marner, care, după toate aparenţele îi câştigase încrederea. Godfrey se întorsese cu cizmele, şi ţipătul copilului îl sfâşie parcă pe dinăuntru.

— Mă duc eu, spuse el grăbit, nerăbdător să plece; mă duc şi o aduc pe femeie, pe doamna Winthrop.

— Ţi-ai găsit! Trimite pe altcineva, spuse unchiul Kimble, grăbindu-se să plece cu Marner.

— Dă-mi de ştire dacă pot fi de vreun folos, Kimble, spuse domnul Crackenthorp. Dar doctorul nu-l mai putea auzi.

Godfrey dispăruse de asemeni: se dusese să-şi ia pălăria şi haina, dându-şi seama cu greu că nu trebuie să arate ca un nebun, dar se năpusti în zăpada de afară, neţinând seama de pantofii săi subţiri,

Peste câteva minute se îndreptă grăbit spre cariera de piatră, alături de Dolly, care deşi simţea că e datoria ei să meargă pe frig şi zăpadă în numele milei era foarte îngrijorată ca tânărul domn să nu-şi ude picioarele din aceeaşi cauză.

— Zău că mai bine v-aţi întoarce, domnule, spuse Dolly pătrunsă de o compasiune plină de respect. Nu-i pentru

’mneavoastră să răciţi; şi v-aş ruga când vă-ntoarceţi, să fiţi bun şi să-i ziceţi lu’ bărbatu’ meu să vină, că-i la Curcubeul, deşi, m-ar mira să fie bun de ceva după ce-a tras la măsea. Sau, mai curând, doamna Snell să-şi trimită fecioru’ să aducă câte ceva, că o să aibă doctoru’ nevoie de multe.

— Nu, rămân, acum că am ieşit, rămân aici, afară, spuse Godfrey când ajunse în dreptul casei lui Marner. Vino să-mi spui dacă pot fi de folos.

— Bine, domnule, sunteţi tare bun; aveţi inimă, spuse Dolly îndreptându-se spre uşă.

Godfrey era prea copleşit de durere ca să mai simtă vreo remuşcare pentru această laudă nemeritată. Se plimba în sus şi în jos, inconştient că intra în zăpadă până la glezne, inconştient de orice în afară de încordarea febrilă provocată de ceea ce se petrecea în casă şi de efectul posibil al fiecăreia dintre alternativele pe care le rumega în legătură cu soarta lui viitoare. Nu, nu chiar inconştient de toate. Undeva în adâncul fiinţei sale pe jumătate sufocat de dorinţa plină de patimă a spaimei, exista simţământul că nu trebuie să aştepte realizarea acelor alternative, că trebuie să accepte consecinţele faptelor sale, să-şi ia soţia nenorocită şi să facă faţă nevoilor copilului neajutorat. Dar nu avea suficient curaj pentru a se gândi să renunţe la Nancy care-i era atât de aproape: n-avea conştiinţă, nici curaj, decât atât cât îi trebuia pentru a se azvârli singur în braţele neliniştii, din cauza slăbiciunii care nu-i îngăduia să renunţe. Şi acum mintea sa se smulse din strânsoare, îndreptându-se spre perspectiva neaşteptată, a eliberării din îndelunga sa robie.

— Să fi murit oare? se întreba cu glas lăuntric. Dacă a murit, mă pot căsători cu Nancy; apoi voi fi un om de treabă şi nu voi mai avea taine şi o să am grijă de copil. Dar această posibilitate fu umbrită de cealaltă: poate că trăieşte, şi atunci sunt distrus.

Godfrey n-a aflat niciodată cât timp a trecut până când s-a deschis uşa casei şi a ieşit domnul Kimble. Înaintă spre unchiul său, gata să-şi curme neliniştea căreia urma să-i cadă pradă, indiferent de vestea primită.

— Te-am aşteptat, fiindcă tot am venit până aici, vorbi el primul.

— Ce prostie să ieşi; de ce n-ai trimis pe una din slugi? Nu-i nimic de făcut. Cred că a murit de mai multe ore.

— Ce fel de femeie era? întrebă Godfrey simţind sângele năvălindu-i în obraji.

— O femeie tânără dar vlăguită, cu păr lung, negru. Vreo nenorocită, numai zdrenţe. Avea totuşi o verighetă. Trebuie s-o duc mâine la azil. Hai, vino.

— Vreau s-o văd, spuse Godfrey. Am impresia că am văzut-o ieri. Te ajung din urmă peste un minut, două.

Domnul Kimble plecă înainte, iar Godfrey intră în casă. Aruncă o singură privire spre chipul mort de pe perna pe care Dolly o netezise cu grijă deosebită; dar acea ultimă privire aruncată nefericitei sale soţii, pe care o urâse, o ţinu minte cu atâta tărie, încât după şaisprezece ani, când istorisi povestea acelei nopţi, fiecare linie de pe faţa ei pustiită îi era încă prezentă în minte.

Se întoarse imediat spre căminul lângă care şedea Silas Marner legănând copila. Se liniştise, dar nu aţipise, o potolise terciul dulce şi căldura; privea cu ochii mari, deschişi; avea acel calm ce ne face pe noi, oamenii maturi, să resimţim oarecare teamă în prezenţa unui copil, aşa cum simţim în faţa maiestăţii sau a frumuseţii pământului sau cerului, în faţa lumii întregi sau a unui trandafir sălbatic înflorit, a copacilor ce străjuiesc o cărare liniştită. Ochii albaştri, mari, deschişi, îl priviră pe Godfrey fără stingherire sau semn de recunoaştere; copilul nu se putea plânge în niciun fel de tatăl său; iar tatăl fu cuprins de un amestec straniu de sentimente, de regrete şi bucurii, ca nu cumva bătaia acelei inimioare să răspundă dorului său, când ochii albaştri ai copilului se întoarseră încet de la el şi se opriră pe faţa ciudată a ţesătorului, mult aplecată asupră-i, în timp ce mânuţa începu să tragă de obrazul ofilit al lui Marner, desfigurându-l din dragoste.

— Duci mâine copilul la Parohie? întreabă Godfrey interesându-se în aparenţă indiferent.

— Cine a zis? rosti tăios Marner. Mi-o dau mie?

— Păi, nu vrei doar s-o ții dumneata? ești singur și bătrân.

— Până nu dovedește cineva că are dreptul s-o ia, răspunse Marner, o țin. Maică-sa e moartă și bănui că n-are tată, copilul e singur ca și mine. Banii mi s-au dus nu știu unde, în schimb mi-a venit acest copil de nu știu unde. Nu știu nimic, sunt complet năucit.

— Bietul copil! exclamă Godfrey. Dă-mi voie să-ți dau ceva, să-i faci rost de hăinuțe.

Băgă mâna în buzunar și găsi o jumătate de guinee, i-o puse lui Silas în mână și se grăbi să plece ca să-l ajungă din urmă pe domnul Kimble.

— Nu, nu e femeia pe care am văzut-o, îi spuse când îl ajunse din urmă. Drăguț copilaș; bătrânul pare că vrea să-l țină; ciudat, un zgârcit ca el! I-am dat ceva să se descurce la început; nu prea cred că parohia o să se dea peste cap să-i ia copilul.

— Nu, dar a fost o vreme când m-aș fi certat cu el pentru copil. Acum e prea târziu. Dacă ar cădea copilul în foc, mătușă-ta e prea grasă să-l prindă; n-ar mai putea decât să șadă și să grohăie ca o scroafă speriată. Dar ce prost ești, Godfrey, că ai ieșit din casă în pantofi de dans și în ciorapi subțiri, tu, unul dintre filfizonii seratei! Ce vrei să arăți cu asta? A fost rea domnișoara Nancy și vrei s-o enervezi stricându-ți pantofii de lac?

— Oh, toate au fost neplăcute astă-seară. Am obosit în-grozitor să tot dansez și să fac curte, și m-au plictisit dansurile marinărești. A trebuit să dansez și cu cealaltă domnișoară Gunn, spuse Godfrey, bucuros de subterfugiul oferit de unchiul său,

Gândul curat se simte întotdeauna stânjenit de vorbele cu mai multe înțelesuri și de minciuni, tot așa cum un mare pictor se cutremură de atingerile de penel greșite, pe care însă niciun ochi nu le poate detecta în afară de privirea lui; dar când acțiunile tale se confundă cu minciuna, ele sunt suportate cu ușurința cu care porți niște bijuterii.

Godfrey reapăru în salonul alb cu picioarele uscate, și, ca să spunem adevărul, cu o senzație de ușurare și de veselie prea puternică pentru ca gândurile îndurerate să mai

persiste. Nu putea el oare să se aventureze acum, să-i spună lui Nancy Lammeter, de îndată ce se ivea prilejul, cele mai calde vorbe, să-i făgăduiască, ca şi sieşi, că întotdeauna se va comporta aşa cum doreşte ea? Nu era nicio primejdie ca soția sa ce murise să fie recunoscută: nu trăia în vremurile anchetelor insistente şi a cercetărilor amănunțite; cât despre înregistrarea căsătoriei lor, ea data de mult şi zăcea îngropată sub alte hârtii care nu interesau pe nimeni în afară de el. Dunsey l-ar fi putut trăda, dacă se reîntorcea; dar tăcerea lui Dunsey putea fi cumpărată.

Iar atunci când evenimentele se dovedesc a fi cu atât mai favorabile unui om cu cât se temuse el, nu este aceasta o dovadă că comportarea lui nu fusese atât de prostească şi de condamnabilă cum ar fi părut ea în alte împrejurări? Când ni se dă atenție, e normal să credem că nu suntem total lipsiți de merit şi că e drept să ne prețuim pe noi înşine şi să avem încredere în propriul nostru noroc. În definitiv, la ce ar folosi să-i mărturisească această poveste lui Nancy Lammeter şi să-şi alunge singur fericirea, care îi aparținea şi ei, căci îl iubea? Cât despre copil, urma să vegheze să fie îngrijit; niciodată nu-l va părăsi; va face totul pentru el, deşi nu va fi al lui. Poate că acest copil va fi la fel de fericit în viață şi fără tatăl său, pentru că nimeni nu poate spune ce se va întâmpla, şi pentru că tatăl lui va fi mult mai fericit fără acest copil.

Capitolul XIV

ÎN SĂPTĂMÂNA aceea fu îngropat un om sărac în Raveloe, iar sus la Kench Yard, în Batherley, se ştia că femeia cu părul negru şi cu copila bălaie, care veniseră în ultima vreme să locuiască acolo cu chirie, plecaseră din nou. Aceasta era singura explicație clară a dispariției lui Molly. Dar faptul că ea murise fără a fi plânsă de nimeni, lucru care pentru mulți e la fel de banal ca frunza umbrarului de vară, era încărcat

de semnificații pentru o anume ființă pe care o cunoaştem din paginile anterioare, modelându-i bucuriile şi tristețile cu puterea unui destin.

Hotărârea lui Silas Marner de a păstra copilul acelei nefericite femei fu obiectul unor vorbe purtate din gură-n gură prin sat şi a unei surprize cu puțin mai mici decât furtul banilor săi. Acea îmblânzire a sentimentelor față de el care-şi găsea originea în prima sa nenorocire, acea unire a suspiciunii cu dezgustul într-o milă mai curând dispreţuitoare pentru el, socotit un singuratic şi un nebun, erau întovărăşite acum de simpatie, îndeosebi în rândul femeilor. Mame model, care ştiau ce înseamnă să creşti copii ca în puf, şi mame leneşe, cărora nu le plăcea să fie întrerupte din şederea cu mâinile în sân şi din scărpinatul coatelor pentru a-i îngriji pe copiii care de-abia se puteau ține pe picioare, erau la fel de interesate să ştie cum va fi capabil un om singuratic să se descurce cu un copil de doi ani, şi în acelaşi timp erau gata să-l ajute cu sugestiile lor: mai ales mamele model, îi spuneau ce e mai bine să facă, iar cele leneşe îi arătau ce nu va fi niciodată în stare să facă.

Printre mamele model, Dolly Winthrop era cea ale cărei servicii prieteneşti Marner le primea cu plăcere, deoarece ea le făcea fără o instruire specială şi ostentativă. Silas i-a arătat jumătatea de guinee pe care i-o dăruise Godfrey întrebând-o ce să facă ca să-i cumpere ceva copilului.

— Meştere Marner, spuse Dolly, nu-i nevoie să cumperi nici măcar o pereche de pantofi, căci mi-au rămas hăinuțele pe care le-a purtat Aaron acu cinci ani, şi-i păcat să zvârli banii, copilul creşte ca iarba de mai; să-i dea Dumnezeu sănătate şi creşte el.

Şi, în aceeaşi zi, Dolly aduse o legătură şi întinse în fața lui Marner, una câte una, după mărime, hăinuțele care mai toate erau peticite şi cârpite, dar curate ca iarba verde. Cu acest prilej avu loc o mare ceremonie cu săpun şi apă, după care fetița ieşi strălucind de-o nouă frumusețe, şi fu aşezată pe genunchii lui Dolly, în timp ce-şi mişca degetele de la picioare, în timp ce gângurea şi-şi plesnea palmele. Avea aerul de-a fi descoperit o serie de lucruri în legătură cu ea şi

încerca să le comunice alternând sunetele „bu, bu, bu” cu „mămico”. „Mămico” nu era strigătul ajutorului sau al durerii; copila se obişnuise să-l rostească, fără să aştepte un cuvânt tandru sau o mângâiere.

— Nici îngerii din rai nu-s mai gingaşi, spuse Dolly spălându-i buclele aurii şi sărutându-le. Şi când te gândeşti c-a fost învelită în nişte zdrențe murdare... şi că biata maică-sa a murit înghețată; dar Dumnezeu a avut grijă de ea şi i-a îndreptat paşii până la uşa dumitale, meştere Marner. Uşa era deschisă, şi ea a venit prin zăpadă şi-a intrat ca un pui de prihor înfometat. Ziceai că uşa a fost deschisă, nu-i aşa?

— Da, răspunse Silas gânditor. Da... uşa era deschisă. Banii s-au dus nu ştiu unde şi ea a venit de nu ştiu unde.

Nu pomenise nimănui faptul că nu ştiuse când intrase copilul, evitând întrebările ce ar fi putut dezvălui faptul de care se temea singur, şi anume că acel copil intrase în timpul uneia din transele sale.

— Ah, spuse Dolly cu gravitate blândă, e ca noaptea şi zorii, ca somnu' şi trezia, ca ploaia şi secerişul, unu' se duce, altu' vine, şi noi, săracii, nu ştim nicicum, niciunde. Putem să ne luptăm, să ne luăm de păr, să ne apărăm, da de fapt putem face foarte puțin, căci în cele din urmă lucrurile importante se întâmplă fără ca noi să ridicăm nici măcar un deget; şi eu zic că ai dreptate s-o păstrezi pe asta mică, meştere Marner, că după câte se vede ți-a fost trimisă de Sus, deşi unii gândesc altfel. O să se mai ude nițel, cât e aşa de mică; da mai vin eu, şi de bunăvoie, şi-o să am grijă de ea în locu' dumitale, că mai pot pierde puțin timp. Când se scoală omu' cu noaptea-n cap, ceasu' pare să se-oprească pe la zece. Aşa că, după cum ziceam, vin şi văd cu drag de copil în locu' dumitale.

— Mulțumesc... din tot sufletul, spuse Silas ezitând puțin. M-ar bucura să-mi mai spui câte ceva. Dar, adăugă el stingherit aplecându-se înainte şi privind copila cu oarecare gelozie cum îşi rezema capul de brațul lui Dolly şi se uita la el de la distanță şi cu mulțumire, dar vreau să mă ocup eu de ea, ca nu cumva să-ndrăgească pe altu' în locul meu. M-am

obişnuit să mă păzesc de ceilalţi, închizându-mă în casă, pot învăţa, pot învăţa s-o cresc.

— Desigur, rosti Dolly cu blândeţe. Am mai văzut bărbaţi pricepuţi în creşterea copiilor. Bărbaţii-s stângaci şi te contradixesc, Domnu' să-i ajute, da când băutura iese din ei, nu-s lipsiţi de suflet, deşi-s nepricepuţi la doftoricit şi la-nfăşat, că-s nervoşi şi n-au răbdare. Bagă de seamă asta se pune-ntâi, continuă Dolly ridicând cămăşuţa şi îmbrăcând-o pe fetiţă.

— Da, încuviinţă Marner ascultător şi atent, ca să înveţe aceste mistere; în acest timp, fetiţa îl apucă cu mâinile ei mici şi-şi lipi buzele de faţa lui.

— Uită-te, spuse Dolly cu tact şi căldură, pe dumneata te iubeşte cel mai mult. Vrea să stea la dumneata în poală, zău aşa. Hai, ia-o, meştere Marner, îmbrac-o şi poţi spune c-ai făcut totul pentru ea chiar de la început.

Marner o luă în poală, tremurând din pricina unei emoţii misterioase pentru el, asemeni unui necunoscut care îl întâmpina. Gândirea şi simţirea se confundau într-atât în el, încât dac-ar fi încercat să le dea glas, n-ar fi putut spune decât că fetiţa sosise în locul aurului, că aurul se preschimbase în fetiţă. Luă hainele de la Dolly şi îmbrăcă fetiţa, ascultând de îndrumările ei, în timp ce dădea din picioruşe.

— Aşa, aşa! Apoi merge destul de uşor, meştere Marner, spuse Dolly, da ce-o să faci când o să trebuiască să lucrezi la război? Că ea o să tot crească şi-o să ai bătaie de cap cu ea pe zi ce trece, zău aşa, să-i dea Dumnezeu sănătate. Slavă Domnului, că ai căminul ăsta înalt în loc de unu' cu grilaj, că ăsta ţine focu' mai la distanţă de ea, dar dacă ai ceva ce se poate vărsa sau sparge, sau ceva ascuţit, ai grijă că direct acolo se va duce, să ştii asta.

Silas medită câtăva vreme încurcat.

— O s-o leg de piciorul războiului, rosti în cele din urmă, o s-o leg cu o sfoară rezistentă şi lungă.

— Apăi, poate c-o să meargă, că e fetiţă, şi ele-s mai uşor de îndemnat decât băieţii să stea locului. Ştiu ce sunt băieţii, că am patru, patru am, ştie Domnu', şi de-ar fi să-i prinzi şi

să mi-i legi la un loc, numa’ o agitație şi un zbieret ar fi, ca atunci când pui belciuge porcului. O să-ți aduc scăunelu’ meu şi câteva bucăți de cârpă roşie şi câteva lucruri să se joace cu ele, şi-o să şadă, şi-o să se tot joace cu ele, ca şi când ar fi vii. Ehei, de n-ar fi păcat să doreşti ca băieții să nu fie băieți, să le dea Domnu’ sănătate, mi-ar fi plăcut ca unul din ei să fi fost fetiță; şi când te gândeşti cum aş învăța-o să spele şi să cârpească şi să croşeteze şi toate cele... Da pot s-o învăț pe asta mică, meştere Marner, când s-o face mai mare.

— Dar asta mică o să fie a mea şi numai a mea, răspunse Marner destul de grăbit. Nu va fi a nimănui altcuiva.

— Nu, bineînțeles; ai tot dreptu’ asupra ei, dacă eşti tată şi-o creşti ca atare, dar, adăugă Dolly ajungând la un punct pe care se hotărâse dinainte să-l atingă, trebuie s-o creşti ca pe un copil de creştin, şi s-o duci la biserică, şi s-o înveți catehismul, cum ştie Aaron al meu Crezul pe deasupra şi toate celelalte ca şi cum ar fi paracliser. Asta-i ce-ai de făcut, meştere Marner.

Chipul palid al lui Marner se-nroşi pe neaşteptate, sub impulsul unei noi nelinişti. Mintea lui era prea preocupată cu strădania de a da un înțeles limpede cuvintelor lui Dolly, pentru ca să se mai gândească să-i răspundă.

— Şi cred, continua ea, că biet copilaşu n-a fost niciodată botezat şi că tocma’ asta se cuvine să vorbeşti cu parohu’; sau dacă n-ai nimic împotrivă, o să vorbesc eu cu domnu’ Macey chiar azi. Să nu i se întâmple ceva pruncului înainte de a-ți face datoria de tată, meştere Marner. Vaccinu’ ăsta de care vorbesc şi toate de câte-i nevoie ca s-o păzeşti de rău o să-ți stea veşnic ca un ghimpe-n suflet cât oi zăbovi pe partea astălaltă a mormântului; şi nici nu cred că i-ar fi uşor să doarmă liniştit cui trece-n altă lume, dacă nu şi-a făcut datoria față de copiii neajutorați.

Chiar şi Dolly era dispusă să tacă câtva timp, deoarece vorbise din adâncurile propriei sale credințe, şi era foarte îngrijorată să ştie dacă cuvintele sale avuseseră efectul dorit asupra lui Silas. El era încurcat şi neliniştit, deoarece cuvântul „botezat” nu avea niciun înțeles pentru el. Auzise

numai despre botez şi asistase doar la botezul adulților, bărbați şi femei.

— Ce vrei să spui cu „botezat”? întrebă el cu timiditate în cele din urmă. N-o să se poarte oamenii bine cu ea, fără asta?

— Doamne, Doamne, meştere Marner, exclamă Dolly cu blândă tristețe şi compasiune. N-ai avut niciodată un tată sau o mamă care să te-nvețe să spui rugăciuni şi că există cuvinte bune şi lucruri bune ce ne păzesc de rău?

— Ba da, răspunse Silas încet; ştiu o mulțime, adică ştiam. Da voi faceți altfel; prin părțile mele, obiceiurile sunt foarte deosebite. El se opri câteva clipe, apoi adăugă mai hotărât: Dar vreau să fac toate câte pot fi făcute pentru copil. Şi orice-i folosit prin părțile astea şi crezi că-i bine o să se facă dacă-mi zici.

— Apoi, meştere Marner, continuă Dolly bucurându-se în sinea ei, o să-i cer domnului Macey să vorbească cu parohul despre asta: şi trebuie să-i dai un nume, că trebuie să aibă un nume la botez.

— Numele mamei mele era Hephzibah, spuse Silas, şi surioara mea a purtat acelaşi nume.

— Ce nume! exclamă Dolly uimită. Îmi vine să cred că nu-i creştinesc.

— E nume biblic, spuse Silas reamintindu-şi nume din alte vremuri.

— Atunci n-am de ce să fiu împotriva lui, spuse Dolly destul de mirată de cunoştințele lui Marner în această direcție; însă bagă de seamă, n-am prea multă carte şi mi-e greu până prind cuvintele. Da a fost ciudat să o numească pe surioara ta cu un nume ca ăsta, când era aşa de mititică, nu-i aşa, meştere Marner?

— Îi spuneam Eppie, răspunse Marner.

— Apăi, dacă nu socoteşti că e rău să-i scurtați numele, în orice caz e mai la-ndemână. Aşa că, eu mă duc acu’, meştere Marner, şi o să vorbesc până deseară de chestia cu botezul, şi-ți urez numa’ noroc, şi zău că o să ai din plin, dacă faci ce se cade pentru copilu’ ăsta orfan; şi mai e chestia cu vaccinu’, de care trebuie s-avem grijă; cât priveşte spălatu’

fleacurilor ăstora, să nu te frământi, că mă ai pe mine, şi să ştii, le spăl c-o singură mână dacă face clăbuc săpunu. Ah, îngeraş drag! O să-mi dai voie să-l aduc pe Aaron zilele astea, şi-o să-i arate căruța de jucărie ce i-a făcut-o tat-su şi cățeluşu' ăla pătat cu alb şi negru, ce-a-nceput să crească.

Pruncul a fost botezat; şi cu această ocazie Silas, curat şi îngrijit pe cât îi sta în putință, îşi făcu prima apariție la biserică şi se supuse regulilor pe care vecinii săi le socoteau sacre. Era complet incapabil, neajutându-l nimic din câte auzise ori văzuse, să pună pe acelaşi plan religia din Raveloe cu propria sa credință, iar dacă ar fi putut-o face pe vremuri, s-ar fi datorat trăirilor sale puternice şi nu comparării exprimărilor sau ideilor; şi acea simțire era acum adormită de ani întregi. Nu avea nicio idee precisă despre botez ori despre mersul la biserică, cu excepția faptului că Dolly îi spusese că aceasta era folositor copilului, şi, astfel, săptămânile preschimbându-se în luni, copilul creă tot mai multe legături noi între viața sa şi viețile de care fugise până atunci închizându-se într-o izolare tot mai adâncă. Spre deosebire de aur, care nu necesită nimic şi trebuie adorat într-o singurătate zăvorâtă, şi care e tăinuit de lumina zilei, fiind surd la cântecul păsărelelor şi insensibil la glasurile omeneşti, Eppie era ființa tuturor acțiunilor şi dorințelor fără număr, căutând şi iubind raza soarelui, plăcându-i sunetele şi mişcarea, transformând orice într-o încercare, crezând mereu în bucurie şi aprinzând bunătatea omenească în toți ochii ce o priveau. Aurul îi îndreptase gândurile spre un cerc vicios ce nu ducea nicăieri; Eppie reprezenta însă o schimbare plină de nădejdi ce-i reținea gândurile şi le târa departe, le atrăgea spre anii viitori, atunci când Eppie avea să înțeleagă cât de mult ținea Silas la ea, şi îl făcea să-şi închipuie acele timpuri ce urmau să sosească în legăturile pe care le crease fără voia lui cu vecinii săi. Aurul îl determinase să stea în casă şi să țească din ce în ce mai mult, tot mai surd şi mai orb față de orice, în afară de monotonia războiului şi de modelul pânzei; Eppie însă îl făcea să abandoneze țesutul şi să privească aceste pauze ca pe o sărbătoare care-l înviora aducându-i multă prospețime, îl chema să vadă până şi

muştele bătrâne, rămase peste iarnă, ce se târau spre soarele primăverii. Ea îi dădea căldura bucuriei pentru că era bucuroasă.

Şi atunci când soarele fu puternic şi străluci îndelung pe cer, iar pintenul cocoşului crescu mult pe pajişti, Silas putea fi văzut pe la amiaza însorită sau târziu după-masă, atunci când umbrele se alungeau sub gardurile vii, rătăcind pe-afară, cu capul gol, şi ducând-o pe Eppie dincolo de cariera de piatră, unde creşteau florile. Mergeau până ajungeau la un loc preferat, unde se aşezau, în timp ce Eppie culegea flori şi sporovăia cu gângăniile ce bâzâiau fericite deasupra petalelor strălucitoare, atrăgându-i necontenit atenția lui „tăticuțu" căruia îi aducea flori. Apoi asculta trilul neaşteptat al unei păsări, şi Silas o învăța, ducând degetul la gură în semn de tăcere, să stea liniştită pentru a mai putea asculta o dată trilul; atunci când îl auzea din nou, îşi îndrepta spatele şi râdea triumfătoare. Şezând pe maluri, Silas începu să caute din nou ierburile ce îi fuseseră cândva familiare, rememorând în timp ce le privea amintiri tulburi pe care le alunga cu timiditate, refugiindu-se în mica lume a lui Eppie.

Pe măsură ce mintea copilului se îmbogățea în cunoştințe, mintea lui scormonea amintirile; pe măsură ce viața ei îşi deschidea porțile mai larg, sufletul său, mult timp închis ca într-o temniță strâmtă şi rece, se deschidea şi el tremurător către o conştiință deplină.

Era o influență ce se accentua în fiecare an: gângurelile ce-i înfioraseră inima lui Silas se schimbară în sunete articulate şi cereau răspunsuri tot mai limpezi; formele şi sunetele se precizau tot mai mult în ochii şi urechile lui Eppie, şi tot mai des Silas trebuia să i le explice. De asemeni, când Eppie împlini trei ani, începu să facă tot felul de prostii care îi dădură multă bătaie de cap lui Silas, cerându-i răbdare, supraveghere şi înțelegere. Dar bietul de el nu ştia ce să facă din cauza afecțiunii ce i-o purta fetiței. Dolly Winthrop i-a spus că trebuie s-o pedepsească pe Eppie şi că nu se poate să creşti un copil fără să-i dai din când în când, şi dovezi mai usturătoare de dragoste, în locurile moi şi sănătoase.

— Şi mai e ceva ce-ai putea face, meştere Marner, adăugă Dolly dusă pe gânduri, ai putea s-o închizi în pivniţa cu cărbuni. Şi eu am făcut asta cu Aaron, căci am fost atât de proastă când era el mai mic, încât nu mă lăsa inima să-l pedepsesc. N-am avut destulă tărie să-l las să stea mai mult de un minut în pivniţa cu cărbuni, dar a fost destul ca să se înnegrească din cap până-n picioare, şi a trebuit să-l spăl şi să-l îmbrac din nou, şi a fost nenorocit de parcă l-aş fi bătut cu nuiaua. Te las să chibzuieşti, meştere Marner, că ceva tot trebuie să faci, fie c-o atingi, fie c-o duci în pivniţă, că altfel o să ţi se suie-n cap şi n-o s-o mai poţi stăpâni.

Silas fu impresionat de tristul adevăr al acestei ultime remarci; dar încetă să mai judece în faţa unicelor două metode ce i se înfăţişau, nu numai că-l durea s-o lovească pe Eppie, ci şi pentru că tremura de teama unei dispute momentane cu ea, ca nu cumva din pricina acesteia să fie mai puţin iubit. Iar dacă un Goliat sentimental s-ar ataşa de o mogâldeaţă gingaşă, temându-se să o atingă şi cu vârful degetului, şi cu atât mai mult să pună mâna pe nuia, care din cei doi, mă rog, ar fi stăpânul? Era limpede că Eppie, cu paşii ei nesiguri, îl făcea pe Silas să danseze după bunul ei plac, în orice dimineaţă în care împrejurările îi favorizau răutăţile.

De pildă, alesese cu grijă o fâşie largă de pânză pe care s-o folosească pentru a o lega de război, atunci când era ocupat: îi prindea mijlocul cu această fâşie, care era suficient de lungă pentru a-i îngădui să ajungă la pat şi să şadă pe el, dar nu destul de lungă ca să-i permită să se aventureze în alte părţi, într-o dimineaţă frumoasă de vară, Silas fu mult mai prins ca de obicei cu lucrul său şi avea nevoie de foarfece lângă el. Aceste foarfece, datorită avertismentului special al lui Dolly, fuseseră ţinute cu grijă departe de Eppie, dar zgomotul lor o atrăgea în mod special. Silas se aşezase la război; lăsase însă foarfecele aproape, într-un loc unde Eppie putea să ajungă cu braţul; asemeni unui şoricel care pândeşte o ocazie favorabilă, se furişă tiptil din colţul ei, puse mâna pe foarfece şi se îndreptă din nou spre pat, cu spatele drept ca să-şi ascundă fapta. Era hotărâtă să folosească foarfecele; şi tăind neelegant dar bine fâşia de pânză, o şterse

cât ai clipi din ochi pe uşa deschisă, atrasă de soare, în timp ce Silas credea că este mai cuminte decât de obicei. Doar atunci când avu întâmplător nevoie de foarfece, îşi dădu seama de cele petrecute: Eppie fugise singură, şi se temu să nu fi căzut în cariera de piatră. Cuprins de o spaimă cumplită, se năpusti afară, strigând-o pe nume şi alergând ca un fulger spre locul prăpăstios. Cercetă gropile uscate, în care ar fi putut să cadă, apoi privi cu groază mută suprafața roşie şi netedă a apei. Sprâncenele îi erau asudate. De câtă vreme plecase ea? Exista o singură nădejde: să se fi târât pe sub pârleaz şi să fi mers pe câmpul unde obişnuiau să rătăcească împreună. Dar iarba era înaltă, şi nu exista altă posibilitate s-o zărească dacă se afla acolo, decât făcând o cercetare amănunțită, ceea ce ar fi însemnat să calce în picioare recolta domnului Osgood. Totuşi, n-avea altceva de făcut; şi, sărmanul Silas, după ce scrută cu privirea gardurile vii dimprejur, păşi prin iarbă, înşelându-se într-una cu imagini amăgitoare ce i-o arătau pe Eppie în spatele unei tufe de măcriş roşu, îndepărtându-se într-una. Cutreieră pajiştea în zadar, sări peste pârleaz în ogorul vecin, privind fără nădejde spre o baltă mică ce era aproape secată vara şi care avea marginile înecate într-o întindere mare de noroi lipicios. Aici o găsi pe Eppie, conversând veselă cu gheata ei mică, pe care o folosea în loc de găleată pentru a lua apă din urma adâncă a unei copite, pe când picioruşele-i goale erau băgate într-un noroi verzui ca măslinele. Un vițel cu capul roşu o urmărea cu o îndoială îngrijorătoare prin gardul viu din fața ei.

Era limpede că acest copil botezat nu fusese cuminte şi trebuia s-o pedepsească; Silas însă, covârşit de bucuria regăsirii comorii sale, nu putu face altceva decât s-o înşface şi să o acopere de sărutări pe jumătate sugrumate de hohote de plâns. Dar ajungând cu ea acasă şi începând să se gândească că trebuie s-o spele, îşi aminti că trebuie s-o pedepsească. Gândul că ar mai putea fugi şi că şi-ar putea face singură rău îl determină pentru prima oară să încerce s-o bage în pivniță, care de fapt era o cămară mică, aşezată lângă vatră.

— Haimana mică, începu el s-o dojenească ținând-o pe genunchi şi arătându-i cu degetul picioarele şi hainele pline de noroi, şi rea care a tăiat pânza cu foarfecele şi a fugit. Eppie trebuie să se ducă în pivnița cu cărbuni că a fost rea. Tăticul trebuie s-o închidă în pivnița cu cărbuni.

Spera că aceste cuvinte să fie destul de dure, şi că Eppie va începe să plângă. Dar ea începu să tresalte pe genunchii lui, ca şi când propunerea îi oferea o noutate plăcută. Văzând că trebuie să treacă la măsuri drastice, o băgă în pivnița cu cărbuni şi închise uşa, neliniştit că trebuie să folosească o măsură atât de aspră. O clipă nu se auzi nimic, apoi însă răzbi un plâns firav, şi Silas o scoase spunându-i:

— Acum n-o să mai fii rea, că de nu, pivnița te aşteaptă, un loc negru şi îngrozitor.

În acea dimineață, fu nevoit să întrerupă țesutul pentru o bucată de vreme, căci Eppie trebuia spălată şi îmbrăcată cu haine curate; dar nădăjdui că pedeapsa va avea un efect de lungă durată şi astfel va economisi timp pe viitor, deşi poate n-ar fi stricat dacă Eppie ar fi plâns mai mult.

Peste jumătate de ceas era din nou curată, şi Silas aruncă fâşia de pânză pe jos, gândindu-se că Eppie va fi cuminte şi nu va trebui s-o mai lege tot restul dimineții. Se întoarse spre ea, vrând s-o aşeze pe scăunaşul de lângă război, dar ea îl privi pe furiş cu chipul şi mâinile negre, spunându-i:

— Eppie a fost în pivniță.

Insuccesul pedepsei cu beciul de cărbuni îi zgudui încrederea în eficacitatea acestei metode.

— Toate le ia în glumă, îi mărturisi Silas lui Dolly. Ar trebui s-o bat, dar asta nu pot face, doamnă Winthrop. Dacă nu mă deranjează prea tare, pot s-o rabd. O să-nvețe numai ce vede la mine.

— În parte-i adevărat, meştere Marner, spuse Dolly cu înțelegere, şi dacă nu te poți hotărî s-o sperii, ca să nu mai pună mâna pe lucruri, trebuie să faci tot ce poți ca să nu le mai aibă la îndemână. Aşa fac eu cu cățeii pe care băieții mei îi răsfață. Se tot joacă cu ei şi-i necăjesc, de parc-ar fi o pălărie de sărbătoare atârnată undeva şi ei încearcă s-o tragă

şi s-o târască pe jos. Nu-şi dau seama, drăguţii de ei, numa' când o să le crească dinţii or să se mai potolească, aia e.

Aşadar Eppie fu crescută fără pedepse, povara răutăţilor ei fiind suportată de Silas. Coliba de piatră deveni un cuib moale pentru ea, aşternut cu răbdare pufoasă; şi nici în lumea ce se întindea dincolo de coliba de piatră nu ştia ce e o încruntare ori un refuz.

Neţinând seama de greutatea de a o căra în acelaşi timp cu tortul de in sau cu pânza, Silas o lua cu sine în mai toate drumurile sale pe la ferme, nevrând s-o lase lui Dolly Winthrop. care ar fi fost întotdeauna gata să aibă grijă de ea; şi fetiţa ţesătorului, cu părul numai cârlionţi, deveni obiectul interesului general, atât al celor din sat cât şi al celor din aşezările îndepărtate. Până atunci, Silas fusese tratat în mare parte ca şi când ar fi fost un duh, o fiinţă stranie şi misterioasă, care trebuie privită cu o curiozitate plină de uimire şi cu repulsie, şi cu care omul nu trebuie să fie în legătură, dar cu care trebuie să te porţi în aşa fel încât să ţi-l faci binevoitor, şi din când în când să-i dăruieşti o halcă de carne de porc sau ceva zarzavaturi, socotind că fără el nu se poate ţese inul. Acum însă, Silas era primit cu surâsul pe buze şi cu întrebări vesele, ca o persoană ale cărei bucurii şi greutăţi puteau fi înţelese. Pretutindeni era obligat să ia loc puţin şi să vorbească despre copil, şi întotdeauna îl aşteptau cuvinte pline de interes: „Ah, meştere Marner, ce norocos ai fi dacă fetiţa ar face pojar repede şi într-o formă uşoară!” sau: „De, nu-s prea mulţi flăcăi tomnatici să vrea să tragă ponoase de pe urma uneia ca ea: dar, aşa-i că ţesutul te face mai îndemânatic decât munca câmpului? De fapt eşti aproape la fel de îndemânatic ca şi o femeie, că ţesutul e doar niţel mai altfel ca torsul”. Domni şi doamne vârstnice, aşezaţi pe scaune în bucătărie, atenţi, clătinau capul la adresa dificultăţilor ce întovărăşeau creşterea copiilor, pipăiau braţele şi picioarele rotunde ale lui Eppie şi le decretau remarcabil de tari, şi-i spuneau lui Silas că, dacă fetiţa continua aşa (ceea ce nu putea totuşi fi prezis), era un lucru bun pentru el să aibă o fată de încredere care să se ocupe de casa lui când va fi neajutorat. Slujnicele nu mai puteau de drag s-

o ducă pe afară, să vadă găinile şi puii sau dacă nu pot fi scuturate cireşele din pom; iar băieţaşii şi fetiţele se apropiau încet de ea, cu mişcări prudente şi privirea fixă, ca şi căţeluşii când sunt în faţa unui semen de-al lor, până ce atracţia devenea atât de irezistibilă, încât o sărutau. Niciunui copil nu-i era teamă să se apropie de Silas când se afla Eppie lângă el; acum nu mai era înconjurat cu scârbă nici de tineri, nici de bătrâni, deoarece copilul îl legase din nou de lume. Dragostea dintre ei doi îi preschimbase într-o singură fiinţă; copilul iubea pe toţi oamenii şi florile şi pietricelele rotunde.

Acum Silas se gândea la viaţa din Raveloe numai în măsura în care era în legătură cu Eppie; vroia să aibă tot ce era socotit bun în Raveloe; şi asculta cuminte, ca să poată ajunge să priceapă mai bine ce însemna această viaţă de care timp de cincisprezece ani se ţinuse la distanţă ca faţă de un lucru ciudat, cu care nu avea nimic comun: întocmai cum un om, care are o plantă de preţ pe care vrea s-o păstreze într-un pământ bun şi hrănitor, se gândeşte la ploaie şi la soare şi la toate influenţele exterioare legate de cultivarea ei, şi se interesează neostenit de orice îl va ajuta să satisfacă nevoile rădăcinilor însetate sau să păzească frunza şi mugurele de orice vătămare. Renunţase complet la înclinarea spre tezaurizare, încă de când pierduse aurul îndelung păstrat; monedele câştigate mai târziu erau la fel de inutile ca şi pietrele aduse să refacă o clădire dărâmată de cutremur; pierderea îl apăsase prea greu pentru ca vechea satisfacţie să renască la atingerea noilor bani câştigaţi. Şi acum, ceva venise să-i înlocuiască comoara, ceva ce punea în faţa câştigului său un scop care-l făcea să spere şi să se înveselească mereu.

De mult au existat îngeri care veneau şi luau oamenii de mână pentru a-i conduce departe de cetatea pierzaniei. Acum nu mai vedem îngeri albi. Totuşi oamenii sunt îndepărtaţi de la pierzania ameninţătoare; sunt luaţi de o mână ce-i duce înainte cu blândeţe spre un tărâm liniştit şi luminos, în aşa fel încât să nu mai poată privi înapoi; şi acea mână poate fi a unui copil.

Capitolul XV

DUPĂ CUM bănuiţi, exista o persoană care supraveghea creşterea lui Eppie sub îngrijirea ţesătorului, cu un interes mai puternic, dar mai ascuns, decât al celorlalţi oameni. Nu îndrăznea să facă nimic ce ar fi trădat un interes deosebit din partea tânărului moşier faţă de copilul adoptat de ţesătorul sărac, când o întâlnire întâmplătoare îi sugeră că ar putea face un mic dar bătrânului faţă de care şi alţii se purtau cu bunăvoinţă; dar îşi spunea că încă n-a venit vremea să poată face ceva pentru a uşura viaţa fiicei sale fără a stârni bănuieli. Îl chinuia oare imposibilitatea în care se afla să-i ofere fiicei sale drepturile ei? N-aş putea spune. Copilul era îngrijit şi probabil va fi fericit, aşa cum oamenii săraci sunt adeseori mai fericiţi decât cei care trăiesc în belşug.

Această situaţie îmi aminteşte de renumitul inel ce îşi înţepa proprietarul când îşi uita obligaţiile şi se lăsa târât de dorinţe.

Obrajii şi ochii lui Godfrey Cass străluceau acum mai puternic ca oricând. Era atât de grav cât priveşte dorinţele sale, încât ai fi zis că este un om sever. Nu se ştia nimic despre Dunsey: oamenii ajunseră la concluzia că s-a făcut soldat, sau că a plecat prin alte părţi, şi nimeni nu dorea să fie prea exigent în întrebările sale legate de un subiect atât de delicat în ce priveşte o familie respectabilă. Godfrey încetase de a mai vedea umbra lui Dunsey tăindu-i calea, şi această cale se desfăşura dreaptă, înaintând spre realizarea celor mai frumoase şi îndelung visate dorinţe. Toată lumea spunea că domnul Godfrey o apucase pe drumul cel bun; şi era destul de limpede care avea să fie urmarea, deoarece puţine erau zilele săptămânii în care să nu fie văzut călărind spre Warrens. Godfrey însuşi, când era întrebat în glumă dacă hotărâse ziua, surâdea cu conştiinţa liniştită a îndrăgostitului care poate spune „da”. Se simţea alt om,

eliberat de ispită; şi viziunea vieții sale viitoare i se părea ca o țară făgăduită, pentru care nu trebuia să lupte. Se vedea pe sine însuşi având întreaga fericire concentrată în jurul vetrei sale, pe Nancy zâmbindu-i şi pe el jucându-se cu copiii.

Cât despre celălalt copil care nu se afla lângă vatră, nu-l va uita; va avea grijă să aibă de toate. Era o datorie de tată.

PARTEA A DOUA

Capitolul XVI

ERA O frumoasă duminică de toamnă, la şaisprezece ani după ce Silas Marner îşi găsise noua comoară în faţa vetrei. Clopotele vechii biserici din Raveloe sunau cu un dangăt vesel care anunţa că liturghia de dimineaţă se isprăvise; iar enoriaşii bogaţi, care deciseră că această duminică splendidă este potrivită pentru a merge la biserică, ieşeau încet de sub uşa arcuită a turnului, oprindu-se să stea de vorbă cu prieteni care le puneau întrebări. Era un obicei rustic al vremurilor acelora, ca cei mai importanţi membri ai comunităţii să plece primii, în timp ce vecinii lor umili aşteptau şi priveau ca la spectacol, aplecându-şi brusc capetele şi făcând reverenţe oricărui gospodar al cărui impozit era mai măricel.

Printre cei dintâi aflaţi în grupurile acestea de oameni bine îmbrăcaţi şi grăbiţi, se aflau câţiva pe care îi vom recunoaşte, în ciuda timpului care i-a marcat. Bărbatul acela înalt şi blond de patruzeci de ani nu se deosebeşte atât de mult de Godfrey Cass, cel de douăzeci şi şase de ani: numai că este mai gras şi şi-a pierdut aerul din tinereţe, ceea ce se remarcă chiar dacă ochii lui nu şi-au stins strălucirea şi ridurile n-au apărut încă. Poate că frumoasa femeie, nu mult mai tânără decât el, care se reazemă de braţul său, e mult mai schimbată decât soţul ei: frumoşii bujori ce îi înfloreau întotdeauna în obraji sunt acum capricioşi, apărând numai o dată cu aerul proaspăt al dimineţii sau întovărăşind vreo surpriză; totuşi, pentru toţi cei ce îndrăgesc chipurile omeneşti în măsura în care reprezintă o experienţă umană, frumuseţea lui Nancy este mai interesantă. Adeseori sufletul

ajuns la maturitate se face mai bun, pe când vârsta îl împresoară într-o ceață respingătoare care face ca privirile celorlalți să nu poată niciodată ghici prețul fructului interior. Dar anii n-au fost atât de cruzi față de Nancy. Gura ei fermă şi totuşi liniştită, privirea cinstită şi limpede a ochilor căprui vorbesc acum despre o natură ce a fost încercată dar îşi păstrează înaltele-i calități; chiar şi veşmintele sale, cu simplitatea şi curățenia lor rafinată, sunt mai grăitoare acum, când cochetăria tinereții a dispărut.

Domnul şi doamna Godfrey Cass (orice alt titlu de noblețe a dispărut de pe buzele celor din Raveloe, de când bătrânul moşier a trecut în rândul strămoşilor săi şi moştenirea lăsată de el a fost împărțită) s-au întors să-l privească pe bătrânul înalt şi pe femeia îmbrăcată fără gust care se află puțin în urma lor, Nancy atrăgând atenția că trebuie să-i aştepte pe „tata şi pe Priscilla”, şi acum cotesc cu toții pe o cărare îngustă ce duce prin cimitir la o mică poartă peste drum de Red House. Nu-i vom urma; oare nu mai sunt şi alții, printre aceşti enoriaşi care pleacă, pe care am dori să-i revedem, pe câțiva dintre cei despre care nu s-ar putea spune că sunt îmbrăcați elegant şi pe care nu i-am putea recunoaşte cu atâta uşurință ca pe stăpânul şi stăpâna lui Red House?

Ar fi cu neputință să ne înşelăm asupra lui Silas Marner. Ochii săi mari şi căprui par să vadă mai bine acum, aşa cum se întâmplă cu ochii ce au fost miopi în tinerețe şi capătă apoi o privire mai puțin vagă, mai directă; în rest, se vede că a slăbit mult în răstimpul celor şaisprezece ani. Umerii încovoiați şi părul său alb îi dau înfățişarea unui om de vârstă înaintată, deşi nu numără mai mult de cincizeci şi cinci de ani; dar are alături pe cel mai proaspăt mugure al tinereții, o fată bălaie de optsprezece ani, cu gropițe în obraji, care s-a străduit în zadar să-şi strângă sub boneta maro părul castaniu buclat: şuvițele se onduleză ca un pârâiaş, bătute de vântul lui martie, şi buclele cad din strânsoarea pieptenului de la spate, ieşind de sub bonetă. Eppie este tare supărată din pricina părului ei. Nu există altă fată în Raveloe cu un păr ca al ei, şi părerea ei este că părul trebuie să stea lins. Nu îi place să i se poată reproşa nici cel mai mic lucru:

toți o admiră cât de frumos şi-a învelit cartea de rugăciuni în batista cu picățele.

Tânărul acela arătos, cu un costum nou de barhet, care păşeşte în urma ei, nu se pricepe prea bine la problema teoretică a părului, atunci când Eppie îl pune s-o rezolve şi socoteşte că părul neondulat e cel mai frumos, dar n-ar vrea ca Eppie să aibă alt păr decât cel pe care îl are. Ea ştie că există cineva care se gândeşte la ea în mod special şi îşi face curaj s-o întâlnească când ea pleacă de acasă, că de nu ar fi aşa, atunci de ce ar părea atât de timidă şi de ce ar avea atâta grijă să nu cumva să-l scape din privire pe tatăl ei, căruia nu încetează să-i şuşotească câteva vorbe în legătură cu cine a fost şi cine nu a fost la biserică şi cât de frumos este scoruşul-păsăresc roşu de pe zidul casei parohiale?

— Tăticule, mi-ar place să avem o grădiniță cu margarete, ca a doamnei Winthrop, spuse Eppie când ajunseră pe uliță; dar mi se pare că pământul trebuie săpat şi împrospătat, şi nu-i aşa că n-ai putea face asta, tăticule? N-aş vrea s-o faci, că ar fi prea greu pentru tine.

— Ba aş putea, fetițo, dacă îți doreşti o grădiniță: în serile astea lungi aş putea să sădesc câteva flori; şi dimineața, înainte de a mă aşeza la război, aş putea să sap puțin. De ce nu mi-ai spus până acum că vrei o grădiniță?

— Pot să sap eu în locul dumitale, meştere Marner, se amestecă în vorbă tânărul în barhet, care ajunsese alături de Eppie şi intrase în discuție renunțând la formalități. Pentru mine ar fi o joacă după ce-mi termin lucrul sau oricând am o clipă liberă. Şi o să aduc nişte pământ din grădina domnului Cass, care o să-mi dea, şi încă cu plăcere.

— Hei, Aaron, flăcăule, erai pe-aici? întrebă Silas, nu băgasem de seamă, că dacă-ncepe Eppie să-mi spună de-ale ei, nu mai am ochi şi urechi decât pentru ea. Apoi, dacă m-ai putea ajuta la săpat, i-am face o grădină foarte curând.

— Iacătă, dacă n-aveți nimic împotrivă, spuse Aaron, vin la cariera de piatră azi după-masă, hotărâm ce pământ vom folosi, mă scol cu un ceas mai devreme mâine dimineață şi mă apuc de treabă.

— Da, numa' dacă-mi făgăduieşti că n-o să sapi unde-i greu, tăticule, rosti Eppie. Că n-aş fi spus nimica, adăugă pe jumătate sfioasă, pe jumătate ştrengăreşte, dacă doamna Winthrop nu zicea că Aaron ar fi atât de bun să...

— Ai fi putut s-o ştii şi fără să spună mama, zise Aaron. Şi ştie şi meşterul Marner, nădăjduiesc, că sunt în stare şi vreau din toată inima să-i dau o mână de ajutor, şi n-o să-mi facă-n ciudă să nu mă lase.

— Aşa, tăticule, până nu va fi uşor de săpat, n-ai să sapi, rosti Eppie, şi tu şi cu mine putem însemna cuiburile, putem face găurile şi putem sădi rădăcinile. O să fie mult mai vesel la cariera de piatră după ce-o să avem câteva flori, că-ntotdeauna mi s-a părut că florile ne văd şi ştiu despre ce vorbim. Şi o să am rozmarin, şi bergamote, şi cimbru, şi toate miros atât de bine; da levănțică n-au decât cei bogați.

— Asta nu-nseamnă că nu poți să ai şi tu, spuse Aaron, îți pot aduce răsaduri din care vrei; trebuie să tai o mulțime, pentru că apoi arunc foarte multe. E o groază de levănțică la Red House: îi place foarte mult doamnei.

— Bine, bine, încuviință grav Silas, vezi să nu mergi prea departe de dragul nostru sau să nu ceri ceva de prea mare preț la Red House; domnul Cass a fost bun cu noi şi ne-a clădit o aripă nouă la casă şi ne-a dat paturi şi alte lucruri şi nu-l poți obliga să ne dea şi flori pentru grădină sau altele de felul ăsta.

— Dar nu-i nicio obligație, spuse Aaron, nu există nicio grădină-n parohie care să n-aibă pământ de prisos pe care să-l poată folosi şi alții. Tocma' la asta mă şi gândesc câteodată, că nimeni n-ar mai duce lipsă de alimente, dacă s-ar folosi pământul cum trebuie. Grădinăritul te face să te gândeşti la asta. Numa' că acu' trebuie să mă-ntorc, ca să nu se necăjească mama că lipsesc.

— Ad-o cu tine azi după-masă, Aaron, spuse Eppie; n-aş vrea să iau vreo hotărâre în ce priveşte grădina, înainte de a şti şi ea. Nu-i aşa, tăticule?

— Păi da, ad-o dacă poți, Aaron, rosti Silas; mai mult ca sigur că poate să ne dea un sfat să facem lucrurile cum trebuie.

Aaron se înapoie în sat, pe când Silas şi cu Eppie îşi continuară drumul pe uliţa pustie şi umbrită.

— Ah, tăticule, începu ea, când rămaseră singuri, apucând şi strângând braţul lui Silas şi săltându-se pentru a-i da un sărut energic. Bătrânul meu tăticuţ, sunt atât de bucuroasă! Cred că n-o să-mi mai doresc nimic, dacă o să am o grădiniţă; eram sigură că Aaron o să sape pentru noi, continuă ea triumfând ştrengăreşte. Eram atât de sigură!

— Eşti o pisicuţă tare isteaţă, aia eşti, spuse Silas, purtând pe chip semnul fericirii liniştite şi blânde a vârstei încununate de dragoste. Dar te îndatorezi cam mult faţă de Aaron.

— Nu, nu mă-ndatorez, răspunse Eppie râzând şi zbenguindu-se; îi place.

— Bine, bine, lasă-mă pe mine să-ţi duc cartea de rugăciuni, că o să-ţi pice, aşa cum ţopăi tu.

Eppie îşi dădu seama că purtarea ei era observată de cineva, dar observatorul era un măgar prietenos ce păştea cu un buştean prins de un picior, un măgar blajin ce nu critica dispreţuitor banalităţile omeneşti, ci era bucuros să înveţe din ele, în timp ce Eppie îi scărpina botul şi-l răsplătea cu atenţie, deşi urmarea a fost că se luă după ei şi-i însoţi cu pasul lui greoi până în pragul casei.

Dar zgomotul unui lătrat ascuţit dinăuntru, în timp ce Eppie băga cheia în broască, îl făcu pe măgar să se îndepărteze şchiopătând, fără să-şi mai ia rămas bun. Lătratul cel ascuţit era semnul unui bun venit plin de pasiune cu care-i întâmpina un terier ce-i recunoştea şi care, după ce sări nebuneşte în jurul lor, se năpusti cu un zgomot îngrozitor la un pui de pisică, cu blana ca o carapace de broască ţestoasă, ce stătea sub război, şi apoi se repezi înapoi cu un lătrat ascuţit, ca şi când ar fi vrut să spună: „Mi-am făcut datoria faţă de această fiinţă neputincioasă, după cum vedeţi şi dumneavoastră”, pe când mama puiului şedea să-şi încălzească pieptul alb la fereastră şi privea jur împrejur cu un aer somnoros, în aşteptarea mângâierilor, deşi nici prin gând nu-i trecea să facă vreun efort pentru a le obţine.

Prezența acestor viețuitoare fericite nu constituia singura schimbare suferită în interiorul casei de piatră. Nu mai exista niciun pat în *living-room*, şi puținul spațiu era umplut cu mobilă decentă, strălucitoare şi curată, cum îi plăcea lui Dolly Winthrop. Cu greu te-ai fi aşteptat să întâlneşti într-o casă atât de sărăcăcioasă masa şi scaunele de stejar, în formă de triunghiuri: fuseseră aduse o dată cu paturile şi celelalte lucruri de la Red House, pentru că domnul Godfrey Cass, după cum spunea toată lumea din sat, se purta foarte drăguț cu țesătorul; şi era firesc ca cei ce-şi puteau îngădui să aibă grijă şi să ajute pe un om care crescuse un copil orfan şi îi fusese şi tată şi mamă – şi pe deasupra îşi pierduse şi banii, şi trăia de la o săptămână la alta, într-o perioadă când țesutul mergea din ce în ce mai prost, fiind din ce în ce mai puțin de tors, mai ales că meşterul Marner nu mai era chiar atât de tânăr. Nimeni nu-l invidia pe țesător, deoarece era socotit un om aparte, față de care vecinii erau mai îndatorați decât față de oricine din Raveloe. Modul superstițios de a-l privi se schimbase complet; iar domnul Macey, acum un om foarte bătrân şi neputincios de optzeci şi şase de ani, ce nu putea fi niciodată văzut altundeva decât la colțul vetrei sau şezând la soare în pragul uşii, era de părere că atunci când un om face pentru un copil orfan câte făcuse Silas, e semn că şi banii vor ieşi iar la iveală, ori că cel puțin hoțul va trebui să răspundă pentru ei – şi asta pentru că, aşa cum remarca domnul Macey despre sine însuşi, facultățile sale intelectuale se păstraseră ca mai înainte.

Silas se aşeză şi o privi pe Eppie cu satisfacție, pe când întinse pânza curată şi aşeză pe ea plăcintă cu cartofi încălzită, după un bun obicei de duminică, într-o tigaie pe foc mocnit. Asta pentru că Silas nu vroia să adauge la câte avea în gospodărie un grătar şi un cuptor; ținea la vatra lui de cărămidă veche tot aşa cum îşi iubise oala cafenie, şi pe deasupra vatra îi amintea de perioada când o găsise pe Eppie. Divinitățile vetrei mai trăiesc încă; şi orice credință nouă trebuie să fie tolerantă față de acest fetişism, ca să nu-şi distrugă propriile rădăcini.

Silas îşi mâncă prânzul mai tăcut ca de obicei, punându-şi deoparte cuțitul şi furculița şi privind pe jumătate absent la joaca lui Eppie cu Snap şi cu pisica, lucru care o împiedica să mănânce. Cum să nu stai să priveşti? Eppie, cu părul ondulat şi lucios, cu bărbia rotundă şi gâtul alb, pus în evidență de rochia de bumbac albastru-închis, râzând veselă pe când puiul de pisică era agățat de umărul ei cu cele patru labe, ca o toartă de urcior, iar Snap pe dreapta, şi Puss de cealaltă parte se ridicau pe labe ca să prindă mâncarea pe care Eppie o ținea mai sus decât puteau ei ajunge. Snap renunța când şi când pentru a dojeni pisica cu un mârâit mustrător şi încerca să o convingă că se poartă uşuratic şi ca o lacomă; până ce Eppie se înduioşa, îi mângâie pe amândoi şi împărți bucata între ei.

Dar în cele din urmă, Eppie, uitându-se la ceas, întrerupse joaca şi spuse:

— Ah, tăticule, e vremea să mergi la soare, să-ți fumezi pipa. Eu însă trebuie să strâng întâi, ca să fie camera curată când vine naşa. O să mă grăbesc, nu întârziu.

Silas se obişnuise în ultimii doi ani să fumeze câte o pipă zilnic, determinat de către înțelepții din Raveloe, ca o îndeletnicire „bună împotriva atacurilor”; şi acest sfat fusese dat şi de doctorul Kimble, pe temeiul că e bine să încerci ceea ce nu poate face rău, principiu născocit pentru a înlocui o parte din munca lui de medic. Lui Silas nu-i plăcea în chip deosebit fumeze, şi adesea se întreba cum de erau vecinii săi atât de încântați de asta; dar felul umil de a accepta tot ceea ce era socotit bun devenise parte integrantă a noului om care se născuse în el de când o descoperise pe Eppie lângă vatră: a fost unicul punct de sprijin de care s-a putut agăța mintea sa năucită pe când îndrăgea tânăra viață ce-i fusese trimisă din beznele în care-i dispăruse aurul. Căutând ceea ce i-ar fi putut fi de folos lui Eppie, împărțind cu ea toate cele, ajunsese să-şi însuşească obiceiurile şi credințele ce alcătuiau tiparul vieții din Raveloe: şi cum o dată cu trezirea sensibilității sale îi renăscu şi memoria, începu să cântărească elementele vechii sale credințe şi să le amestece cu noile lui impresii, până ce dobândi conştiința unității

dintre trecut şi prezent. Credința în bunătatea oamenilor îi aduse pace şi bucurie, îi strecură o vagă impresie că o eroare, o greşeală îi învăluise într-o umbră deasă anii săi cei mai frumoşi, şi se încredința din ce în ce mai uşor lui Dolly Winthrop, îi dezvălui treptat tot ce era capabil să descrie din viața sa anterioară. Această mărturisire decurgea în mod necesar şi greoi, deoarece puterile lui rudimentare de a explica nu erau ajutate de o repeziciune în interpretare din partea lui Dolly, ale cărei experiențe exterioare erau limitate şi nu-i puneau la îndemână nicio cheie pentru înțelegerea obiceiurilor străine şi preschimbau fiece lucru nou într-un izvor de uimire, întrerupându-l la fiece pas din povestire. Doar în etape şi la intervale de timp care îi îngăduiau lui Dolly să rumege ceea ce auzise până ce ajungea să se familiarizeze cu ele, putu Silas să ajungă la punctul culminant al povestirii lui triste, tragerea sorților şi mărturia falsă depusă împotriva lui, şi trebui să repete aceasta cu prilejul mai multor întâlniri, răspunzând mereu la noi întrebări în legătură cu natura acestei metode de detectare a vinovatului şi de absolvire a inocentului.

— Şi eşti sigur, meştere Marner, că acolo aveai aceeaşi Biblie, cu aia de-o au la biserică şi după care învață să citească Eppie?

— Da, răspunse Silas, exact aceeaşi; şi se trage la sorți răsfoind Biblia, adăugă mai încet.

— Doamne. Doamne! exclamă Dolly necăjită, ca şi când ar fi primit veşti proaste despre un bolnav. Tăcu câtăva vreme; în cele din urmă adăugă: Se-ntâmplă să fie unii de le ştiu pe toate; mă prind că parohul le ştie; dar ca să le spună, folosesc tot felu' de cuvinte grele, că bieții oameni de felul meu nu pricep prea multe. Niciodată n-am înțeles bine ce-a vrut să spună la biserică, doar pe ici pe colo câte ceva, dar ştiu că-s cuvinte de preț, aia ştiu, meştere Marner: dacă Dumnezeu de sus s-ar fi purtat bine cu dumneata, n-ar fi îngăduit să te dea drept un hoț şi-un ticălos când erai nevinovat.

— Ah! exclamă Silas, care reuşi în cele din urmă să înțeleagă rostirea încâlcită a lui Dolly, tocma' asta m-a

străpuns ca un fier roşu; că, pricepi, nimănui nu-i păsa de mine. Şi cel cu care-am mers la bine şi la rău timp de zece ani şi mai bine, încă de pe când eram doi flăcăiandri şi le făceam pe toate pe din două, prietenul meu ăl mai bun, în care credeam, şi-a ridicat călcâiul asupra mea, muncindu-se să mă zdrobească.

— Apoi ăla a fost un nemernic, nici nu-mi vine-a crede să-şi afle seamăn, spuse Dolly. Da e peste puteri, meştere Marner; mă simt ca şi când m-aş fi trezit şi n-aş şti de e noapte sau zi. Vezi, cred că e oarecum la fel ca şi când aş fi pus ceva sus de tot şi de fapt nu-l pot atinge cu mâna, că trebuie să ți se fi întâmplat ceva ce e drept, şi n-ai dreptu' să te descumpăneşti aşa cum ai făcut. Da mai vorbim noi de asta; mi se întâmplă să pricep lucrurile mai bine când pun ventuze sau cataplasme cu muştar, decât atunci când stau liniştită.

Dolly era o femeie prea săritoare ca să-i lipsească prilejuri de iluminare de felul celor la care făcuse aluzie, şi nu trecu mult până ce reveni la acest subiect.

— Meştere Marner, spuse într-o zi, aducând de la spălat rufele lui Eppie, m-am tot frământat cu necazul acela al dumitale cu tragerea sorților; şi mi se tot învârtea prin minte de nu ştiam de care capăt să-l apuc. Da uite, mi s-a limpezit deodată-n noaptea aia când am vegheat-o pe biata Bessy Fawkes, de-a murit şi-a lăsat copii, aibă grijă Domnu' de ei, mi s-a limpezit de văd acum ca la lumina zilei; da dacă oi fi nimerit-o de data asta sau de-o pot pune-n cuvinte, asta n-o mai ştiu. Că de multe ori se-adună mai ştiu eu câte-n mine care niciodată nu le pot spune; cât despre ce mi-ai vorbit de oamenii de prin părțile cele care nu spun niciodată rugăciunile pe deasupra, nici după carte, trebuie să fie grozav de deştepți; că eu nu ştiu Tatăl nostru, şi cât pot prinde eu în biserică încerc să repet când stau seara în genunchi, dar nu iese nimic.

— Totuşi spune ceva să pricep şi eu, doamnă Winthrop, o rugă Silas.

— Apoi de, meştere Marner, cam aşa e: nu-nțeleg nimic din tragerea sorților şi din greşeala care s-a întâmplat; poate c-ar trebui să-i spunem parohului de asta şi el să ne explice cu

cuvinte de-alea grele. Da ce mi-e limpede ca lumina zilei, şi-am înţeles când mă necăjeam cu biata Bessy Fawkes, şi-ntotdeauna-mi trece prin minte când îmi pare rău pentru cineva şi simt că n-am nicio putere să-l ajut, chiar de m-aş trezi la miezu' nopţii, mi-e limpede că Dumnezeu de sus are o inimă mai bună decât a mea, că eu nu pot fi mai bună decât m-a făcut Dumnezeu, şi dacă e ceva de mi se pare greu, asta-i pentru că-s lucruri pe care eu nu le ştiu; cât despre chestia aia, trebuie să fie multe lucruri de care să fi auzit, căci zău că ştiu puţine, aia e. Aşa că, pe când mă munceam eu cu astea, mi-am amintit de dumneata, meştere Marner, a început să iasă la iveală, ca şi cum aş fi simţit în mine ce era drept pentru dumneata şi pentru cei care se rugau şi trăgeau sorţii, toţi afară de ăla nemernicu', că ăilalţi ţi-ar fi făcut dreptate de-ar fi stat în puterile lor, că ştiu mai bine toate şi-s mai binevoitori. Şi numai de asta pot fi sigură, cât despre celelalte mi se-ncâlceşte mintea dacă mă gândesc. E ca atunci când cu vecina de-a murit. Că apoi a venit febra şi a luat-o, şi a lăsat copiii singuri; ş-apoi bătaia; că ăia de-ar trebui să fie drepţi şi să nu se-mbete trebuie să rabde de ăilalţi de sunt tocma' pe dos, ehei sunt multe necazuri pe lumea asta, şi-s lucruri de nu le scoţi niciodată la cap. Şi tot ce ne rămâne de făcut e s-avem încredere, meştere Marner, şi să facem ce-i drept, cât ne pricepem, şi s-avem încredere. Că dacă de-alde noi pricepem câte puţin din câte-s bune şi drepte, apoi e sigur că-s lucruri bune şi drepte mai multe decât putem noi înţelege, simt eu, uite aici, că aşa trebuie să fie. Şi dacă ai fi putut avea încredere, meştere Marner, n-ai fi fugit de semenii dumitale, să stai atât de singur.

— Eh, dar asta ar fi fost greu, spuse Silas cu jumătate de glas; atunci ar fi fost greu să ai încredere.

— Aşa-i, rosti Dolly aproape cu remuşcare; e mai uşor să vorbeşti decât să faci, aproape mi-e ruşine c-am pălăvrăgit.

— Nu, nu, spuse Silas, ai dreptate, doamnă Winthrop, ai dreptate. Există şi lucruri bune pe lumea asta, o simt acum; şi-ţi vine să crezi că e mult mai bine decât poţi vedea, în ciuda necazurilor şi a răutăţilor. Tragerea aia la sorţi rămâne de ne-nţeles; da mi s-a trimis copilul; au alţii grijă de noi.

Acest dialog avu loc când Eppie era mică, atunci când Silas trebuia să se despartă de ea două ore în fiecare zi, pentru ca să poată merge să învețe să citească la şcoala de fete, asta după ce se străduise în zadar să-i călăuzească el primii paşi spre citire. Acum, când crescuse, Silas fusese adesea împins în acele clipe de tihnită efuziune a oamenilor ce trăiesc o dragoste armonioasă, să-i vorbească şi ei despre trecut şi cum trăise în singurătate până să-i fie ea trimisă. I-ar fi fost imposibil, să-i tăinuiască lui Eppie că nu e copilul lui: chiar dacă te puteai aştepta din partea bârfitorilor din Raveloe la o discreție plină de delicatețe în legătură cu aceasta, propriile ei întrebări despre mama sa n-ar fi putut fi evitate, atunci când crescu mare, fără să învăluiască în tăcere trecutul, care ar fi stabilit între ei o barieră de netrecut. Aşa că Eppie aflase cu mult în urmă felul în care murise mama sa în zăpadă şi cum fusese ea însăşi găsită în fața vetrei de către Silas, care crezuse că buclele ei aurii erau guineele lui restituite. Dragostea caldă şi atentă cu care Silas o izolase într-o tovărăşie în doi aproape inseparabilă, ajutat de faptul că locuința lor era retrasă, o apărase de influențele degradante ale sporovăielilor şi obiceiurilor satului şi îi păstrase cugetul în acea atmosferă de prospețime ce-i socotită câteodată greşit ca un atribut inevitabil rusticității. Iubirea deplină respiră o poezie ce poate spiritualiza chiar şi relațiile ființelor celor mai puțin instruite; şi această poezie o împresurase pe Eppie încă de pe vremea când pornise în căutarea acelei licăriri ce o chema spre vatra lui Silas: prin urmare nu este de mirare că este nu numai drăgălaşă şi delicată, ci că are o urmă de rafinament şi de fervoare ce nu se datorează unei învățături, doar unui sentiment curat, hrănit de căldură sufletească. Era prea copilăroasă şi naivă ca închipuirea ei să rătăcească pe urmele întrebărilor legate de tatăl său; o bucată de vreme nici nu-i trecuse prin minte că ar fi avut un tată; şi prima dată când se gândise că mama ei a avut un soț, a fost când Silas îi arătase verigheta ce fusese scoasă din degetul mamei şi păstrată de el cu grijă într-o cutie lăcuită, în formă de pantof. Încredință această cutie lui Eppie când crescu, şi ea o deschidea adeseori

pentru a privi inelul, totuşi abia se gândea la tatăl de care îi amintea acest inel. Nu avea ea un tată alături care o iubea mai mult decât îşi iubea oricare tată adevărat din sat fiica? În schimb, cine îi fusese mama, şi cum ajunsese să moară în această singurătate, erau întrebări ce adesea o frământau pe Eppie. Cele ştiute despre doamna Winthrop, cel mai bun prieten al ei în afară de Silas, o făceau să presupună că o mamă trebuie să fie ceva foarte preţios; şi îl tot ruga pe Silas să-i povestească cum arăta mama ei şi cum o descoperise lângă răchită, condus de paşii ei mărunţi şi de braţele-i întinse. Răchita era tot acolo; şi în după-amiaza despre care vorbim, atunci când Eppie ieşi la soare cu Silas, primul lucru asupra căruia i se opriră ochii şi gândurile fu acest copac.

— Tată, exclamă ea, cu tonul unei gravităţi blânde, care câteodată suna ca o cadenţă mai tristă şi mai lentă, nepotrivită cu firea ei jucăuşă, vom lua răchita în grădină; o să se potrivească în colţ, şi în apropiere o să pun ghiocei şi brânduşe. Aaron zicea că ghioceii nu dispar iarna, ci răsar din ce în ce mai mulţi.

— Ehei, copilule, spuse Silas, întotdeauna gata de vorbă când ţinea pipa în mână, părând să se bucure mai mult de pauze decât de pufăituri, nici că s-ar face să lăsăm afară răchita; şi cred că nici nu există ceva mai frumos ca atunci când e toată înflorită şi galbenă. Da, uite, tocma' îmi trecu prin minte ce-o să facem cu gardu', poate că Aaron ne poate da şi el o idee, că trebuie să avem un gard, că de nu o să vină măgarii şi alte animale şi-o să calce totul în picioare. Şi cred că-i greu de făcut gardu', după câte-mi dau seama.

— Stai să-ţi spun eu, tăticule, sări Eppie bătând deodată din palme, după o clipă de gândire. Sunt o mulţime de pietre prin apropiere, şi unele nu-s mari şi le-am putea pune una peste alta, ca să facem gardul. Tu şi cu mine le-am putea căra pe cele mai mici, iar Aaron pe celelalte, ştiu eu c-ar face asta.

— Fetiţă scumpă, spuse Silas, nu-s destule pietre să împrejmuim grădina, cât despre cărat, apoi cu mânuţele tale n-ai putea căra o piatră mai mare decât un nap. Eşti firavă,

draga mea, adăugă el cu o intonație tandră, aşa zice doamna Winthrop.

— Nu, sunt mai puternică decât îți închipui, tăticule, rosti Eppie, şi de n-ar fi destule pietre să împrejmuim grădina începem cu ele o parte şi pentru rest o să fie mai uşor să găsim bețe sau altceva. Ia uită-te aici, în jurul carierei mari, câte pietre sunt!

Sări ca un ied spre gura carierei, vrând să ridice unul din bolovani şi să arate câtă putere are, dar se întoarse surprinsă.

— Oh, tăticule, vino şi te uită, exclamă ea, vino să vezi cum a scăzut apa de ieri. Păi, n-a fost ieri cariera plină?

— Ba da, cum să nu, răspunse Silas venind alături de ea. Cred că din cauza secării pe care au început-o încă de pe vremea culesului, pe pământurile domnului Osgood. Administratorul îmi zicea mai deunăzi, când am trecut pe-acolo: „Meştere Marner, nu m-ar mira să-ți uscăm bucățica de pământ ca pe-un os. Cică domnul Godfrey Cass a început să dreneze; a cumpărat pământul ăsta de la domnu' Osgood.

— Ce ciudată o să fie cariera veche uscată, spuse Eppie întorcându-se şi aplecându-se să ridice un bolovan cam mare. Vezi tăticule, pot căra ăsta destul de uşor, zise ea făcând câțiva paşi cu multă vigoare, dar lăsând imediat să-i pice bolovanul din mâini.

— Da puternică mai eşti! exclamă Silas, pe când Eppie îşi scutura brațele ce-o dureau şi râdea. Hai pe mal, vreau să stau acolo lângă gardul viu şi să lăsăm bolovanii în pace. Te-ai putea lovi, fetițo dragă. Ar trebui altcineva să muncească-n locul tău, şi brațu' meu nu-i prea puternic.

Silas rosti rar ultima frază, ca şi când ar fi spus mai mult decât s-a auzit; când se aşezară pe mal, Eppie se cuibări lângă el apucându-l de o mână, pe când Silas pufăia iar, îndeplinind parcă o datorie de onoare. Un frasin din gardul viu ce se afla în spate era ca o perdea ce-i apăra de soare învăluindu-i în umbre jucăuşe.

— Tăticule, începu Eppie cu multă blândețe, după ce tăcură o bucată de vreme, dacă mă căsătoresc trebuie să pun inelul mamei?

Silas tresări aproape imperceptibil, deşi întrebarea se potrivea cu gândurile sale, şi apoi rosti coborând tonul:

— Te-ai şi gândit la asta?

— De săptămâna trecută, tată, răspunse Eppie cu nevinovăție în glas, de când mi-a vorbit Aaron.

— Şi ce-a spus? se interesă Silas pe acelaşi ton reținut, ca şi când i-ar fi fost teamă să n-o emoționeze pe Eppie.

— A spus că i-ar place să se căsătorească pentru că va împlini în curând douăzeci şi patru de ani şi are mult de lucru cu grădinăritul, acum că a renunțat la domnul Mott; şi e chemat cu regularitate de două ori pe săptămâna la domnul Cass şi o dată la domnul Osgood, şi-l vor lua şi la casa parohială.

— Şi cine-i aia de i-ar place să se-nsoare cu ea? întrebă Silas, cu un zâmbet destul de trist.

— Cum, păi bineînțeles că eu, tăticule, răspunse Eppie, râzând cu gropițe în obraji şi sărutându-l pe tatăl său; întrebi ca şi când i-ar trece prin minte să ia pe altcineva.

— Îl vrei şi tu, nu-i aşa? întrebă Silas.

— Da, într-o bună zi, răspunse Eppie, nu ştiu când. Toată lumea se căsătoreşte într-o bună zi, aşa spune Aaron. Da eu i-am spus că nu este adevărat; că, i-am zis, uită-te la tata, el n-a fost niciodată însurat.

— Nu, fetițo, spuse Silas, tatăl tău a fost un singuratic până i-ai fost trimisă tu.

— Dar niciodată n-o să mai fii singur, tăticule, şopti Eppie cu căldură. Uite ce-a spus Aaron: „Nici prin gând nu mi-ar trece să te iau de la meşterul Marner”. Şi eu i-am răspuns că nici n-ar fi cazu' să-ncerce. Şi el vrea să locuim toți împreună, ca să nu trebuiască să lucrezi de loc, tăticule, decât atât cât îți place, şi o să se poarte cu tine ca un fiu, uite, chiar aşa a zis.

— Şi ți-ar place aşa, Eppie? o întrebă Silas privind-o.

— Da, tăticule, răspunse Eppie firesc, şi mi-ar place să se aranjeze lucrurile în aşa fel încât să nu trebuiască să lucrezi prea mult. Da de n-ar fi aşa, mai curând mi-ar place să nu se schimbe nimic. Sunt foarte fericită; îmi place să-i fiu dragă

lui Aaron şi să vină des să ne vadă şi să fie bun cu tine, întotdeauna e bun cu tine, nu-i aşa, tată?

— Aşa e, copila mea, nimeni n-ar putea fi mai bun ca Aaron, spuse Silas din inimă. Doar e fiul mamei lui.

— Dar nu vreau nicio schimbare, zise Eppie. Aş vrea să rămânem aşa, împreună. Numai că Aaron vrea să schimbe lucrurile şi m-a şi făcut să plâng nițel, da numai nițel, deoarece a zis că nu-mi pasă de el, că de mi-ar păsa de el, aş vrea să mă mărit cu el, aşa cum vrea şi el.

— Fetițo dragă, interveni Silas, renunțând la lulea ca şi când ar fi fost inutil să fumeze mai departe, eşti prea tânără să te măriți. O s-o întrebăm pe doamna Winthrop, o s-o întrebăm pe mama lui Aaron ce gândeşte şi ea; că dacă se poate face ceva bun, ea e prima s-o facă. În orice caz trebuie să ne gândim la asta, Eppie: lucrurile, vrând-nevrând, se vor schimba; nu pot merge tot aşa înainte, fără nicio schimbare. O să îmbătrânesc şi o să ajung şi mai neputincios, şi o să fiu o povară pentru tine, mai mult ca sigur, dacă nu cumva o să plec pentru totdeauna. Nu vreau să spun că m-ai socoti o povară, ştiu că n-ai face-o, dar ți-ar fi greu; şi când mă gândesc la asta, mi-ar place să ştiu că mai ai pe cineva în afară de mine, pe cineva tânăr şi puternic, care să trăiască la fel de mult ca tine, să-ți poarte de grijă până la sfârşit. Silas se opri, şi odihnindu-şi brațele pe genunchi privi în pământ.

— Atunci ți-ar place să mă mărit, tăticule? întreba Eppie cu un uşor tremur în glas.

— Nu spun nu, Eppie, răspunse Silas accentuând cele spuse, dar s-o întrebăm pe naşa ta. Ea vă doreşte, fiului ei şi ție, ce-i mai bun.

— Uite-i că vin, spuse Eppie. Hai să-i întâmpinăm. Vai, dar luleaua n-o mai aprinzi, tată? întrebă Eppie ridicând-o de jos.

— Nu, fetițo, rosti Silas. E destul pentru azi, cred că dacă fumez mai puțin este mai bine.

Capitolul XVII

ÎN TIMP ce Silas şi Eppie şedeau pe mal discutând la umbra pestriță a unui frasin, domnişoara Priscilla Lammeter rezista argumentelor surorii ei, şi-anume că ar fi fost mai bine să se servească ceaiul la Red House şi să-l lase pe tatăl lor să tragă un pui de somn decât să meargă acasă, la Warrens, atât de repede după-masă. Familia (doar cu patru reprezentanți) era aşezată în jurul mesei din salonul întunecos lambrisat, cu desertul de duminică în față, compus din alune proaspete de grădină, mere şi pere, frumos împodobite cu frunze de către Nancy înainte să se fi tras clopotele la biserică.

Salonul lambrisat trecuse prin mari schimbări din zilele burlăciei lui Godfrey şi ale domniei fără consoartă a bătrânului moşier. Acum totul era lustruit, şi nu se îngăduia nicio urmă de praf, începând de la scândurile de stejar din încăperea mare cât curtea, şi până la puşca, biciuştile şi bastoanele moşierului orânduite pe coarnele cerbului de deasupra căminului.

Orice obiecte sportive fuseseră mutate de Nancy în altă cameră; ea însă, introducând la Red House un cult al tatălui decedat păstră cu sfințenie într-un loc de onoare relicvele părăsite de părintele soțului său. Halbele sunt încă pe masa de lângă perete, dar argintăria nu mai e uzată de folosire şi nu mai există urme pe ea care să stârnească închipuirea unor lucruri neplăcute: singurul miros ce persistă e cel al lavandei şi al petalelor de trandafir ce se află în vasele de spat de Derbyshire. Totul e numai ordine şi curățenie în această odaie, cândva mohorâtă, deoarece cu cincisprezece ani în urmă un nou spirit a pătruns în ea.

— Tată, rosti Nancy, spune-mi te rog, simți cu adevărat nevoia să-ți bei ceaiul acasă? Nu-i la fel de bine şi la noi, într-o seară frumoasă ca asta?

Bătrânul domn discutase cu Godfrey despre impozitele crescânde ale săracilor şi despre vremurile dezastruoase şi nu auzise dialogul purtat de cele două fiice ale sale.

— Draga mea, ar trebui s-o întrebi pe Priscilla, spuse cu un glas altădată ferm. Ea ne conduce, atât pe mine cât şi ferma.

— Şi trebuie să mă ocup de tine, tată, zise Priscilla, că de nu te îmbolnăveşti de reumatism. Cât despre fermă, dacă se-ntâmplă să meargă ceva anapoda, nici că s-ar putea altfel în timpurile astea, nimic n-ar putea ucide mai repede un bărbat decât să n-aibă pe altcineva la îndemână pe care să dea vina. Cea mai bună metodă pare să fie atunci când conduci singur, dar în realitate e mai bine să laşi pe altul să dirijeze, şi de fapt tu să ții frânele în mână. Socot că mulți bărbați ar fi scutiți astfel să sufere de vreun atac.

— Uşurel, uşurel, draga mea, rosti râzând domol tatăl ei, n-am spus că nu le scoți pe toate la capăt spre binele tuturor.

— Dacă-i aşa, atunci fă bine şi rămâi la ceai, Priscilla, insistă Nancy, apucând cu dragoste brațul surorii sale. Hai să ne plimbăm prin grădină câtă vreme o să tragă tata un pui de somn.

— Scumpă fetiță, o să tragă un pui straşnic de somn în cabrioletă, căci plecăm. Cât despre ceai, nici să n-aud; că lăptăreasa asta, de când ştie c-o să se mărite după Sfinții Arhangheli, e-n stare să pună laptele în troaca porcilor în loc să-l pună în bidon. Aşa fac toți: le vine a crede că lumea o să fie creată din nou dacă ei se căsătoresc. Aşa că lasă-mă să-mi pun boneta şi avem toată vremea să ne plimbăm prin grădină pân' înhamă calul.

Când cele două surori se plimbau pe aleile curate ale grădinii, printre straturile de gazon strălucitor ce contrastau în chip plăcut cu tisa în formă de con, de arcadă şi de zid, Priscilla spuse:

— Mă bucură nespus de mult că soțul tău face schimbul acela de pământ cu vărul Osgood şi că se va ocupa de producția de lapte. E mare păcat că n-ați făcut-o mai din vreme; ar fi fost o ocupație bună. Nimic nu-i mai potrivit ca laptele,

dacă vrei bătaie de cap. Că dacă-i să vorbim de ştersul prafului, după ce-ai ajuns să-ți vezi o dată chipul în luciul unei mese, nu-ți mai rămâne nimic altceva de făcut; laptele însă îți dă mereu altă bătaie de cap; că oricât de înaintată ar fi iarna, tot îți face plăcere să ai unt, chiar dacă n-ai de unde. Draga mea, adăugă Priscilla, strângând cu dragoste mâna surorii sale pe când păşeau alături, niciodată n-o să fii prost dispusă când o să vă ocupați de lapte.

— Ah, Priscilla, îi spuse Nancy strângându-i şi ea mâna cu o privire recunoscătoare, n-o să hotărăsc eu în locul lui Godfrey: o fermă de vaci nu înseamnă mare lucru pentru un bărbat. Şi tocmai faptul că e mereu preocupat mă deprimă. Eu însă, mă mulțumesc cu ce avem, numai de-ar fi şi el mulțumit.

— E peste puterile mele să rabd felul ăsta de a fi al bărbaților, rosti cu înflăcărare Priscilla, vor mereu şi nu-s niciodată mulțumiți de cât au; nu pot sta locului chiar de nu-i doare nimic, fie că-şi înfundă o pipă-n gură, aşa ca să se afle-n treabă, fie că dau pe gât câte ceva tare, între feluri la masă. Din fericire tata n-a fost niciodată, aşa. Şi dacă Domnul ar fi vrut să fii urâtă ca mine, ca să nu se fi ținut bărbații de fusta ta, am fi putut rămâne-n familia noastră, să n-avem de-a face cu indivizi care n-au astâmpăr.

— Să nu spui asta, Priscilla, o opri Nancy, având remuşcări pentru că declanşase această izbucnire, nimeni nu-l poate acuza pe Godfrey. E normal să fie dezamăgit că n-are copii, orice bărbat îşi doreşte să aibă pe cineva pentru care să lucreze şi să pună deoparte, şi întotdeauna a visat să se zbenguie cu ei când sunt mici. Mulți alți bărbați vor mai mult. Godfrey e soțul cel mai de treabă cu putință.

— Sigur, ştiu eu, zâmbi sarcastic Priscilla, cunosc eu cum sunt soțiile, pun pe om să le insulte bărbatul şi apoi tabără pe el şi-l laudă pe soț ca şi când l-ar avea de vânzare. Dar tata mă aşteaptă, să ne-ntoarcem.

Cabrioleta cu bătrânul cal liniştit şi cenuşiu aştepta la uşa principală şi domnul Lammeter stătea pe treptele de piatră, vorbindu-i lui Godfrey de semnele particulare ale lui Speckle, pe vremea când îl călărea el.

— Întotdeauna mi-a plăcut un cal bun, spuse bătrânul domn căruia nu-i plăcea ca vremurile acelea minunate să dispară complet din amintirea celor mai tineri.

— Bagă de seamă, domnule Cass, s-o aduci până într-o săptămână pe Nancy la Warrens, porunci Priscilla la plecare, pe când lua frâul în mână şi-l trase uşor, îndemnându-l prieteneşte pe Speckle.

— Dau o raită pe câmp, Nancy, pe la cariera de piatră, să văd cum merge cu drenajul, spuse Godfrey.

— Ai să fii acasă la ora ceaiului, dragul meu?

— Desigur, mă-napoiez până într-un ceas.

Godfrey obişnuia duminicile după-amiaza să se ocupe puţin de treburile agricole, mai curând privind în timp ce se plimba. Rareori îl întovărăşea Nancy; asta deoarece femeile din generaţia sa, dacă nu se ocupau direct, ca Priscilla, de câmp, nu îşi îngăduiau să se plimbe dincolo de casa şi grădina lor, având destulă treabă în gospodărie. Aşadar, dacă nu era Priscilla cu ea, şedea cu Biblia lui Mant deschisă în faţă şi după ce urmărea un timp un text, privirea şi gândurile sale începeau să rătăcească.

Însă gândurile duminicale ale lui Nancy rareori nu se îngemănau cu intenţia pioasă şi smerită, determinată de cartea larg deschisă în faţa ei. Nu avea o cultură suficient de mare pentru a discerne limpede legătura dintre scrierile sfinte ale trecutului pe care le citea fără metodă şi viaţa ei simplă şi obscură; dar spiritul dreptăţii şi simţul răspunderii în ce priveşte efectul comportării ei faţă de ceilalţi care o caracterizau pe Nancy îi creaseră obiceiul de a-şi analiza sentimentele şi acţiunile cu mult interes. Mintea ei nefiind solicitată de o prea mare varietate de subiecte exterioare, ea îşi umplea clipele libere trăind necontenit în sine prin intermediul amintirilor sale, cele din cei cincisprezece ani de căsnicie, când viaţa sa şi sensul ei se modificaseră. Îşi rememora detalii, cuvinte, intonaţii şi priviri din momentele critice ce-au deschis o nouă epocă în existenţa ei şi care au făcut-o să înţeleagă mai bine viaţa sau i-au impus un mic efort de răbdare ori de aderare la vreo îndatorire reală sau imaginară, tot întrebându-se dacă nu cumva purtarea ei fusese

condamnabilă. Această frământare continuă e poate un obicei morbid, inevitabil, în cazul unei mari sensibilități, dacă afectul nu este suficient solicitat, lucru inevitabil pentru o femeie cu suflet nobil şi fără copii, „Sunt atât de neputincioasă!” îşi spunea mereu, fără să poată fi sustrasă de alt gând.

Exista o experiență dureroasă în viața de soție a lui Nancy, şi de-a lungul ei, unele scene impresionante erau adesea retrăite de ea. Dialogul scurt purtat cu Priscilla în grădină îi orientase amintirile, cu prilejul acestei duminici, în direcția obişnuită. Prima evadare a gândurilor de la textul pe care încerca să-l urmărească cu ochii şi cu mişcarea tăcută a buzelor, îndemnată de datorie, era o evadare în numele unei pledoarii imaginare provocate de mustrările Priscillei la adresa soțului ei. Reabilitarea ființei iubite este cel mai bun balsam ce l-ar putea găsi sentimentele pentru rănile lor: „Un bărbat are atâtea pe capul lui...” Cu aceste cuvinte pline de credință, adeseori o soție îşi explică nişte răspunsuri aspre şi unele cuvinte dure. Şi cele mai adânci răni ale lui Nancy proveneau din faptul că îşi dădea seama că soțul ei nu se putea împăca cu lipsa unui copil.

Totuşi, era de aşteptat ca blânda Nancy să sufere mult din lipsa unei binecuvântări pe care o dorea cu atâta putere, trecând prin cele mai nuanțate aşteptări şi pregătiri, unele solemne, altele obişnuite, care preocupă o femeie iubitoare atunci când aşteaptă să fie mamă. Umpluse un sertar cu hăinuțe lucrate de mână, nepurtate şi neatinse, azi aranjate întocmai ca acum paisprezece ani, dar lipsea una singură, ce devenise veşmânt de înmormântare. Prinsă de probleme urgente, Nancy renunță însă brusc la obiceiul de a mai deschide acel sertar, ca nu cumva să mențină un sentiment ce nu se va putea concretiza niciodată.

Poate tocmai această severitate față de orice regret o făcea să nu se comporte dur cu soțul ei. „A fost mult mai greu pentru el, ca bărbat, să suporte această dezamăgire: o femeie îşi găseşte întotdeauna satisfacție devotându-se soțului ei, dar un bărbat doreşte ceva care să-l ajute să privească mai departe, şi îl plictiseşte, ceea ce nu se întâmplă unei femei, să

stea la gura sobei.” În orice caz când Nancy ajungea la acest punct al meditațiilor sale, străduindu-se, cu o compătimire cerebrală, să vadă toate exact cum le vedea Godfrey, era întotdeauna invadată de aceleaşi întrebări. Făcuse oare într-adevăr tot ce era omeneşte cu putință pentru a uşura suferința lui Godfrey? Avusese ea oare dreptate cu adevărat să se opună cu şase ani în urmă, ceea ce îi adusese atâta suferință, şi apoi, din nou, doi ani mai târziu, dorinței lui de a adopta un copil? Adoptarea era mult mai firească în acele vremuri, căci se potrivea cu ideile şi obiceiurile epocii; totuşi Nancy avea părerea ei despre adoptarea unui copil. Îi era tot atât de necesar să aibă formulată o părere despre acest subiect, precum simțea nevoia să aibă un loc hotărât pentru tot ce îi aparținea; şi opiniile ei constituiau întotdeauna principii în baza cărora acționa cu fermitate. Erau de neclintit nu din pricina temeiniciei lor, ci pentru că le aplica cu o tenacitate egală cu gândirea ei. Drăguța Nancy Lammeter, pe vremea când avea douăzeci şi trei de ani, poseda un mic cod personal al tuturor îndatoririlor şi drepturilor vieții, de la comportarea față de părinți şi până la aranjarea toaletei de seară, toate obiceiurile ei corespunzând acestui cod. Asculta cu modestie de aceste prejudecăți care se înrădăcinau în mintea ei şi creşteau tot atât de liniştite ca iarba. Cu ani în urmă, după cum ştim, insistase să se îmbrace ca Priscilla, pentru că „era firesc ca surorile să se îmbrace la fel” şi pentru că „ar fi făcut ce era firesc chiar de ar fi fost să se îmbrace într-o rochie de culoarea brânzei”. Aceasta reprezenta un caz banal, dar tipic, al modului în care trăia Nancy.

Un asemenea principiu, şi nu egoismul, fusese temeiul pentru care Nancy se opusese dorinței soțului. A adopta un copil, proprii tăi copii fiindu-ți refuzați, înseamnă să-ți ispiteşti şi să-ți alegi soarta în pofida providenței; era convinsă că copilul adoptat nu avea să crească ca lumea şi că urma să fie o pacoste pentru cei care cu bună-ştiință îl doriseră. E greu de presupus că până şi cel mai înțelept dintre oameni ar putea să argumenteze mai bine principiul ei. Dar circumstanțele, în care ea socotea că era vizibil că un

lucru nu era de dorit, depindeau de un anume mod de gândire. Ea ar fi renunțat să cumpere ceva dintr-un anume loc, dacă de trei ori succesiv ploaia sau alte intemperii ar fi constituit un obstacol; şi ar fi prezis o fractură sau altă nenorocire gravă oricui ar fi persistat în ciuda unor astfel de avertismente fatidice.

— Dar de ce să crezi că fetița n-ar fi crescut cum trebuie la noi? o întrebă Godfrey obiectând. A crescut cât se putea de bine alături de țesător; şi el a adoptat-o. Nu mai există în parohie altă fetiță atât de drăguță. De ce consideri adoptarea o pacoste pentru cineva?

— Aşa-i, dragă Godfrey, răspundea Nancy care şedea cu mâinile împreunate şi privirile pătrunse de o dragoste plină de regrete şi compătimire. Se poate ca copilul să n-o apuce pe un drum rău alături de țesător. Dar bagă de seamă că el n-a căutat-o, aşa cum am fi făcut noi. Ții minte ce ne-a spus doamna aceea pe care am întâlnit-o la Royston Baths despre copilul adoptat de sora ei? E singurul caz de care am auzit vreodată: şi copilul a fost adoptat la douăzeci şi trei de ani. Dragă Godfrey, nu-mi cere să fac ce nu-i bine: niciodată n-aş mai putea fi fericită. Ştiu că pentru tine e foarte greu, pentru mine însă e mai uşor, dar asta-i voia soartei.

Ar putea părea ciudat că Nancy, religioasă şi cu prejudecăți sociale – adevărate citate din doctrina bisericii înțelese incomplet şi raționamente de fată bazate pe o experiență redusă – ajunsese singură la o gândire foarte înrudită cu cea bigotă, a cărei credință face parte din structura unui sistem destul de îndepărtat de cunoştințele ei, ceea ce este ciudat, dacă ne gândim că credințele omeneşti, ca orice altă evoluție firească, elimină limitele sistemului.

Godfrey, dintru început, o menționase pe Eppie, pe atunci în vârstă de doisprezece ani, ca fiind un copil potrivit adoptării. Niciodată nu-i trecuse prin minte că Silas s-ar fi despărțit mai curând de propria sa viață decât de Eppie. Cu siguranță țesătorul dorea numai binele copilului care i-a dat atâta bătaie de cap şi ar fi fost fericit să aibă parte de un astfel de noroc: fetița urma să-i poarte recunoştință permanentă, iar el ar fi trăit în bunăstare tot restul vieții, drept

recompensă pentru rolul jucat în viața copilului. Nu se cuvenea ca cei cu situație bună să-şi asume greutățile unui om cu o situație mai proastă? Lui Godfrey i se părea lucrul cel mai potrivit, pentru motive cunoscute doar de sine însuşi. Şi, dintr-o eroare comună tuturor, îşi închipuia că era uşor de trecut la fapte, deoarece avea motive personale să dorească acest lucru. Acesta însă era un mod superficial de a aprecia relațiile dintre Silas şi Eppie; dar nu trebuie să uităm că multe dintre impresiile pe care probabil le dobândise Godfrey în privința muncitorilor agricoli din jurul său favorizau ideea că sentimentele profunde se potriveau greu cu palmele bătătorite şi mijloacele precare de trai, şi nu avusese prilejul, chiar de i-ar fi fost în putere, de a pătrunde mai adânc în tot ceea ce era excepțional în experiența țesătorului. Numai lipsa unor cunoştințe potrivite putea face ca Godfrey să nutrească deliberat un proiect ce dovedea atâta insensibilitate; bunătatea lui naturală depăşise vremea vătămătoare a dorințelor crude şi laudele pe care i le aducea Nancy nu se bizuiau numai pe o iluzie voită.

„Am avut dreptate, îşi spuse ea reamintindu-şi scenele tuturor discuțiilor lor. Simt că am avut dreptate să nu-i spun da, deşi mă costă mai mult decât orice; dar cum a primit-o bunul Godfrey! Mulți bărbați s-ar fi înfuriat pe mine dacă mă ridicam împotriva dorințelor lor; şi mi-ar fi azvârlit în față cuvintele că a fost un ghinion că s-au căsătorit cu mine; dar Godfrey n-a fost niciodată omul să-mi spună o vorbă nelalocul ei. Un singur lucru nu-l poate ascunde: toate i se par serbede, ştiu, chiar şi pământul; ce deosebire ar fi dacă, atunci când se ocupă de el, ar face-o pentru copiii săi! Dar nu îndrăznesc să spun nimic; şi dacă s-ar fi însurat cu vreo femeie care să fi avut copii, poate l-ar fi necăjit într-altfel."

Această posibilitate reprezenta cea mai de seamă mângâiere a lui Nancy; de aceea se străduia să fie cea mai bună soție cu putință. Fusese obligată să-l îndurereze cu acel refuz. Godfrey nu era insensibil la efortul ei în privința dragostei şi nu o nedreptățea pe Nancy cât priveşte încăpățânarea ei. Era cu neputință să trăieşti cu ea cincisprezece ani şi să nu fii conştient că principalele ei

caracteristice sunt devoțiunea lipsită de egoism față de adevăr şi o sinceritate limpede ca roua pe floare; într-adevăr, Godfrey simțea asta cu atâta putere, încât propria lui fire, mai nestatornică, prea potrivnică luării unei poziții fățişe împotriva dificultăților, pentru a fi simplă şi sinceră necontenit nutrea un oarecare respect față de această soție blândă care îl urmărea cu privirea, nerăbdătoare să-i fie pe plac. I se părea cu neputință să ajungă vreodată să-i mărturisească adevărul despre Eppie: niciodată nu şi-ar putea reveni din scârba pe care ar provoca-o povestea vechii lui căsătorii, istorisită azi, după o îndelungă tăinuire. Şi copilul, se gândea el, ar deveni un obiect al scârbei: chiar şi o simplă privire a fetiței ar provoca durere. Şocul pe care l-ar suferi mândria lui Nancy, împletit cu neştiința ei despre răul din lume ar fi prea mult pentru firea sa delicată. Deoarece se căsătorise cu ea, păstrând secretul pentru el, trebuia să continue aşa până la sfârşit. Nimic n-ar fi putut duce la o despărțire între el şi soția lui mult iubită.

De ce oare nu se putea hotărî să se lipsească de prezența copiilor în căminul luminat de o asemenea soție? De ce se gândea într-una la acea absență, ca şi când ar fi fost unicul motiv pentru care viața lui nu era cu adevărat fericită? Cred că asta se întâmplă tuturor bărbaților şi femeilor care ajung la jumătatea vieții fără să înțeleagă că viața nu poate însemna cu adevărat fericire: în umbra plictiselii orelor cenuşii, nemulțumirea îşi caută un obiect definit şi îl găseşte în privirea de un bun din care n-ai gustat. Şi, cuibărită în gândurile unui soț fără copii, îl face pe acesta să râvnească ca la înapoierea acasă să fie primit de glasuri tinere, să stea la masa în jurul căreia se ridică unul peste celălalt capete mici ca nişte plante într-o pepinieră, să vegheze asupra lor şi să mediteze la impulsurile ce îi fac pe oameni să abandoneze libertatea şi să alerge după legături care, desigur, nu sunt decât o nebunie de moment. În cazul lui Godfrey existau şi alte motive, în baza cărora gândurile sale erau necontenit solicitate de către acest impas al sorții: conştiința sa, niciodată împăcată pe deplin în ceea ce o privea pe Eppie, atribuia acum casei sale fără copii aspectul unei răsplăți, şi,

pe măsură ce timpul trecea, Nancy refuzând să adopte fetița lui, orice compensare a erorii sale devenea din ce în ce mai dificilă.

În această după-amiază de duminică se împlineau patru ani de când nu se mai făcuse nicio aluzie la acest subiect, iar Nancy presupunea că nu mai era de actualitate.

„Mă-ntreb dacă aceste griji se vor adânci, pe măsură ce anii vor trece, cugetă ea; mi-e teamă că da. Bătrânii simt lipsa copiilor: ce-ar face tata fără Priscilla? Şi dacă aş muri, Godfrey ar rămâne foarte singur, neînțelegându-se prea bine cu frații săi. Dar să nu mă frământ prea tare şi să nu mă grăbesc când nu-i nevoie: să fac tot ce pot pentru ziua de azi."

Şi cu aceasta Nancy se trezi din visare şi îşi îndreptă din nou privirea spre pagina abandonată. O uitase mai mult decât îşi închipuise şi fu surprinsă văzând servitoarea intrând cu ceaiul. De fapt era puțin înainte de ora ceaiului; dar Jane avea motivele sale.

— A intrat domnul în curte, Jane?

— Nu, doamnă, accentuă Jane uşor, fără ca stăpâna ei să-şi dea seama. Nu ştiu dacă i-ați văzut, doamnă, continuă Jane după o pauză, toți se grăbesc într-acolo; trec prin dreptul ferestrei din față. Cred că s-a-ntâmplat ceva. Nu-i nimeni prin curte, că aş fi trimis pe cineva să vadă ce-i. M-am suit în pod, da nu se vede nimic din cauza pomilor. Dea Domnu' să nu fie nimic rău.

— Da, răspunse Nancy. Probabil că iar a scăpat taurul domnului Snell, ca data trecută.

— Cred că n-o să împungă pe nimeni, spuse Jane, nedispreţuind nici ipoteza unor nenorociri imaginare.

„Fata asta mă înspăimântă-ntotdeauna, gândi Nancy, de-ar veni Godfrey odată!"

Se duse spre fereastra din față şi privi drumul, cât se putea vedea, cu o nelinişte pe care o socoti copilărească, nefiind tulburată de bănuielile lui Jane şi Godfrey neîntorcându-se de obicei pe drum ci pe lângă câmp. Rămase totuşi mai departe în picioare privind cimitirul liniştit, în care umbrele lungi ale pietrelor funerare cădeau peste movilele verzi, şi culorile luminoase ale toamnei din copacii casei parohiale din

spate. În fața unei frumuseți exterioare atât de calme, prezența unei temeri vagi este percepută mai distinct, ca un corb ce-şi fâlfâie aripa înceată prin aerul însorit. Nancy dorea din ce în ce mai tare să sosească Godfrey.

Capitolul XVIII

CINEVA DESCHISE uşa din celălalt capăt al camerei şi Nancy intui că e soțul ei. Se întoarse de la fereastră, cu ochii plini de bucurie, liniştindu-se în parte.

— Sunt atât de mulțumită, dragul meu, că ai venit, spuse ea mergând în întâmpinarea lui, începusem să...

Se opri brusc, deoarece Godfrey, lăsând pălăria din mâna-i tremurătoare, se întoarse spre ea cu chipul palid şi privirea stranie, fără să-i răspundă, ca şi cum n-ar fi văzut-o. Puse mâna pe brațul lui, neîndrăznind să-i vorbească din nou; dar el păru să nu bage de seamă atingerea ei şi se lăsă să cadă pe un scaun.

Jane era la uşă cu ceainicul fierbinte în mână.

— Vrei să-i spui să plece? o rugă Godfrey; iar când uşa se închise din nou, se strădui să vorbească mai lămurit. Ia loc acolo, Nancy, îi zise arătându-i un scaun din fața lui. M-am întors cât s-a putut mai repede, să nu apuce altcineva să-ți spună înaintea mea. A fost un mare şoc pentru mine, dar m-am temut pentru tine.

— Nu cumva tata şi Priscilla...? întrebă Nancy cu buzele tremurânde şi împreunându-şi mâinile în poale.

— Nu, nimeni dintre cei vii, răspunse Godfrey fără priceperea cu care ar fi dorit să aducă veştile. E vorba de Dunstan, fratele meu Dunstan despre care nu mai ştiam nimic de şaisprezece ani. L-am găsit, i-am găsit trupul, scheletul.

Teama puternică pe care apariția lui Godfrey i-o stârnise lui Nancy o făcu să simtă o uşurare când auzi aceste cuvinte,

în comparație cu starea de înainte, acum era calmă ascultând cele adăugate de el:

— Cariera de piatră a secat pe neaşteptate, probabil din pricina canalizărilor; şi el zace acolo, zace de şaisprezece ani, înfipt între două stânci. Se află acolo ceasul şi sigiliile lui şi biciul meu de vânătoare cu mâner de aur, cu numele meu gravat pe el; l-a luat fără să ştiu, în ziua când s-a dus să vâneze cu Wildfire, ultima oară când a mai fost văzut.

Godfrey făcu o pauză: lucrul pe care urma să-l spună nu era uşor de rostit.

— Crezi că s-a sinucis? întrebă Nancy, aproape uimită de faptul că soțul ei putea fi atât de zguduit de ce se întâmplase cu atâția ani în urmă unui frate pe care nu-l iubise şi de la care te-ai fi putut aştepta la lucruri şi mai rele.

— Nu, a căzut, răspunse Godfrey cu glas stins dar răspicat, ca şi cum ar fi bănuit alte lucruri în această întâmplare. Apoi adăugă imediat: Dunstan e cel care l-a jefuit pe Silas Marner.

Obrajii şi gâtul lui Nancy se împurpurară din pricina surprizei şi a ruşinii, deoarece fusese educată să socotească o dezonoare chiar şi delictul unei rude îndepărtate.

— Vai, Godfrey! exclamă ea cu milă, dându-şi seama pe loc că soțul ei suporta mai greu această dezonoare.

— Banii sunt în carieră, continuă el. Toți banii țesătorului. S-au adunat toate lucrurile şi scheletul a fost dus la Curcubeul. Eu însă m-am întors să-ți spun; nu mai sunt în stare de nimic; trebuia să-ți spun.

Tăcu, ațintindu-şi privirea în pământ câteva minute. Nancy ar fi vrut să spună câteva cuvinte de îmbărbătare, dar se abținu, simțind că în spatele acestei nenorociri mai era ceva, că Godfrey mai avea ceva să-i spună. Curând ridică privirile spre chipul ei, fixând-o în timp ce vorbea:

— Toate ies la iveală, Nancy, mai devreme sau mai târziu. Tainele noastre sunt descoperite atunci când vrea Dumnezeu. Am trăit apăsat de o taină, dar nu mai vreau să ți-o ascund. N-aş vrea s-o afli de la altcineva, n-aş vrea s-o afli după ce voi muri. Ți-o spun acum. Toată viața m-am chinuit

dacă trebuie să-ți mărturisesc sau nu. Acum însă m-am hotărât.

Teama lui Nancy devenise din nou foarte puternică. Privirile celor doi soți se întâlniră îngrozite, ca şi când ar fi trecut printr-un moment de criză ce le destrăma iubirea.

— Nancy, rosti rar Godfrey, atunci când m-am însurat, ți-am ascuns ceva ce ar fi trebuit să-ți spun. Femeia pe care Marner a găsit-o moartă în zăpadă, mama lui Eppie, acea femeie nenorocită a fost soția mea: Eppie este copilul meu.

Se întrerupse, aşteptând cu teamă efectul mărturisirii sale. Dar Nancy nu reacționă în niciun fel, îşi coborî doar privirile fără să le mai întâlnească pe ale lui. Era palidă şi liniştită ca o statuie gânditoare, ținându-şi mâinile împreunate în poală.

— Niciodată n-ai să mai poți să mă priveşti ca înainte, spuse Godfrey peste puțin timp cu glasul uşor tremurând.

Ea tăcea.

— N-ar fi trebuit să las copilul singur; n-ar fi trebuit să mă despart de el. Dar nu puteam suporta să renunț la tine. Am fost obligat să mă căsătoresc cu acea femeie şi am suferit din pricina asta.

Nancy continua să tacă, privind în jos; el se aştepta ca ea să se ridice dintr-un moment într-altul şi să-l anunțe că pleacă la tatăl ei. Cum ar fi putut să aibă îngăduință pentru nişte păcate atât de urâte, ea având idei atât de simple şi de severe?

Dar în cele din urmă îşi ridică ochii spre el şi vorbi. Nu se simțea nicio urmă de indignare în glasul ei, doar un mare regret.

— Godfrey, dacă mi-ai fi încredințat această taină cu şase ani în urmă, am fi putut îndeplini măcar o parte din îndatoririle noastre față de acest copil. Crezi că m-aş fi opus s-o aducem la noi, ştiind că este a ta?

În acea clipă Godfrey simți gustul amar al unei erori ce nu numai că fusese inutilă, dar se şi anulase pe sine însăşi. Nu-şi cunoscuse soția alături de care trăise atâta vreme. Ea însă continuă să vorbească, mai agitată:

— Şi... ah, Godfrey... dacă am fi luat-o de la început, dacă ai fi iubit-o aşa cum era firesc, m-ar fi iubit şi ea ca pe

propria ei mamă... şi ai fi fost şi tu mai fericit alături de mine; aş fi suportat mai uşor absența unui copil al meu şi viața noastră ar fi fost mai aproape de ceea ce speram amândoi să fie.

Lacrimile începură să-i cadă şi Nancy încetă să vorbească.

— Dar nu te-ai fi măritat cu mine, Nancy, dacă ți-aş fi spus, zise Godfrey într-un elan stârnit de amărăciunea reproşurilor pe care şi le făcea, ca să-şi dovedească faptul că comportarea lui nu fusese nebunească. Acum s-ar putea să crezi că aşa ai fi făcut, dar atunci n-ai fi făcut. Mândria ta şi a tatălui tău te-ar fi determinat să eviți orice legătură cu mine după ce ai fi aflat.

— Nu pot spune cum aş fi reacționat, Godfrey. Nu m-aş fi căsătorit însă niciodată cu altcineva. Şi n-aş fi făcut ceva rău pentru... pentru nimic în lume. Nimic nu rămâne ca la început, nici măcar căsătoria noastră, precum vezi. Pe fața lui Nancy apăru un surâs trist şi fără vlagă, când rosti ultimele cuvinte.

— Sunt mai rău decât credeai, Nancy, spuse Godfrey tremurând. O să mă poți ierta vreodată?

— Răul pe care mi l-ai făcut e mic Godfrey; l-ai pregătit din vreme, ai fost bun cu mine timp de cincisprezece ani. Ai mai făcut însă rău şi altcuiva, şi mă-ndoiesc că pe acesta l-ai putea repara vreodată.

— Dar o putem lua acum pe Eppie la noi, răspunse Godfrey. Nu-mi pasă dacă lumea o să afle. Vreau să trăiesc cinstit cât mai am de trăit.

— E altceva acum, când a crescut, replică Nancy clătinând tristă din cap. Dar e datoria ta să-i spui şi să ai grijă de ea; şi o să-mi fac şi eu datoria rugându-l pe Dumnezeu s-o facă să mă iubească.

— Atunci o să mergem împreună la Silas Marner, chiar în seara asta, de-ndată ce se vor linişti lucrurile la cariera de piatră.

Capitolul XIX

ÎN ACEA seară, Eppie şi Silas şedeau singuri în casa lor. După puternicele emoţii prin care trecuse ţesătorul, ca urmare a evenimentelor din după-amiaza respectivă, Silas tânjise după linişte şi îi rugase pe doamna Winthrop şi pe Aaron, care, aşa cum era normal, zăboviseră mai îndelung ca ceilalţi, să-l lase singur cu copilul său. Emoţiile nu dispăruseră, ci dimpotrivă deveniseră atât de puternice, încât făceau de nesuportat orice eveniment exterior, oboseala dispărând cu totul şi frământarea lăuntrică intensificându-se în aşa fel încât somnul deveni o imposibilitate. Oricine a urmărit astfel de stări la alţii îşi aminteşte de strălucirea ochilor şi de ciudata accentuare a trăsăturilor celor mai grosolane ale feţei. E ca şi când o nouă sensibilitate a auzului, atent la toate glasurile cereşti, ar răspândi în structura greoaie şi muritoare a trupului vibraţii aducătoare de minuni, ca şi când „frumuseţea născută din sunet şoptitor" ar fi străbătut chipul ascultătorului.

Obrazul lui Silas era oglinda acestei transfigurări, aşa cum stătea în fotoliul său privind-o pe Eppie. Ea îşi trăsese scaunul în apropierea genunchilor lui şi se aplecase înainte, ţinându-l de ambele mâini şi privind în sus spre el. Pe masa de lângă el, luminat de lumânare, se vedea aurul, acum din nou al lor, vechiul aur mult îndrăgit, ordonat în grămezi, aşa cum obişnuia Silas să-l aranjeze în zilele când constituia unica sa bucurie. Îi povestise lui Eppie cum avea obiceiul să-l numere în fiecare noapte şi cum era foarte trist înainte de venirea ei.

— La început mă cuprindea uneori un fel de presentiment că te-ai putea preschimba în aur, spuse cu glas stins, deoarece oriunde întorceam capul mi se părea că văd aur şi socoteam că aş fi fost fericit să-l pot pipăi iar şi să constat că e din nou al meu. Dar n-a ţinut mult. Curând am ajuns să consider eventualitatea de a te pierde drept un nou blestem, deoarece începusem să mă obişnuiesc cu privirea ta, cu

glasul tău şi cu mângâierea degetelor tale mici. Nu ştiai atunci, Eppie, căci erai prea mică, ce simțea bătrânul tău tată.

— Dar acum ştiu, tăticule, răspunse Eppie. Dacă n-ai fi fost tu, aş fi fost dusă la azilul săracilor şi acolo nu m-ar fi iubit nimeni.

— Ei, scumpul meu copil, eu am fost cel binecuvântat. Dacă nu mi-ai fi fost trimisă ca să mă salvezi, suferința m-ar fi doborât. Banii mi-au fost luați la timpul potrivit; au fost păstrați până când ai avut tu nevoie de ei. E minunat, viața noastră este minunată. Silas tăcu câteva minute privind banii. Acum ei nu mai au nicio putere asupra mea, rosti el apăsat. Mă-ntreb dacă ar mai avea vreodată; mă-ndoiesc. Dacă te-aş pierde, Eppie, s-ar putea să cred că sunt din nou părăsit şi aş pierde credința că Dumnezeu este bun cu mine.

Când rostea aceste cuvinte auziră o bătaie în uşă; şi Eppie fu obligată să se ridice fără a-i răspunde lui Silas. Era foarte frumoasă îndreptându-se spre uşă s-o deschidă, avea ochii tandrii şi umezi de lacrimi, iar obrajii uşor îmbujorați. Roşeața i se accentuă când îi văzu pe domnul şi doamna Godfrey Cass. Făcu o mică reverență şi ținu uşa larg deschisă pentru a-i lăsa să intre.

— Te deranjăm foarte târziu, draga mea, spuse doamna luându-i mâna şi privindu-i chipul cu o expresie interesată, de îngrijorare şi admirație. Cât despre Nancy, ea era palidă şi tremura toată.

Eppie, după ce aduse scaunele pentru domnul şi doamna Cass, se îndreptă spre Silas, să stea lângă el.

— Marner, rosti Godfrey străduindu-se să vorbească calm, e o mare uşurare pentru mine să văd că eşti iar în posesia banilor dumitale, de care ai fost lipsit atâția ani de zile. Cineva din familia mea ți-a făcut acest rău; cu atât mai mare este durerea mea şi mă simt dator s-o repar în orice chip posibil. Orice aş putea face pentru dumneata, n-ar reprezenta decât plata unei datorii, chiar dacă mă refer doar la furt. Dar mai sunt şi alte lucruri care mă obligă, care mă vor obliga față de dumneata, Marner.

Godfrey se înfrână pe neaşteptate. Se înțelesese cu soția sa că subiectul paternității va fi atins cu mare băgare de seamă şi că, de va fi cu putință, dezvăluirea va fi rezervată pentru viitor, astfel încât Eppie să afle treptat. Nancy insistase asupra acestui lucru, deoarece îşi dădea bine seama de lumina neplăcută în care Eppie urma, în chip inevitabil, să întrevadă; relațiile dintre tatăl şi mama ei.

Silas, care nu se simțea niciodată la îndemână când i se adresau „superiorii” săi, de felul domnului Cass, bărbați înalți, puternici, înfloritori, umblând mai întotdeauna călare, răspunse cu oarecare stingherire:

— Sunt multe lucruri pentru care trebuie să vă mulțumesc. Cât despre hoție, nu socot să fi pierdut nimic. Şi chiar de-aş fi pierdut, n-ați putea face nimic: nu puteți răspunde de ea.

— S-ar putea să iei lucrurile prea în uşor, Marner, dar eu nu voi putea niciodată să fac aşa şi nădăjduiesc că-mi vei îngădui să acționez cum socotesc eu că este drept. Ştiu că te mulțumeşti cu puțin: toată viața ai muncit din greu.

— E adevărat, rosti Marner gânditor. Mi-ar fi mers toate anapoda de n-ar fi fost munca: de ea m-am agățat când am pierdut toate celelalte.

— Ei, spuse Godfrey legând vorbele lui Marner într-un mod simplist numai de nevoile sale trupeşti, ai avut o meserie tare bună pentru această regiune, deoarece a fost mare nevoie să se țeasă pânză. Dar ți-a cam trecut vremea pentru o muncă atât de grea, Marner: e timpul să laşi toate baltă şi să te mai şi odihneşti. Pari cam obosit, deşi nu eşti bătrân, nu-i aşa?

— Am aproape cincizeci şi cinci de ani, răspunse Silas.

— Apoi, ai mai putea trăi treizeci, uită-te la bătrânul Macey. Cât despre banii de pe masă, nu-s prea mulți. Nu te poți bizui pe ei multă vreme, fie că-i dai cu dobândă, fie că ar fi să trăieşti din ei atât cât te-or ține; n-o duci mult cu ei chiar de n-ar fi să te îngrijeşti decât de dumneata, dar acum sunteți doi de care trebuie să ai grijă şi încă mulți ani de aici înainte.

— Ştiu, domnule, răspunse Silas fără să se lase impresionat de vorbele lui Godfrey. Nu mă tem de nevoie. O să ne descurcăm foarte bine Eppie şi cu mine. Sunt foarte puţini muncitori care să aibă atâţia bani puşi deoparte. Nu ştiu cum gândiţi dumneavoastră, dar eu socot că banii ăştia sunt foarte mulţi, chiar prea mulţi. Iar nouă, zău că nu ne trebuie mult.

— Doar grădina, tată, ştii... spuse Eppie înroşindu-se pe dată până în vârful urechilor.

— Ţi-ar place o grădină? o întrebă Nancy gândind că această discuţie i-ar putea veni în ajutor soţului ei. Avem acelaşi gust; eu mă ocup mult timp cu grădinăritul.

— Se practică mult grădinăritul la Red House, rosti Godfrey, surprins de dificultatea pe care o simţea apropiindu-se de propunerea care i se păruse atât de uşoară de la distanţă. Ai făcut o mulţime pentru Eppie, Marner, timp de şaisprezece ani. Ai fi foarte mulţumit s-o vezi că are de toate, nu-i aşa? Pare înfloritoare şi sănătoasă, dar nu pare făcută pentru munci grele: nu arată a fi o fată robustă ce s-ar trage din părinţi muncitori. Ţi-ar place, nu, să vezi că e îngrijită de cineva care să-i poată oferi de toate şi să facă din ea o doamnă? E mai potrivită pentru asta decât pentru o viaţă aspră, la care ar putea ajunge în puţini ani de acum înainte.

Chipul lui Marner se îmbujoră uşor, apoi îşi reveni, luminat parcă de o licărire trecătoare. Eppie se miră că domnul Cass putea discuta despre lucruri ce nu păreau a avea nicio legătură cu realitatea; Silas însă se simţea jignit şi stânjenit.

— Nu vă înţeleg, domnule, răspunse el negăsind niciun cuvânt pentru a-şi exprima amestecul de sentimente provocat de vorbele domnului Cass.

— Marner, iată ce vreau să spun, rosti Godfrey, hotărât să atingă punctul principal. Doamna Cass şi cu mine, după cum ştii, n-avem copii, n-avem pe nimeni care să se bucure de căldura căminului nostru şi de toate câte avem, care reprezintă mai mult decât ne este necesar. Şi am vrea să avem pe cineva pe care s-o socotim fiica noastră, ne-ar place s-o avem pe Eppie şi să ne purtăm cu ea ca şi cu propriul nostru copii. Cred că ai avea o mare bucurie ştiind-o fericită,

după câte greutăți ai întâmpinat în creşterea ei. Şi e drept să primeşti o răsplată pentru asta. Sunt sigur că Eppie te va iubi întotdeauna şi-ți va fi recunoscătoare: ar veni să te vadă foarte des, iar noi vom fi mereu atenți să facem tot ce va fi posibil ca să te simți bine.

Când un om cinstit ca Godfrey Cass vorbeşte stingherit, foloseşte în mod inevitabil nişte cuvinte care sunt mai brutale decât le doreşte el şi care sună strident pentru firile sensibile. Pe când Godfrey vorbea, Eppie cuprinse capul lui Silas cu brațul şi-l mângâie: îl simțea tremurând puternic. El tăcu câtva timp după ce isprăvi domnul Cass, neputincios în fața atâtor emoții, toate la fel de dureroase. Inima lui Eppie era înfiorată la gândul că tatăl ei suferea. Tocmai intenționa să se aplece şi să-i vorbească, când, determinat de spaimă, Silas îi spuse fără vlagă:

— Eppie, fetița mea, hotărăşte tu. N-o să-ți stau în drum. Mulțumeşte doamnei şi domnului Cass.

Eppie îşi retrase mâna de pe capul tatălui ei şi înaintă cu un pas. Obrajii îi erau îmbujorați, dar de data asta nu din pricina ruşinii: sentimentul că tatăl ei se îndoia şi suferea o ajută să uite de sine. Făcu o reverență adâncă, întâi doamnei Cass şi apoi domnului Cass, şi rosti:

— Mulțumesc, doamnă, mulțumesc, domnule. Dar nu-l pot lăsa pe tata, nici nu pot accepta să-mi fie cineva mai aproape decât el. Şi nu vreau să fiu doamnă, totuşi vă mulțumesc. Eppie făcu o nouă reverență. Nu pot părăsi oamenii cu care m-am obişnuit.

Rostind ultimele cuvinte buzele lui Eppie, începură să tremure uşor. Se retrase către scaunul tatălui ei şi-l luă iar de după gât, pe când Silas, cu un suspin înăbuşit, îşi ridică mâinile s-o strângă în brațe.

Ochii lui Nancy se umplură de lacrimi, dar simpatia ei pentru Eppie era în mod evident împărțită cu grija pentru soțul său. Nu îndrăzni să vorbească, întrebându-se ce se petrecea în mintea soțului ei.

Godfrey simți o iritare firească oricui întâmpină un obstacol neaşteptat. Fusese pătruns de remuşcări şi de hotărârea de a-şi plăti greşeala atât cât i-o va îngădui timpul; era

stăpânit de simţăminte nobile, ce urmau să-l conducă la un şir de acţiuni dinainte stabilite, pe care le judecase ca fiind drepte, şi nu era pregătit să se apropie cu aprecieri binevoitoare de simţămintele celorlalţi oameni care erau împotriva deciziilor sale virtuoase. Agitaţia ce-l făcu să vorbească din nou nu era complet străină de mânie.

— Dar am un drept asupra ta, Eppie, cel mai puternic dintre drepturi. Este de datoria mea, Marner, s-o cresc pe Eppie ca pe copilul meu şi să am grijă de ea. Este propriul meu copil, mama ei mi-a fost soţie. Am un drept natural asupra ei care trebuie să fie luat în seamă înaintea oricărui alt drept.

Eppie se cutremură şi deveni palidă, Silas, care fusese liniştit de răspunsul lui Eppie, văzând că gândurile lui nu se opuneau gândurilor ei, simţi o rezistenţă asemănătoare dârzeniei părinteşti.

— Atunci, domnule, răspunse el, cu o amărăciune existentă în el încă de pe vremea memorabilei zile când speranţa tinereţii lui pierise, de ce n-ai spus acum şaisprezece ani şi n-ai cerut-o înainte să încep s-o iubesc, în loc să vii să mi-o iei acum, când ai putea la fel de bine să-mi smulgi inima din trup? Dumnezeu mi-a dat-o mie pentru că i-ai întors spatele, şi Domnul o socoteşte a mea; n-ai niciun drept asupra ei. Dacă cineva îndepărtează o binecuvântare din pragul său ea se revarsă asupra celor ce o primesc.

— Ştiu asta, Marner. Am greşit. Mă căiesc de felul în care m-am purtat, răspunse Godfrey, care simţea ascuţişul vorbelor lui Silas.

— Mă bucură că spuneţi lucrul acesta, domnule, rosti Marner, din ce în ce mai nervos, dar căinţa nu schimbă cu nimic toate câte s-au întâmplat în aceşti şaisprezece ani. Dacă veniţi acum şi spuneţi: „Sunt tatăl ei”, simţămintele noastre nu se schimbă. Eu sunt cel căruia i-a spus tată încă de când a început să vorbească.

— Sunt însă de părere că s-ar cuveni să cugeţi mai rezonabil, Marner, spuse Godfrey, speriat pe neaşteptate de modul direct al ţesătorului de a spune adevărul. Nu ţi-o luăm de tot, ca să n-o mai vezi niciodată. O să fie foarte aproape de

dumneata şi va veni să te vadă foarte des. O să te iubească la fel de mult.

— La fel de mult? întrebă Marner mai amar ca oricând. Cum să mă poată iubi la fel de mult ca acum, când muşcăm din aceeaşi bucăţică şi bem din aceeaşi ceaşcă, şi cât e ziulica de lungă ne gândim la aceleaşi lucruri? La fel de mult? Astea-s vorbe spuse de dragul de-a vorbi. Ne-aţi tăia în două.

Godfrey, neobişnuit să înţeleagă adevărul cuvintelor simple ale lui Marner, simţi din nou furia năpădindu-l. I se părea că ţesătorul era foarte egoist (sentinţă dată întotdeauna în pripă de către cei care nu şi-au pus niciodată la încercare propria lor putere de sacrificiu) opunându-se la ceea ce constituia fără îndoială bunăstarea lui Eppie; şi simţi că-i de datoria lui să-şi impună autoritatea.

— Eu socotisem, Marner, i se adresă el cu severitate, că iubirea dumitale pentru Eppie trebuia să te îndemne să te bucuri de tot ce ar fi spre binele ei, chiar dacă ţi s-ar cere să renunţi la ceva. E de datoria dumitale să-ţi aminteşti că viaţa pe care o duce este nesigură şi că ea se află acum la o vârstă când soarta i se poate pecetlui într-un mod foarte hotărâtor: s-ar putea să se mărite cu un muncitor, şi atunci orice aş face n-aş mai putea s-o introduc în societatea bună. Te pui în calea bunăstării ei; şi, deşi îmi pare rău să te rănesc după toate câte le-ai făcut şi după cât am greşit eu, simt că este de datoria mea acum să insist să mă îngrijesc de propria-mi fiică. Vreau să-mi fac datoria.

Ar fi greu de spus dacă Silas a fost mai zguduit de ultimele cuvinte ale lui Godfrey decât Eppie. Mintea ei se frământase cât timp ascultase disputa dintre bătrânul ei tată, iubit de atâta vreme, şi acest tată nou, cu care nu era obişnuită şi care venise pe neaşteptate să dea consistenţă acelei umbre negre, fără contur limpede, care ţinuse verigheta în mână şi o pusese pe degetul mamei sale. Închipuirea ei se cufunda în situaţii trecute şi alerga înainte în previziuni legate de ceea ce reprezenta această rudenie descoperită recent; şi printre ultimele cuvinte ale lui Godfrey erau unele care îngăduiră previziunilor să apară deosebit de clare. Dar nu aceste

gânduri ale ei, legate fie de trecut, fie de viitor, i-au determinat hotărârea; ea era determinată de sentimentele ce vibrau la fiece cuvânt pronunțat de Silas, dar ele treziră, chiar şi dacă n-am ține seama de aceste sentimente, o repulsie față de bunăstarea oferită, ca şi față de noul tată apărut.

Silas era chinuit şi alarmat ca nu cumva acuzația lui Godfrey să fie adevărată, ca nu cumva să-şi interpună propria voință asemeni unui obstacol în fața fericirii lui Eppie. Tăcu îndelung, luptându-se cu sine însuşi pentru a putea vorbi din nou. Cuvintele dificile fură rostite cu glas tremurat.

— Nu mai spun nimic. Fie cum vreți. Vorbiți cu fetița. N-o să mă opun.

Chiar şi Nancy, cu sensibilitatea ascuțită de propriile ei suferințe, era de aceeaşi părere cu soțul ei, şi anume că dorința lui Marner de a o reține nu era dreaptă, acum, după ce tatăl ei adevărat se făcuse cunoscut. Îşi dădea seama că bietul țesător trecea printr-un moment greu, dar codul ei moral nu punea sub semnul îndoielii drepturile unui tată adevărat față de cele ale unui tată adoptiv. În afară de aceasta, Nancy, care se preocupase întreaga sa viață de întâmplările fericite şi de privilegiile „respectabilității", nu putea pătrunde taina plăcerilor pe care educația şi obiceiurile le leagă de scopurile şi eforturile mărunte ale săracilor ce s-au născut săraci; din punctul ei de vedere, Eppie, recăpătându-şi drepturile prin naştere, dobândea un bun adevărat, îndelung refuzat, dar neîndoielnic. Aşadar, ascultă ultimele cuvinte ale lui Marner cu o vădită uşurare şi socoti, ca şi Godfrey, că dorința lor este pe punctul de a se realiza.

— Eppie, draga mea, rosti Godfrey, privindu-şi fiica, nu fără oarecare stânjenire, ştiind că este suficient de vârstnică pentru a-l judeca, dorim ca întotdeauna să-ți arăți dragostea şi recunoştința celui care ți-a fost tată atâția ani şi ne vom strădui să te ajutăm să-i uşurezi viața în toate chipurile. Dar sperăm să ajungi să ne iubeşti şi pe noi la fel de mult, şi, deşi nu ți-am fost în tot acest răstimp tată, doresc ca în restul vieții mele să fac tot ce-mi va sta în putință pentru tine şi să-ți pun la dispoziție, ca unicului meu copil, tot ce ai nevoie.

Iar soția mea va fi pentru tine cea mai bună mamă din câte există, ceea ce va fi o binecuvântare pe care n-ai cunoscut-o niciodată.

— Draga mea; o să reprezinți pentru mine tot ce am mai scump, spuse Nancy cu glasul ei blând. Având o fiică a noastră, nu vom mai avea nevoie de nimic.

Eppie nu înaintă şi nu-şi făcu reverența ca mai înainte. Ținea mâna lui Silas într-a ei şi strângea cu putere mâna țesătorului, cu palma şi degetele sensibile la astfel de strânsoare. Vorbi cu o hotărâre mai rece decât înainte:

— Mulțumesc, doamnă, mulțumesc, domnule pentru oferta dumneavoastră, e minunată, depăşeşte orice dorință a mea. Dar n-aş mai avea mulțumire în viață, dacă aş fi obligată să plec de lângă tatăl meu ştiind că ar sta acasă şi s-ar gândi la mine simțindu-se singur. Ne-am obişnuit să fim fericiți împreună, zilnic, şi nu pot fi mulțumită fără el. El n-a avut pe nimeni pe lume până să-i fiu trimisă şi ar rămâne singur, dacă eu aş pleca. El m-a îngrijit şi m-a iubit de la început, şi-o să rămân lângă el, şi nimeni n-o să ne despartă.

— Dar trebuie să fii sigură, Eppie, spuse Silas încet, trebuie să fii sigură că n-o să-ți pară niciodată rău că ai ales să trăieşti printre săraci, cu haine şi lucruri proaste, când ai fi putut avea dintre cele mai bune.

Sensibilitatea lui Silas se ascuțise pe măsură ce ascultase cuvintele de afecțiune credincioasă ale lui Eppie.

— Nu mi-ar părea niciodată rău, tată, răspunse Eppie. Nu ştiu la ce m-aş putea gândi sau ce-aş putea dori având lucruri frumoase pe mine, căci n-am fost obişnuită. Şi n-ar fi mare lucru pentru mine să îmbrac haine frumoase şi să merg cu o cabrioletă şi să am strană în biserică, aşa cum fac cei despre care îmi place să gândesc că nu le sunt o tovărăşie potrivită, Şi-atunci, ce să mă lege de ei?

Nancy privi spre Godfrey întrebător şi cu durere. Dar el privea fix în podeaua, în care mişca vârful bastonului, ca şi când purtat de gânduri departe ar fi cumpănit ceva. Ea socoti că trebuia să-i răspundă.

— Ceea ce spui e foarte firesc, draga mea copilă, e normal să rămâi alături de cei care te-au crescut, spuse ea cu

blândețe, dar ai o datorie şi față de tatăl tău adevărat. Poate că trebuie să renunți la multe lucruri, nu numai la unul. Când tatăl tău îți deschide uşa casei sale, socotesc că nu este drept să-i întorci spatele.

— Nu am decât un singur tată, răspunse Eppie cu impetuozitate, în timp ce lacrimile îi umpleau ochii. Întotdeauna am visat un cămin în care el să şadă într-un colț şi eu să-l păzesc şi să fac toate pentru el; nu pot să visez la alt cămin. N-am fost crescută să fiu doamnă şi nu mă pot gândi la asta. Îmi plac muncitorii şi casele lor şi felul lor de a fi. Şi, încheie cu pasiune izbucnind în plâns, m-am făgăduit unui muncitor, care o să locuiască cu tata şi o să mă ajute să-l îngrijesc.

Godfrey ridică privirea spre Nancy, cu chipul înroşit şi ochii măriți de suferință. Acest eşec al unui scop către care pornise cu conştiința exaltată, socotind că era pe punctul de a compensa în oarecare măsură cea mai mare nesocotință a vieții sale, îl făcu să simtă că se înăbuşă.

— Să mergem, spuse cu jumătate de glas.

— Nu mai discutăm despre asta acum, zise Nancy ridicându-se. Îți dorim tot binele, draga mea, şi dumitale, Marner, de asemenea. Vom veni să te revedem. S-a făcut târziu.

Nancy explică astfel plecarea bruscă a soțului ei. Godfrey se îndreptă spre uşă, incapabil să adauge un singur cuvânt.

Capitolul XX

NANCY ŞI GODFREY merseră tăcuți spre casă, luminați de stele. Când intrară în salonul de stejar, Godfrey se lăsă să cadă pe un scaun, pe când Nancy îşi scoase boneta şi şalul şi rămase în picioare, lângă şemineu, alături de soțul ei, nevrând să-l părăsească nici măcar câteva minute şi temându-se să rostească vreun cuvânt, ca nu cumva să-i

rănească sensibilitatea. În cele din urmă, Godfrey îşi întoarse capul spre ea, şi ochii lor se întâlniră fără ca unul din ei să facă vreo mişcare. Acest schimb de priviri liniştite, între doi soți încrezători, se aseamănă cu primul moment de odihnă sau de refugiu după o mare oboseală sau un mare pericol, şi nu trebuie întrerupt nici prin vorbă, nici prin fapte, căci şi una şi alta poate spulbera bucuria şi odihna.

Curând însă el întinse mâna şi Nancy i-o apucă cu ambele mâini. Atunci o trase spre el rostind:

— S-a sfârşit.

Ea se aplecă să-l sărute, apoi i se adresă, rămânând în picioare:

— Mă tem că trebuie să renunțăm la nădejdea de a o avea ca fiică. N-ar fi drept s-o forțăm să vină la noi în pofida voinței sale. Nu-i mai putem influența educația şi urmările ei.

— Nu, răspunse Godfrey, pe un ton foarte hotărât, deosebit de cel obişnuit, monoton şi fără nuanțări, există unele datorii ce nu pot fi plătite ca cele băneşti, dând dobândă pentru anii trecuți. Tot amânând mereu, copacii au crescut, şi acum e prea târziu. Marner avea dreptate când vorbea despre ce înseamnă să alungi o binecuvântare din pragul casei tale: o primeşte altcineva. Cândva am vrut să nu se ştie că am copil, acum se va şti, în ciuda dorinței mele, că n-am copii.

Nancy nu răspunse pe dată, dar după un timp întrebă:

— N-o să spui că Eppie este fiica ta?

— Nu, cui să-i folosească? ar provoca doar rău. Trebuie să fac pentru ea tot ce-i cu putință pe calea pe care şi-o alege singură. Trebuie să aflu cu cine vrea să se căsătorească.

— Dacă tot nu socoteşti că-i de folos să se afle, rosti Nancy, care gândea că-şi poate acum îngădui să-şi uşureze inima de un simțământ pe care-l înăbuşise, ți-aş fi foarte recunoscătoare dacă tata şi Priscilla n-ar fi niciodată tulburați aflând lucruri noi despre trecutul tău, după cum au aflat în legătură cu Dunsey; cel puțin pe acestea n-am putut evita să le spunem.

— Am s-o trec pe Eppie în testament, cred că am s-o trec în testament. N-aş vrea să iasă nimic la iveală, aşa cum s-a întâmplat cu povestea lui Dunsey, spuse Godfrey gânditor.

Dacă aş recunoaşte-o acum, n-aş avea decât necazuri. Trebuie să fac tot ce-mi stă în putință să fie fericită după placul ei. Cred, adăugă după un răgaz, că s-a referit la Aaron Winthrop când vorbea de logodnicul ei. Îmi amintesc să-l fi văzut ieşind din biserică împreună cu Marner.

Godfrey căzu din nou pe gânduri. Se uită pe neaşteptate îndurerat la Nancy şi spuse:

— E o fată tare drăguță, tare scumpă, nu-i aşa Nancy?

— Da, dragul meu, şi are exact ochii şi părul tău. Mă mir că n-am observat înainte.

— Cred că nu mă poate suferi la gândul că-i sunt tată, am văzut că şi-a schimbat comportarea când a aflat.

— N-ar putea să nu-l mai considere pe Marner tatăl ei, spuse Nancy, nevrând să confirme părerea dureroasă a soțului său.

— Socoteşte că şi mamei ei i-am făcut rău aşa cum i-am făcut şi ei. Mă crede mai ticălos decât sunt. Dar aşa trebuie să fie şi nu altfel: niciodată nu va afla tot adevărul. E pedeapsa mea, Nancy: fiica mea trebuie să mă urască. Niciodată n-aş fi avut aceste necazuri, dacă aş fi fost corect cu tine, dacă n-aş fi fost prost. Nu mă puteam aştepta la lucruri bune în acea căsătorie, şi mai ales după ce m-am sustras de la îndatoririle de părinte.

Nancy tăcea: simțul dreptății o împiedica să facă vreo încercare de a diminua ceea ce intuia a fi o remuşcare dreaptă. După puțin timp el vorbi din nou, dar cu un ton schimbat, în care tandrețea se îmbina cu remuşcarea:

— Te-am câştigat pe tine, Nancy, în această situație grea, şi totuşi îmi lipseşte ceva ce simt că aş merita să am.

— Niciodată nu te-ai purtat urât cu mine, Godfrey, spuse Nancy cu sinceritate. Singura mea grijă ar dispare, dacă te-ai mulțumi cu soarta ce ne-a fost rezervată.

— Poate nu e prea târziu pentru a mai repara câte ceva, deşi e prea târziu pentru a mai repara anumite lucruri.

Capitolul XXI

A DOUA ZI dimineața, pe când Silas şi Eppie îşi luau micul dejun, el îi spuse:

— Eppie, de doi ani vreau să fac ceva şi acum, când banii ne-au fost înapoiați, pot face. M-am tot frământat nopțile şi cred că plecăm mâine, cât mai e vremea frumoasă. Lăsăm casa şi toate în grija naşei tale, ne facem o legătură şi-o pornim.

— Unde tăticule? întrebă Eppie foarte surprinsă.

— În locurile mele de baştină, în oraşul unde m-am născut, la Lantern Yard. Vreau să-l văd pe domnul Paston, preotul; poate foloseşte la ceva să le spun că n-am fost vinovat de furt. Şi domnul Paston era un om foarte înțelept, vreau să-i vorbesc despre tragerea sorților. Şi mi-ar place să-i spun câte ceva despre credința din părțile astea, pentru că mă tem că n-o cunoaşte.

Eppie era foarte veselă, deoarece nu avea în față numai perspectiva surprizei şi a plăcerii de a vedea o regiune străină, ci şi pe aceea de a-i povesti lui Aaron la întoarcere. Aaron avea mai multe cunoştințe decât ea în mai toate direcțiile, şi i-ar fi plăcut să aibă asupra lui o superioritate. Doamna Winthrop, deşi suferind de o teamă nedefinită în legătură cu pericolele la care te poți aştepta într-o călătorie atât de lungă, şi simțind nevoia multor asigurări că nu se vor aventura mai departe decât merg căruțaşii, fu totuşi bucuroasă că Silas avea să viziteze din nou meleagurile sale natale şi că urma să afle dacă i se ridicase acea acuzație falsă.

— Te-ar uşura pentru tot restu' vieții, meştere Marner, spuse Dolly. Şi dacă poți afla vreo veste bună, m-ar bucura s-o aflu şi eu.

Peste patru zile, Silas şi Eppie, îmbrăcați în haine de sărbătoare, cu o legătură făcută dintr-o batistă albastră de in, mergeau pe străzile unui mare oraş manufacturier. Silas, uluit de schimbările suferite de oraşul său natal în cei

treizeci de ani, opri pe rând mai multe persoane pentru a se interesa de numele oraşului, ca să se asigure că nu greşise.

— Tată, întreabă unde-i Lantern Yard, întreabă-l pe domnul cu ciucuri pe umăr care stă în fața prăvăliei, pare că nu-i grăbit ca ceilalți, spuse Eppie puțin amărâtă de mirarea tatălui ei şi stingherită de atâta zgomot, de mişcare şi de atâtea chipuri necunoscute şi indiferente.

— Nu poate şti, răspunse Silas, domnii nu merg niciodată la Yard. Dar poate-mi spune cineva care-i drumul spre strada închisorii, unde-i temnița. De acolo mă pot descurca ca şi când aş fi plecat ieri din locurile acelea.

În cele din urmă, tot ocolind şi întrebând de mai multe ori, ajunseră pe strada închisorii. Zidurile cumplite ale temniței, primul lucru ce îşi găsea ecou în amintirea lui Silas, îl înveseliră cu certitudinea pe care nicio asigurare asupra numelui oraşului nu i-o dăduse încă, că se afla în locul în care se născuse.

— Ah, spuse respirând adânc, iată temnița, Eppie; e exact la fel: nu mă mai tem. A treia stradă la stânga de la porțile ei, pe acolo trebuie s-o luăm.

— Oh, ce loc urât şi întunecos! exclamă Eppie. Nu se vede cerul. E mai urât ca Workhouse. Îmi pare bine, tată, că nu locuieşti în oraşul ăsta acum. Lantern Yard seamănă cu strada asta?

— Scumpul meu copil, surâse Silas, nu-i ca strada asta. Nici eu nu mă simțeam bine pe strada asta, dar Lantern Yard îmi plăcea. Toate prăvăliile s-au schimbat, nu le recunosc, dar colțul îl ştiu, căci e al treilea.

— Asta-i, spuse el satisfăcut când ajunseră în dreptul unei fundături înguste. Acum trebuie s-o luăm din nou la stânga, apoi puțin înainte, până la Shoe Lane; apoi ajungem la intrare, lângă fereastra ieşită în afară, unde-i gura de canal. Văd totul ca aievea.

— Ah, tăticule, simt că mă înăbuş, spuse Eppie. Nici n-aş fi crezut că există oameni care locuiesc în halul ăsta, aşa de îngrămădiți. Ce frumoasă o să mi se pară cariera de piatră la înapoiere.

— Şi mie îmi vine să râd acum, draga mea, şi miroase urât. Nu cred că mirosea aşa înainte.

Câte un chip murdar şi gălbejit îi privea din când în când din câte un prag de uşă mohorât, mărind neliniştea lui Eppie, astfel că sosirea la Shoe Lane fu o uşurare mult aşteptată; de acolo se vedea o fâşie mai mare de cer.

— Doamne! exclamă Silas, oamenii ies din Yard ca din casa de rugăciuni, la amiază, într-o zi de lucru.

Tresări pe neaşteptate şi se opri cu o uimire plină de tristețe, ce-o alarmă pe Eppie. Se aflau în dreptul ieşirii unei fabrici mari, din care curgeau ca un şuvoi bărbați şi femei care se grăbeau să-şi ia prânzul.

— Tată, spuse Eppie strângându-l de braț, ce s-a întâmplat?

Trebuie să repete de mai multe ori întrebarea, înainte ca Silas să-i poată răspunde.

— Nu mai e, fetițo, răspunse în cele din urmă foarte agitat, nu mai există Lantern Yard. Trebuie să fi fost aici, asta-i casa cu fereastra ieşită în afară, o ştiu... este exact la fel; dar au făcut intrarea asta nouă; şi uită-te la fabrica asta mare! Nu mai e nimic, nici casă de rugăciuni, nimic.

— Hai, în prăvălia asta de perii, tată, să stai jos... or să-ți dea voie să te aşezi, rosti Eppie temându-se să nu-i fie rău. Poate-ți pot spune oamenii ce s-a întâmplat.

Dar nici de la fabricantul de perii, care se mutase în Shoe Lane doar de zece ani, când găsise fabrica clădită, nici de la alte persoane apropiate, Silas nu putu afla nimic despre prietenii săi vechi de la Lantern Yard sau despre domnul Paston, preotul.

— Vechile aşezări au dispărut, îi spuse Silas lui Dolly Winthrop în seara când s-au reîntors, şi micul cimitir şi toate câte au fost. Şi vechea mea casă; acum nu mai am altă casă decât asta. Niciodată n-o să pot şti dacă au aflat în cele din urmă adevărul despre furt, nici dacă domnul Paston mi-ar fi putut da vreo lămurire în legătură cu tragerea sorților. Situația mea e încurcată, doamnă Winthrop, asta e; şi mă-ntreb dacă n-o să rămână încurcată până la sfârşit.

— Apoi, aşa-i meştere Marner, rosti Dolly care asculta cu o faţă liniştită, acum încadrată de şuviţe de păr cenuşiu, şi eu mă-ntreb dacă ai s-o lămureşti vreodată. E voia Domnului ca multe lucruri să ni se pară încurcate; da sunt şi multe lucruri care nu-s încâlcite, mai toate care ţin de munca zilei. Pe dumneata te-au lovit greu cândva, meştere Marner, şi s-ar zice că niciodată n-ai să înţelegi că există o dreptate-n toate; da asta nu împiedică să fie o dreptate adevărată-n toate, meştere Marner, că toate-s încurcate şi pentru dumneata şi pentru mine.

— Nu, răspunse Silas, nu; asta nu mă împiedică să cred. De când mi-a fost trimis copilul şi am ajuns să-l iubesc ca pe mine însumi, am fost destul de înţelept să cred; şi acum, când zice că n-o să mă părăsească niciodată, cred, o să cred până la moarte.

Încheiere

EXISTA O anumită perioadă a anului socotită în Raveloe ca fiind deosebit de potrivită pentru nunți. Atunci când liliacul din grădinile de modă veche îşi scotea la iveală comoara purpurie deasupra zidurilor pătate de licheni şi când vițeii erau încă destul de tineri pentru a vrea găleți întregi de lapte înmiresmat. Oamenii nu sunt atunci atât de ocupați ca în plin sezon de fabricare a brânzei sau ca în timpul cositului; în afară de aceasta, era şi perioada în care o rochie vaporoasă de mireasă putea fi purtată cu plăcere şi admirată de cei din jur.

Din fericire, în dimineața în care se căsători Eppie, soarele încălzea mai tare decât de obicei liliacul; rochia ei era dintre cele mai vaporoase. Adeseori se gândise, deşi trebuia să renunțe, că rochia ideală de nuntă ar trebui să fie din bumbac alb, cu rămurele minuscule roşii țesute la intervale foarte mari; aşadar, atunci când doamna Godfrey Cass se oferi să-i dăruiască rochia de mireasă şi o rugă pe Eppie să-şi aleagă una, visul ei de demult îi îngădui să-i răspundă îndată şi hotărât.

Privită de la o mică distanță străbătând cimitirul şi coborând în sat, părea îmbrăcată numai în alb şi părul părea liliac stropit cu aur. Cu o mână ținea brațul soțului, iar cu cealaltă strângea mâna lui Silas.

— Nu mă dai pe mine, tată, spuse ea înainte de a se îndrepta spre biserică, ci îl iei pe Aaron ca fiu.

Dolly Winthrop venea în spate împreună cu soțul ei. Cu ei se isprăvea cortegiul nupțial.

Mulți ochi îi priveau, şi domnişoara Priscilla Lammeter era veselă că ea şi cu tatăl ei sosiseră din întâmplare cu cabrioleta la Red House în ziua aceea, tocmai la timpul

cuvenit pentru a vedea această frumoasă privelişte. Veniseră să-i ție tovărăşie lui Nancy, deoarece domnul Cass trebui să se ducă la Lytherly pentru treburi importante. Altfel ar fi mers, ca domnii Crackenthorp şi Osgood, să privească la petrecerea nunții pe care o comandase la Curcubeul. Se interesa, cum e şi normal, de țesătorul păgubit de cineva din familia sa.

— Mi-ar fi plăcut ca Nancy să fi avut norocul să găsească o fată ca asta şi s-o crească, spuse Priscilla tatălui ei, când stăteau în cabrioletă; de-ar fi fost aşa, aş fi putut să mă gândesc şi la altceva în afară de miei şi viței.

— Da, draga mea, zise Lammeter, aşa e omul când îmbătrâneşte. Viața e cam mohorâtă pentru bătrâni; au nevoie de oameni tineri lângă ei, ca să-i încredințeze că lumea e aceeaşi ca pe vremea lor.

Nancy ieşi să-şi întâmpine tatăl şi sora. Grupul nuntaşilor trecu pe lângă Red House, îndreptându-se spre partea sărăcăcioasă a satului.

Dolly Winthrop fu prima care-şi dădu seama că bătrânul domn Macey, care stătea în fotoliu în pragul uşii, aştepta un omagiu special când urmau să treacă pe acolo, deoarece era prea bătrân pentru a veni la petrecere.

— Domnu' Macey aşteaptă un cuvânt din partea voastră, zise Dolly, o să sufere dacă trecem şi nu-i spunem nimic, căci e atât de chinuit de reumatism.

De aceea se opriră să dea mâna cu bătrânul. El se aşteptase la asta şi îşi pregătise discursul din vreme.

— Ei, meştere Marner, spuse el cu glas tremurător, am trăit să-mi văd cuvintele devenite realitate. Eu am fost primu' care-a spus că nu eşti om rău, oricum te-ar arăta ochii, şi tot eu am fost primu' care-a zis că o să capeți banii înapoi. Şi toate-s drepte, cum şi trebuie. Şi să ştiți c-aş fi spus şi eu ceva la slujba sfintei cununii, da Tookey slujeşte de multă vreme, şi nădăjduiesc că n-o să vă poarte ghinion.

În curtea din fața Curcubeului, musafirii se şi adunaseră, deşi mai era aproape un ceas până la ora stabilită. Dar, venind mai devreme, puteau nu numai să se bucure de apropierea treptată a plăcerilor, ci aveau şi răgazul să discute

despre ciudata poveste a lui Silas Marner şi să ajungă la concluzia că se bucurase de binecuvântarea Domnului purtându-se ca un tată adevărat cu un copil orfan. Nici chiar veterinarul nu negă această părere; dimpotrivă, şi-o însuşi ca şi când ar fi fost a lui şi invita să-l contrazică orice persoană îndrăzneaţă s-ar fi aflat de faţă. Dar nimeni nu-l contrazise: părerile tuturor se contopiră într-una singură, în cea a domnului Snell, şi anume că atunci când un om îşi merită norocul e datoria vecinilor să-i ureze bucurie.

Când cortegiul nupţial se apropie, din curtea Curcubeului izbucniră urale din toată inima; şi Ben Winthrop, ale cărui glume erau savuroase, se gândi că e bine ca tinerii căsătoriţi să intre şi să primească felicitări, fără să fie nevoie să se oprească la cariera de piatră, pentru a se reculege înainte de a pătrunde în mijlocul oamenilor.

Eppie se bucura acum de o grădină mai mare decât s-ar fi aşteptat vreodată; se mai făcuseră şi alte schimbări, pe socoteala domnului Cass, moşierul, pentru a satisface nevoile familiei mărite a lui Silas. Asta deoarece atât el cât şi Eppie spuseseră că preferau să locuiască la cariera de piatră, decât într-o casă nouă. Grădina era împrejmuită din două părţi de un zid de piatră, dar în faţă avea o poartă prin care se vedeau florile vesele ce păreau să-i întâmpine pe cei patru oameni care apăruseră.

— Tăticule, exclamă Eppie, ce frumoasă e casa noastră! Cred că nimeni nu poate fi mai fericit ca noi.